

HABERLEŞME ve TARİHÇESİ

Yurda GÜVEN BEZAZ

Kitabın Adı : Haberleşme ve Tarihçesi
Kitabın Yazarı : Yurda Güven BEZAZ
Kapak Tasarımı : Halil SAY
Renk Ayrımı : Repro Karizma - 0.312 431 35 45
Baskı :

Tüm Hakları Saklıdır. Yazarın izni olmadan, kısmen de olsa fotokopi, film gibi elektronik ve mekanik yöntemlerle çoğaltılamaz.

İsteme Adresi:

Simon Bolivar Caddesi Duyu Sokak No: 29/41 5. Basın Sitesi Çankaya/ANKARA
Tel: 0.312 441 06 05 - 0.532 211 08 09



Gazi Mustafa Kemal ATATÜRK

İÇİNDEKİLER

BÖLÜM: I

Haberleşme ve Tarihi	1
Hemerodrome	5
Haberde Gizlilik	6
Semiramis ve Kuros	10
Ahamenid Sistemi	11
Roma Haberleşmesi	12
Cursus Puplicus-Statio Posita	13
Posta Hizmetleri	14
Bizans	17
Roma İmparatorluğu sonrası Avrupa’ da Haberleşme	18
Üniversite Postası	19
Kasap Postası	22
İlk Posta Borusu-Yol Gösteren Fenerler	23
İlk Kamu Hizmetleri-Balon ve Güvercin Postası	24
Şehir Postalan-Yönetim	27
Doğuda Haberleşmenin Sürekliliği	28
Moğol ve Memluk Uygulaması	30
Dünya Posta Birliği-Uluslar arası Posta Kongreleri	36

BÖLÜM: II

Osmanlı İmparatorluğunda Haberleşme Sistemi	39
Osmanlı Devletinde Dağıtıcılık (Sai-Ulak ve Tatarlar)	61
Menziller	64
Antep Menzillerinin İşleyişi-Menzilci Tayinleri ve Ücretleri	67
Bulgar Topraklarında Kurulan Menzil Sistemi	68
Anadolu Yol Şebekesi	69
Rumeli Yol Şebekesi-Deniz Yolları	72
Osmanlı Ulak Menzilhane Sistemi ve XVIII yüzyılın ilk yansında	
Antep Menzilleri	73
Yabancı Posta Örgütleri	78
Yabancı Posta Örgütlerinin Kapatılması	85

BÖLÜM: III

Telgrafın Tarihçesi	91
Almanya’da Havai Telgrafçılık	93
İngiltere’de-İsveç’te-Danimarka’da-Belçika’da Havai Telgrafçılık	94

Rusya’da-Tunus’da Havai Telgrafçılık-Elektrik ve Telgraf.....	95
Osmanlı Devletinde Telgrafın Kurulması-Telgrafçıların Eğitimi.....	97
Telgraf Teşkilatı	100
Telgraf Müdürlüğünün Kuruluşu	101
PTT Fabrika Müdürlüğü	105
Telgraf Müdürlüğü Teşkilatı	106
Telefon	109
İlk Telefon Santrali-İlk Otomatik Santral	111
Transmisyon-Kadranın Bulunuşu	112
CB Santraller-Elektronik Lambaların Bulunuşu-Otomatik Santrallerin Genişlemesi ve Gelişmesi.....	113
Dünyada ve Ülkemizde Telefonla ilgili Çalışmalar-İlk Otomatik Santraller 115	
Otomatik Santrallerin Gelişmesi.....	116
Nazırlar	118
Posta Kutuları.....	127
PTT Fabrikası.....	131

BÖLÜM IV:

Cumhuriyet Döneminde PTT Teşkilatı	133
Cumhuriyet Döneminde Haberleşme ve Ulaşım	135
Otomatik Telefon Santrali-Kurupörtör Sistemleri.....	136
Radyolink Sistemleri.....	137
Koaksiyel Kablo-Uydu Haberleşmesi.....	138
Fiber Optik Kablo	139
PTT ‘nin Kamu İktisadi Teşebbüsü Haline Gelmesi.....	141
Posta ve Telekomünikasyon İşletmesinin Organizasyon Yapısı	142
APS-Posta Kodu-Seyyar PTT Merkezleri ve Diğer Hizmetler	142
150. Yılında PTT.....	144
Cumhuriyet Dönemi Bakanlar ve Bakanlık Süreleri	152
Cumhuriyet Dönemi PTT ve Türk Telekom Genel Müdürleri	158
Cumhuriyet Dönemi PTT ve Türk Telekom Genel Müdür Yardımcıları.....	162
Posta İşletmesi Genel Müdürlüğü Kuruluş Dönemi Yöneticileri	168
PTT ve Türk Telekomünikasyon A.Ş. Olarak Ayrılması.....	170
Telgraf Hizmetlerinin Cumhuriyet Dönemi	171
Teleks ve Telefon Hizmetleri	172
Telsiz Haberleşmesi	174
Kara Telsiz Sistemleri	175
Deniz Telsiz Sistemleri	176
Deniz Seyrüsefer Sistemleri-Hava Telsiz Sistemleri-Radyolink ve Köy Telsiz ve Telefon Sistemleri	177
Mobil Telefon Sistemleri-Cağ Cihazları-Radyo ve Televizyon Yayın Sistemleri 178 -Milli Monitoring Sistemi-Kablosuz Mikrofon-Ses Yayın-Diyafon-Simültane	
Tercüme Sistemleri-Kablosuz Telefon Sistemleri.....	179
Uydu Haberleşme ve İşletme A.Ş, Genel Müdürlüğü.....	180
Telekomünikasyon Kurumu.....	182
Bakım Merkez Müdürlükleri-Telekom Müdürlükleri.....	183
Havai Hatlar ve Köy Telefonları.....	187

Türkiye’de Haberleşmeye Damgasını Vuranlar (Çağ Atlatanlar).....	199
Son Köy Tabakları.....	200
PTT ve Kıbrıs.....	206
Türk telekomünikasyon A.Ş. Genel Müdürlüğü.....	207
Türk Telekomünikasyon A.Ş. nin Kuruluş Dönemi Yöneticileri	
Telekomünikasyon Hizmetlerinde Özelleştirme.....	210
Türk Telekomünikasyon A.Ş. nin Hukuki Yapısı.....	213
Telekomünikasyon Hizmetleri.....	215
Yönetim- İcra ve Denetim Kurulu.....	233
Telekomünikasyon Müzesi ve Kütüphanesi.....	236

BÖLÜM V

Pul Öncesi Mühür Devri.....	249
İptal Mühürleri.....	250
Mütefferrik Mühürler.....	251
Damgalar.....	252
Şehir Posta Damgaları.....	277
Pul.....	280
Pul Öncüleri-HilPden Önceki Girişimler.....	282
Osmanlı Dönemi Pulları.....	284
Osmanlı Döneminde Pul Çeşitleri.....	285
Osmanlı Döneminde Yabancı Pullar.....	304
Cumhuriyet Dönemi Posta Pulları.....	307
Filateli.....	327

BÖLÜM VI

PTT’ye Damgasını Vuranlar (Unutulamayanlar).....	345
Posta Teşkilatında ilk Bayan Görevliler.....	346
Şehitlerimiz.....	349
Gazilerimiz.....	353
Mektup Örnekleri ve Karikatürler.....	359
Kaynakça.....	370
Sözlük.....	372

ÖNSÖZ

23 Ekim 1840 tarihinde Sultan Abdülmecit tarafından kurulan ve ilk postane İstanbul’da yeni cami avlusunda POSTANE-İ AMİRE adı ile açılan ve yalnız posta hizmetlerini yürütmekle görevli olan kurum, 1843 yılında telgrafın icadından 11 yıl sonra da telgraf hizmetine başlamış ve 1855 yılında ise telgraf müdürlüğü kuruluştur. Zamanla telgraf ve telefon hizmetlerinin birleşmesiyle PTT adını almış ve 1939 yılında Ulaştırma Bakanlığına bağlanmıştır.

Şubat 1924 yılında 406 sayılı Telefon ve Telgraf kanunu ile telefon tesis etme ve işletme görevi PTT Genel Müdürlüğüne verildi.

Ülkemizin kalkınmasında, değişen dünyanın yeni koşullarına uyum sağlamasında, sanat, kültür, edebiyat, eğitim, bilim ve teknoloji açısından dünyanın lider ülkeleri arasında yer almasında PTT’nin rolü büyüktür. Türk edebiyatında yazarlarımızın romanlarına, şairlerimizin şiirlerine ve halkımızın türkülerine ilham kaynağı olan PTT haberleşmenin yanı sıra Türk kültürünü simgeleyen motifleri posta pullarının üzerine basarak, kültürümüzün dünya’ya tanıtımında da büyük katkılar sağlamıştır.

1983 yıllarında başlatılan hizmet ve yatırımlar ile haberleşme yönünden Avrupa’nın en sonlarında iken bu tarihten sonra ilk sıralarda yer almayı başarmıştır.

PTT Özelleştirme nedeniyle Posta İşletmesi Genel Müdürlüğü ve Türk Telekom A.Ş. Genel Müdürlüğü olarak ikiye ayrıldığı 25.04.1995 tarihine kadar geçen süre içerisinde bir çok önemli projelere imza atmıştır. Hep yeniliğe açık olup, radyo yayıncılığı ve telsiz işletmeciliği PTT tarafından başlatılan çok önemli projelerdir.

Postanın tarihi bir ülkenin tarihidir.

Dünyada çağdaş posta düzenleyicisi Rowland Hill’in **“Post Office Reform, its importance and Practicability”** (Posta Reformunun önemi ve uygulanabilirliği adlı eserinin üzerinden 170 yıl geçmiş olmasına rağmen, ülkemizde posta tarihi ile ilgili çalışmalar yetersiz kalmıştır.) demektedir.

168 yıllık bir maziye sahip olan ülkemizin en büyük kamu kuruluşların dan birisi olan PTT’nin tarihi üzerine zaman zaman bilim adamları tarafından çeşitli eserler yazılmıştır. Bu eserlerde kurumun bilimsel, teknolojik yapısı ve işleyişi ile ilgili açıklamalarda bulunulmuştur.

Ben PTT’de 32 yıl görev yaptım. 1967 yılından itibaren, kurumun çeşitli kadernelerinde, kısım amiri, telekomünikasyon uzmanı, dış şebeke grup başmühendisi, Etüd-Proje ve Yatırım Dairesi başkan yardımcısı, nihayet PTT’nin ikiye ayrılmasından sonra 4,5 yıl Malzeme Dairesi başkam olarak görev yaptıktan sonra 17 Eylül 1999 yılında kendi isteğimle emekli oldum.

Zaman içinde ülkemizin çok değerli bilim adamlarından Prof.Dr. sayın Nesimi Yazıcı,Prof.Dr. sayın Yusuf Hallaçoğlu,Prof.Dr. sayın Korkmaz Alemdar,Doç.Dr. sayın Cengiz Orhonlu,Yrd. Doç.Dr.Sema Altunan,Dr sayın Tanju Demir, sayın A.Baha Gökoğlu,sayın A.Nedim Atilla, sayın Asaf Tannkurt, sayın Ayşe Aktaş,sayın Aziz Akıncı,Doç.Dr. sayın Aleksander Antonov,Yrd.Doç. Dr.Zeynep Zafer,sayın Emine Eyüpoğlu,sayın Hayrettin Doburcah,sayın Hüseyin Çınar,sayın Kamuran Günseli,sayın Meral Acarlı,sayın Muharrem Semerci sayın Musa Çadircı,sayın Orhan Brant,sayın Semavi Eyice,sayın Şekip Eski,sayın Şinasi Bermek,sayın Tank Güner,Dr. sayın Hüseyin Yıldırım,Sayın Mehmet C.Toros,sayın Uğur A.Peker gibi araştırmacı yazarların eserlerinden, Y.Müh.sayın Orhan Eryol,Y.Müh. Yakup Gümrükçü, Y.Müh. Bayram Baş gibi PTT'nin yetiştirdiği değerli arkadaşlarımla araştırmacı yazılarından,Ulaştırma Bakanlığı ve PTT Genel Müdürlüğü, Türk Telekom A.Ş. Yayınları - Yapı Kredi Yayınları dergilerinde yayınlanan eserlerden,2006 yılında yayınladığım ve Türkiye Haber-İş Sendikası tarafından bastırılan **“Geçmişten Günümüze Haberleşme ve PTT Tarihi “isimli eserimden** faydalandım.

Ben profesyonel bir yazar,araştırmacı,incelemeci değilim.Doktora tezi de yazmıyorum. Amacım yıllarca görev yaptığım kurumuma vefa borcumu ödemek ve şimdiye kadar detaylı bir tarihi bulunmayan PTT'nin tarihini bulabildiğim ve değerli bilim adamlarımızın ve araştırmacı yazarlarımızın eserlerinden faydalanabildiğim kadar faydalanıp ilerideki kuşaklara ve iletişim Fakültesinde okuyan öğrencilere yardımcı olabilir ümidiyle bir eser kazandırmaktı.

Bu kitabımı dört yıl gibi uzun bir sürede,en az 30.000 sayfa karıştırarak ve kendi maddi gücümü zorlayarak yukarıda isimleri yazılı ülkemizin çok değerli bilim adamlarının eserlerinden faydalanarak tamamladım.Ancak çok arzu etmeme rağmen kendilerinden izin alma fırsatını bulamadım.Kendilerinden özür diler en kalbi teşekkürlerimi sunarım.Elbette ki kitapta eksiklikler,fazlalıklar olacaktır.Bunun da mazur görüleceği ümidini taşıyorum.

Bu tarihi eseri hazırlamak için çeşitli çevrelerden çok önemli teşvikler gördüm ve katkılar aldım.Bu çalışmalarında fikir ve tecrübelerinden faydalandığım PTT'li her kademedeki arkadaşlarıma teşekkür ederim.

Yurda Güven Bezaz

Güzel şeyler insanı mutlu eder. Ülkemizin en eski ve en köklü kurumlarından olan PTT'nin bugün itibariyle, çağdaş dünyanın güçlü bir unsuru haline gelmesi, gelişim ve değişimlere hızla ayak uydurarak, bir dizi proje ve yenilikleri gerçekleştirmesi sonucunda; temellerinin atıldığı 1840 yılından bu yana, tam 166 yıl sonra geldiği nokta bizleri fazlası ile memnun etmektedir.

Teknolojinin hızlı gelişip değiştiği, küreselleşen ve küçülen dünyamızda ekonomik rekabet, korkunç boyutlara varmıştır. Bu acımasız rekabet ortamında PTT Genel Müdürlüğü imkansız başarmış, hizmet alanlarını sürekli geliştirerek imaj, güven ve prestijini daima yükselterek, halkımızın gönlündeki yerini almıştır.

Telekom'un ayrılmasıyla birlikte PTT zarar eden kuruluşlardan olmuştur. Bu dönemde trilyonlarca lira zarar etti. Ancak, başarı ve azim kararlılığında olan PTT yönetimi ve çalışanların verdiği başarılı hizmetler sayesinde PTT bugün artık trilyonlarca kar eden bir kuruluş haline gelmiştir. Bu hizmetlerin ve gelişim ataklarının artarak devam edeceğine olan inancım tamdır.

Sayın Bezaz, geçmişten günümüze, PTT'nin bu gelişim ve değişim öyküsünde, bulunduğunuz görevlerde yaptığınız başarılı çalışmalardan dolayı sizi kutluyor ve memnuniyetle görüyorum ki, vazife aşkınız emekliliğiniz de devam ediyor.

Ortaya koyduğunuz bu eserle bir anlamda, "Tarih yazmak, tarih yapmak kadar önemlidir, yazan yapana sadık kalmazsa, değişmeyen hakikat insanlığı şaşırtacak bir mahiyet alır. Biz daima hakikat arayan ve onu buldukça ve bulunduğumuza kani oldukça ifadeye cüret gösteren adamlar olmalıyız." Diyen Ulu Önderimiz Atatürk'ün vasiyetini de bir nevi gerçekleştirmiş oluyorsunuz.

Binali YILDIRIM
Ulaştırma Bakanı

İnsanlık tarihi kadar eski olan haberleşme; tarihi seyri içerisinde büyük evrimler geçirerek, çağdaş ve teknolojik yeni çehresiyle bu gün de hayatımızın vazgeçilmez bir parçası olma özelliğini sürdürmektedir. İnsanların hayatında olduğu kadar milletlerin hayatında da çok önemli bir yere sahip olan iletişim ve haberleşme hizmetini evrensel standartlarda sunma görevini üstlenen ve bu vazifeyi iki asra yakın zamandır fedakârane şekilde ifa eden köklü ve şanlı bir geçmişe sahip PTT Genel Müdürlüğü; iki binli yıllardan itibaren yakaladığı yeni hizmet anlayışı ve buna bağlı yükselme trendini bundan sonra da devam ettirerek hizmetlerini “Halka hizmet Hakka hizmettir” ilkesi doğrultusunda daha çağdaş ve kaliteli bir şekilde sunmanın gayreti içerisinde olacaktır.

Haberleşme ve PTT’nin tarihi konusu bugüne dek üzerinde en az araştırma yapılan konulardan biri olmuştur. Yıllarca Kuruluşumuza yürekten hizmet vermiş Sayın Y.Güven Bezaz’ı böylesine önemli bir konuda yapmış olduğu ayrıntılı ve titiz çalışması nedeniyle tebrik ediyor, eserin haberleşme ve PTT’nin dünü-bugünü hakkında önemli bir boşluğu dolduracağına inanıyorum. Kendisine de bundan sonraki hayatında sağlık ve başarılar diliyorum.

Osman TURAL
PTT Yönetim Kurulu Başkanı
Genel Müdür

ÖZVERİLİ BİR ÇALIŞMA

“İçindekiler” başlıklı listesi gözden geçirildiğinde, konuların kapsamlı olarak ele alındığı, gelişmelerin özverili çalışmalarla sağlandığı, açıklamaların dikkatli bilimsel çalışmalarla ortaya konulduğu görülmektedir.

Türkiye’nin haberleşme hizmetlerinde ve sanayiinde çağdaş düzeyi yakalamasının Cumhuriyetin yetiştirdiğı kadrolarla gerçekleştirilmiş olduğunu görmenin mutluluğunu taşıyoruz. Emeğı geçenleri minnet ve şükranla anarak ebediyete göç edenlere Allah’tan rahmet, hayatta olanlara sağlıklı yaşam diliyoruz. Güven Bezaz’ın eserinde gelişmelerin oluşumunu ve sonrasını göreceğiz. Okuyanların yararlanacaklarına inanıyorum. Kendilerini içtenlikle kutlarken, değerli çalışmalarının devamıyla, saygın BEZAZ ailesine sağlıklı, mutlu bir yaşam diliyor ve çok değerli kardeşimiz Güven Bezaz’ın “Haberleşme ve PTT Tarihi” adlı kıymetli eserinin ülkemize yarar getirmesini temenni ediyorum.

İhsan PEKEL
Ulaştırma Eski Bakanı ve
Anayasa Mahkemesi (Em.) üyesi

ÇOK FAYDALI BİR ESER

Vefa, Çalışkanlık ve girişim.

Sonunda işte yeni bir eser. Nitelikli yeni bir yapıt. Bu işi en iyi yapacak ve ilk akla gelecek isim; Y.Güven Bezaz.

“Geçmişten günümüze, Haberleşme ve PTT tarihi” kitabı, hepimiz için,çok çok faydalı bir eser olmuştur.

Ulaştırma topluluğu içerisinde olduğum dönemde ve öncesinde, sektörün yürütücülüğünü üstlenmiş PTT’nin eski çalışanlarını, izledikçe ve hatırladıkça, tekrar tekrar gurur duydum. Gurur duymaktayım.

Büyük bir heyecanla, posta hizmetlerini, Telekomünikasyon hizmetlerin, en üst seviyeye çıkaran ve o standartta çalışmaları yürüten o dostlara şükranlarımı sunarım. Onları tanımaktan ne büyük onura kavuşmuş olmanın şansını yaşamış bir kimse olarak, bunu tekrar gündeme getiren Sayın Y.Güven Bezaz’ı tekrar tekrar tebrik ederim.

Kendine yakışanı, en güzel biçimde yerine getirmiş.

Herkese sevgiler, saygılar.

Mükrem ERKİN
Ulaştırma Bakanlığı Eski Müsteşarı

PTT BİR HİZMET OCAĞIDIR

Millet nazarında devleti devlet olarak tanıtan, devlet millet ilişkisini en yaygın bir şekilde gerçekleştiren kurumlardan en büyüğü, fakat en mütevazisi mübarek bir kuruluş olan PTT'dir. İnsan emeğinin, insan ruhunun, insan karakterinin her türlü hizmet sahasında kendini gösteren bu kuruluştan devlet milletine, millet devletine sımsıkı sarılıp adeta bir bütün olmuştur. Onun için millet bireylerinin en rahat girip çıktığı bir devlet kuruluşu olan PTT bence kutsal ve müşfik bir hizmet ocağıdır. Böyle bir kuruluşun tarihini yazmakta bence o kadar kutsal ve şerefli bir hizmet olacaktır.

PTT camiasının çok sevilen ve sayılan bir ferdi olan Güven Bezaz kardeşimin bu hizmet ve emeklerini takdir ve şükranla karşılıyorum. sağolsun, varolsun. Büyük bir boşluğu doldurmuşlardır.

Raif Eriş
Eski Balıkesir Senatörü-Balıkesir PTT
Bölge eski Başmüdürü

ŞEREFLİ BİR MAZİ

Sayın Yurda Güven Bezaz,

PTT, Ülkemizin posta ve haberleşme işlerini çok uzun yıllar, büyük bir öz veri ve başarı ile, günümüze kadar sürdürmüştür. Onun çalışanı olarak gurur duyduğumuz sevgili PTT'miz, şereflı bir mazi ve güzel anılar bırakarak, görevinin devamını yeni kurum ve kuruluşlara devre-dip, tarihteki yerine çekilmiştir. Bu güzel geçmişı ve anıları genç kuşaklara aktarma düşünceniz her türlü övgünün üstündedir.

Sizi bu cesur ve yürekli davranışınızdan dolayı, gönülden kutlarım.

Nevzat Aksu
Eski Milletvekili-Emekli Telgraf ve Telefon
Dairesi Başkanı

1840'TAN GÜNÜMÜZE

Tazminat fermanının ilanıyla kurulan ve yalnız Posta hizmetlerini yürütmekle görevli olan kurum, zamanla telgraf ve telefon hizmetlerinin de katılımı ile PTT adını almıştır. Kurulduğu 1840 yılından ikiye ayrıldığı 25.04.1995'e kadar geçen 155 yıllık tarihi ile ilgili pek çok bilgi ve belge var. Ancak bütün bunlar birbirinden ayrı, kopuk kopuk, bilgi ve belgeler. Sayın Bezaz 155 yıllık geçmişin faaliyetlerini, başarılarını ve başarısızlıkları ile ilgili bütün bu belgeleri toplamış, toplamakla kalmayıp o günün şartlarını da dikkate alarak yorumlarıyla bizlere güzel bir eser kazandırmıştır.

PTT hep yeniliğe açık bir kurum olmuştur. Bu nedenle o dönemin teknik gelişmeleri ne ise onu hizmet yelpazesine katmayı daima bir görev bilmiştir. Bunun sonucu olarak da Radyo yayıncılığı, Telsiz işletmeciliği de gene PTT tarafından başlatılan hizmetler olmuştur. Bu özelliğinden dolayı da doğurgan bir ana gibidir.

25.04.1995'te bölünerek, Telekomünikasyon işletmesini doğurmuştur. Telekomünikasyonla birlikte Türkcell ve Telsim de gene bu yavrularındandır. Bu verimlilikle gelecekte daha pek çok yavru ve torun sahibi olacağı anlaşılmaktadır.

Sayın Bezaz'ı bu değerli eserinden dolayı candan kutlar bundan sonraki yaşamında sağlık ve mutluluklar dilerim.

Veli Bettemir
PTT eski Yönetim Kurulu Başkanı
ve Genel Müdürü

GÜZİDE BİR ESER

Sayın Güven Bezaz,

Basıma hazır hale getirdiğiniz “Geçmişten günümüze haberleşme ve PTT tarihi” isimli kitap taslağını yüzeysel de olsa inceleme imkanını bulabildiğim için mutluluk duyuyorum.

Bu güne kadar böylesine geniş kapsamlı, açıklayıcı ifadelerle PTT tarihinin kaleme alınmamış olmasından duyduğum ezikliği ifade etmek istiyorum.

Yurdumuzun kalkınmasında, geçmişteki haberleşme yatırımlarının önemli rol oynadığı aşıkardır. Hizmetin en ücra mezraya kadar götürölmesindeki üstün çalışmalarınızı yakinen bilen bir kişi olarak, uzun araştırmaya dayalı böyle bir güzide eseri hayata geçirdiğiniz için naçizane takdirlerimi sunuyorum. Elinize, gözünüze sağlık.

Bezaz ailesinin de gururu olacak böyle bir eseri hayata geçirdiğiniz için tekrar teşekkür ve takdir hislerimi arz ediyor, çalışmalarınızın, ailenizle birlikte sağlıklı yaşamınızın devamını diliyorum. ANKARA 07/12/2006

Yılmaz Göral
Emekli Yönetim Kurulu Üyesi Ve
Genel Müdür Yardımcısı

KUTLUYORUM

“Geçmişten Günümüze Haberleşme ve PTT Tarihi” kitabını yazan, Türkiye’de köylerin ve mezralarının tamamının telefona kavuşturulması inanç ve azmiyle çalışan PTT gönüllüsü, Yurda Güven Bezaz arkadaşımı en içten duygularıyla kutlarım.

“Geçmişten Günümüze Haberleşme ve PTT tarihi” kitabının yazarı Yurda Güven Bezaz, yurdumuzun köy ve mezralarının tamamının en az bir telefon hattı ile ulusal telekomünikasyon şebekesine bağlanmasının kısa bir sürede gerçekleştirilmesi hedefine varmak için, çetin iklim ve coğrafi koşullarda gece gündüz demeden çalışan bir ekibin başındaki idarecisi aynı zamanda da bir neferi olarak ne kadar gurur duysa azdır.

Haberleşme olanaklarından ülke halkının tamamının yararlanması esastır. Ülkelerin telekomünikasyon alanındaki gelişmişliklerinin ölçüsü olarak kişi başına düşen sabit telefon sayısı veya GSM telefonu veya İnternet bant genişliği gibi istatistiki yüksek değerlere büyük yerleşim yerlerine toplu olarak haberleşme hizmeti götürülerek erişilebilir. Günümüzden takriben 20 yıl önce PTT’de başlatılan hizmet ve yatırım hamlesinde sadece şehir ve kasabalara haberleşme hizmeti götürülerek yüksek ortalamalı (istatistiki) değerlere erişme hedefi kadar yurdun tamamının, köy ve mezraların hepsinin de bu hizmetlerden eş anlamlı olarak belli bir ölçüde yararlanabilmesini sağlamak için karar alınmıştı. Bu iddialı hedefe fedakar, çalışkan, gönülden inanmış insanların üstün gayretleriyle kısa zamanda ulaşılmıştı.

Haberleşme hizmetleri ancak hizmetin aksadığı veya verilemediği zamanlarda akla gelen ve değeri anlaşılan bir hizmet türüdür. Bu nedenle haberleşme hizmetlerinde çalışan kişiler yaptıkları işlerden daha çok manevi tatmin duyarak görevlerini yaparlar. İşin maddi tarafı çoğunlukla arka planda kalır, Bu nedenle haberleşme hizmetinde çalışanlar birbirlerine daha saygılı daha sevecen ve gönülden bağlı olurlar.

Öyle sanıyorum ki kuruluşundan bu güne kadar PTT personeli veya emeklileri arasında kişisel imkanlarıyla böylesine geniş bir çalışma yapılmamıştır. Yurda Güven Bezaz’ın bu çalışması çeşitli kişi ve kuruluşlar tarafından PTT konusunda başvuracakları önemli bir kaynak eser olmuştur. 11/12/2006

Osman Y.Gözüm

Eski Genel Müdür Yardımcısı-Genel Müdür vekili

Yönetim Kurulu Üyesi

PTT ÜLKEMİZ İÇİN VAZGEÇİLMEZ BİR DEĞER ...

Yıllar tüm dünyayı hızla şekillendirirken, Türkiye Cumhuriyeti de özellikle iletişim ve haberleşme alanında son çeyrek yüzyıldır büyük atılımlar yaptı

Bu gelişmelerin temelinde elbette hepimizin hayatını büyük ölçüde kolaylaştıran, bizim için yıllardır çok önemli haberlerin iletilmesin sağlayan PTT bulunuyor.

1840 yılında Postahane-i Amirane adıyla Sultan Abdülmecit tarafından kurulan bu teşkilat, telgraf ve telefon altyapılarının oluşturulması sonrasında Atatürk'ün önderliğinde devletin önemli bir yatırımına dönüştürüldü ve Şubat 1924 tarihli 406 sayılı Telefon ve Telgraf Kanunu ile yurdun her tarafında telefon tesis etme ve işletme görevi PTT Genel Müdürlüğüne verildi.

Teknoloji 50 telli, elle çalıştırılan telefon santrallerinden otomatik telefon şebekelerine ve uydu haberleşmesine doru ivme kazanan telekomünikasyon sektörü günümüzde artık sadece sesi iletmiyor. Geniş bant frekansları ve mobil iletişim sayesinde tüm dünya artık hızlı veri ve görüntü iletimiyle giderek küçüldü ve hepimizin elindeki cep telefonu boyutlarına sığabiliyor.

Ülkemizin kalkınmasında, değişen dünyanın yeni koşullarına uyum sağlamamızda ve aynı zamanda sanat, kültür, eğitim, bilim ve teknoloji açısından dünyanın lider ülkeleri arasında yer almamızda kesinlikle PTT ile başlayan bu süreç çok önemli rol oynamıştır.

Türkiye Cumhuriyeti'nin geleceği dünya ülkeleri arasında çok parlak görünüyor. Bunda ülkesini severek çalışan insanların katkısını görmemek mümkün değil. Ben de PTT kadrolarında yönetici olarak çalıştığım yıllar içerisinde devletimizin bu saygın kurumunda çok başarılı yöneticiler ile çalışma fırsatına sahip oldum. Günümüzde belki de birçoğunu yitirdiğimiz etik değerlerin paylaşıldığı, millete hizmet prensibiyle yapılan bu çalışmaların meyvelerini günümüzde bizler ve çocuklarımız topluyoruz. Eminim bundan sonra torunlarımız ve yeni nesiller de, gündemimizde olan “yeni nesil” yatırımların ve hizmetlerin sonuçlarını devşirmeye devam edecekler.

Atatürk'ün “Yüksek Türk, senin için yüksekliğin hududu yoktur. İşte parola budur” sözünün bilinciyle çaba sarf eden her insan ve kuruluş, hedeflediğimiz medeniyete ulaşmak için bu ülkeye destek oluyor. Kendi insanını ve devletini seviyor demektir.

Devletimizin güçlü kurumlarından PTT de tarihiyle ve icraatlarıyla, bu doğrultuda hareket ettiğini gözler önüne seriyor. İşte bu inançla çalışan insanların bulunduğu bir Türkiye'de daha nice güzel gelişmenin gerçekleşeceğini umarak, geleceğe ümitle bakmaya devam ediyoruz.

Cengiz Anık
Genel Müdür Yardımcısı
Avea İletişim Hizmetleri A.Ş

ÇAĞ ATLATTIK

Sevgili Güven Kardeş,

Büyük zahmeti gerektiren ve başarı ile tamamladığınız kitabınız için birkaç takdir cümlesi yazmak şerefini verdiğinizden ötürü şükranlarımı sunarım.

En büyük ve hızlı gelişmeleri yaptığımız, yaşattığımız, gösterdiğimiz ve zamanın devlet büyüklerince ülkeye çağ atlattığımız belirtilerek takdir edildiğimiz posta ve telekomünikasyon yatırım, bakım, onarım hizmetleri çalışmalarımızı önceki, bugünkü ve ilerideki dönem çalışanlarının ve ilgilenenlerin bilgilerine kitap halinde sunmak ancak senin gibi hizmetleri, katkıları ve eserleri ile PTT tarihinde çok özel ve müstesna izler bırakan bir arkadaşımız tarafından yapılabilirdi. Kutlarım seni, hayırlı olsun. 06/12/2006

Mehmet Vehbi Köşker
Emekli Teknik İşler Dairesi ve Teknik İşletme
Bakım- Onarım Dairesi Başkanı

PTT VE ŞEREFLİ MAZİSİ

Şanlı tarihimize mal olmuş, kuruluşundan bu yana büyük gayretler ifa etmiş,kurtuluş savaşımızda da büyük ehemmiyet taşıyan bu nedenle ATATÜRK'ümüz tarafından övgüyle ödüllendirilen,şerefli ve güzide maziye sahip PTT'mizin tarihinin zatıalınız tarafından kaleme alınmış olması beni son derece onurlandırmış, heyecanlandırmıştır.

Memuriyet hayatınızda idaremize verdiğiniz,kazandırdığınız o kadar çok emek-eser yet-miyormuş gibi,emekli olduktan sonra da aynı emek, çalışma neticesinde hazırlamış olduğunuz "Geçmişten Günümüze Haberleşme ve PTT Tarihi" adlı eseriniz ile özelde PTT'mize, genelde ise ülkemize yapmış olduğunuz emsalsiz katkılarınızdan dolayı en derin saygılarımı sunuyorum.Ne mutlu size,ne mutlu böyle bir esere kavuşan bizlere.

Hüseyin Akar
Kayseri PTT Başmüdürü

GEÇMİŞTEN KOPMAMAK

Türk Telekom köklü bir çınarın kolu gibi PTT'den ayrılmakla beraber geçmişinden hiç kopmadı. Ülkemizin gelişmesine bir çivi çakmanın heyecanını hep birlikte yaşadık. Bir aile gibi hizmet vermenin hazzına vardık.

Güven bey, Türkiye'nin telefon ağlarını en ücra köylere kadar ulaştırdığı atılımın mimarları arasında yer aldı. O dönemin şartlarını bilenler bu ekibin başarılarını daha iyi takdir ederler. Telefonun adeta lüks olduğu yıllar bu hamleyle arkada kaldı ve bir iletişim devrimi yapıldı. Bu devrime katkıda bulunan isimli-isimsiz kahramanların unutulmaması gerekir. Atatürk'ün kalkınma mücadelesini anlatan 10. yıl marşındaki "Demir ağlarla ördük Anayurdu dört baştan" mısrasında dile getirildiği gibi, ülkemiz bakır tellerle örüldü adeta. Bugün internet ile açılan bilişim çağı bu alt yapıların üzerine kuruldu.

Türkiye'de bu alanda emeği geçenlerin ebedi olarak hatırlanması ancak yazılı hale getirilmesi ile mümkündür. Kitabın kalıcılığına en yakın şahit olan bir kütüphaneci olarak, Türk Telekom çalışanlarının verdiği emeklerin yazılmasından çok heyecan duyduğumu ifade etmek isterim. Sayın Yurda Güven Bezaz'ı bir büyüğümüz olarak hem kendi döneminde verdiği hizmetlerden, hem de böyle bir kitabı bizlere ve Türk kamuoyuna kazandırdığından dolayı kutluyorum.

Çocuklarımız, bu ülkenin nasıl geliştiğini ve insanların nasıl çalıştığını ancak bu tür eserlerden öğrenebilecek. Gelişmenin ancak emekle olduğunu ve zaman aldığını bu eserlerde görecekler.

Bunu, kültür müdürlüğü elemanları olarak kendi emeğimizle kurduğumuz Müze ve kütüphanede bizzat gördük. Zaten Güven Bezaz'ı emeklilik günlerinde bu vesileyle, gözlerinden heyecanını kaybetmemiş bir Telekomcu olarak tekrar tanıdık. Elinde Türk Telekom tarihi ile ilgili çok değerli malzemeler olduğunu gördüğümüzde bizler de çok heyecan duyduk. Bu malzemelerin bir kısmını Telekomünikasyon müzesine, bir kısmını ise kopyalarını alarak arşivimize kazandırdık. Bunları daha iyi değerlendirmek için hazırladığımız projeleri uygulama fırsatını şimdilik bulamadıysak da, Türk Telekom'a önemli katkılar sağlayacağına inanıyoruz. Bu kitap ile zaten Güven Bezaz bunu somut olarak göstermektedir. Kendisini kutluyor, Telekom çalışanları adına teşekkür ediyoruz.

Ayşen Köseoğlu

Kütüphaneci

Türk Telekom A.Ş Genel Müdürlüğü

GENE ÖĞRETMENLİĞİNİ YAPTI

Doktor olmaktan çok PTT'nin Doktoru olmak beni gururlandırmış ve mutlu etmiştir: Her görüşmemizde kendisinden bir şeyler öğrendim.

20 yıldır çalıştığım Kurumumuzu kitaplarını okuduktan sonra daha iyi tanıdım ve sevdim.

Tarih yazarak “Güven Abi” gene öğretmenliğini yaptı.

Opr. Dr. Azmi ÖZEK
PTT Polikliniği Başhekimi

PTT VE YARATTIĞI DEĞERLER

PTT, kurulduğu tarih olan 1840'dan bu yana geçen 166 yıl boyunca, lkemize ve milleti-
mize hizmetin en iyisini verebilmenin gayreti içinde olmuştur.

PTT, kuru-
luşundan günümüze sağladığı katma değeri ve yarattığı istihdamla da ülke ekonomisine büyük
katkılar sağlamıştır.

Tarihi şanlı, şerefli hizmetlerle dolu bir kuruluştaki, çalışmaktan ve sendikacılık yapmaktan
bizler de büyük onur ve mutluluk duymaktayız.

Zatıalınız, alışma yaşamınız boyunca PTT'ye vermiş olduğunuz hizmetler övgüye şa-
yandır. Yine büyük özveri ve emek vererek hazırlamış olduğunuz "GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜ-
ZE HABERLEŞME VE PTT TARİHİ" isimli u güzide eserin PTT'ye, lkemize ve milletimize
hayırlı olmasını diliyorum, bundan sonraki yaşamınızda sağlık, mutluluk ve başarılar diliyorum.

Ali AKCAN
TÜRKİYE HABER –İŞ SENDİKASI
GENEL BAŞKANI

DAĞITICI GÖZÜYLE

Sayın Başkanım,

1982 yılında PTT’de dağıtıcı olarak göreve başladım. Dağıtıcılığımın ilk yıllarında toplumculuğa, sosyal aktivitelere katıldım. Bu sayede şahsınızı tanıma imkanı buldum. PTT’nin ayrışımından önceki ve ayrışımından sonraki hizmetleriniz anlatmakla bitmez. PTT Türkiye Cumhuriyetinin olmazsa olmaz kuruluşlarından bir tanesidir. Bu kuruluşa 37 yıl hizmet vermek, bu kuruluşu ne kadar çok sevdiğinizin bir kanıtıdır. Ayrıca ayrışımından sonra Telekom’u değil PTT’yi tercih etmeniz de takdire şayandır. Bir çok insan emekli olur gider, bir sohbet sırasında “nereden emekli oldun” diye sorulduğunda sıradan bir cevapmış gibi PTT’den der geçer. Oysa siz PTT’nin ekmeğini yemiş, suyunu içmiş bir kişi olarak PTT’nin tarihini, dününü, bugününü kaleme alarak gelecek nesillere PTT’lilerce aydınlatıcı, tanıtıcı bilgiler vermeyi hedeflediğiniz bir gerçektir.

Bu nedenle sizi kutluyor, selam ve saygılarımı sunuyorum.

Mustafa KARA
Dağıtıcılar Kültür ve Yardımlaşma Derneği
Genel Başkanı

Sevgili Hocam,

Biz bu mesleğe ilk adımı attığımızda çocuk sayılırdık. Hani yürümesini bilmeyen, emekleyen bir çocuk. Çoğumuzun daha bıyıkları terlememişti. Hep yürümeyi hayal ederken birileri çıkmalıydı. Bizleri eğitecek ve mesleğimizde eğitecek, bizleri koşturup, coşturacak bir önder lazımdı. Ve ne kadar şanslıymışız ki o aradığımız lider aslında hem uzak hem yanıımızdaymış da haberi-miz yokmuş. Önder, gerçek bir lider kimliği ile bize her zaman kendi pozitif enerjisini yansıttı.

Hani bir İngiliz devlet adamının dediği gibi büyük liderler yüz yılda bir yetişir. O da bu asırda Türklere nasip oldu. Adı Mustafa Kemal ATATÜRK demişti.

Ben de bu sözü değiştirirsem galiba duygularımı daha iyi anlatmış olacağım. Bazı kurumlara da bazı amirler her zaman nasip olmaz. Biz şanslıydık. Dağda, bayırda, ovada, derede nereye gitsek ,hangi zirveye çıksak, hangi ovaya insek, en ücra köşelere gitsek sanki bizlerle beraber fezen, her çalışanın yanında olan bir hızır vardı

Evet ismini mi soruyorsanız telaffuz etmekten, saygıyla anmaktan gurur duyduğum o lider, Evet ta kendisi Güven Bezaz hocamdı.

Dış şebeke işi ağırdı, zordu ve en önemlisi hasreti çoktu. Ekipler kurulup yola koyuldu mu arkaya bakmak yoktu. Doğusuyla, batısıyla bizlerden hizmet bekleyen Türkiye vardı. Yılmı-yorduk. Geçit vermeyen dağlar bize eğiliyordu. Bitmeyen yollar önümüzde kısılıyordu. Bizler sayın hocamdan mücadeleyi öğrenmiştik. Bu gün belki de çok insanın zorluk çekeceği ortamları cennet görmeyi öğrenmiştik. Biz. sayın Güven Bezaz hocamdan savaşmayı öğrenmiştik.

Bu günlere ışık tutacak bir anımızı paylaşmak isterim.

Yıllar önceydi, yine ekipleri kurmuş ve araziye çıkmıştık. aylar sonra bağlı olduğumuz şehire, Bakım Merkez Müdürlüğüne gelmiştik. O şehirde oturan bakıcı arkadaşlardan biri kısa süreli izin istemiş ve evine ailesini görmeye gitmişti. Fakat geri geldiğinde yüzünde anlaşılması güç hem mutlu hem de şaşkın bir ifade vardı. Nedenini sorma gereğini duyarak arkadaşımın o halini paylaşmak istedi.

-Hayrola bir şey mi oldu? Dedim.

-Yok şef Allaha şükür her şey yolunda.

“Eeee ne bu şaşkınsın” dedim.

-Evin kapısını çaldığımda küçük kızım açtı. Öylece şaşkın vaziyette suratıma bakıyordu. Kızım annen nerede yok mu? Dememle içeri bağırarak koştu...

“Anneeeee bir adam gelmiş seni arıyor.”.....

O günlerden bu günlere geldiğimizde geride gurur duyulacak çok hizmetlerimiz oldu. Biz o bayrağı hala taşıma gayretindeyiz.

Sayın hocam Güven Bezaz bu kitabı yazmakla hala bizlerden çok ama çok ileride olduğunu kanıtladı.

Bu kitabını merakla bekliyor ve başarılar diliyorum.

Lider olunmaz DOĞULUR.

Şenol Sürer

Teknik Uzman

Türk Telekom Başmüdürlüğü

Kırklareli

Sayın Hocam.....

Ben bu camiada sizinle tanışma şansını yakalayamamış şanssız bir Dış şebekeciyim. Bu benim şanssızlığım olabilir. Fakat bulunduğum merkezde beni eğiten ve Dış şebeke terbiyesini öğreten sizin yetiştirdiğiniz şefim vardı. Bu yüzden kendimi şanslı addediyorum. Çünkü ben Güven Bezaz terbiyesini kıyısından da olsa alan bir dış şebeke elemanıyım. Çünkü bizler sizin yıllar önce yazdığınız “Havai Hat Yapım Tekniği” kitaplarının ışığıyla yetişmeye çalışıyoruz.

Şu an ekip sorumlusu olarak o sizlerin eserlerinizi korumaya, bakımlarını yapıp daha nice yıllar hizmet vermeleri için çaba sarf ediyorum.

Şefim Şenol Sürer’den sizin PTT tarihini anlatan bir kitap yazdığınızı duyduğumda, şefimden o kitaba yazmak istediğimi söylediğimde şefimin duygulanan gözlerini keşke görebilseydiniz. Sanırım çok şeyleri anlatıyordu.

Belki bizler sizlerle o günleri yaşamadık.Ancak şu an her direğin dibinde sanki sizin sesinizi duyup, sizinle beraber çalışır gibiyim.İnanın bunu anlatmak çok zor. Böyle bir duygu ki lider kabul ettiğin kişiyi manevi olarak yanında hissetmek çok ama çok tatlı bir duygu.

Şu an yazdığınız kitap bence bizim gibi mesleğe sizlere nazaran,yeni başlamış elemanlar olarak bize geçmişimizi öğretecek, geleceğimize kılavuzluk yapacaktır diye düşünüyor ve daha şimdiden merakla bekliyorum.

Böyle kitabın yazımı için gösterdiğiniz çabaya hürmet ediyor başarılar diliyorum.Saygı ve sevgilerimle.

Vural Karabıyık
Teknisyen Yardımcısı
Türk Telekom.Baş.Müdürlüğü
Kırklareli

Sayın Başkanım,

Haberleşmesiz kalkınmanın mümkün olmayacağı gerçeğinden hareketle Ülkemizin kalkınmasında hayati bir görev üstlenmiş olan PTT'miz ve ondan doğan Türk Telekom'un bu günkü çağdaş seviyeye gelmesinin esasını oluşturan alt yapı çalışmalarında büyük katkınız ve emeğiniz olduğuna şahit olanlardan biri olarak Malzeme Dairesi Başkanlığında beraber çalışmış olmak benim için onurdur.

Mensubu olmaktan her zaman gurur duyduğum PTT'mizin 1840'tan bu yana nereden nereye geldiğini gösteren ve gelecek nesillere ışık tutacak "Geçmişten Günümüze Haberleşme ve PTT tarihi" adını verdiğimiz bu güzel eseri bize kazındırdığınız için sonsuz teşekkürler.

Şevket Çekerek
PTT Genel Müdürlüğü
Malzeme Dairesi Başkanı

Sayın Güven BEZAZ

PTT'nin kuruluşunun 166. yılında büyük emek sarf ederek, "Geçmişten Günümüze Haberleşme ve PTT Tarihi" adlı eserinizi hazırlamanızdan dolayı PTT mensubu olarak büyük mutluluk duydum.

Tebrik eder, yaşamınızda sıhhat ve mutluluklar diler,saygılarımı sunarım.

Zeki HAZER
Bahçelievler PTT Müdürü

BÖLÜM - I

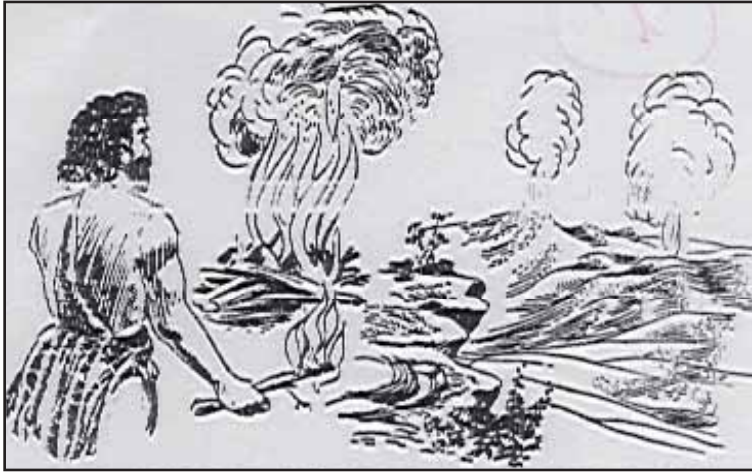
HABERLEŞME ve TARİHİ

HABERLEŞME VE TARİHİ

Haberleşme insanlar için bir ihtiyaçtır ve insanlık tarihi kadar eskidir. İnsanlar arasında başlayan haberleşme, devletlerin ortaya çıkmasıyla gelişmiş, gerek devletin kendi içinde ve gerekse diğer devletlerle tarihin her döneminde çeşitli şekillerde haberleşme sağlanmıştır.

Tarih boyunca iyi örgütlenmiş devletler haberleşmeye önem vermişlerdir. Pers ve Roma İmparatorlukları geniş topraklar üzerinde egemenliklerini kurarken düzenlemiş oldukları güçlü haberleşme ağı, uzun yıllar ayakta kalmalarının bir etkeni olmuştur. Bunun yanında küçük devletçiklerden oluşmuş olan eski Yunanistan'da durum bunun tersidir. Burada merkezi otoriteye bağlı güçlü bir devletin yokluğu, kuvvetli bir haberleşme teşkilatının da gelişmemesi sonucunu doğurmuştur.

İnsanın konuşmayı öğrenmesi bu konuda atılan ilk önemli adımdır. Çünkü insanlar konuşma sayesinde başka insanların bilgilerinden, deneyimlerinden yararlanabilme olanağına kavuşmuşlardır. Bu nokta, genel olarak kültürel gelişme için önemli olduğu gibi, özel olarak da haberleşmenin gelişmesinde önemli bir aşama olmuştur.



Ateş Yakarak dağdan dağa haber vermek eski zamanlarda insanların haberleşmek için kullandıkları usuldü.

Yeryüzünde yaşamlarının çok uzun bir dönemini göçebe olarak, yiyecek toplamakla geçiren ilk insanlar için zorunlu ve önemli haberler, av hayvanlarıyla ilgili olanlardı. Bu insanlar yaşamlarını sürdürebilmek için beslenmeyle ilgili haberlere muhtaçtı. Gruplaşmalar başlayınca öteki grupların hareketlerini izleme ihtiyacı doğdu. Dost veya düşman ava ortak olabilecek başka grupların hareketlerini izlemek önem kazan-

maya başladı.

Paleolitik devir insanları bu haberleri göze ve kulağa seslenen işaretleşme yöntemlerini kullanarak iletiyorlardı. Gündüz yüksek noktalarda, tepe veya ağaçların üzerinde duman veya işaretle, geceleri ise ateşle yapılan haberleşme, kullanılan ilk yöntemlerdir.

Arazi veya iklim koşullarının bunlara elvermemesi halinde ormanlık bölgelerde ve sisli

havalarda ses, işaret verme aracı olarak kullanılırdı. Dünyanın dışı kapalı bölgelerinde, örneğin Afrika’da tamtamlarla yapılan işaretleşme bir haberleşme örneğidir. Bu tür işaretleşme dünyanın bazı bölgelerinde yaşayan toplumlar tarafından hala kullanılmaktadır. İlkel sayılsa da bugün Hristiyan dünyasının uluları başkanlarını seçmek için Vatikan da toplandıklarında papanın seçildiğini önce beyaz dumanla açıklarlar. Bu durum ilkellikle değil geleneklere bağlılıkla ilgilidir.



Afrika Vahşileri tamtamlarla haberleşirdi.

Ses, ışık veya işaretle içeriği önceden belirlenmiş mesajlar iletilirdi. Gözcüler bu yöntemlerle ancak av hayvanlarının veya düşmanın yaklaştığını bildirirlerdi. Hangi yöne gittikleri veya sayılarının ne kadar olduğunu bu yöntemlerle iletirlerdi.

İnsanlar arasında haberleşmenin en eski biçimi konuşmadır. Konuşma fertlerin birbirlerine olan mesafelerine göre, ses düzeyleri ayarlanarak yapılmıştır.

İlk çağlarda insanlar kendi başlarına yaşamlarını sürdürmeleri, avlanma, veya barınma yerlerinin yapabilmek için arkadaşlığa ve beraberliğe daima ihtiyaç duymuşlardır. Bu beraberliğin temeli, konuşulan sözcüklerden oluşmuştur. Konuşma kişiler arasında bağ ve toplumlar arasında birleştirici unsur olmuştur.

Bilindiği gibi, İnsan sesinin bir yayılma limiti vardır. Ses küçük bir engeli veya bir nehri her zaman aşabilir, fakat çeşitli yükseltileri aşamadığı gibi çok uzak mesafelere de erişemez. Bu nedenle sesle haberleşme dönemlerinde, habercilerin kullanılması gerekmişti. Menzilden menzile gönderilen ok’lar, duman’lar, boru ve davul sesleri bu kapsamda sayılabildi. Bu haberler iyi ya da kötülük yönleriyle aile ve toplumların yaşamını etkiliyordu. İlk toplumlarda haberci gönderme hakkı idarecilere veya şeflere tanın-



Haberin ilk yayılma biçimi

mıştı.Yapılan bu hizmetlerin zaman zaman hayati önem taşıması, habercileri toplumun saygı-değer fertleri haline getirmişti.

İnsanlar birbirlerinden ve uzakta olanlardan haber almak ihtiyacındaydı. Bilmek,insanın içinde saklı bir istektir. İnsanoğlu meraklıdır.Her şeyi bilmek, öğrenmek istiyordu. İki insan karşı karşıya geldiğinde birinin bilmediğini öteki biliyorsa ona anlatabiliyordu. Ancak birbirlerinden uzakta olan insanlar,konuşamadıkları için bilgi alış verişi gerçekleyemiyordu.

Posta idareleri dünyada çok eskiden beri kurulmuş değildi. Ancak bu tür iletişim örgütleri, olmadığı halde bile insanlar haberleşebiliyorlardı.Bu gün bile dünyanın uygarlıkta ilerlememiş, geri kalmış bölgelerinde yaşayan bazı ilkel topluluklar arasında bu tür hizmetler yoktur.Çok eski çağlarda insanların haberleşmesi bir yerden bir yere giden insanların konuşma iletişimiyle gerçekleşirdi. Ancak sonraları ülkeleri idare edenler,uzak yerlerdeki görevlilere mesaj ulaştırmak ve onlardan haber alabilmek için özel postacılar kullanmaya başladılar.Bunlar gidecekleri yere çabuk ulaşsınlar diye ata bindirirlerdi.Eski İran'lıların ,Asur'luların ,eski Mısırlı'ların ve Roma'luların atlı postacıları bir yerden bir yere hızlı haber ulaştırırlardı.Hız sağlamak için yolların üstünde özel at ahırları kurulmuştu.Postacılar bu ahırlardan aldıkları ata biner, koşturur, öteki ahıra ulaşınca yorulan hayvanı bırakıp,hazır başka bir hayvana binerek yollarına devam ederlerdi.Böylece yol üstündeki ahırlarda sürekli hayvan değiştiren postacılar uzak yerlere ,kısa zamanda ulaşabiliyorlardı

Geçen yüzyıllar içinde insanlar, olanlar ve olaylar üzerine haberleşmek için çeşitli çareler düşünmüşler ve bulmuşlardır.

İnsanlar uygarlıkta ilerledikçe haberin de değeri artmıştır. Çünkü uygarlıklar yaşam alanlarını birbirine bağlamış, yüz yıllar içinde insanlar çok uzaklarla ticaret ve bilgi ilişkisine girmişlerdir. Eğer insanlar yalnız kendi yaşadıkları yerlerde kalsalardı, başka bir yer bilmeselerdi, uygarlıklar bu kadar ilerleyemezdi.İnsanlar uzak ülkelerdeki başka insanların buluşlarını, yaşayışlarını görerek veya haber alarak, kendi yaşamlarını da bu bilgilere göre düzelterek bugünkü uygarlık düzeyine ulaşmışlardır.Uygarlıklar geliştikçe haberin de değeri artmış ve günümüzdeki önemini kazanmıştır.

İlk posta hizmetleri M.Ö 2000'li yıllarda Mısır' da başlamış,M.Ö. 1000' li yıllarda ise Çin'de ilk postaneler kurulmuştur..

Helenistik dönemde İyon, Aiol Dor Karya ve Likya şehir devletleri arasında özel kent ulaşığı olan haberleşme görevlileri çalışıyordu. Roma'da bu türden postacılık hizmetleri yoktu. Ancak dünyadaki birçok uygar ilişkiyi keşfeden Romalılar'ın iletişimin önemini anlamaları da pek geç olmadı.Roma İmparatorluğunun Atlantik okyanusu'ndan Fırat nehrine kadar uzanan toprakları içinde,bütün ülkeyi içine alan bir haberleşme sistemi oluşturuldu.

Romalılar çok karmaşık bir yönetim tarzına sahiptiler ve yarattıkları Pax Romana' da (

kendi topraklarımız üzerinde savaş olmasın,diğer ülkeler savaşsın,biz de bu savaşları kontrol edelim mantığı) önemli bir ulaştırma ,bağlı olarak da bir ulak sistemi kurdular.Bu ulaklar hızlı ve güvenilirlikleri tartışmasız kişilerdi.Özel olarak yetiştiriliyor ve Roma yönetiminin olağan üstü gücünü de taşra teşkilatında temsil ediyorlardı. . Roma ulakları bir gün ve bir gece hiç durmadan gidebiliyorlar ve 270 kilometrelik mesafeyi 24 saatte alabiliyorlardı.

Roma İmparatorluğu ikiye bölündüğünde, hem Batı hem de Doğu Roma’ da “Cursus Publicus” yerini korudu.Batı Romanın sonunu getiren Ostrogot’lar ve daha sonraki Karolenj Hanedanı üyeleri, Roma’nın bu ünlü sistemini ve Posta evlerini korudular.M.S 987’de, Karolenjlerin yıkılması sonrasında çok güçlü devletlerin ortaya çıkması ve Avrupa’nın bölünmesi sonucu posta hizmetleri çok geriledi.

Doğu Roma, ya’da sonraki Bizans’da ”Cursus Publicus’u” çok küçük bir toprak parçası olarak kalıncaya kadar korundu. Ancak yolların onarılmaması ve ,giderek postaya daha az ihtiyaç duyulması,bu sistemin sonunu getirdi.

Yeni posta sisteminin kurulması ve hizmete girmesi için Karolenjlerin yıkılmasından sonra aradan 300 yıl gibi bir süre geçti. Cenova ve Venedik tacirlerinin ünü o dönemde bütün dünyaya yayıldı. Bu tüccarlar Batı ve Doğu Roma ilişkileri kapsamında,Venedik ile İstanbul arasında düzenli bir posta hattı kurdular.Bir dönem bu posta yolunda hakimiyet kuran İlhanlılar bile özel bir anlaşma ile Venedikli özel ulaklara serbest geçiş hakkı tanıdılar.Bizans İmparatorluğunun, 1453 yılında tarihe karışmasından çok önce, Doğu Roma sınırları içinde çok sayıda İslam devleti kurulmuştu.Bu Devletlerin ulaştırma merkezi olarak Bağdat gösteriliyordu.

Avrupa’ da ticaret ile birlikte iletişim de hızlanmıştı. ticari birikim bir süre sonra yerini sanayi devrimine bıraktı. Ticari işlemlerin sağlıklı bir şekilde sürdürülmesi için “yazılı geleceğin” yaygınlaşması,iletişimin de mektuplarla ve yazılı belgelerle olmasını beraberinde getirmişti.Şirketler kendi aralarında yolcuları kullanarak bir posta sistemi oluşturdular.Dünyanın resmi anlamda ilk postacıları da aslında bu ticaret yollarını kullanan yolcular olmuştu. Metzger Post, yani kasap postası,yolcuların mektup taşıması ilkesine göre çalışan bir iletişim sistemiydi. Ancak postacılığı yaygınlaştıranlar İtalyanlar oldu. Venedikliler Bizans ile kurdukları özel ulak sisteminden faydalanmışlardı.Matbaanın yaygınlaşmasının ticarete etkisi büyük olmuştu. Mektup taşımacılığı karlı bir işkolu haline gelirken, İtalyan Thurn ve Taxiz aileleri ile Avusturyalı Paar ailesi yaklaşık 1000 yıl süren Avusturya-Macaristan imparatorluğunun hükümrânı Hasburg hanedanının tüm posta hizmetlerini sürdürdüler. İzmir’ de açılan ilk Avusturya postanesinin de sahipleri Thurn ailesi idi.Krallıklar arasındaki yazışmalar bu aileler tarafından yapılıyordu.

Postacılık o zamanlarda hayli zor bir işti.Her arabanın mutlaka bir koruyucusu olurdu. Posta arabacılarının koruyucularının biri birlerini uyarmak için kullandıkları özel bir boru vardı.Bu borular 18. ve 19 . yüzyıldan kalan adıyla “posta borusu” olarak adlandırılıyordu.Sanayi

devrimi sonrasında “ulus devlet” modellerinin yaygınlaşması ve feodalizmin yerini burjuvaziye bırakmasından sonra postacılık hizmetlerinde de büyük ilerlemeler oldu .Fransa’ da posta hizmetleri düzenli bir kamu hizmetine dönüşürken, İngilizler’e posta hizmetlerini özel teşebbüs verdi. Paris Üniversitesine verilen posta imtiyazı bile daha sonra iptal edilirken,postacılıkta Fransız anlayışı hep kamu yönetimi şeklinde oldu. 19. yüz yılın başında Avrupa’nın her yerinde bu konuda büyük bir hız ve düzenlilik sağlanırken bu durumdan Osmanlı İmparatorluğu da etkilendi ve devletin en önemli limanı olan İzmir’ de ilk postane açıldı.

İngiliz eğitimci Rowland Hill’in posta ücretinin peşin ödenmesi ve sabit ücret uygulaması önerisi,İngiltere’ de büyük kabul gördü ve ilk posta pulu 1840 yılında satışa çıkarıldı.Mektubun ağırlığına göre belirlenen taşıma ücreti,posta yönetiminin de zarar etmesini önlüyordu .1843 yılında İsviçre ile Brezilya’ nın da benimsediği Hill’ in önerileri zamanla diğer ülkelerde de uygulandı.1869 yılında Avusturya Postanesi çok ucuz bir haberleşme yöntemi olan “posta kartı” uygulamasını başlattı.

HEMERODROME

Mitolojide “HERMES” haber ve habercilerin tanrısıdır.Eski Yunan’lılar en güçlü ve hızlı koşan gençleri haberci olarak seçerlerdi.Bunlar inanılmaz mesafeleri, yine inanılmayacak kadar kısa zamanda koşarak haber iletirlerdi.Bunların içinde en tanınmış olan “Maraton” adındaki çok ünlü

Yunan habercisidir.Atina ‘ya kadar olan mesafeyi o kadar kısa zamanda koşmuştur ki, yorgunluktan sadece “Zafer Bizim” diyerek son nefesini vermiştir.

İşte bu koşucuları Yunanlı’lar , Hemerodrom olarak adlandırmışlardır.

Büyük İskender’in hizmetinde olan Girit’li Philanides, 68 km’lik mesafeyi 9 saatte almıştır.

Kral Darius yönetimindeki Pers ordusu Yunanistan’ı işgal ettiğinde, Atinalı’lar Heme-rodrom Phidippos’u yardım istemek için Isparta’ya gönderdiler...Phidippos bir gün ve gecede 220 kilometrelik yol alarak yardım istemiştir. .Bu haberciler görev sırasında kendilerini korumak için gerekli hafif silah ve gereçleri de taşırlardı. Bir haberci yolculuğu sırasında bir çok zorluk ve tehlikenin üstesinden gelebiliyordu.

M.Ö 2400 yıllarında yazılmış bir Mısır yazıtında, “Haberci yabancı ülkelere gitmeden önce mal ve mülkünü çocuklarına bırakır” deniliyor.Tarihçilere göre büyük İskender ordusunda bulunan “Ladas” isimli habercinin koşarken kumda bıraktığı ayak izleri zorlukla seçilirdi.Zamanla bunların yerini daha hızlı olan deve ve atlı haberciler almıştır.Takip edilen yolun gereği olarak yüzücüler ve kayıklar da kullanılmıştır.

Yazılı tarih öncesi dönemlerde, iki nokta arasında gidip gelerek sözlü olarak haberler iletilmiştir..Bu yöntem yazılı tarih döneminde de sürdürülmüştür. M.Ö 490 yılında Yunanlılar'ın Persleri yenmesini Atina'ya koşarak ileten asker, bu ilkel yönetimin simgesi olarak hala yarış alanlarında anılır. İnkaları'ın 16.yüzyıl başında kullandıkları” sözlü mesajı” ileten, yaya haberleşmesi yöntemi, bu sistemin bilinen en gelişmiş modelidir. Haber iletimini insan gücüne bağlı kalmaktan kurtarmak, hayvanlardan yararlanmakla değişik boyutlara ulaşmıştır.Haber iletişimi ilk kez eşek kullanılmıştır. Eşekten M.Ö.3000 yıllarında Mısır'da yararlanılıyordu. Aynı tarihlerde öküzlere çektirilen iki ve dört tekerlekli arabalara da biniliyordu. M.Ö. 2000 dolaylarında tekerlekli araçlar Hindistan' dan Suriye'ye kadar olan bölgede kullanılıyordu.

Haber iletiminde en çok at ve deve kullanıldı. Orta ve doğu Asya'dan gelen at,daha sonraları Avrupa'ya girdi. ”Çöl gemisi” diye anılan deve, M.Ö 1000 yıllarından itibaren Ön Asya çöllerinde kullanılmıştır.

HABERDE GİZLİLİK

Yazının bulunması mektubun da bulunması sonucunu doğurmuştu. Haberciler “sözlü haberleri” karıştırıp, yanlış veya eksik iletebiliyordu.Ancak “yazılı haber” her zaman sağlıklı kalıyordu. Yazılı haber düşman eline geçmedikçe gizli ve emniyetli sayılıyordu. Sonraları haberin gizli tutulması,düşman eline geçmemesi,geçse bile içeriğinin anlaşılmayacak biçimde hazırlanması gibi gerekler ortaya çıktı. Eski Yunanlı'lar haberci, kölelerin saçlarını tıraş ettirerek mesajları kafalarının derileri üzerine yazdırırlardı.Saç uzayınca haber gözükmez olurdu. Yola çıkan haberci gideceği yere ulaşınca başı tıraş edilip mesaj okunurdu. Bunun bir yararı da,habercinin dahi kafasındaki yazıyı okuyamamasıdır.

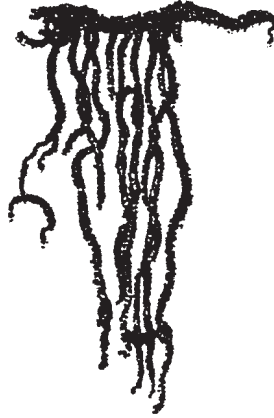
Çok kullanılan diğer bir usul de “Plutarch” tarafından anlatılır.Isparta'da ‘bir komutan savaşa giderken, kalınlığı ve uzunluğu biri birinin aynı olan iki yuvarlak sopa yapılır. Biri komutayı üstlenene verilirdi.Haberleşme halinde dar ve uzunca bir papirus şerit halinde kesilir ve sopaya helezoni durumda sarılıp,yazı bu helezonun her halkasına bir harf gelecek şekilde sopanın uzunluğu boyunca alt alta dizilen satırlar halinde yazılırdı.Yazı işi bitince papirus sopadan çıkarılır ve bir haberci ile kumandana gönderilirdi.Bu usulde şeritin,üzerine sarılarak yazılmış olan aynı özelliklere sahip bir ikinci sopaya sarılmadıkça okunması imkansızdı.



5000 Yıl önce Çin'de daha sonra eski Meksika ve Peru'da çok yakın zamana kadar da Hint ve zenci kabilelerde “Düğüm mektupları” kullanılmıştı.İkinci kumaş, şeritlerin sarktığı bir kumaş şeridinden ibaretti.Sarkan ikinci şeritlerde çeşitli boyut ve biçimlerde düğümler vardı.

İkinci şeritler de bir kodu temsil ediyordu. .Ayrıntılar ise şeridin rengi, sarımı ve düğümlemlerle anlatılıyordu. .Geçen yüz yılın sonuna kadar Peru’da kullanılan bu tip düğüm belgelere “Quipu” deniyordu.

Quipular evcil hayvanların sayımında kullanıldığı gibi İNKA ‘lar tarafından düşman hakkında bilgi göndermek gibi çok önemli hizmetlerde de kullanılmıştır.



Kırmızı renk-ASKER ,sarı renk ALTIN ,beyaz renk GÜMÜŞ ,yeşil renk ise Mısır anlamına geliyordu. Sayılarda tek düğüm 10, çift düğüm 100, üç düğüm 1000, olarak değerlendiriliyordu.

İnka kentlerinde Quipu bağlayan ve düğüm haberini çözen resmi görevliler bulunurdu.

Asurlu’lar yazıyı kil tabletler üzerine yazar ve sonra bu tabletleri pişirirlerdi.



Milattan önce 2300 yıllarına ait mektup tabletleri BABİL



Milattan önce 1500 yıllarına ait hiyeroglif mektupları.

Mezopotamya’da kil tabletler üzerine yazılmış mektuplar yine kilden yazılmış zarflara konarak gönderilirdi. Bu usul Roma ve Yunanlılar tarafından da kullanılmıştır. Ancak onlar tabletleri mumla kaplamıştır. Eski Mısır’da ise bu usulün benzerini Papirus üzerinde görürüz. Bu çağlarda papirüs, yazmak için en uygun malzeme olarak kullanılmaya başlandı. Nil nehri- nin deltasında yetişen bir nevi kamıştan yapıldı. .Bulunuğu beş bin yıl önceye, eski Mısırlılar devrine rastlar.



Milattan önce 2300 yıllarından bir mektup tableti (BABİL)

Üretim için, kamışların sap kısmı ince ve uzun şeritler halinde kesilir ve örülerek tabakalar oluşturulurdu . Bu tabakalar dövülerek ve baskı ile ince yapraklar haline getirilirdi.



Mektup yazan kadın heykeli
(MISIR M.Ö. 3500)



Mektup yazan genç kız

Papirüs üzerine yazı, ucu sivri bir kamışla siyah, yeşil ve kırmızı mürekkeple yazılırdı. Daha sonraları papirüsün yerini parşömen aldı. Parşömeni M.Ö 200 yıllarında İskenderiyeli'ler icat ettiler. Bergama kütüphanelerinin daha fazla gelişmemesi için Mısır'dan Bergama'ya papirüs gönderiminin durdurulması üzerine, Bergama'lı kütüphaneciler hayvan derilerini temizleyip, tabaklayıp, kuruturak parşömeni yaptılar. Böylece daha dayanıklı, ancak pahalıya mal olan parşömeni kullanmaya başladılar.

Kemik ve beyaz çakıl taşlarının üzerine de yazı yazıldığı bilinir. Kağıt, M.S 105 yılında Çin'de Tarım Bakanı Ts'ai Lun tarafından. Çinliler kağıt yapımını yüz yıllarca gizli tutmuşlardır. Ancak 751 yılında Semerkant'ın Araplar tarafından işgal edilmesi ile bu gizlilik kalktı ve kağıt Ortadoğu ülkelerine getirildi. Avrupa'da düzenli kağıt imalatına ise 14. yüzyılda başlandı.

Haber iletiminde başka bir adım da yazının geliştirilmesi ile gerçekleşti. Yazının en büyük yararı, bilginin gelecek kuşaklara aktarılmasını sağlamasıydı.

Haberleşme açısından da, unutulması veya anlam değiştirilmesi mümkün olan sözlü haberleşmeyi daha güvenilir hale dönüştürdü. Hiyeroglif, çivi yazısı, Hint yazısı ve Çin'de geliştirilen yazının öğrenimi yıllarca süren deneyimi gerektirdi. Yazı ustaları bu yüzden toplumlarda ayrıcalıklı bir statü kazandılar. Yazının bugünküne benzer biçimde Fenikeliler tarafından düzel-

tilmesi M.Ö. 1500 yıllarından sonra gerçekleşti.

M.Ö. 3000 yılları büyük uygarlıkların ortaya çıkmaya başladığı dönemdir. Madencilikte, taşımacılıkta ortaya çıkan gelişmelerin yarattığı yeni bir ekonomik örgütlenme yapısı ortaya çıktı. M.Ö 18. yüzyılda insanların sahip oldukları haber iletim organları, M.S 18. yüz yıla kadar kullanılanlardan pek farklı değildi. Gelişmemiş at arabaları ile at cinsleri ve yolların niteliği, farklılığın başlıca unsurlarıydı. Buna karşın haber iletim hızı hiçte küçümseenecek gibi değildi. Bir kervan Suriye bozkırlarında günde 36-48 Km. yol alabiliyordu.Bu hız, askerler ve devlet görevlilerinin yararlanabildiği atlarla çekilen hafif savaş arabaları için, iki katından daha az değildi.

Bizans sınırında küçük bir uç beyliği olarak tarih sahnesine çıkmış olan Osmanlı İmparatorluğu da, zaman içinde gelişen ve genişleyen devlet örgütüyle orantılı olarak üç kıtaya uzanan toprakları üzerinde yollar yapmış, bu yollar vasıtasıyla ve denizlerden de faydalanarak merkezi idarenin gerektirdiği düzenli haberleşmeyi devam ettirmiştir.

Toplumların gelişmişlik düzeyleriyle ilişkili olarak gelişen ve çeşitlenen haberleşme vasıtalarıyla bunların bir düzen içerisinde çalışması,bizzat mesaj veya haberleşme maddeleri gönderici ve alıcının durumları ve bu gibi konular,haberleşme kurumunun ilgi alanını oluşturur. İnsanların çok uzun bir geçmişten beri haberleşme ihtiyacı içinde bulundukları ve buna cevap verecek kurumlar oluşturdukları bir gerçektir. Dünyamızın farklı bölgelerinde haberleşme kurumları büyük çapta eldeki maddi şartlara bağlı olarak ve yer yer farklılıklar yanında önemli oranda benzerlikler gösteren çalışmalar yapmışlar ve varlık göstermişlerdir.

SEMİRAMİS VE KUROS

Değişik ülkelerde,Yöneticiler ve kumandanlar hızlı ve emniyetli haberleşmeye önem vermişlerdir. Bunun sonucu olarak "Haberci örgütleri" kurulmuştur. Yöneticilerin özellikle sefere çıktıklarında,ayrı kaldıkları başkentlerden bilgi almaları ve yönetimle ilgili yazılı emirleri iletmeleri vazgeçilmez bir ihtiyaç haline gelince,ilk posta hatları ortaya çıkmıştır.

Eski Çin'de Yangtze-Kiang nehri boyunca, 1800 kilometrelik bir posta hattı vardı.Koşan haberciler boyunlarında küçük bir zil taşırlardı."Kuvvetli adam" olarak tanınan bu kişiler günde 110 km .koşmaktaydılar.

Bu dönem posta işlemlerinde mektupların kuru kalmaları için, yağlı kağıtlara sarılmış olarak Çin nehirleri boyunca yüzücüler,sal ve kayıklarla da taşınırdı. Babil'in ünlü asma bahçelerini yaptıran efsanevi Kraliçe Semiramis 3 milyon yaya ve 500 bin atlı asker ile Hindistan içlerine ilerlerken Asur İmparatorluk merkezi ile emniyetli haberleşmeyi sağlamak için bir haberleşme servisi oluşturmuştu. Yapılan kazılarda bulunan bilgi ve belgeler eski Mısır'da 5000 yıl önce çok iyi bir kurye servisi olduğunu göstermektedir.

Amerika’da ise en iyi kurye servisini Altek’ler kurar. Meksika’da İmparator Montzuma’ya karşı harekete geçen İspanyol istilacılar, tüm savaş sonuçlarını ve diğer önemli olayları imparatora bildirmekle yükümlü bir askeri koşucular grubu olduğunu gördüler. Bu koşucular genellikle sözlü olarak haberleri taşımanın yanı sıra ülkenin çeşitli yerlerinden imparator için meyve, balık ve değişik türde yiyecekler getirirlerdi. Koşucular bir zafer haberi getirirken saçlarını kırmızı şeritle bağlar, ellerinde kılıç taşırlardı. Kaybedilmiş bir savaşın habercisi ise dağınık saçlı olurdu.

Tüm bu örnekler tarihte devletlerin oluşumu belirli bir düzeye geldiğinde bir haberleşme servisi kurmanın gerektiğini göstermektedir.

Pers İmparatorluğunun kurucusu Kuros II (M.Ö 558-29) posta hizmetlerini ve hatlarını oluşturmaya özel bir önem vermişti. Kurduğu imparatorluğun gelişmesi sonucu, koşucuların hızı çabuk haber iletmeye yetmeyince atlı servisler düzenlendi. Yunan tarihçisi Ksenofon’un verdiği bilgilere göre, Kuros bir atın hiç beslenmeden ne kadar yol alacağını saptayarak bu mesafelere göre dinlenmiş at ve habercilerin beklediği posta istasyonları kurdurmuştu. Haberler istasyondan istasyona süratle ulaşmaktaydı. ”Pers posta hattı” Sus-Erbatan ve Babil’e haber iletmek için, çeşitli yönlerde dağılan bir biçimde düzenlenmişti. Bir devlet kuruluşu olan posta sistemi, Yunanlılar tarafından da benimsenmişti. Büyük İskender Pers İmparatorluğu’nu fethinden sonra posta sistemini aynen korumuş ve kullanmıştır.

AHAMENİD SİSTEMİ:

Tarihin ilk düzenli haberleşme sistemi **Ahamenidler(Akamanışlar)** tarafından kurulan sistemdir. Bu sistem Ahamenid soyunun egemen olduğu Pers Krallığında M.Ö. 553 yılında Medlerin yenilgiye uğratılması sonucunda kuruldu. Kısa zamanda Hindistan’dan Batı Anadolu’ya kadar uzanan bu siyasi birlik, ülkenin en uzak köşelerini merkeze bağlamayı zorunlu kıldı. Sus-Sard, Sus-Horasan ve Sus-Basra körfezi bölgesi arasındaki bağlantı düzenli hale geldi. Dünyada o döneme kadar Pers haberleşme servisi gibi düzenli bir organizasyon yoktu. Posta sistemi için yol atla bir günde geçirebilecek bölümlere (Menzillere) ayrılmıştı. Haber buralarda bekleyen atlı haberciler tarafından elden ele geçmek suretiyle iletilirdi. Bu atlı postaya Pers’ler **angareion** adını verirlerdi. Bu sistem idari ve askeri amaçla kurulmuştu. Ülkenin her tarafına yayılan sürekli bakımı ve haber iletimini sağlamak için gerekli at ve adamları ile

parasal olanakları devlet sağlıyordu. Ahamenidlerin kurduğu bu sistem mutlu veya mutsuz haberlerin hızla iletimini sağladı. **Kserkes’in** M.Ö. 480 yılında Atina’yı alışı Sus kentini sevince boğarken, Salamis yenilgisi kenti acıya gömdü. Yollar sadece haber iletimini yöneticilerin gidiş gelişini, zenginliğin merkeze akışını sağlamadı. Pers ordusunun Hintli, Orta Asyalı, Suriyeli, Mısırlı askerlerini toplamaya ve onları savaşa göndermeye de yaradı.

Ahamenid sistemine benzer bir örgütün eski Yunan’da haber iletiminde kullanıldığı biliniyordu. Ancak eski Yunan’ın küçük cumhuriyetlere bölünmüş olması, bunların arasında sürüp giden savaşlar, düzenli bir haberleşme örgütünün kurulmasına olanak vermedi. Herşeye rağmen bu konuda bilgilendiler. Roma İmparatorluğu ortadan kalktıktan sonra Avrupa’da haberleşme konusunda hemen hemen yüzyıllarca gerileme yaşandı.

Büyük İskender, Asya’yı Yunan Koloniciliğine açarken batıda Roma giderek güçleniyordu. Yani Merkezi Pers Krallığının yerini doldurabilecek güçler geliyordu. Yunan girişimi kısa sürdü. İskender’in ölümü sonrası Yunan dünyasında Anadolu ve Batı Asya’yı tek bir yönetim altına alacak güç çıkmadı. Oysa Batıda Roma güçlenmiş ve Kartaca’yı dize getirmişti. Yunan topraklarının ve Asya’daki topraklarıyla birlikte kendine kattı. Bu batıdaki gelişmeydi. Doğuda ise Ahamenid’lerin yerini alma çabasındaki Sasaniler onların geleneğini sürdürdüler ve bunu Abbasilere ilettiler. Doğuda bu gelişmelerin yanı sıra ortaya başka bir haberleşme sistemi ise Çin’deki uygulamaydı. Çin’de çok eskiye dayanan haberleşme sistemi 7. yüzyıldan itibaren sistematik bir hale geldi. **T’ang** yönetimi sırasında tahta kalıplarla kitap basımının yaygınlaşması, okuma yazma bilen sayısının artışı, haber iletimini kolaylaştırdı. Çin’de düzenli hale gelen haberleşme Moğol ve Japon sistemlerine de örnek oldu.

ROMA HABERLEŞMESİ:

Roma imparatorluğu M.Ö.III. yüzyıldan itibaren Akdeniz’de egemenliğini kurdu ve yayıldı. Roma’nın İtalya ve İtalya dışında yayılmaya başlaması, büyük askeri yolların yapımı ile aynı dönemlere rastlar. Askeri yollar üzerindeki istasyonlar üç gruba ayrılmıştı. Bunlar, **Civitates**, **Mutationes** ve **Mansiones**’ti. Civitates hayvanlara yem verilebilecek yerlerdi. Buralarda haber iletimi için 40 at bulunurdu. Mutationes değişim merkezleriydi. Önemli haberleşme yolları üzerinde 20 atın bekletildiği ve konaklama olanaklarından yoksun merkezlerdi. Mansiones siteleri ise bir binalar bütünüydü. Buralarda araba tamircileri, demirciler gibi ulaşım için gerekli yardımcı hizmetler grupları bulunurdu.

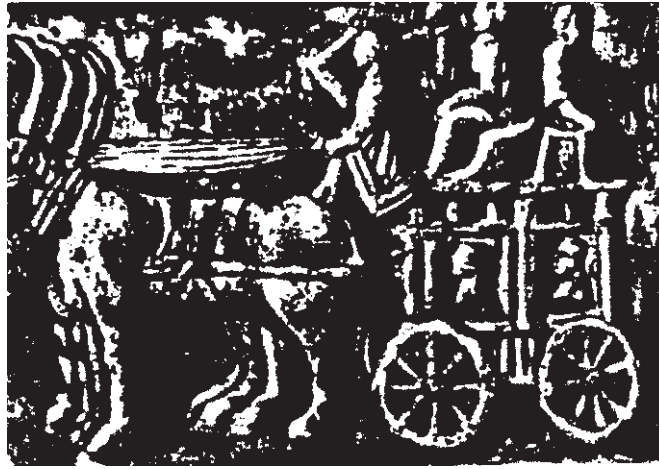
Roma, bu sistemi ayrıntılı bir biçimde örgütlemişti. Haberciler, istasyonların bakım personeli ve yol müfettişleri sistemin iyi izlenmesi için görevliydi. Roma’da geliştirilen bu sistem haberlerin yanı sıra yöneticileri, askerleri ve beraberindeki eşyaları taşımaya da yarıyordu. Roma’nın siyasal çekişmeleri bu sistemin işlerliğini canlı tutuyordu. Galya seferine çıkan Sezar’ın İtalya’da olan bitenleri izlemesine iyi işleyen bu sistem yardım etti.

Roma’nın devlet haberleşmesi için kurduğu bu sistemin yanı sıra kişiler tarafından kullanılan özel bir sistem de vardı. **Angarice** adı verilen bu sistem bazı durumlarda ve koşullarda özel kişilerin hizmetine sunulurdu. Bunlar devlet yollarından ve bu yollar üzerindeki istasyonlardan faydalanırdı.

CURSUS PUPLICÜS:

Roma’da imparator Sezar sabit istasyonlu ve atlı haberciliğe dayanan Pers sistemini uyguluyordu .Ancak en iyi düzenleme, imparator Augustus tarafından yapıldı. Çok iyi durumda olan Roma yolları boyunca her 5-6 km.de bir posta istasyonları zinciri kuruldu.

Roma İmparatorluğu’nda Roma’dan öteki şehirlere ve taşra şehirlerinden Roma’ya kısa zamanda haber ulaştırmak mümkündü.Tüm bu sistem “Curcus Puplicus” olarak adlandırılmıştı. Bir devlet kuruluşu olmasına rağmen istasyonların ihtiyaçlarının (at ve atların bakımı-haberciler ve görevlilerin beslenmesi v.s) çevre köylerce karşılanma mecburiyeti vardı. Posta hizmetleri sadece devlet işlerine ayrılmıştı.



İlk zamanlarda bu sistem sadece imparator tarafından veya “Diplomata” denilen özel izinli başka kişiler tarafından kullanılırdı.Diplomat sıfatı giderek bir çok kişiye verildi ve bu kişiler bedava seyahat ile yetinmeyerek, istasyonlarda ücretsiz yiyip, içip yatmaya başladılar. Roma ileri gelenlerinin özellikle rağbet ettikleri bu sistemin tüm giderleri istasyonlar çevresinde yaşayan talihsiz halk tarafından karşılanırdı.Bu durumu gören bazı İmparatorlar “ Curcus Puplicus” un yozlaşmaması için çeşitli önlemler almak istediler.Ancak başarılı olamadılar. Nihayet İmparator “Nevra” bu istasyon giderlerini devletin karşılamasını sağladı.

STATİO POSITA (posta sözcüğü)

Posta kelimesinin kökeni Roma çağlarına kadar gider. “istasyon.....da yer alır” anlamına gelen Latince “Statio posita in.....” deyimini giderek daha fazla kullanıldı.Zamanla deyim değiştirildi ve sadece “Posita” kelimesi kaldı.Haberleşme anlamını taşıyan bu kelime sonraları “Post” şekline girdi . Bu günkü anlamıyla ”POSTA” kelimesi ilk kez 13. yüz yılda Papa Honorius III ve Kastilya Kralı X.Alphons tarafından kullanıldı.

MÜNZEVİ KEŞİŞ POSTASI:

Roma İmparatorluğunun Çöküşü eski zamanların en iyi posta ağı olan “Cursus Pup-licu” un da sonu oldu. Uzun bir dönem düzenli bir posta hizmeti verilmedi .Okuma yazma bi-lenlerin sayısı az olduğundan, mektup yazma ve gönderme ihtiyacını duyanlar da azdı.Sadece zenginlerce istenebilecek bu hizmet, o kişilerin özel haberci gönderme imkanları ile zaten yeri-ne getirilmekteydi. İmparatorluğun çöküşünden sonra sadece Galya’da ” Cursus-Publicus “ bir süre daha uygulandı.Yöneticiler ve yüksek memurlar mektupların gönderilmesinde yerel yöne-timleri kullandılar.Bazı kaynaklara göre “Charlemagne”, eski Roma sistemini yeniden kurmayı denedi Fransa, İspanya, İtalya ve Almanya ‘nın bazı şehirleri arasında posta hatları oluşturdu.

Ortaçağ’da manastırlar,çeşitli etkinliklerin merkezi haline geldi. Biribirleriyle karşılıklı ilişki kurma ihtiyacını duydular .Bu karşılıklı ilişkiler, münzevi keşişler ve özel habercilerle sağlanırdı. Bu sistemde bazı manastırlar , seyahat eden keşişler için özel konaklama yerleri oldu . Bazı özel kişiler tarafından da kullanılan keşiş postasının o zamanki tek koruyucusu St.Carolus ‘du.

Roma imparatorluğu döneminde **Augustus**’un giriştiği ve imparatorluğun 200 yıla yakın bir dönem için şekil veren düzenlemeler döneminde **Cuscus Publicus** yeni bir düzene kavuş-turuldu. Sistem, **Angarioe** ve **Parangarioe** gibi iki farklı bölümden oluştu. Birincisi impara-torluk haberlerinin ve postadan yararlanma izni alan kişilerin taşınması,ikincisi ise sistem için gerekli at, araba, yiyecek, yem ve malzemenin sağlanmasının yanı sıra yollar çerçevesinde oturanların yol yapım çalışmalarına katılımlarını gerektiriyordu .Bu düzenleme ile yolların ba-kımı sağlandı.

Roma İmparatorluğu’nda haber iletiminin yanı sıra, duyuru biçiminde başka bir haber verme yönteminde devletin kontrolünün artırılmasına çalışıldı ve zorunlu katılma sayesinde yol yapımı ve yöntemi de geliştirildi. **Acta Publica, Acta Diurna** diye anılan bu yöntem yö-netimde uygulama ilgili bilgileri, olayları anlatan ve belirli yerlerde halkın okuması için asılan duyurularla gerçekleştiriliyordu. Roma İmparatorluğu ülkeyi tehdit eden güçlerden devamlı haber almak zorundaydı. .Bunun yanı sıra ticaret,imparatorluğun her yanında serbestçe yapılı-yordu.Sadece yollar değil, deniz ulaşımı da haber iletiminde kullanılıyordu. Hindistan’la, hatta Çin ile ticari ilişkiler vardı.

POSTA HİZMETLERİ:

Latince “Posta” kelimesinden alınan “Posta”, mektup, kart ve diğer haberleşme ensturu-manlarının bir yerden bir yere naklinin uygun bir ücret karşılığında yapılması işlemidir. Posta, ilk kez Orta Asya’da bulunan içdenizin kurumasıyla baş gösteren göçlerin düzenli ve sürekli bir şekilde yapılabilmesi için Türkler tarafından geliştirilmiştir.Türkler haberleşme işlerinde

daha fazla sürat sağlamak amacıyla, belirli mesafelere “**Höyük**” adı verilen tepeliklerde ateş yakmak usulünü kullanmışlardı.

Tuğrul Bey Horasan’ı zaptedip Büyük Selçuk İmparatorluğunu kurduğu zaman postaya gereken önemi vermişti.Bu imparatorluğun dağılması üzerine 12. asrın ortalarında Halep’te hüküm süren Sultan Nurettin döneminde postada sürat ve düzen sağlanabilmesi için çalışmalar yapılmış,güvercin postaları düzenli bir teşkilat kapsamına alınmıştı.

13. asırda İlhanlı hükümdarlarından Gazan Han, geniş ülkesi içinde gelişen olaylardan haberdar olabilmek,gereken emir ve tedbirleri zamanında uygulatabilmek amacıyla posta servisi kurmuştu.”Yam” adı verilen bu teşkilatın başarılı olabilmesi için ana yollar üzerinde 8-20 kilometrelik mesafelerde menzilhane ve konaklama yerleri kurulmuş ,buralarda hayvan yemi,hayvan bakıcıları ve erzak bulundurulmuştu.

Bu devirde Tebriz,Konya,Basra,Pekin gibi ana ve uzun yollar üzerinde gerçekleştirilen posta servislerinin gayet düzenli bir şekilde işlemiş olduğu,1271 yılında Şark seyahatine çıkıp 1295 yılında dönen ünlü İtalyan seyyahı Venedikli **Marko Polo**’nun yazılarından anlaşılmaktadır.O dönemde postacıların giydikleri kolsuz geniş paltolara “Yamçı” denilirdi.

Haçlı seferlerini büyük hezimete uğratan Selahaddin-i Eyyubi ‘ de Sultan Nurettin’den sonra postanın önemini bilmiş ve ,geliştirmeye çalışmıştı.Kahire-İskenderiye- Dimyat- yukarı Mısır ve-Şam şehirleri arasında düzenli güvercin postaları kurmuş,güvercin bakıcıları bulundurmıştu.Sultan Nurettin aynı zamanda hava postalarının ilk düzenleyicisi olmuştu.Aradan geçen 600 yıl kadar dönemde ise,

Osmanlı’larda II. Sultan Mahmut devrine kadar posta sadece devlet haberleşmesi için kullanılmıştı.Kosova ovalarında, Çaldıran’da Şark seferlerinde, Tuna kıyılarında ve daha birçok yerlerde kazanılan zaferlerin haberlerini posta tatarları getirmişti.

Türkiye’de 1834 yılından önce saraydan vilayetlere gönderilen mektup ve diğer evrakı “çavuşlar” taşırdı.Divan-ı Hümayun’dan taşraya,taşradan Divan’a gönderilen her türlü resmi evrakı da “tatar” denilen kişiler ulaştırırdı.Bunun için belirli yerlerde devlet menzilhaneleri bulunur,posta tatarı atını sürüp bir menzilhaneye varınca buradaki dinlenmiş atlardan birine binerek yoluna devam ederdi. At değiştirerek yapılan posta nakliyatı uzak mesafeler için geçerliydi .Yakın yerlere ise tatarlar,merkezden aldıkları atlarla gidip gelirlerdi.İstanbul’da takriben 300, eyalet valilerinin maiyetinde ise 30-40 tatar bulunurdu.İstanbul’daki tatarların en büyük zabıtine “ocak baş tatarı” Vüzera dairelerindeki tatarların en büyüğüne de “Vezir tatar ağası” denilirdi.İlk posta tatar ağası **Genç Osman** adlı bir zabitti.

Posta tatarlarının kendilerine mahsus kıyafetleri vardı.Kısa etekli ceket,uzun kalpaklar giyerler ve bir menzilhaneye yaklaşırken tiz sesli borularını öttürerek gelişlerini bildirirlerdi. Hepsi çok iyi ata binen usta binicilerden seçilirdi.Halkın mektup,paket gibi eşyaları ise emanet-

çiler vasıtasıyla gönderilirdi. Ücretler yerin uzaklığına ve yakınlığına göre ayarlanırdı. Ayrıca yaya olarak yetiştirilmiş ulak, çapar ve berid adı verilen kişiler Osmanlı imparatorluğu'nda, devlet muhaberatını sağlamakla görevlendirilmişlerdi.

Osmanlı'da Avrupa usulüne göre ilk postanın kurulmasına 1834 yılında teşebbüs edildi. O zamana kadar posta ve postacılık işleri Orta Çağ'dan kalma usullerle yönetilirdi. Sultan II. Mahmut sadrazamına gönderdiği Gülhane Hattı Hümayunu 'nda, mektupların İstanbul'dan vilayetlere ve vilayetlerden İstanbul'a düzenli gidip gelmesi işinin yoluna koymasını, mektup taşıma hizmetlerinden devlete gelir sağlanmasını, halk arasında yapılan haberleşmeye fesat karıştırılmamasını, mektup teatisi konusunda Müslüman olsun veya olmasın bütün tebaya ve yabancılara eşit muamele yapılmasını sağlayacak bir posta teşkilatı kurulmasını istemişti. Ancak o dönemde yolların ve asayişin bozuk olması bu emirlerin uygulanmasına imkan vermemişti. 1837 yılında Padişahın iradesi üzerine Postane-i Amire Müdürlüğü kuruldu. Böylece tatar teşkilatının yerini posta memurları ve arabaları, menzilhanelerin yerini de posta merkezleri aldı. Üsküdar'dan İzmit'e kadar bir posta yolu ve yolun muhtelif yerlerine posta merkezleri yapılmasına Hassa Müşiri Ahmet Fevzi Paşa memur edildi. Üsküdar İzmit yolu kısa bir sürede yapıldı. Ve yolun Kartal'a kadar olan kısmının bitiş töreninde Sultan II. Mahmut hazır bulundu. Böylece Kartal, ilk taşra posta merkezi oldu.

Posta teşkilatı Gülhane'de 1839 yılında ilan edilen Tanzimat Fermanını müteakip bir amme hizmeti olarak kuruldu. Türkiye'de halka açılan ilk postane, İstanbul'da Yeni Cami yakınındaki "**Cizyehane**" dairesinde Postane-i Amire adıyla 1840 yılında açıldı. Vakıflara ait olan bu ahşap binanın yerine sonradan eski postane diye anılan kagir bir bina yapıldı. Bu postanenin idare ve hesap işlerinin görülmesine Sadaretin teklifi ile 1000 kuruş maaşla Süleyman Ağa, Türkçe dışında da yazılmış gönderilerin tercümesini yapmak üzere mütercim olarak 600 kuruş maaşla Sofyalı Agyazar tayin edildi.

Osmanlı Hükümeti posta işlemlerine yalnız mektup, gazete ve ciltsiz matbu evrakla başlamış ise de bir süre sonra bazı hafif eşyanın da nakliyatı zorunlu görülmüştü. "Meclisi Vala'nın" (yüksek meclisin) kararı ile para, eşya, simüzer akçe (altın tartmaya mahsus terazi) ile bazı hafif eşyanın da taşınmasıyla posta idaresi, evrak ve yük postaları adıyla ikiye ayrılmıştı.

1843 yılında Bağdat, Sivas, Musul, Diyarbakır gibi büyük vilayetlerde postaneler açılmış ve zamanla çoğalan postanelerin islah edilmesi zorunluluğu doğmuştu. Türkiye'nin aynı zamanda ilk gazetecisi olmak ünvanını taşıyan Posta Nazırı Agah Efendi, bazı teklifler yaparak, posta ücretlerinin kayden tahsili işinden vazgeçilmesini istemişti. Bunun üzerine 1862 yılında posta pullarının ihdasının kabulünü müteakip, 13 Ocak 1863 yılında bir fermanla ilk posta pulu kullanılmaya başlandı. Ayrıca pullardan gereği kadar yararlanabilmek amacıyla posta kutuları geliştirildi.

İlk pul, ince sigara kağıdı üzerine **Darphane-i Amire**'de (Devlet Darphanesi) basıldı.

Taş baskı tekniği ile bastırılan pul, anilin boya ile renklendirildi. İlk pullar 2 ve 5 kuruşluk olup, üzerinde padişahın tuğrası bulunuyordu Tuğra ve desenler Sikkezenbaşı Abdülfettah Efendi ile Ensercioğlu Agop tarafından çizilmişti.

1718 tarihli Pasarofça antlaşmasındaki aleyhimize olan hükümlerden kuvvet alan yabancı ülkeler, sefaret postaları, vapur acentelikleri postaları ve diğer postanelerini yıllarca işletmek imkanını bulmuşlardı. Ecnebi postanelerin kesin olarak kaldırılması Lozan Antlaşması ile gerçekleştirildi. Ecnebi postanelerin tek faydası II. Abdülhamit'in koyu istibdat dönemlerinde hürriyet fikirlerini ihtiva eden kitap, mecmua ve gazetelerin, özellikle "jön Türkler" yayınlarının ülkemize girmesine aracılık etmesiydi. 1855'ten 1871'e kadar ayrı bir teşekkül halinde faaliyet gösteren Posta ve telgraf idareleri, 1871 yılında birleştirilerek Posta ve Telgraf Nezaretı kuruldu. Bu idare 1909 yılına kadar Alay köşkü karşısındaki Hasan Paşa konağında faaliyette bulunmuştu. Posta ve Telgraf Nezaretinin ilk Nazırı Sağır Ahmet Bey olmuştu. Aynı tarihte işleri muntazam bir şekilde yürütebilmek için bir idare meclisi oluşturuldu. 1871 yılından sonra Dahiliye Nezaretı'ne bağlı olarak faaliyet gösteren kurum, mali bir kuruluş olmaktan çok, amme hizmeti vermekle yükümlü olmasına rağmen, o dönemin zihniyetine göre devlet varidatının önemli bir kısmının tahsilinde görevliydi. 1909 yılında Umum Müdürlüğe dönüştürülerek Maliye Nezaretine bağlanan teşkilat, 1932 'de, Dahiliye Vekalet'ine, 1933-1938 yılları arasında ise Nafia Vekalet'ine bağlı olarak faaliyetine devam etti.

BİZANS:

Bizans'ın İstanbul Boğazında güzel bir kent olmasının yanında önemli başka bir özelliği daha vardı. Bizans, Constantin tarafından ilk büyük Hristiyan İmparatorluğu'nun başkenti yapılmıştı. Bu olay Orta Çağın başlangıcı kabul edilirdi. Bu başkentin Türkler tarafından alınması Orta Çağın kapatılması ve Yeni çağın açılması ile başlayan önemli bir olaydı.

Bizans İmparatorluğu'nun haberleşme sistemi Roma "Curcus Publicus"unun bir devamıydı. İmparator emirleri, önemli haberler, kamu yöneticileri, memurlar, yerli ve yabancı diplomatlar, piskoposlar ve vergi gelirleri bu sistemle taşınırdı. Ve devlet tekelindeydi. Özel kişilerin yararlanabilmesi ancak imparator veya temsilcilerinin iznine bağlıydı.

Sistemin doğuda ve batıda en iyi işlediği dönem IV. yüzyıldır Yollar, konaklama yerleri, hayvanlar ve arabalar bu dönemde bakımlıydı. Ayrıca askeri ihtiyaçların karşılanabilmesi için gerekli para ve malzeme de bu örgütlenme sayesinde taşınırdı.

Yollar boyunca Roma sistemine benzer Mansiones ve Mutationes istasyonlar yapılmıştı. Birincileri konaklama olanaklarına sahip kervansaraylardı. Genellikle bir günlük aralıklarda yapılmışlardı. Mutationes'ler ise iki mansiones arasına yapılmış durak yerleriydi. Bu yollar üzerinde araba ve atlar gidip gelirdi. Atlar özellikle habercilere ayrılmıştı.

Bizans haberleşme sisteminin giderleri ve bakımı,yolların geçtiği yöre halkı tarafından karşılanırdı. Bu VI. yüzyılda **Justinien** döneminde de devam etti.”“Curcus Publicus” Anadolu’da sadece İran sınırına ulaşan yol üzerinde korundu. Doğuda bu sistem Selçuklular’ın Anadolu’ya girişlerine kadar devam etti. 11. yüz yıldan sonra düzenli postanın işlerliği sona erdi. Ancak yollar hemen kaybolmadı. Yolculuk yapan görevliler ve beraberindekiler yol kenarında yaşayan halktan yiyecek ve at almaya devam ettiler. Bizans İmparatorluğunun son dönemlerinde haber iletimi sadece özel ulak sistemiyle yürütüldü. 1424 yılında Macaristan’da bulunan VIII. Jean’ın babası II. Manuel’e gönderdiği ve İstanbul’a dönüş haberini bildiren mektubu getiren haberci, sadece bir yabancı dil bildiğinden Bizans başkentinde kime ne getirdiğini güçlükle anlatabilmişti.

Bizans devlet haberleşme sisteminin bozulması özel postaların gelişmesine yolaçtı Büyük toprak sahipleri haberlerini kendi özel habercileriyle iletmeye başladılar.

Bizans’ta güneydoğu sınırlarını sürekli tehdit altında tutan Araplar’ın akınlarına karşı ilk çağlarda kullanılanlara benzer bir ateş ve fenerlerle haberleşme sistemi de geliştirilmişti . Bu sistem Tarsus’tan başlayarak İstanbul’a kadar biri birini gören yüksek tepe veya kuleler üzerinde işaret iletimi esasına dayanıyordu. Bu görsel telgraf sayesinde, güney sınırına yapılan bir saldırı kısa bir sürede İstanbul’da öğreniliyordu.

Bizans haberleşme sisteminin iyi işlediği dönemlerde, gerçekleştirdiği hız da çok önemli olmuş, 421 yılında Pers’lere karşı kazanılan savaş haberi Van gölünün doğusundan İstanbul’a üç günde ulaşmıştı.

Bizans İmparatorluğu bu düzenlemeyi merkezi yönetimin güçlü olduğu 10. yüzyıla kadar sürdürdü. 1204 yılında Fransız ve Flaman’lardan oluşan haçlıların Orta çağın en büyük yağmasına hedef olan Bizans, feodal devletlere bölündü. Bundan sonra Bizans’ın varlığı Roma İmparatorluğu’nun son dönemleri gibi güçsüzlük gösterdi. Türk’lerin 1453 yılında İstanbul’un fethi,Bizans’ın sonu oldu. Bizans,Osmanlı İmparatorluğuna düzenli bir haberleşme örgütü devredemedi.

ROMA İMPARATORLUĞU SONRASI

AVRUPA DA HABERLEŞME:

Roma İmparatorluğu’nun kültürlü dünyası yerine yarı göçebe, okumasız, yazmasız bir uygarlık getiren **Cermen** istilası düzenli haberleşme geleneğini ortadan kaldırdı. Devlet kavramından yoksun barbar krallıkları V. yüz yıldan IX. yüz yıla kadar devlet posta servisinden habersizdiler. **Charlemagne**’ın 9. I.**Othon**’un 10. yüzyılda kurdukları imparatorluklar bile, devlet posta servisi örgütleyemediler.XIII. yüzyıl sonunda gelirin yüzde birini posta giderleri için harcayan **Philippe le Bel** bile hiçbir örgüte sahip olamadı. Avrupa da haberleşmenin dü-

zenlenmesinde Üniversiteler ve İtalyan şirketleri ön ayak oldu. Orta Çağda iki önemli merkez, üniversite eğitiminde önderdi. Bologna ve Paris. Bunlar piskoposluğa bağlı okulların evrimi sonucu ortaya çıkmışlardı. Eğitim kadrosu ruhban sınıfından oluşuyordu. Haberleşme örgütü de ilk önce buralarda gelişti.

ÜNİVERSİTE POSTASI:

Avrupa'daki en eski posta sistemi XIII.yüzyılda Paris Üniversitesi yöneticileri tarafından kurulmuştu. Orta Çağ Avrupası'nın ilk bilim yuvalarından biri olan Paris Üniversitesi'ne Skandinav ülkelerinden, Cermen-Burgogne'dan ve hatta İngiltere'den öğrenciler gönderiliyordu. Bu öğrencilerin ailelerinden irtibatlarının kesik olması büyük problemler oluşturuyordu. Çeşitli üniversiteler arasında ilişki kurulması, bilgi alış veriş, üst düzeydeki ailelerin çocuklarının evleri ile ilişkilerini sürdürmek istemeleri üniversitelerin haberleşme servisleri oluşturmalarını gerektirdi. .Belli zamanlarda hareket eden haberleşme kuryeleri dört gruba ayrılmıştı.Öğrencilerin haberleri hangi gurubu ilgilendiriyorsa teslimatı o guruba yapardı.Kuryeler ailelerden topladıkları haberleri ve okul harçlıklarını da Paris'teki öğrencilere iletirlerdi.

Üniversitenin denetimi ve sorumluluğu altındaki bu ilkel posta sistemi XI. Louis'in krallığı zamanında daha düzenli ve güvenilir bir duruma getirilmişti. XI. Louis kendisi için özel atlı haberciler kullanmakla birlikte,Fransa'nın o zamanki belli başlı ana yollarında posta sevk ve tesellüm istasyonları kurulmasını öngören 19 Haziran 1464 tarihli fermanı çıkarmakla Fransa posta örgütünün temelini atmıştı.

Kurulan bu posta düzeni bazı aksamalar göstermişse de sonraki idareler zamanında da devam ettirildi.

Paris Üniversitesi Avrupa'nın pek çok yerlerinden gelen zengin öğrencilerin toplandığı bir yerdi. XII. yüz yılda Fransa'nın dış ticari ilişkileri ve haberleşme örgütü olmadığından,bu öğrencileri aileleri ile haberleşebilmesi için bir sistem kuruldu. Bu sistem yalnız öğrenciler için değildi. İşin karlı olduğunu görenler,bir süre sonra öğrenciler adına başkalarının mektup ve mallarını da taşımaya başladılar. Sistem devlet kontrolü dışında bir tür kamu servisi niteliğini aldı. Bu duruma bir sınırlama getirmeye çalışan XI. Louis oldu.

XV. yüz yılda kendi posta servisini kurmaya çalıştı. Bu onun kişisel haber örgütü gibi oldu.

Üniversite haberleşme sistemine karşı III. Henri önlemler aldı. Üniversiteyi doğrudan karşısına almadan haberleşme sistemini zayıflatmak istedi. 1576 yılında her kentte yargılama ve öteki işlerle ilgili belgeleri taşımak için iki haberci görevlendirildi. Bunun amacı fakir şikayetçilere yardım ve üniversite habercilerinin yüklerini hafifletmekti.

III. Henri'nin kendi posta örgütünü geliştirmek için ileri sürdüğü bu neden aslında görünüşteydi. Asıl amaç üniversite postasının tekeli kırıktı. Nitekim kraliyet habercileri bir süre sonra özel mektupları da taşımaya başladılar. Bir yıl sonra bütün üniversite habercileri, çalışabilmek için kraldan izin almak zorunda bırakıldılar. Bu kontrol girişimleri üniversite postasını hemen ortadan kaldırmadı. Ancak gelişen devlet haber iletme sistemi yanında, önemi azaldı. 1643 yılında ödenen tazminatla Üniversite postası tamamen kaldırıldı.

Üniversite haberleşme sisteminin yanı sıra gelişen, fakat boyutlarıyla onu çok aşan başka bir uygulama İtalyan tüccarlarının geliştirdikleri sistem olmuştur. İtalyan'lar Ortaçağda batının en becerikli tüccarlarıydı. Ceneviz ve Venedik'in bir çok ticari kuruluşu, Toskana şehirlerinin ticari ve mali şirketleri, Akdeniz yöresinde, İstanbul'da hatta İngiltere'de önemli çıkarlara sahiptiler. Bunlar sadece mal alışverişiyle değil gerektiğinde Krallara borç para vermekle de ilgilieniyorlardı. Bu yüzden ortaçağ işadamları her türlü haberlerle ilgilenmek zorundaydılar .

Roma'da, Bizans'ta hatta ilk uygarlıklar döneminde de ticaretle uğraşanlar haberleşmeden yararlandılar. Bütün bu dönemlerde tüccarlar merkezi devletin kurduğu, geliştirdiği ve güvence altına aldığı ulaşım dan yararlanıyorlardı. Zaman zaman büyük servet birikimi sağladıklarında, kişisel haberleşmelerinin giderini karşılayacak imkanlara kavuştular. Ancak Ortaçağ Avrupası'na gelene kadar tüccarların kurduğu, geliştirdiği ve yeni gelişen devletlere örnek olacak başka bir haberleşme sistemi yoktur.

İtalyan tüccarları kendi başlarına yürüttükleri haberleşme işini XII. yüzyıl sonundan itibaren ortaklaşa yapmaya başladılar. Floransa'lı **Arte di Calimala** ticari birliği, yılda 6 kez kurulan **Champagne** fuarlarının başlangıç ve bitişinde her iki yöne posta gönderiyordu. XIV. yüzyılda Champagne fuarları önemini yitirince sistem Floransa'lı tüccarların iş yaptıkları başka merkezler arasında sürdürüldü.

Bu ilk denemenin süreklilik kazanamaması, düzenli haber alma isteğini ortadan kaldırmadı. Başka bir deneme **Scarcella dei Mercanti Fiorentini** adlı ortaklık kapsamında Floransa'lı 17 şirket tarafından 1357 yılında kuruldu. Bu oluşum tüzüğü günümüze kalan ilk posta şirkettir. Bu şirket bir posta örgütü gibi ücret karşılığı kişilerin mektuplarını da iletmeye başladı.

Avrupa'da Roma İmparatorluğu'nun yıkılışından sonra ilk düzenli haberleşme, bu sözü edilen iki özel uygulamadır. Bir yandan bu uygulamalar, diğer yandan Müslüman dünyasında örgütlü biçimde süren posta hizmetlerinin etkisiyle Avrupa'da resmi haberleşme sistemleri de gelişti. En gelişmiş Papalığın kurduğu servisti.

Fransa'da XI. Louis'in bazı hatlarda kurduğu krallık postası feodal beylere karşı gücünü artırma çabası olup, kralın olan bitenleri öğrenme istemesi amaçlıydı. Bu çabası aynı zamanda üniversite haberleşme sisteminin etkisiz kılınması yönünde atılmış bir adım olmuştur. XI. Louis'in kurduğu sistem özellikle Milano örneğinden esinlenmişti. Milano kökenli **Tour**

ve **Taxis** beyleri XVI. yüzyılın başında **Charles Quint** adına İberik yarımadasında posta örgütünü kurdular. Kazanç amacıyla kurulan bir sistem imparatorluk kurumu haline gelmiş oldu. Bu sistem daha sonra bütün Avrupa'da yaygınlaştı ve kraliyet postaları devletin zorunlu örgütlerinden birisi oldu. Bu sistem XVI. yüzyıldan itibaren özel kişilerin mektuplarını da taşımayı kabul etti.

Devlet haberleşmesinin yanı sıra Avrupa'da gelişen başka bir haber iletim sistemi de Papalığa aitti. Papalık orta ve batı Avrupa'yı kaplayan merkezi bir örgütlenmeye sahipti. Yönetim, Hristiyan dünyasının her köşesiyle sürdürülen haberleşme sayesinde gerçekleştiriliyordu. Buna rağmen Papalık XIV.yüzyılda henüz sürekli bir haberleşme örgütüne sahip değildi. Bunun nedeni böyle bir örgütün giderlerinin büyüklüğü idi. Yılda 5-6 bin mektup belki de daha fazlasını göndermek zorunda olan Papalık, gelirinin yarısını (100-160 bin Florin) bu işe ayırması gerekiyordu. Bu yüzden Papalık haber iletim konusunda her türlü fırsatı değerlendirmeye yönelik bir sistem geliştirmişti. Sistemin en büyük ögesi Papalık habercileriydi. Bunlar atanmadan önce yemin eder ve ömür boyu hizmet görürlerdi. Haber iletmek üzere yola çıktıklarında papalığın atlarını kullanır, yolda at değiştirmek zorunda kaldıklarında papalık gerekli bedelleri kendilerine öderdi. XIV. yüzyılda sayıları 53 dolaylarındaydı.

Papalığın hizmetinden yararlandığı başka bir grup haberci Papalığa haber getiren kişilerdi. Bunlar geri dönerken iletilmek istenen haber, kendilerine emanet edilirdi. Bu yöntem harcama gerektirmediğinden oldukça pratik bir buluştu. Bunların yanı sıra Papalık merkezinin bulunduğu **Avignon**'dan ayrılan güvenilir yolcular da gittikleri yöne göre gerektiğinde haber iletim işinde yardımcı olurlardı. Bunlar da ücretsizdi. Papalığın yararlandığı diğer bir grup ise haber iletimini meslek edinmiş kişilerdi. Bunlar ya gereksinim duyanlara hizmet eder veya tanınmış kişiler için çalışırlardı. Papalık acil durumlarda bunların hizmetinden yararlanırdı. Papalık bir yandan haberleşmenin güvenliğini sağlamaya çalışırken, öte yandan da en ucuz fiyata ve en çabuk şekilde haber ulaştırmaya çalışırdı.

XIV. yüzyılda,haber iletiminde İtalyan tüccarlarının dışında Avrupa'da ne olup bittiğini kimse bilmezdi. İtalyan tüccarları kralların posta sistemlerini örgütlüyor,parasal yardım yapmanın dışında Papa'nın haberlerini de iletiyorlardı. Papalığın Avrupa'nın her yanında yüzlerce din adamının olması, bunların her yerde duyduklarını, gördüklerini Avignon'a bildirme olanaklarına karşın Papanın tüccarların yardımına başvurmak zorunda kalması bu üstünlüğün bir kanıtı idi. 1348 yılında Papalığa bağlı Sicilya Krallığı, **Louis de Hongrie**'nin seferiyle tehlikeye düşünce Papa olup bitenleri öğrenebilmek için Floransa'lı **Alberti Antichi** ortaklığına başvurdu. Bütün istediği Kral kuvvetlerinin ilerleyişi ve Sicilya'daki gelişmeler hakkında bilgi almak. Yapılacak bütün harcamaları da karşılamaya hazırды. Bu istek,tüccarların haber almadaki üstünlüklerini tanımış oluyordu.

KENT HABERCİLİĞİ:

Ortaçağ'da kent ve kasabaların hızla büyümesi, mesleklerin gelişmesi, ticaretin önem kazanması, kasabalar arasında hızlı haberleşme ihtiyacını ön plana çıkartmıştı. Kurye servislerinin kurulması, hem kasaba yöneticileri hem de diğer tüm kuruluşlarca ele alındı. Strazbur 'da Piskopos emrinde 24 haberci vardı. 1448 de üç şef habercinin yönetiminde 21 haberci bulunuyordu. Kent habercileri imparator veya asillerin değil, sadece vatandaşların postalarını taşıyorlardı. Köln'de özel servisler, mesajlarını hazırlayacak zaman bırakmak için merkeze veya güney Almanya'ya gidecek postacıların hareket gün ve saatini ilgililere birkaç gün önce bildirirlerdi.

Kasabaların posta servisleri özellikle XIV. yüzyılda gelişmeye başladı. **Leipzig ,Viyana ve Prag**'da gayet düzenli hizmetler veren servisler kuruldu. Prag 'daki kentin musevi bölgesi konseyi'nin isteği üzerine postacılar musevilerden oluşturulmuştu. Posta toplama servisi şefinin iki Musevi, bir de Hıristiyan yardımcısı vardı.

Dağıtıcılar her mektup için normal posta ücretine ek olarak bir "Kreuzer" alırlardı Bunun dışında kendilerine hiçbir ücret verilmezdi. Musevi posta servisinin ne zaman kurulduğu bilinmemekle birlikte, 1751 tarihli bir belgede **Breynel Taussig** adlı posta şefinin ölümü üzerine bu görevin dul kalan karısına verildiği yazılıdır. 1960 yılında İsrail'de çıkan bir pul ve blokta da Prag'lı bir musevi habercinin at üzerindeki resmi kullanılmıştır.

KASAP POSTASI:

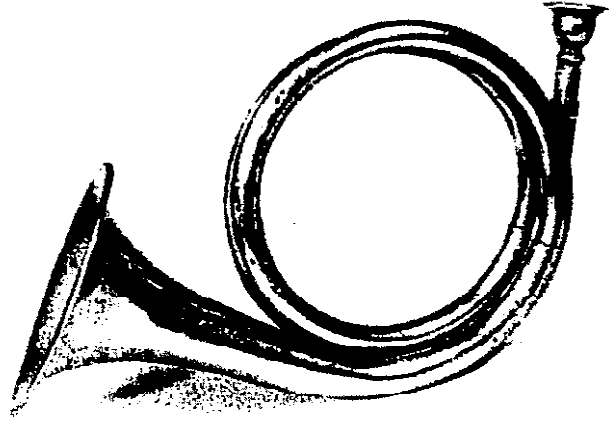
Orta çağda esnaf locaları da kendi posta düzenlerini kurmuşlardı. 16-17. yüz yıllarda Almanya'nın **Württemberg ReinlandPfalz, Baden** bölgelerinde kurulan bir posta türüdür. Kasap esnafı tarafından organize edilen ve iyi bir şekilde yürütülen bu posta türü, dünyada bir bezeri olmadığı için hem ilginç hem de önemlidir.

Orta Çağ'da kasaplar çalıştıkları yerlere yakın olan bölgelere at veya araba ile giderek kasaplık hayvan toplarlardı. Bu ticari amaçlı seyahatlerinde ücret karşılığı veya resmi mektup veya küçük paketleri taşıyarak çoğunlukla alıcının adresine kadar götürürler, bazen de daha önce kararlaştırdıkları bir handa veya lokantada bunları bekleyen sahiplerine teslim ederlerdi.

Kasap postasına ait ilk belge 1595 yılında "**Tutlingen**" şehrinde düzenlenmiştir. Önceleri, isteyen kasaplara verilen bu görev 1622 yılında Württemberg Dükü "**Johann Frederich**" in yayınladığı bir kararname ile tüm kasaplar için zorunlu hale getirilmiştir.

İLK POSTA BORUSU:

Zamanla kasapların ticari gezileri düzenli bir biçime kavuşturularak bütün ülkeyi kapsayan sürekli bir ulaşım ağı kuruldu. 1622 yılı kararnamesi ile posta yanında, kişilerin’de taşınmaları mecburi tutuldu. Bunun için her kasap yanında üç at bulundurmak mecburiyetindeydi. Bir yerleşim bölgesinde birden fazla kasap, varsa bu ulaşım işini nöbetleşe yaparlardı.



Kasaplar bu posta ve taşıma işini çoğunlukla isteyerek ve memnuniyetle yerine getirirlerdi. Çünkü hem para kazanıyor ve hem de bazı yasal hak ve imtiyazlara kavuşuyorlardı. Kasap postaları her köy ve kasabaya geliş ve ayrılışlarında halkı haberdar etmek için bir boru öttürmeye başlamışlardı. Bu boru, Avrupa’da posta arabası ve sürücüsü ile posta hizmetlerinin bir simgesi olarak yerleşmişti.

Ancak XVIII. yüzyılın sonunda **Thurn** ve **Taxis** ailelerinin ve bu iki ailenin kurmuş oldukları “Thurn, und, Taxis” posta şirketinin uzun uğraşlar sonucu Kasap postası ortadan kalktı ve tarihe karıştı.

YOL GÖSTEREN FENERLER:

Posta servisleri dünyanın diğer yerlerinde de süratle gelişmekteydi.

Japonya’ da posta servisini iki haberci birlikte yapmaktaydı .Bunlardan birisi bambu kamışı ve fener taşırdı. Fener, yolu aydınlatmanın yanı sıra İmparator habercisinin de işareti sayılırdı. Bunu gören halkın yolları boşaltması sonucu, fenerli adam ile arkasındaki posta dolu kutuyu taşıyan diğer haberci rahatlıkla yol alırdı. Haber çok ivedi ise tek haberci kullanılır ve bu haberci bir bambu kamışın yarığına takarak taşıdığı mektubu diğer istasyonlara iletmesi için ilk istasyondaki bir başka haberciye teslim ederdi. Bu haberci de gelecek olan ilk istasyondaki haberciye verirdi. Bu süreç böylece devam ederdi.

Arabistan’da en düzenli posta işi Bağdat’ta görülür. Bağdat halifeleri VII. yüzyıldan itibaren geniş bir kurye teşkilatı kurmuşlar ve bu teşkilat IX .yüzyılın sonlarına doğru önemli yollar üzerinde 930 adet istasyon oluşturmuştu. At veya deve kullanılarak gerçekleşen uygulama ile 24 saatte 180-290 Km. arası yol alınabiliyordu.

İLK KAMU HİZMETLERİ:



Bütün ortaçağ boyunca posta hizmetleri devletin, hatta devletleri yönetenlerin emrinde olmaya devam etti. Postanın kamu hizmetleri kapsamına alınması 1516 yılına rastlar. Alman imparatoru “I. Maximilien”’in sarayında yaşayan “**Francesco Tasso**” adındaki bir İtalyan prensinin şahsi çabaları ile Viyana-Brüksel arasında halka açık düzenli ilk posta servisi kuruldu.

Bundan sonra iki yüz yıl boyunca Tasso ailesi Avrupa’nın büyük bir bölümündeki posta hizmetlerini işletmeye devam etti. Bu sırada eski atlı arabaların yerini posta arabaları aldı. Bu arabaların bir duraktan diğer durağa kadar almış oldukları yol uzunluğuna “**Posta**” adı verildi. Mektup ücretleri ise gönderici tarafından değil, alıcı tarafından ödeniyordu.

Ücret tarifi ise ülkeden ülkeye ve bölgeden bölgeye göre değişiyordu. Ancak buna rağmen ücretler çok yüksekti. Yalnız varlıklı olan kimseler bu yoldan haberleşme imkanına sahiptiler.



BALON ve GÜVERCİN POSTASI:

Güvercin postası eski Yunanlılar, Mısırlılar ve Romalılar zamanında kullanılmış olup çok eski bir tarihe sahiptir.

XIII. Yüzyılda Kahire-Bağdat arasında düzenli bir güvercin postası vardı. Ancak bu posta o zamanlar yalnız Krallar, asilzadeler, yüksek mevki sahipleri için, bazen de savaş durumlarında

kullanılırdı.1870-1871 Alman-Fransız savaşlarında Paris ‘in işgalinde, güvercin postası büyük bir önem ve gelişme kazanmıştı.

Fransız posta idaresi genel müdürü “**Rampont**” yönetiminde günümüze kadar özelliğini koruyan harika bir balon postası servisi kullanılmıştır. 23Eylül 1870- 22 Ocak 1871 tarihleri arasında bu balon postası ile 2.5 milyon mektup-kart ve benzeri posta malzemesi 10.000 kilo gazete, 91 insan ve 363 adet yetiştirilmiş posta güvercini taşınmıştı.Bu süre içerisinde Paris’ten tam 65 balon uçurulmuştu.Hepsi istenen yerlere gidememiş olmasına rağmen bu sistem yine de başarılı olmuştu.Bazı balonlar maceralı bir yolculuktan sonra değişik yerlere gitmişti.

Bir balonlar “**Port Natal**” adlı Güney Afrika şehrinde bulundu.iki balondan ise hiçbir haber alınamadı.Dört balon Belçika’da, üçü Hollanda’da ikisi Almanya’da, bir balon ise Norveç’te yere inmişti. Beş balon da Alman işgal kuvvetlerinin eline geçmişti.

Bu balonların bazıları büyük olup, personel tarafından yönetiliyordu.Bazıları ise küçük olup içinde insan yoktu.

İşgal altında bulunan Paris’ten bu yola balonlar çıkıyordu ama bir daha geri gelemiyorlardı.Paris’te tek bir posta vardı.Oda bu balonlarla gönderilen 363 posta güvercinlerinden sağ kalanlarla yapılıyordu. Paris’e gönderilen bu güvercinlerden sadece 57 tanesi yerine varabilmişti. Fakat bu miktar az değildi.Gönderilen mektup sayısı çok yüksekti.

Mektuplar 3x4 ebadında selüloz kağıda mikrokopi metodu ile yazılmış ve böylece her güvercin bir seferinde 20 kelimelik 3.500 mektup taşırdı.Her kelimesi için 0.50 Frank ücret alındığından bir güvercin 35.000 Frank gibi bir geliri postaneye kazandırıyordu.

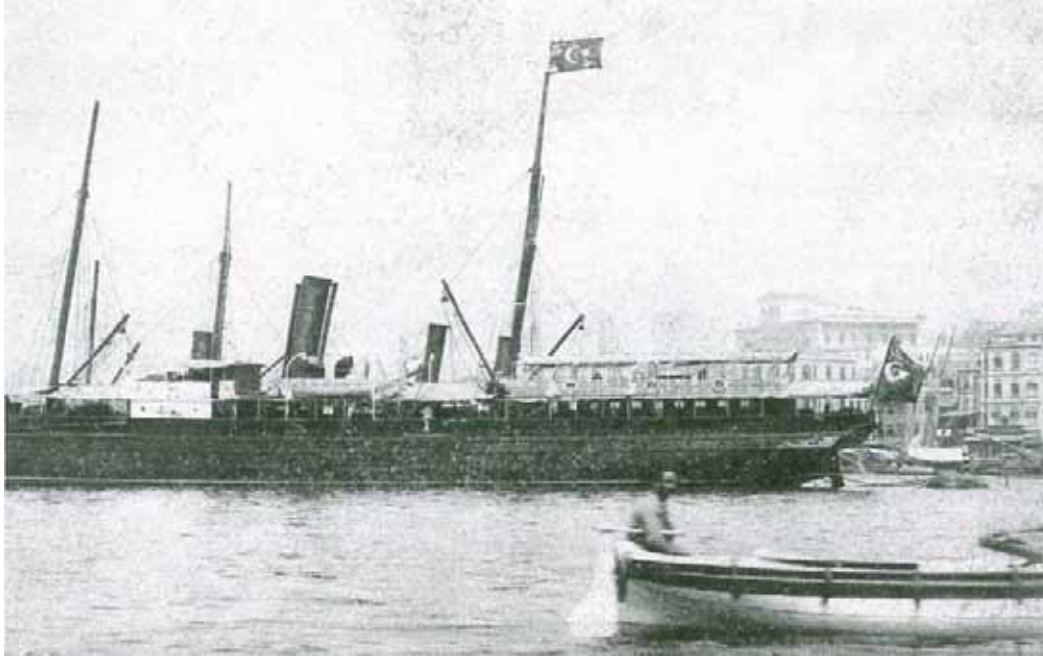
Paris’e gelen güvercinlerin getirdikleri haberler, güvercin postası idare merkezinde bir projeksiyon ile büyütülerek okunuyor ve yazı ,telgraf veya benzeri bir pusulaya yazılarak sahibine veriliyordu. Böylece 7-8 saat sonra haber alıcısına ulaşmış oluyordu.

Yeni Zelenda’nın **Auckland** şehrine 60 mil uzaklıkta olan Büyük “**Barrier**” adası 1880 yıllarında altın arayıcıları ile dolu idi.Posta ulaşımı her 15 günde bir gelen bir gemi ile sağlanıyordu.”**Walter Fricker**” adında bir Alman’ın 1896’da işletmeye başladığı bir güvercin postası ile adanın posta düzenini,telgraf haberleşmesinin başladığı 1908 yılına kadar bu sistem sağladı.

GEMİ POSTASI:

İçerisinde özel bir posta görevlisi bulunmayan bir gemi ile yapılan düzenli posta servisi.Gemi postası,tarihin en eski çağlarından itibaren kullanılmıştır.Ancak başlangıçta, daha çok kralların,valilerin veya tüccarların haberleşmelerini iletmekteydiler.Düzenli ve halka açık olarak faaliyete geçen ilk gemi postası 1600 yıllarında başlamıştı.

Deniz aşırı ülkelerle yapılan deniz ticareti naklinde tüccarlar aracılığı ile posta işlemleri de yürütölüyordu.Bu sahada yoğunlukla Akdeniz’de Ceneviz ve Venedikliler vardı.



İngiltere sahillerinde de düzenli bir posta mevcut olduğu gibi, İngiltere-Avrupa arası taşımacılık da yapılıyordu.

İspanya ve Portekizliler de gemi postası işlemlerinde vardı. 1664 yılında İspanya’dan Orta Amerika’ya ve 1710 yılında Falmouth’dan New-York ‘a düzenli gemi postaları çalışırdı.

Daha önceden toplanıp hazırlanan posta malzemeleri bir torba içinde gemi kaptanına teslim edilerek, gideceği yerlerin bilgileri verilirdi..



ŞEHİR POSTALARI

Şehir postaları 1868 yılında ihdas edilmiş ve işletmesi Liyanos firmasına verilmişti. Ortasında ay-yıldız resimli, etrafı dantelalı olup renkli kağıt üzerine siyah mürekkeple basılmış 5, 2 ve 40 paralık üç cinsten özel mürekkepli pullar basılmıştır.

Posta işlemleri devlet tarafından 1872 yılında başlatıldı. ve Boğaziçi 'nin iki sahilinde merkezler açıldı. .

1867 yılında Köstence ve Çernova' da şehir posta işletilmesine izin verildi. ve bunun için yeşil renk üzerine siyah yazı ile 20 paralık bir pul çıkarıldı .Şehir postası İstanbul'da 15 yıl işletildikten sonra kaldırıldı ve 1900 yılında yalnız karpotal ve meşrutiyetin ilanından sonra da kapalı mektup teatisine izin verildi.

YÖNETİM:

Posta ve Telgraf teşkilatı bakımından ülke birkaç müfettişliğe ayrılarak idare edilmekte iken, 1877 yılı başında Posta ve Telgraf idaresi bir nazırın yönetimi altında birisi posta diğeri telgraf mesalihi umumiyesi başmüdürüne tevdi edildi..Bu üç kişiye muhasebeci ve mektupçu eklenerek 5 kişilik bir idare meclisi meydana getirildi.Teşkilat yapısı içinde Vilayet merkezlerinde birer başmüdür,sancaklarda müdür ve kazalarda birer başmemur ve gerektiğinde nahiye merkezlerinde birer memur bulunduruluyordu. Yabancı postalarının kaldırılması amacıyla Dahiliye,Maliye Rüşumat ve Posta ve Telgraf Nezaretleri erkanından oluşan bir komisyon 1900 islahatını ve değer konmuş mektup,kutu,paket havale name nizamnamelerini hazırladıktan sonra edinilen tecrübe ile dış Posta işlemleri uygulamasına başladı. Bu komisyonun ilk icraatı olarak 27 Haziran 1900 tarihinde Havale name Kalemi teşkili, yeni muamelelerin memurlara öğretilmesi ,vilayetlere seyyar müfettişler gönderilmesi,30 Mayıs 1901 tarihinde şehir postalarının yeniden kurulması ile kartpostal kabul ve dağıtımı,10 paralık şehir kartlarının çıkarılması, sanayi okulunda imal ettirilen 100 kadar posta kutusunun İstanbul'un çeşitli yerlerine konulması, ,saatli tarih damgası dağıtıcıların atanma,maaş ve tek tip giysileri,havale ödemeleri düzenlemeleri yapıldı Posta Genel Müdürlüğü kuruldu.Komisyon çeşitli düzenlemeler yaptıktan sonra 1903 yılında kaldırıldı.Ancak uygulamanın birde dışa bağımlı yanı olduğundan başlanan bu yeniliklerin tamamlanması gayesiyle, 1905 yılında Evkaf Nazırı Turhan Paşanın başkanlığında Hariciye Müsteşarı Naum Paşa Posta ve Telgraf Nazırı Hüseyin Hasip Efendi, Postalar Genel Müfettiş ve Maliye Mektupçusu Ata Bey'den kurulan bir komisyon oluşturuldu. Bu komisyon,

dahili ve harici paket ve havale muamelelerinin genişletilmesi,

köylerde seyyar posta memurları dolaştırılması,

posta gönderilerine her türlü afata karşı sigorta yapılması,
posta bonoları ihdası,
şehir içinde 2 kilograma kadar kıymeti olmayan paketlerin sevki,
şehir kartpostallarının 20 para karşılığında taahhüt edilmesi,
çeşitli dağıtım,
lisan bilir dağıtıcıların görevlendirilmesi,
gazetelere abone kaydı,
hüviyet varakaları ihdası,
harici mektuplara mahsus yüzde yirmi bey'iyeli posta pulu satılması,
posta rehberi çıkartılması,
telgraf havalesi, ikametgahlarda havale ödemesi,
posta tasarruf sandıkları ihdası, Memurların atanma ve maaşlarının belirlenmesi,
posta nizamnamesinin yeniden düzenlenmesi, memurların görevlerine ait bir nizamname yapılması,

posta ve Telgraf okulunun açılması gibi konuları ele aldı..

komisyon raporunu 7 Ağustos 1905 yılında Babıali'ye vererek dağıldı. Raporda belirtilen maddelerin birçoğu uygulanamadı .

İstanbul Postanesi 100.000 altın harcanarak ve 5 yılda tamamlandı. 1905 yılında Beyoğlu Postanesi ve Telgrafhanesi de 11.500 altına satın alındı ve 2500 altın harcanarak onarıldı ve 1907 yılında hizmete girdi.

DOĞU' DA HABERLEŞMENİN SÜREKLİLİĞİ:

Batı'da düzenli haberleşme sistemindeki ortaya çıkan kopukluk Doğu için hiçbir zaman söz konusu olmadı. Ahamenid geleneği Sasani'ler den Moğollara kadar giden bir süreklilik gösterdi. Sasaniler Ahamenid sistemini, Emeviler Bizans'tan aldıkları Roma haberleşme sistemini uyguladılar. Sasaniler'in İran'da kurduğu devletin haberleşme sistemi, Ahamenid sisteminin hemen hemen aynısıdır. Devlet haberleşmesi merkezi yönetimin illerle olan bağlantısını sağlamak için kurulmuştu. Özel kişiler sistemin olanaklarından faydalanamazdı. Sasani haberleşme sistemi bakımlı, önemine göre hayvan ve personele sahip istasyonların bulunduğu yollarda haberleri ve yöneticileri taşımakla görevliydi. Haber iletimi ile görevli personel atlı veya yaya habercilerdi. Yaya istasyonları biri birine yakın olan İran'da kullanılırdı. Atlılar iletilecek

haberlin önemine göre beraberlerinde bir, iki veya üç at götürürler, durmaksızın yol alırlardı. Suriye’de ise at yerine deve kullanılırdı.

Suriye’yi ele geçiren Emevi’ler ise Bizans haberleşme sistemini kullandılar. Bu dönemden itibaren Müslüman ülkelerde, Roma haberleşmesinde posta hayvanı anlamına gelen **Veredüs** sözcüğünün eş anlamlısı olan **Berid**, sözcüğü posta örgütü deyimi olarak kullanıldı.

Berid örgütünün sorumlusu, mektupların gidiş gelişini düzenlemek, her türlü bilgiyi toplamak, derlemekle görevliydi ve bu bilgileri halifeye sunuyordu. Emevi’ler Suriye’yi kontrol altına aldıklarında işlerliliğini yitirmemiş bir haberleşme sistemini buldular. Yollar boyunca düzenli konaklama yerleri yapılmıştı. İran’da her 10 , Suriye ve Mısır’da ise her 20 kilometrede bir bulunan bu yerlere **Ribat**, **Sikken** veya **Merkez el Berid** deniliyordu. Habercilerin ve atların ihtiyaçlarını karşılayacak biçimde örgütlenmişlerdi. Haberciler, burada her an hazır haldeki haberi veya parayı sonraki istasyona iletirdi. Sistem, habercilerden, müfettişlerden ve vezire kadar hiyerarşik bir yapıya sahipti.

Emevi devletinin Arap kabilelerine karşı bütünlüğünü sürdürebilmek, bölgede onları izleyebilmek için genişleterek sürdürdüğü bu sistem, daha sonra Endülüs Emev’leri aracılığıyla İspanya’ya da götürüldü.

Berid örgütü Emevilerin yerini alan Abbasi’ler döneminde de varlığını sürdürdü. Abbasi Berid örgütünün görevi, vilayetler arasındaki haberleşmeyi sağlamaktı. Devlet görevlilerinin gidecekleri yere ulaştırılması veya saraya ait eşyanın taşınması da bu örgütün görevleri arasındaydı. Geniş bir alana yayılan devlette merkezi yönetimin kontrol aracı olarak geliştirip kullandığı bu sistem tek elden yönetimle ülkenin her tarafına yayılmıştı. Yollar, konaklama yerleri, buralardaki haberci ve hayvan ihtiyaçlarının karşılanması büyük harcamaları gerektiriyordu. Giderler Emeviler dönemindeki giderlerin iki katı idi. Bu büyük boyutlu harcamayı gerektiren sistemi hükümdarın güvenini kazanan yakınları yönetiyordu. Bunlara **Sahib-el-berid** denilirdi.

Doğuda Çin’e, batıda İstanbul’a kadar bağlantıları olan Abbasi sisteminde yollar üzerinde 930 posta istasyonu bulunuyordu. Doğuda merkezi devlet geleneği aralıksız sürmüştü. Çin ve Hindistan’la ticaretin yapıldığı yolu kontrol altında tutan Sasani devleti ,haberleşme olanaklarını devlet yönetimi için artırırken, gelişen yollar ve artan güvenlik ticarete yararlanmışlardı.

Sasaniler, önemli ölçüde gelir sağladıkları transit ticaretini çeşitli yollarla ele geçirmek isteyen Bizans imparatorluğu ile sürekli çekişme halinde idiler. Bu onların iyi haber kaynaklarına ne kadar ihtiyaç duyduklarını gösteriyordu.

Ortaçağ İslam devletlerinde haber alma işleri, devlet yönetiminde de çok önemli bir ihtiyaçtı. Hükümdar küçük, büyük, yakında veya uzakta olan her olayı bilmek için askerler ve halk

hakkında bilgi almalıydı. Casusluğu hükümet etmenin temellerinden biri sayan bu görüş İslam dünyasındaki iktidar kavgalarının bir sonucuydu. Önemli yararı posta örgütünün geliştirilmesi oldu. Ancak bu gelişmeden yönetici sınıfının dışındakiler faydalanamadı.

İslamiyet ticarete önem veriyordu. Ancak İslamiyet yayıldıktan sonra Arabistan yarımadası bu canlılığı sürdüremedi. Abbasi'ler XIII. yüzyılda Moğollar tarafından tarihten silindiler. Ancak etkileri Samani, Karahanlı , Gazneli ve Selçuklular aracılığı ile daha uzun süre devam etti

MOĞOL VE MEMLUK UYGULAMASI:

Çin'de VIII. yüzyılda yeniden düzenlenen haber iletim sistemi Orta Asya ve Moğolistan içerisine kadar uzanmıştı. Cengiz Han döneminde gelişen haberleşme örgütü Çin'in etkisiyle ortaya çıkmıştı. Cengiz Han önemli ulaşım yolları üzerine birer gün aralıklı posta istasyonları kurdurdu. Bu posta istasyonlarına **Yam** adı verildi. Haberci ve binecekleri atların bulunduğu posta istasyonlarını **sahib-i divan** yönetirdi. Bu posta örgütü devlet haberleşmesini yürütmek üzere kullanıldı. Yamlar yollar üzerinde her 25 veya 30 kilometre aralıklarla kurulmuştu. İhtiyaca göre 400 ata kadar hayvan bulundurulurdu. **Marko Polo** yam sayısının 10 bin, yam daki at sayısının da 300 bin olduğunu bildirmekteydi. Haberciler yamlardaki arasında her üç milde kurulan 10 kadar evin bulunabileceği küçük yerleşme yerlerinde otururlar ve haberleri bu uzaklıklar arasında elden ele geçirerek hızla iletirlerdi.

Moğolların geliştirdiği sistem hız bakımından o döneme kadar bilinenlerin en başarılı olanı idi. Haber 24 saatte 375 kilometrelik yol alabiliyordu. Bunu dört nala gitmekle ve her yamda at ve haberci değiştirmekle sağlıyorlardı. Bu kadar iyi işleyebilen sistemin tüm giderleri imparatora ait değildi. Ana yollar üzerindeki yamların atlarını çevre halkı sağlardı. Sadece bu yollar dışındaki yamlar için hükümdar at verirdi.

Asya'da geliştirilen bu haberleşme sistemi **Hülagü'** ye bırakılan İran'da kurulan İlhanlılar devletinde de sürdürüldü. Hülagü posta örgütünü genişletti. Yam bulunan yerleri vergi dışı tuttu. Buna karşılık halkın posta istasyonlarının ihtiyaçlarını karşılamaları şartını getirdi.

İlhanlıların haberleşme sistemi özellikle savaşların yarattığı ortamda düzeni koruyamadı. Resmi haberciler sistemi haraç alma aracı haline getirip, posta yolunu değiştirip, zengin yerleşim yerlerinden çıkar sağladı ve her kademedeki görevli kendi adına postacı çıkarma yürekliliği gösterdi. Sistem o denli düzensiz ve soygun aracı haline gelmişti ki eşkıyalar bile haberci gibi davranarak soygun yapıyorlardı.

Bu tür düzensizlikler İlhanlılar'da olduğu gibi düzenli posta örgütünün kurulduğu her ülkede, merkezi devletin gücü zayıflama gösterdiği an, olanakları kötüye kullananlar çıkıyordu.

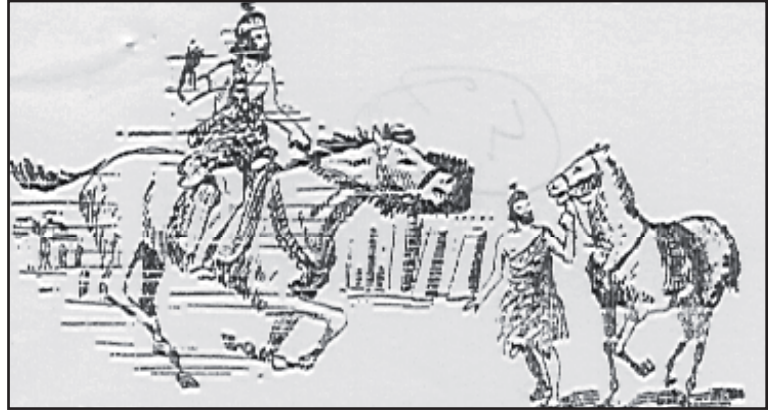
Bozulan haberleşme sistemini **Gazan Han** düzeltti. Bir yandan yolların güvenliğini sağlayacak önlemler alırken, öte yandan posta hizmetinde çalışanların uyacakları kuralları belir-

ledi. İlhanlı devlet örgütünü eski gücüne kavuşturmaya çalışan Gazan Han' dan sonra sistemin aynı etkinlikte çalıştığı söylenemez.

Moğollar Orta Asya'da geliştirip İran'da sürdürdükleri haberleşme sistemini işgal ettiklere yörelere de götürdüler. Memluk Sultanı **Baybars** geliştirdiği haberleşme örgütünü düzenli olarak işleyen Moğol örneğine göre kurmuştu. Memluk haberleşme sistemi de devlet hizmetinde kullanılmıştır. Daha önce sadece sultanın hizmetinde bir kurumdu, hiç kimse sultanın emri olmadan posta atına binemezdi. Sultanın hizmetkarları arasında seçilen haberciler görev dışında saraydan ayrılamazlardı. Haberciler hizmetkarlardan seçildiği için sistemin bütün giderleri, atlar ve konak yerleri için yapılan harcamadan ibaretti. Sultan sadece Mısır toprakları üzerindeki istasyonların bakımını sağlıyor, Suriye yolu üzerindeki Arap veya Türkmenler toprağın gelirinden yararlanmak şartıyla ilgileniyorlardı.

Baybars yönetimindeki Memluk Berid örgütü h yolların bakımı, istasyonların durumu açısından hiçbir zaman mükemmel olmadı. Ancak sınırlı imkanlarla 3 bin kilometreden az olmayan bir uzaklık içinde haber iletimini sağladı.

Anadolu'nun ilk yazılı kaynakları ve aynı zamanda en eski mektup örnekleridir ve M.Ö. 1950 -1800 tarihini taşımaktadır. Asurlu'lara ait bu ticari mektup örnekleri sayesinde dönemin haberleşme kurumu bir bütün olarak ortaya çıkmaktadır. Eski dönemin bütün merkezîyetçi devletleri öncelikle kendi ihtiyaçlarını karşı-



Asurlular zamanında atlılarla haber ulaştırılırdı

lama yönünde hizmet eden iyi organize edilmiş haberleşme kurumlarına sahipti. Birbirlerine komşu veya uzak bölgelerde kurulmuş Pers, Roma, Çin, İnkâ devlet ve imparatorlukları vardı. Buna karşılık Yunan sitelerinde haberleşme işlerini yürütecek müstakil bir teşkilata gerek görülmemişti. Tarih sahnesinde rol almış olan Abbasiler, Selçuklular, Memluklar, ve İlhanlılar ile diğer bazı İslam ve Türk-İslam siyasi teşekküllerinden belirli oranlarda etkilenecek kendi kurumlarını oluşturmuştur. Osmanlı devleti de Ulak, Menzilhane ve posta teşkilatı şeklinde kurumlara sahip olmuştur. Haberleşme bir gereksinme olarak insanlığın var oluşu ile ortaya çıkan temel olgulardan biridir. İnsan oğlunun ilkel çağlardan bu yana uzak mesafelere haber iletmek amacıyla çeşitli yöntemler kullandığı, dumandan, davul ve posta güvercinine kadar çeşitli ilkel yöntemlerle başlayan bu evrimin yazının keşfi ile önemli bir ivme kazandığı bilinmektedir. Tarihte bilinen anlamda en eski posta sistemlerinin M.Ö. 2000 yıllarında eski Mısır ve Çin'de

ortaya çıktığı, yine ilk postanelerin ise Çin’de kurulduğu ilk çağlardan 16. yüzyılın sonlarına kadar oluşturulan haberleşme kurumlarının yalnızca devletlerin haberleşme ihtiyacını karşılamaya yönelik örgütler oldukları görülmektedir Devlet tarafından örgütlenen posta haberleşmesine ait en eski bilgiler Antik İnka uygarlığına aittir.

İnka uygarlığının başkenti Cuzco’yu ülkenin diğer kentlerine bağlayan karayolları mevcuttu.bu yollar daha çok ordular,posta taşıyıcıları ve tüccarlar tarafından kullanılırdı.Posta taşıyıcıları haberleri eriştirmek için **Qipo** denilen bir hatırlatma sistemi kullanırlardı. **Qipo, desimal** sistemli bir hesaba dayanan düğümlerle donatılmış urgan parçalarından ortaya getirilirdi.Bu urganlar matematik sistemde olduğu gibi posta taşıyıcılarına hafızalarını tazeleme konusunda yardımcı olurdu. Mektup haberleşmesi o sıralarda, Latin Amerika ve bütün dünyada yaygınlaşmamıştı. Pek mahdut Avrupa devletlerinde ise ilkel ve dar şekilde kullanıldığı için bütün haberler sözlü olarak götürülmek mecburiyetindeydi.

Dünyanın çeşitli yerlerinde uygarlıklar oluşturan Antik devletlerin birçoğunun posta haberleşmesine ait örgütlenmeler bulunmasına karşın Roma İmparatorluğu eyaletler arasında hızlı ve güvenilir bir posta haberleşme sistemi kurmanın önemini ilk keşfeden İmparatorluk olmuştur. **Cursus Publicus** adı verilen bu sistem yönetimin bir parçasını oluşturuyordu. Roma İmparatorluğu içinde kuryeler son derece düzenli işliyordu. Mektup göndermek isteyen özel kişiler ise mektuplarını ya köleleriyle veya aynı yönde giden ve mektubu götürmeyi kabul eden birisine veriyorlardı. Romalılar zamanında devlet postaları bir çok safhalar geçirdikten sonra halkın da bazı şartlarla bu postalardan yararlanmasına izin verilmişti.

Karolenjler IX. yüzyıla kadar Romalılar’ın posta dağıtım yöntemlerini uygulamış ve posta evlerini korumuşlardı. Ancak yolların onarılmaması, güzergah üzerindeki yerleşim yerlerinin posta sisteminin giderlerini karşılamaya yanaşmaması ve Avrupa’nın siyasal bölünmüşlüğü, sonunda sistemin ortadan kalkmasına sebep olmuştur.

Modern anlamda posta haberleşmesinin gelişip sivil bir kurum haline gelmesi için kapitalizmin kıta Avrupası’nda gelişip güçlenmesini ve aynı zamanda ülkeler arası siyasi,ticari ilişkilerin yoğunlaşmasını beklemek gerekmiştir. Devlet eliyle kurulan en eski çağdaş posta sistemlerinden birisi Fransa’ya aittir. 1477’de kurulan Kraliyet Postası başlangıçta yalnız devletin haberleşme gereksinmesi için örgütlenmişti.Postanın bu ülkede halka açık bir kamu hizmeti haline gelmesi 1627’de gerçekleşmiştir.Haberleşmenin gelişen ulus devleti içindeki önemini kavrayan Fransa 1672 de posta hizmetinin devlet tekelinde olduğunu ilan etmiştir.

İngiltere’de resmi posta servisi 1635 yılında kurulmuştur.Bu yolla Londra ile Edinburg arasında posta seferleri yapılmaya başlandı. 1863’de Londra’da “**Penny**” postası kuruldu.

Kral III.William döneminde, İskoçya’daki posta sistemini düzenlemek üzere çeşitli yasalar çıkarıldı. Halka açık ilk girişimler Fransa ve diğer kıta Avrupası ülkelerinde başlamış olsa

bile, bu hizmete ilişkin en önemli araştırma ve geliştirme çalışmalarının İngiltere’de yapıldığı görülmektedir. Zaman içerisinde bütün dünyada postacılığın evrensel kuralları haline gelen mektupların üzerine pul yapıştırılması, posta ile para yollanması, kentlerin çeşitli yerlerine posta kutuları konması gibi buluşlar sayılabilir. Kamu girişimlerinde önce de İngiltere’de 1680 de kurulan ve “**Penny**” postası adı verilen sisteminde dünyada ilk yeniliklere öncülük ettiği anlaşılmaktadır.

19. yüzyılda Avrupa’da posta hizmetlerinde hız ve düzenlilik bakımından büyük ilerleme sağlanmıştır. İngiliz eğitimci **Rowland Hill**’in Posta Yönetiminde Reformların Önemi ve Uygulanabilirliği adlı yapıtının 1837’ de yayınlanması önemli gelişmelere yol açmıştır.

Hill’in önerileri arasında uzaklığa bağlı olmaksızın tek ücret düzeyinin uygulanması, taşıma ücretinin peşin ödendiğini gösterir bir pulun zarfın üzerine yapıştırılması, pulun posta idaresi tarafından satılması, gönderinin ağırlığına göre ücret alınması gibi önerileri önce İngiltere’de sonra da diğer ülkelerde uygulanmaya başlanmıştır.

Buharlı lokomotifin keşfi ve demiryollarının yaygınlaşması ile demiryolları üzerinden posta taşınmasına ilk olarak İngiltere’de 1838’de **Birmingham-Liverpol** ve **Londra-Preston** arasında başlanmıştır. 20. yüzyılın başında hava ulaşımının gelişmesi uçak postasını ortaya çıkardı. 1911’de **Londra ile Windsor**, 1913’de de **Paris ve Boreaux** arasında taşınan uçak postaları ilk örneklerdir. Bu yöntemle mektup ücreti göndericiden peşin alınıyor ve mektubun ne zaman, nereden postaya verildiğini gösterir bir damga basılıyordu. Tarihsel süreçte özel işlemler tasfiye edilerek yerlerini kamu tekellerinin almasına karşın, postada kullanılan yöntemler aynen benimsenmiş ve evrensel posta kuralları haline gelerek kısa sürede tüm dünyada uygulanmaya başlamıştır.

İnsanlığın dağınık yaşayıştan topluluğa geçtikleri devrelere kadar uzanan posta tarihi, medeniyet tarihine sıkı surette bağlıdır. Kültürel, sosyal ve idari hayatta postanın tarihini tetkik ederken, insanların düşündüklerini yaymak hususunda ihtiyaç duydukları zamana kadar gitmek lazımdır. Eski Yunanlılar devrinde haber ve havadis almak hususunda halk tellallar vasıtasıyla şehir meydanlarına çağrılır ve günün hadiseleri orada kendilerine bildirilirdi. Uzak yerlerle haberleşmek sahillerde ve karanın denize doğru çıkmış en yüksek tepelerinde ateşler yakmak suretiyle temin ederlerdi. Hatta 10 yıl savaşlarından sonra **Truva**’nın zaptı bu usul ile ihbar edilmişti. Eski Isparta kralları harp cephelerinde bulunan komutanlarla haberleşmelerinde üzerinde bir takım rumuzlar ve işaretler yazılmış ve üzeri meşin kaplanarak elde taşınan kamçı veya baston kullanmışlardır.

Eski İran’da haberleşmeyi M.Ö 530 yılda hükümdar **Keyhusrev** başlatmış, kurduğu **Sai (Dağıtıcı)** ‘ lerle genişleyen mülkünün her köşesinden vaktinde haber alma imkanını bulmuştur.

İran’da mektup naklinde beygir, katır, deve gibi hayvanlar kullanılmadan önce bu iş kırlangıçlar vasıtasıyla yapmıştır . Bunlar kuluçka oldukları yerlerden ve yuvalarından alınarak uzak yerlere götürülür ve kanatlarına renkli boyalarla işaretler yapılarak uçurulurdu. Bunlar evvelce çıktıkları mahallerdeki yuvalarına döndüklerinde kanatlarındaki işaretlerden maksat anlaşırdı.Sonraları kırlangıçların yerine güvercinler kullanıldı.Eski Roma İmparatorluğu döneminde kuvvetli ve büyük bir devlet için postanın en önemli bir müessese olduğunu anlayan **August**, ilk iş olarak postaları kurmuş ve düzeltmiştir. Romalılar M.Ö.26’da, İtalya M.Ö.150 tarihlerinde, İspanya, Makedonya, Yunanistan ve Kartaca M.Ö.125 tarihinden itibaren Fransa ve Afrika’nın magrip ülkelerini zaptederek büyük imparatorluk kurduklarında ülkelerinde muntazam işleyen bir posta teşkilatına sahip bulunuyorlardı. Romalılar bu konuda Yunanlıları taklit etmişler ve mektupların sevinde Sai kullanmışlardır. Bu sayede dünyanın her tarafından getirttikleri nadide yiyecekler, balık ve av etleriyle Romalılar sofralarını zenginleştirmişlerdi.

Eski İran’da ve Yunanlılar zamanında dağıtıcı postalarının mevcudiyeti yalnız devlet evrakları içindi. Halk bundan yararlanamaz ve hatta saklanırdı. Bu postalar el değiştiren ülkeler gibi muhtelif safhalar geçirdikten sonra bazı şartlar altında halkın istifadesine sunulmuş ve Romalılar zamanında posta imparatorluk hazine postası, askeri menziller postası, halka ait posta olmak üzere üç kısma ayrılmıştı.

İlk çağın sonlarına doğru artan iç kargaşalardan sonra 395 yılında Roma İmparatorluğu Doğu ve Batı Roma İmparatorluğu olarak ikiye ayrıldı ve Posta özellikle Batı Roma İmparatorluğunda eski düzenini koruyamadı .Doğu Roma İmparatorluğu ise 1000 yıl kadar Postanın varlığı korundu.

Franklar Roma İmparatorluğundan Galya’yı zaptederek,Fransa’yı kurdu . 490 yılında ise Paris’i zaptederek burasını hükümet merkezi yapıp,sonra postayı ıslah etti.

800 yılında Fransa kralı **Vegarp** İmparatoru **Şarlman** İspanya, İsviçre ve **Bavera**’yı tamamen, İtalya ve Almanya’yı kısmen zaptederek büyük bir devleti kurduğu zaman bu yollar üzerinden düzenli olarak posta menzillerini uyguladı.

Ortaçağ’ın sonuna doğru devlet postaları yanında manastırlar arasında ve o zamanki üniversitelerin biri birleriyle haberleşmeleri gerçekleşti. Halk arasında nadiren teati olan mektuplar bu ”sai” postalar ile bazen ticaret amacıyla seyahat edenler vasıtasıyla icra olunurdu. Fransa Kralları Üniversitelerin sai dairelerini kendi himayelerine almış ancak daha sonra Alman İmparatorları bu himayeyi kendi ülkelerindeki teşkilata bağlamak suretiyle halkın muamelelerini kolaylaştırmışlardır.

Üniversite sailerinin görevleri muhaberat ve nakliyatın yanında öğrenci yetiştirmek onlara nezaret etmektir.Bundan dolayı bu sailerin bir kısmı öğrencilerin bulunduğu şehirlerde oturur,onların yatacak ve yiyecek işleriyle ilgilenirlerdi.Diğer bir kısmı ise belli bir ücret kar-

şılığında öğrencilerle onların aileleri arasında mektup ve eşya nakliyatlarını temin ederdi. Bu sailer XIV. ve XV. asırlarda bir tekel oluşturdular. Bu tekel öğrencilerin sorumlulukları yanında hükümetin mektup, eşya ve yolcuları da nakletmek amacına yönelikti.

Fransa’da 1460 yılında **Kral 2. Lui** üniversite sailerini ve Roma postalarını örnek alarak postalar kurarak uzun yıllar yalnız devlet hizmetlerini yürütmüştür. Ancak üniversite postalarını zayıflatmak gayesiyle 1576 tarihinde yayınlanan bir emirle maaşlı memurlar tayin edilerek önemli şehirler arasında haftanın belirli günlerinde işlemek üzere posta teşkilatına başlanmıştır. Ancak postanın bu ülkede düzenli bir müessese halinde çalışmaya ve şahıslara ait mektup ve her nevi eşyayı taşımaya başlaması ile üniversiteye verilen postalar imtiyazının kaldırılması 1634 yılına kadar devam etti. 1715’de Postalar Genel Müdürlüğü kurulduktan sonra daha esaslı ilerlemeler kaydolundu. Posta XVIII. asırda telgrafın icadı ve posta pullarının ihdası ve 1813’de **mandapost-havale** ile 1859’da değer konmuş mektup kabulü muamelelerinin başlaması ve 1830 tarihinde köy postaları kurulması, 1844’de ise posta çantalarının demiryollarında nakline başlanması yenilikler zincirinin halkasıydı.

Tabiat fenninin icadı, uzak ülkelerin keşfi, ticaretin gelişmesi ve kültürün ilerlemeye başlaması ve dolayısıyla Üniversite postalarının yetersiz kalması sonucu XV.asrın sonlarına doğru, önce Almanya’da başlayan ve ülke içinde halkın hizmetini gören **iltizam** postası XVI. asırda devlet işlerini olumsuz etkilememek şartıyla ve ücreti karşılığında Fransa-İtalya ve İspanya arasında ilk defa harici muameleye mezun kılınmıştır. **Fransuva Taksiz** tarafından kurulan ve XIX. asrın ortalarına kadar devam eden kuruluşun başında uzun müddet **Taksiz** ailesi bulunmuştur. 1491 yılında Almanya ve Avusturya hükümdarı olan **3.Frederik** zamanında **Hababurg** hanedanının hizmetine girmiş olan şimdiki postanın mucidi Fransuva Taksiz’e **Kapiten** ve **Mister Dö post** unvanları verilmiştir

Fransa’da 1672’ den 1792 yılına kadar postalar iltizama verilmiş ancak bu tarihten sonra çok geniş işlemler haline sokulmuştur

XIX.Asrın sonlarına doğru Avrupa’da cereyan eden siyasi ve içtimai hareketler bütün Avrupa ülkelerinde iltizam usulüyle resmi olmayan ellerdeki posta hizmetlerinin devlet idaresi ve onun mesuliyeti altına alınmasını gerektirdiğinden her yerde bu hizmetler devlet tekeli ve işletmesine geçti.Postanın esaslı surette ıslahına bu devirde başlandı.

Reformlar başlayınca İngiltere’de şehir postaları işletmesi, posta kutuları ihdası, dahili evrak postaları ücretleri için mütevazi bir surette düzenlenen posta pulu uygulaması gibi işlemler diğer ülkelerce de peyderpey kabul edilmiştir. Yine bu reformlar sonucunda



her ülkede dahili posta ücretleri 1849 tarihinden itibaren eşit bir şekil aldığı halde milletler arası ücretlerinin son derece karışık bulunması, alıp vermenin gelişmeye engel olması ve bu alıp verme işlemlerinin daha iyi esaslara bağlanması için devletler postanın gelişimi konusunda yeni yollar aramış ve 1862 yılında Amerika Posta Genel müdürü **Mösyö Blair** milletler arasında posta alıp vermenin esaslı ve daha basit usullere bağlanması hususunda incelemelerde bulunmak üzere, yabancı posta yetkililerinin konferans halinde toplanmasını hükümeti vasıtasıyla tüm devletlere teklif etmiştir. **Mösyö Blair**'in bu teklifi her tarafta hissedilen ihtiyaca cevap vereceğinden bir çok devlet tarafından kabul edilmiştir. 1863 tarihinde Paris'te toplanan ilk posta konferansı milletler arasında posta işlemlerinin düzenlenmesi ve gelişmesine katkıda bulunmuştur.

Paris konferansının imzalanmasından sonra (1865) Alman Posta Nazırı **Mösyö İstapan** tarafından **Karlsruhe**'de toplanan Alman posta idaresinin ilgililerinin bulunduğu konferans'ta, mektupların bir çoğunun kısa yazılması mümkün olduğu fikrinden ilham alarak kartpostalın ihdasını teklif edilmiş, ancak teklifin önemi anlaşılamamış ve gelirin azalacağı düşüncesi ve endişesi ile kabul edilmemiştir. Ancak 1869'da Muallim **Herman** tarafından aynı teklif Avusturya posta idaresince kabul edilerek 5 cm. .büyüklüğündeki kartpostallardan 3 ay içinde 3 milyon adet satılmış halkın ilgisini görmüştür. Bu olay diğer ülkelerce de kabul görmüş ve cevaplı kartlar 1872 yılında Almanya posta idaresi tarafından uygulamaya konmuştur.



DÜNYA POSTA BİRLİĞİ (U.P.U)

Posta hizmetleri gelişip genişledikçe ülkeler arasındaki sınırlar giderek daha engelleyici olmaya başladı. Çeşitli sorunları çözmek için yazılı anlaşmalara gerek duyuldu. Bu anlaşmalardan ilki İspanya ile Fransa posta yönetimleri arasında imzalandı. Buna göre Fransa-Roma ve Hollanda'dan İspanya'ya gönderilen postanın gözetimi üstleniliyordu.

Ülkeler arası ikili anlaşmalar giderek çoğaldı. 1873 yılına kadar Almanya 17, Fransa 16, Belçika 15 ve İngiltere 12 "İkili anlaşma" imzaladı. Bu anlaşmaların hemen her birinin ayrı koşullar içermesi, gerek ulaşım biçimi ve gerekse posta ücretlerinde karışıklıklara neden olmaya başladı.

İkili anlaşma yerine daha geniş ölçüde uluslar arası bir sistemin kurulması çabaları başla-

dı ve ilk uluslar arası anlaşma Almanya-Avusturya posta birliğini doğurdu.

1863’ de Paris’te A.B.D Posta idaresinin öncülüğü ile toplanan ve Avrupa’ dan 15 ülkenin katıldığı ilk uluslararası konferansta, posta maddelerinin ağırlık ve ücretlerinin standartizasyonu tartışıldı ve belirli öneriler geliştirildi.

Umumi Posta Kongresi için Kuzey Almanya hükümetleri tarafından 1869 tarihinde ilk teşebbüs gerçekleşti. ancak Fransa-Prusya savaşı bu teşebbüsü sonuçsuz bıraktı, savaştan sonra 15 Eylül 1874’de Bern’de ilk “Posta Kongresi” toplandı.

Almanya, Avusturya, Belçika, Danimarka, Mısır, İspanya, Amerika, Fransa, İngiltere, Yunanistan, Macaristan, İtalya, Lüksemburg, Norveç, Hollanda, Portekiz, Romanya, Rusya, Sırbistan, İsveç ve Osmanlı İmparatorluğu olmak üzere 22 devletin katkısıyla 24 gün devam eden bu kongrede ve mahreç ülke idarelerine ait olacak olan ücretlerin yeknesak olması, mektupların 15 gramı için 25 altın frank/ santim ücret alınması, bir veya çeşitli idarelerin aracılığı ile gönderilen posta çantalarından dolayı aradaki idarelere verilecek transit masrafının çantayı ilk gönderen tarafından verilmesi ve transit serbestisinin kabulü gibi esaslı ve önemli kararlar alındı. Harp v.s. gibi çok önemli olaylar olmadıkça bu kongreler 5 yılda bir toplanarak yenilikler ve gerekli değişiklik ve iyileştirmeler yapıldı.

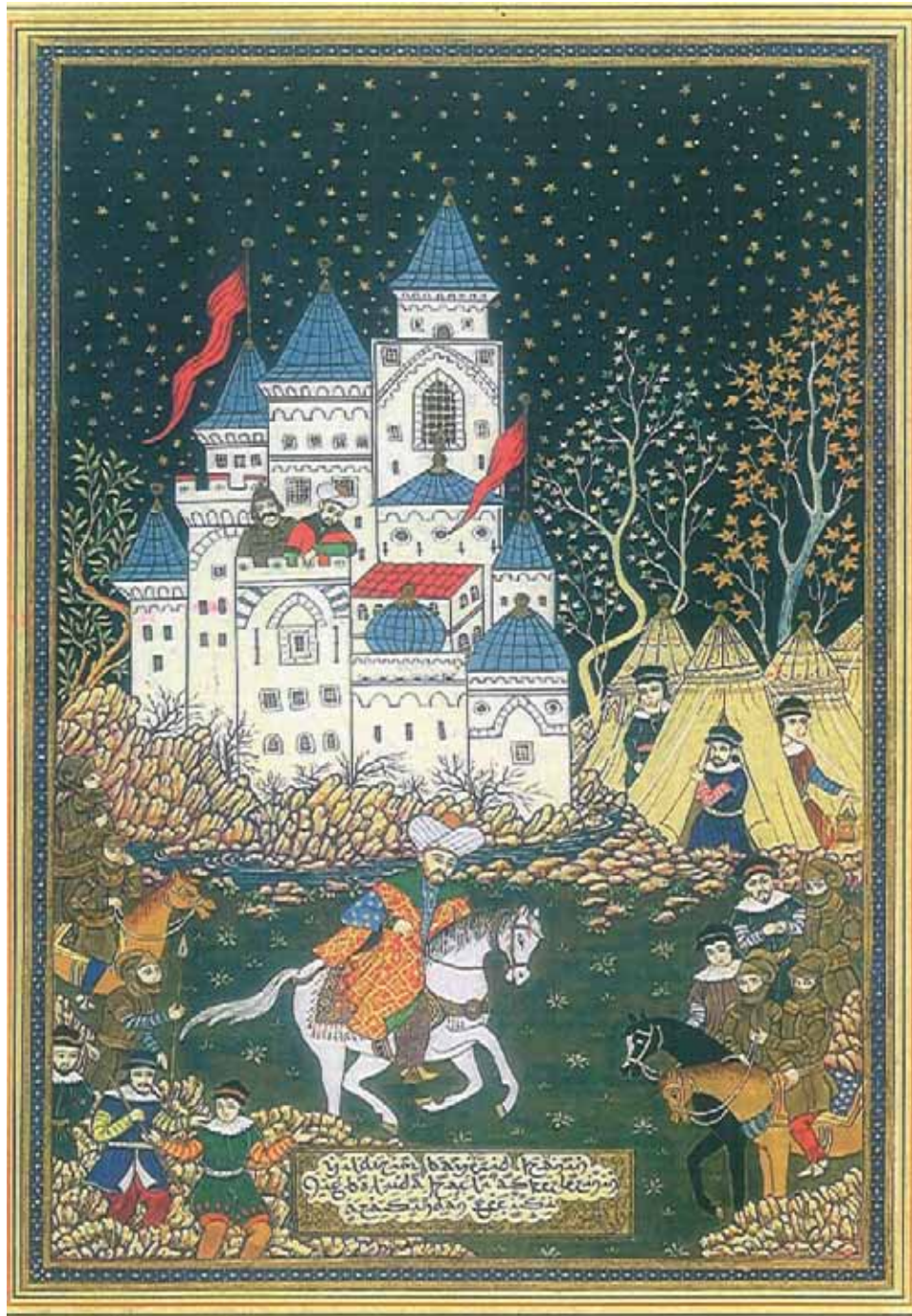
Bu Kongrede “DÜNYA POSTA BİRLİĞİ” (U.P.U) kuruldu.

Birliğin 1897 yılında 62 olan üye sayısı 1961 yılında 124’ e ulaştı.

ULUSLARARASI POSTA KONGRELERİ

Kongrenin yeri	Kongrenin yapıldığı yer ve Tarihi	Türk Yetkili
Bern	İsviçre eski meclis binası	1874 Yanko Makridi efendi
Paris	Bourbon sarayı	1878 Bedros Kuyumciyan efendi
Lizbon	Portekiz adliye sarayı	1891 Petaksi efendi-Fahri efendi
Vaşington	Güzel sanatlar sarayı	1897 Mustafa bey-A.Fahri bey
Madrit	Ayan Meclis binası	1920 Mehmet Ali Bey
Stokholm	Krallık sarayı	1924 Mehmet Sabri-Baha Tali bey
Londra	Lordlar Kamarası	1929 Ali Rana-Yusuf Arifi beyler
Kahire	Krallık opera tiyatrosu	1934 Yusuf Arifi-Tevfik beyler
BuenosAires	Mebusan meclisi binası	1939 Abdülahat Aksın-Seyfullah Esin-Sabih Gezmen

Büyük-küçük hemen bütün devletlerin iştiraki ile kurulmuş olan "Genel Posta Birliği" muhabere maddelerinin karşılıklı olarak alınıp verilmesinde tek bir posta ülkesi kurmuştur. İslamiyet ten sonra Arabistan'da posta teşkilatı kurulmuş ve hicretin 41. yılında Emevi devleti tarafından mektupların nakli için postalar tesis ve posta sürücülerini nizamnameler ve kaideler konulmuştur. **Divanı Hatem** adında bir idare kurulmuş olup bütün mektuplar bu divanda yazılıp mühürlendikten sonra postayı götüren sailere teslim olunurdu. Hicretin 132. yılına kadar devam eden Emevi devleti döneminde ülkenin haberleşmesini temin için postada yenilikler getirildi.



BÖLÜM - II

OSMANLI İMPARATORLUĞUNDA HABERLEŞME SİSTEMİ

OSMANLI İMPARATORLUĞUNDA HABERLEŞME SİSTEMİ

Osmanlılar Bizans'ı almakla batılıların gözünde Bizans'ın tüm kurumlarını da almış oldular. İmparatorluğun kuruluşundan sonra geçen 150 yıllık dönemin devlet yapısı konusunda fazla bilgi yoktu ve devlet yapısına ilişkin fermanları ilk defa Fatih Sultan Mehmet yayınlamıştı.

Osmanlı sisteminin oluşmasına katkıda bulunan etkiler çok çeşitlidir. Bunları İslamiyet öncesi Türk devletlerinden beri izlemek gerekir. İslamiyetin yayılması ve Türkler'in kabulünden sonra, Müslüman devletlerin etkileri başlamıştır. Mısır ve Suriye'de Bizans kurumlarından yararlanan Emeviler aracılığı ile batı etkisi de girmiştir. Osmanlı İmparatorluğu kurumlarına Selçuklular ile Abbasiler'in yoğun etkisi olmuş, Samaniler, Karahanlı ve Gazneliler'den de bir çok bilgi alınmıştır.

Osmanlılar Anadolu'da, Selçuklular'ın yanısıra İlhanlı geleneğini de buldular. XIII. ve XIV. yüzyıllarda Anadolu ile ilişkilerini sürdüren Mısır-Suriye Memluk devletinin etkili bir merkezi vardı. Osmanlılar devlet yönetimini kurarken bu devletlerin yapısına benzer kurumlar oluşturmuş, Karaman ve Germeyan Beyliklerinin hizmetinde bulunmuş yöneticilerden yararlanmıştı. Devlet yapısı için alıntılar haberleşme sistemleri açısından da geçerliydi. Osmanlı haberleşme sistemi, çeşitli etkilerin kendi yapısı içinde yeniden biçimlendirilmesiyle ortaya çıkmıştı.



Tarihte Haberleşme

Türkler VI yüz yıldan itibaren yerleşik uygarlıklarını Türkistan'da geliştirdiler. Göktürkler'den beri yollar ve ulaştırmanın önemi biliniyordu. Doğanın gelip gitmeye yeterli olduğu ,ancak askeri nedenlerle düzeltilen arabaların gidip gelebildiği yollar kullanılıyordu. İpek yolu bu bölgelerden geçtiği

için kervansaraylar Türkler tarafından biliniyordu. Bu yollar üzerinde posta örgütü çalışıyordu. Ulak sistemi VII. yüz yıldan beri vardı.

XI. yüzyılda kullanılan ve atlı haberci anlamına gelen **eşkinici** XV. yüzyıla kadar **ulak** kelimesi ile birlikte Anadolu'da kullanılan ve atlı postacı anlamına gelen **çapar** sözcükleri hep

Orta Asya kökenlidir. **Arkiş** sözcüğü de kervan,haberci ve mektup anlamında kullanılmıştır.

VII. Yüzyıldan itibaren haberleşme sistemi gelişirken Samaniler ve Gazneliler, Abbasi tesirinde berid örgütünü sürdürdüler.Bu sistem devlet haberleşme sistemi olarak kullanıldı ve özellikle casusluk işlevini yerine getirdi.Haber almaya büyük önem veren Nizamülmülk'ün örgütleri yerine getiriliyordu. Bu uygulama Gazneliler aracılığı ile Delhi Türk Sultanlığına da geçmişti. **İbni Batuta** berid örgütünü ulak adı verilen atlı postalar ve yaya habercilerden bilgi alınarak, sultana kadar haber alma kaygısında olan bir yönetimin ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde örgütlemişti.Sultan için Horasan' dan getirilen meyveleri ve önemli suçluları da bu sistem taşıyordu.

Abbasiler 'den beri bu kadar önem verilen ve titizlikle sürdürülen berid sistemi Büyük Selçuklu İmparatorluğu zamanında kaldırıldı. Selçuklular berid yerine ulak sözünü kullandılar.

AlpArslan casusluktan hoşlanmadığı ve bunu yönetime zararlı saydığı için berid örgütünü kaldırdı. Alp Arslan'ın bu kararı olumsuz sonuçlar doğurdu. İsmaililer'in uzun süre gizli çalıştıktan sonra birden bire güçlü olarak ortaya çıkmaları haber alma örgütünün bulunmayışından kaynaklanıyordu.

Türkistan'dan Batı Anadolu'ya kadar geniş bir alanı kontrol altına alan Selçuklular'ın, haberleşme örgütü olmadan bu ülkeyi yönetebilmeleri olanaksızdı. Berid örgütü yoktu. Ancak hükümet kontrolü, tekke ve medrese gibi aslında yönetimin dışında kalan kuruluşlara kadar uzanmıştı. Selçuklu İmparatorluğu'nun Anadolu'da XIV. yüzyılın başına kadar süren döneminde yolların ve konaklama yerlerinin de düzenli olduğu görülür. Her 30-40 kilometrede bir kale, yolun konak menzillerinde kervan kabilelerinin her türlü ihtiyaçlarını karşılayacak kervansaraylar yapılmıştı.



Soldan sağa : Lüleburgaz Sokullu Mehmet Paşa külliyesi – Merzifonlu Kara Mustafa Paşa külliyesi – Eskişehir Kurşunlu Külliyesi

Sinop'tan Antalya'ya, Kütahya'dan Erzurum ve Diyarbakır'a kadar olan bölgede 132 kervansaray bulunuyordu. Bunlar aynı zamanda Selçuklular döneminde Anadolu'da Kuzey-Güney ve Doğu Batı yönünde gelişen ticaretin de birer simgesiydi. Bu ticarete özellikle Bizans ve Memluklar önemli rol oynuyorlardı. Bunların yanı sıra Gürcistan, Trabzon Rum im-

paratorluğu, Karadeniz kıyılarındaki Ceneviz kolonileri, Rusya, Doğu İran ve güneyde küçük Ermenistan ticaretin sürdürüldüğü ikinci derecede ülkelerdi. Selçuklular yol ve kervansarayları bu ilişkileri sürdürmeye olanak verecek biçimde örgütlenmişti..

XIII. yüzyılın başlarında Selçuklular refah içindeydi. Servetlerini ziyafet sofralarında yarıştıran yöneticiler, taht çekişmelerini de çıkar hesapları ile yürütüyorlardı. Böylesine bir ortamda devlet haberleşmesinin yanısıra özellikle ticaretin geliştirdiği özel haberleşme de yapılmaya başladı. Özel haberleşme, devlet olanaklarından kural dışı, kötüye kullanmalarla yararlandı. Devletin haber iletimiyle yükümlü ulakları, tüccarların mektuplarını iletmekle sorumlu değillerdi. Ancak yola çıktıklarında bunların gittikleri yere başka haber götürüp götürmediklerini kimse kontrol etmiyordu. Haber iletimi doğuda da çok pahalı ve sadece devletin sürekli kılabilirdiği bir hizmet olmaya devam etti. Bu haberleşme düzeni Moğol istilasına kadar devam etti. Batı Anadolu Türkler'in eline geçip, Rumeli'de Türk kontrolü altına girince, iktisadi ve siyasi etkinliklerin Marmara çevresine kayması sonucu Anadolu'daki Selçuklu yollarının önemi büyük ölçüde azaldı. Giderek önemini yitiren kervan taşımacılığı ve kaybolan zenginlikler kervansarayların çoğununun yok olmasına yol açtı.

XIV. yüzyılın başına kadar tanınmayan Osmanlılar bu yüz yılın ortalarında gelişmeye başladılar. Osmanlılar'ın Batı Anadolu'da genişleme çalışmaları, Batı Moğol hükümdarı Gazan Han'ın Anadolu'ya i çok karıştığı bir döneme rastlar. Gazan Han savaşlar yüzünden idari düzeni büyük ölçüde bozulan İlhanlı devletini yeniden düzenlemek istiyordu .Bu düzenleme çalışmaları içinde haberleşme sistemini yeniden örgütlenme de vardı . Gazan Han bu doğrultuda İlhanlı haberleşme sistemini Anadolu'da yaygınlaştırdı.

Osmanlılar 1299 yılından itibaren sürekli genişledi. Özellikle Orhan Bey zamanında Bursa ve İzmit alındı. 1340 yılında Bizans'ın Anadolu toprakları birkaç kıyı kalesi dışında ele geçirilmişti. Osmanlı devleti kuruluş ve aşamaları sırasında başından itibaren haber iletimi, özellikle resmi haberleşme, devletin örgütlenme düzeyi ile yakından ilgili olmuştu.

Osmanlılar için Bursa ile İzmit arasında kurulan bir uç beyliği için düzenli bir haberleşme sistemine ihtiyaç yoktu. Ancak büyüme aşamasındaki devlet böyle bir sistemi kurup geliştirmek zorundaydı. Osmanlı'lar Balkan'lara doğru hızla geliştiler. Edirne ve Sırbistan alındı. Avrupa'da ve Anadolu'da birçok yerler ele geçirildi. Kara-



17.yüzyılda henüz tüm belirlenmemiş bir yol

man Beyliği Osmanlı üstünlüğünü kabul etti. Osmanlı'lar uç beyliğinden devlet olmaya doğru geliştirdiler ve devlet içinde düzenli bir haberleşme sisteminin önemini anladılar. Uç beyliğinden devlet olma sürecinde ordu komutanlığından divan başkanlığına kadar her görevi ve sorumluluğu büyük ölçüde yüklenen Osmanlı beyleri haberleşmeyi de yakın ve güvenilir kişiler aracılığı ile yürüttüler,

Osmanlı Devletinin kuruluş yıllarındaki haberleşme ihtiyacı büyük ölçüde askeri amaçlıydı. Bunu yanısıra Anadolu' da Selçuklular döneminden beri süre gelen ulusla arası bir ticaret vardı. Bunun gereği olarak da bir özel haberleşme mevcuttu.

Osmanlı Devletinin ilk dönemlerinde kullanılan Selçuklu yolları doğu-batı ve kuzey güney yönünde uzanıyordu. Doğu-Batı yolu Aksaray-Konya-Kayseri-Sivas Erzincan-Erzurum üzerinden İran'a ulaşıyordu. Kuzey-Güney yolu Antalya ,Sivas yolunun Tokat, Sinop ve Samsun' a bağlanması ile oluşuyordu. Bu yol Elbistan üzerinden Malatya ve Diyarbakır'a uzanıyordu. Antalya-Alaiye-Yumurtalık hattı Suriye-Mısır yoluyla birleşiyordu..Doğu- Batı yolunun Konya da Anadolu yu çaprazlamasına kesen İstanbul Adana yolu ile bağlantısı da vardı. Bu yol **Bertrandon de la Broquiere'** nin, 1432 yılında bir Osmanlı kervanı ile Şam dan Bursa' ya gelirken 50 günde geçtiği yoldu. Konak yerleri Şam, Halep, Adana, Konya, Akşehir, Kütahya ve Bursa'ydı.

Osmanlı'lar bu yollar konusunda hemen bir düzenleme yapmadı. Ancak imparatorluğun kuruluş döneminde yol askeri amaçlar için gerekli idi. Bu dönemde büyük kuvvetlerin hareketi söz konusu olmadığından yollar konusunda bir çalışma yapılmadı.

Osmanlı İmparatorluğu yeni düzenleme kurarken haberleşme konusunda eski uygulamalara bir değişiklik getirmede. Resmi haberleşme, merkezîyetçiliğin gücüne paralel olarak etkili veya aksayan bir sistem olarak sürdü. Özel haberleşme konusu doğudaki genel uygulamaya benzer biçimde devam etti. Kişilerin düzenli devlet olanaklarından yararlanması Osmanlı sisteminde de söz konusu olmadı.



18 Yüzyıldan iyileştirilmiş bir yol görüntüsü

Osmanlı devlet yapısında XV. yüz yıldan sonra da Abbasi örneğinde olduğu gibi berid divanı olmadı. Ancak bir haberleşme örgütü mevcuttu. Haber iletimi düzenli yapıldı. Bu sistem bir haber alma, casusluk uygulamasından çok Selçuklu sisteminin benzeri idi.

Osmanlı sisteminde haberi yalnız posta tatarları veya ulaklar iletmezler, bunların yanı sıra aynı işle görevlendirilen başka hizmetlilerde vardı. Çavuşlar ve peykler bunlar arasında sayılırdı.

Resmi yazılarda baş vezirlik yazışmalarını Kethüda'nın yönetiminde **mektupçu** yürütürdü. Mektupçu kaleminde 30 kadar görevli olup bu görev için yükselme şansı olduğundan isteklisi de çoktu. Mektupçu kaleminden yazılan mektuplar **Nişancıbaşı** tarafından mühürlenir, **Tezkerçibaşı** tarafından gönderilirdi. Mektupların katlanması, muhafaza içine konuşu bile belirli bir şekle bağlanmıştı. Mektubun yerine ulaşması, baş vezire bağlı tatar ağası tarafından sağlanırdı. Tatar ağası hükümetin normal posta tatarlarının başı idi. Tatar sayısı XVIII. yüzyıl sonlarında 200 civarındaydı. Gelen evraklar da tersinden başlayarak aynı sıra ile divana ulaştırılırdı.



Mektup Taşıyıcısı

Hükümetin haberleşmesi için geçerli olan bu sistemin yanı sıra önemli bir konu da hükümdarın haberleşmesiydi. Padişah tüm haberleşmelerden bilgileniyordu. Bunun dışında da haber kaynakları bulunuyordu. Nezaretlerde olduğu gibi sarayda da görev yapan çavuşların bir kısmı padişahın haberleşme hizmetinde bulunuyordu.

Osmanlılar çavuş örgütünü Bizans'tan aldılar. Bu örgüte **serhenk** ve **durbaş** adları ile Anadolu ve Büyük Selçuklular'ında rastlandığı gibi Memluklu'lar'da varlığı görülmektedir.

Osmanlı çavuş örgütü bir çok görevin yerine getirilmesinden sorumluydu. Çavuşbaşı divan üyesiydi ve Divan-ı Hümayün mübaşirliğini yapardı. Bunun yanı sıra yabancı ülke elçilerinin huzura kabul düzenini sağlamakla da görevliydi. İstanbul'daki güvenlik örgütünün de sorumlusu idiler. Çavuşlar padişahın önünde gider ona yol açarlardı. Çavuş örgütünün en önemli ve asıl görevi haberleşmeyle ilgili yükümlülükleri idi. Sarayın hizmetinde olan **gedikli çavuşlar** ile Bab-ı Alinin verdiği görevleri yerine getiren divan çavuşları olmak üzere iki grup çavuş vardı. Her iki grupta çavuşbaşının emrindeydi. Gedikli çavuşları gelir tahsili için eyalet-

lere gönderilir, nüfuzlu kişilerin öldürülmesi için, sultanın verdiği fermanları götürüp gereğinin yapılmasını sağlarlardı. Divan çavuşları da vilayet, sancak ve kazaların kontrolünde fermanların iletilmesinde görev alırlardı. Bunların sayıları 1453 yılında 200, XVI. yüzyılın ortasında 300, XVII. yüzyılın başında 303, aynı yüzyılın ortasında 600 civarındaydı.

Çavuşlar ve posta tatarları atlıydılar. Menzil örgütünde bulundurulanan atları kullanarak yol alırlardı. Bunların yanı sıra Osmanlı sisteminde yaya haberciler de vardı. Bunlara **Peyk** adı verilirdi. Peykler gece, gündüz koşmaları sayesinde ve koşarken “**savulun**” diye bağırdıkları ve en iyi atlar kadar yol aldıkları için tercih edilirdi. Bunlar haber iletme görevleriyle birlikte sultanı korur ve hacıların dönüşünü bildirerek “Müjdecilik” yaparlardı.

Peykler küçük yaştan itibaren koşmaya alışmış, dayanıklı bünyeye sahip kişilerdi. Önceleri padişah iradelerini iletme üzere dikkat çeken giysileriyle gösteriş amacıyla kullanıldılar. İyi koştukları ve İstanbul- Edirne arasını iki günde aldıkları bilinir.



PEYK: Haber Taşıyıcı



PEYK: Haber Taşıyıcı

Osmanlı resmi haberleşmesini daha iyi anlayabilmek için bu sistemin dayandığı yollar ve konaklama yerleri hakkında bilgi vermek gerekir.

İstanbul 1453 yılında alındıktan sonra Osmanlı'lar için bu kent Bizans döneminde olduğu gibi yol sisteminin merkezi oldu. İstanbul hem Anadolu'ya hem de Avrupa'ya giden yolların kavuşma yeri haline geldi. Anadolu yolları büyük ölçüde Osmanlı öncesinin geleneğini sürdürdü. Selçuklu'lar zamanında da varlığını sürdüren ve Anadolu'yu çaprazlamasına kesen Bizans'tan kalan yol vardı. Üsküdar'dan Antakya'ya kadar uzanan bu yol aynı zamanda sefer yolu olarak da kullanılıyordu. Ereğli'de ayrılan Sivas ve Erzurum'a giden yol, Bizans döneminde doğu sefer yolu olarak kullanılıyordu. Aynı yolu Tebriz'e bağlantı sağlayan Moğollar'da kullanmıştı.

Genel olarak askeri amaçlarla kullanılan bu yollarda zamanla değişiklikler yapıldı. İstanbul’u Avrupa’ya bağlayan yollar da üç koldan oluşurdu. Birisi Özü ve Kırım’a giden yol, ikincisi ve en önemlisi İstanbul-Edirne-Sofya-Belgrad yolu, üçüncüsü de İstanbul-Selanik yoluydu. Bu sonuncusu Yunanistan ve Arnavutluk bağlantısını sağlayan yoldu. Venedik’le ticari ilişkilerin sürdürülmesinde uzun süre kullanılan Edirne-Üsküp-Saray-Bosna-Split yolunu da bu arada belirtmek gerekir. Osmanlı haberleşme sisteminin yapısı ana hatlarıyla böyleydi. Sistemin yükünü karayolları çekiyordu. Deniz veya nehir yolu ile de ulaşım yapılıyordu. Denizde donanmayla haberleşmenin sağlanması veya ulaşımın deniz yolu ile kolay olacağı durumlarda gemiler kullanılırdı. Osmanlı donanmasında gemiler kürekli ve yelkenli veya yalnız yelkenli olarak iki çeşitti. Osmanlı İmparatorluğu’nda nehir taşımacılığı, Asya’da sadece Dicle ve Fırat üzerinde yapılırdı.

Osmanlılar Haçlı seferleri sırasında Avrupalılar’dan öğrenilen güvercin postasını kullandılar. Anadolu’da 1520-1535 yılları arasında avcı kuşları yetiştiren 184 köy bulunuyordu. XVI. yüzyılda İran ordusunun yardımı geleceği haberi güvercinler sayesinde iletilmişti. Osmanlı imparatorluğu ülkesi içinde haberleşmenin yanı sıra öteki ülkelerle de haberleşme vardı.



Payas Sokullu Mehmet Paşa Menzil Külliyesi



Misis Köprüsü ve Menzil Külliyesi

Osmanlı İmparatorluğu’ nun merkezi yönetimin gereklerine uygun biçimde geliştirdiği haberleşme sistemi kendisinden önce var olan başka devletlerinkinden ilke olarak farklı değildi. Ülkede olan biteni haber alabilmek, gerekli emirleri iletebilmek için bir haberleşme sistemi olarak örgütlenmişti. Önemli merkezler arasındaki yollar ve yollar üzerindeki menziller, buralarda sürekli olarak hazır bulunan binek atları haberin bir an önce yerine ulaştırılmasını sağlıyordu. Menzilhanelerde menzilci, sürücü, tatarlar atları geri getirmekle veya menzilhane işlerini yapmakla görevli hademeler bulunurdu. Önemli ve gizli haberin iletilmesinde tek bir tatar sorumluydu. Tatar haberi aldıktan sonra ulaşacağı yere kadar at sürmek zorunda idi. Bu güvenlik açısından da iyi bir sistemdi. Osmanlı haberleşme sistemi özellikle önemli ve gizli haberleri teslim ettiği kişiyi haberin sağlıklı olarak iletiminden sorumlu tutardı, iş çok güçlü. Ama dayanabilenler için önemli bir gelir getiriyordu.

Osmanlı resmi haberleşme sistemi merkezi yönetimin güçlü ve düzensizlikleri cezalandı-

rabildiği dönemlerde iyi işledi. XVI. yüzyıldan itibaren iç ve dış sorunlar haberleşme sistemini de aksatmaya başladı. Bu yüzyıldan itibaren batının üstünlüğü ortaya çıktı. Osmanlı pazarlarına Avrupa malları girdi. Osmanlı parası batıdaki gelişmelerin etkisiyle devamlı değer kaybetti. Osmanlı ekonomisi üzerindeki bu baskı, toplumsal sorunları da birlikte getirdi. Toplum önemli karışıklıklara sahne oldu. Ağır bunalım geçiren toplumda merkezi haberleşme sistemi de başlangıçtaki düzenini koruyamadı. Ekonomik koşulların güçleşmesi yüzünden ulaklar para karşılığı devletin olanaklarını yolcu ve eşya taşımakta kullandılar. Yabancı tüccarların mallarını gümrükten kaçırmaya yardım ettiler. Menzilhane atlarını bu işler için kullanmaya başlayınca, kendilerine verilen bir atlar yetmemeye başladı. Daha çok hayvanı zor kullanarak aldılar. Bu durum menzilhane giderlerini karşılamak zorunda olan yöre halkı için ek bir yük oldu ve şikayetlere yol açtı. Öte yandan menzilhane de halkın giderlerini karşılamaması yüzünden şikayetlere başladı. Onların bu yolsuzluklarından yakınanlar çoktu. Yolsuzluklara örgütün sorumlusu menzil halifeleri de katılıyordu.

Osmanlı yönetsel-toplumsal bunalımı haberleşme sistemini her düzeyde sarstı. Bozulmayı önlemek için çok çeşitli önlemler alındı. Tatar giysilerini kullanarak menzil hayvanlarından yararlananlara engel olunmasını isteyen 1795 yılına ait fermanından 1824 genel düzenlemesine kadar bir çok kararlar alındı.

Osmanlı İmparatorluğu merkezi yönetimin gereği olarak kurduğu haberleşme sisteminde özel kişilerin yararlanmasına izin vermedi. Posta tatarlarını özel haberlerini iletmeye ikna edebilenlerin dışında kişiler ve özel örgütler haberleşmek için kendi imkanlarını kullanmak zorunda kaldılar. Kişilerin haber iletebilmek için kullanabilecekleri imkanlar, bilinenlerden pek farklı değildi. Kişinin güçlükleri göze alıp, masrafı da karşılayabilmek şartıyla haberi kendisinin iletmesi akla gelen ilk yoldu. Bu herkesin karşılayamayacak kadar masraflı, XVI. yüzyılın ortalarından itibaren de oldukça tehlikeli bir girişimdi.

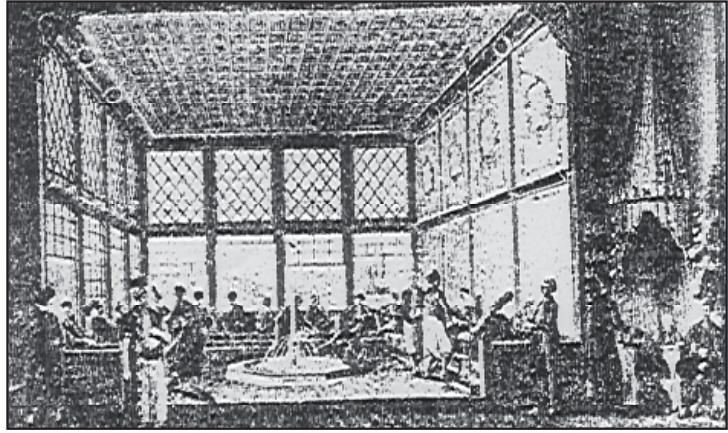
Haber iletmeye ikinci bir olanak, haberin ulaştırılmak istendiği yere giden kişilerdi. Bunlar kervanlar, hacılar, ulak veya özel ulaklar ve gezginci ozanlardı. Bu yolun da kendine göre güçlükleri vardı. Önce haberi iletecek kişinin bu işi gerçekten yapmasını sağlayacak ölçüde memnun edilmesi gerekiyordu. Sonra haberin gerçekten yerine iletilip iletilmediği konusunda bir güvence yoktu.

Osmanlı İmparatorluğu'nda da zamanla belirli bir ücret karşılığı özel haberleri ileten kişiler ortaya çıktı. Bunlara haber götüren kişi anlamına gelen **Sai** deniliyordu. Osmanlı İmparatorluğu'nda haberleşme ihtiyacını duyan tüccarlar Moskova, Venedik, Mısır, Kuzey Afrika gibi yerlerde gördüklerini alış verişlerine kattılar. Ancak bunlar Avrupa örneğindeki gibi iş adamları olmayıp geleneklerini sürdürmeye çalışan tacirlerdi. Osmanlı uyruğu olan Rum, Ermeni ve Yahudiler de iş bilir tacirlerdi.

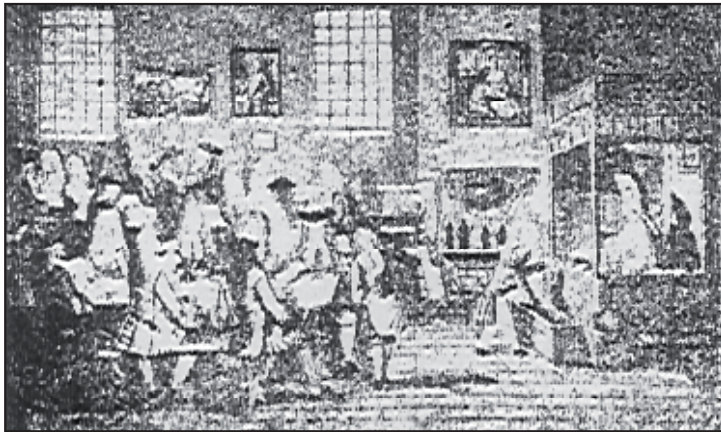
Her şeye rağmen XVI. yüzyıldan itibaren ticaret kervanları doğu-batı arasında gidip geldiler. Bunlar her zaman düzenli aralıklı değildi. Genellikle biraz da güvenlik nedeniyle 300-1000 hayvanlık konvoy halinde yolculuk yaparlardı. İstanbul'a Polonya'dan her ay, Ragusa'dan yıl-

da bir, İran'dan yılda 6-10 Halep'ten 3-4 kervan gelirdi. İstanbul-İskenderiye, İstanbul-Split arasında ise gemiler düzenli işlerdi.

Osmanlı İmparatorluğu'nda haberleşmede ayrıca tekkeler ve saz şairleri de etkili idiler. Anadolu' da kurulan veya başka yerlerde kurulup Anadolu'ya yayılan tarikatlar XIV. yüzyılda ortaya çıktılar. Tarikat üyelerinin bir araya geldiği tekkeler, farklı dünya görüşlerinin geliştiği yerler oldu. Bunlardan **Bektaşiler** yeniçeri ocağında etkili oldular Ocağın kaldırılmasından sonra baskı altına alındılar. Her yöreye yayılan, toplum katlarında görüşlerini yaymaya uğraşan bu tarikatlar haberleşme konusunda etkili oldular. İslamiyet'ten önce Türk topluluklarında rastlanan saz şairleri de Osmanlı toplumunda aynı geleneği sürdürdüler. XV.ve XVI.yüzyıllarda orduyla sefere giden XVII.yüzyılda padişah düğünlerinde, sınır boylarında asker arasında görülen saz şairleri, kendilerine özgü deyişleriyle haber iletimi görevini yapmışlardı. Bütün bu haberleşme yöntemleri devletin yakın denetimi altındaydı. Kervansaraylarda, Pazar yerlerinde, neler konuşulduğunun denetimi güçtü ama, camilerdeki vaazlar, tekkeler ve saz şairleri bir ölçüde kontrol altındaydılar. Osmanlı sisteminin sürekli kontrol altında tutamadığı tek yer kahvehanelerdi. İlk defa 1555 yılında İstanbul Tahtakale'de açılan kahvehane bir takım aylak ve zevk düşkünü kişilerin, okumuş yazmış bazı uyanık zevatin toplantı yeri olmuştu. Kitap okuyanların, tavla ve satranç oynayanların, sohbet etmek isteyenlerin uğrak yeri haline gelmişti. Burada toplananlar her türlü konuda konuşur, siyasetten bahsederdi. Zaman zaman yasaklansa da kahvehaneler İstanbul'da ve imparatorluğun her yanında yaygınlaştılar.



İstanbul'da bir kahvehanenin iç görünüşü.



1700 yıllarında Londra'da Bir Kahvehanenin Görünüşü

Osmanlı toplumu XVIII. yüzyıl sonunda gezmeyen, yabancılarla ilişki kurmayan, kısır bir bilgi çerçevesi içinde kalmış bir toplum oldu. Ülkede ve hatta kentte ne olup bittiğinden haberi olmayan bir halk oluştu. Osmanlı devleti önce örgütlenmiş etkili bir haberleşme sistemi getirmişti ancak halk bunun tama-

men dışında kalmıştı. Ekonomik ve toplumsal sorunlar bu toplumu XIX. yüzyıla gelindiğinde sadece dünyadaki gelişmelerin değil bir anlamda daha önce ulaştığı düzeyin gerisine itmisti.

Osmanlı İmparatorluğu'nda posta haberleşme sisteminin devletin kuruluş yıllarına kadar uzandığı bilinmektedir. Devlet kuran her cemiyette olduğu gibi Selçuk devletinde mevcut olan posta Osmanlı devleti zamanında daha da mükemmelleştirilmişti.

Fatih Sultan Mehmet'in 1453 yılında İstanbul'u fethi ve bu suretle ortaçağın sona ermesiyle kırmızı cübbeli uzun kara kavuklu Osmanlı tatarları yalnız İstanbul'da faaliyet gösteren ve bu yüzden durma noktasına gelen Bizans postasının yerine geçmişti. Anadolu yaylalarında, Tuna kıyılarında Çaldıran ve Kosova ovalarında atkoşturan Türk komutanları zafer destanlarını bu tatarlarla memleketin dört bir yanına gönderirlerdi.

Tanzimat'ın ilanına kadar posta ana yollarını devlet kendi hesabına yaptırır, ikinci derecedeki yolların inşaatını halka bırakırdı. Devlet posta güzergahında meydana getirilen menzilhanelerde kafi miktarda at, araba, deve bulundurur, menzil emirleri, posta tatarları ve sailer vasıtasıyla postaları emaneten idare ederdi. İlk Padişah Osman Gazi zamanında haberleşme koşucularla sağlanıyordu. Bu koşuculara **Ulak, Tatar** veya **Çapar** deniliyordu.



Posta Tatarlarından iki tip



Osmanlı haberleşme kurumunun ilk şekli ulak olarak isimlendirilen ve devletin haberleşmede kullandığı atlı postacı anlamındaki teşkilattı. Ulak Göktürk'lere kadar uzanan tarihi bir geçmişe sahip çok eski bir Türkçe kelimedir. Osmanlılar'da baştan itibaren ulaklar haberleşme hizmetlerinde kullanılırken zaman zaman görevlileri tatar olarak da isimlendirilmiştir. Ulaklar durumlarını belirten **ulak hükmü** diye isimlendirilen belge sayesinde her yerde azami kolaylıktan faydalanır, böylece de hızlı haberleşmeyi temin ederlerdi. Ancak gerekli alt yapının yeteri kadar oluşturulamaması nedeniyle görevlerini kötüye kullanan bir kısım ulaklar yüzünden bu

sistem büyük çapta bir iŐkence ve zulüm düzeni oldu. Sadrazam Lütfi Paşa (1539-1541) ulakların görevleri sırasında dinlenmeleri atlarını deėiŐtirmeleri, gideceği yollar boyunca istifade etmeleri için menzilhaneler oluşturdu. Menzilhanelerin masrafları bulunduğu yöre ahalisince karşılanmakta, buna karşılık yöre halkı devlet tarafından bazı vergilerden muaf tutulmaktaydılar. Bu durumda ulakların grevlendirildiklerini gösteren belgeye **İn'am Hükmü** denilmekteydi.



YürüyüŐ halinde tatar postası



At arabalı posta

Menzil döneminde haberleşme hizmetlerinde görülen olumsuzluklar içerisinde menzilcilerin bir kısım yolsuzluklarının yanında bilhassa ulakların gereğinden fazla beygir kullanmaları., hayvanlara fazla yük yüklemeleri ve kısa sürede ölümlerine neden olmaları başlıca sorunlar-

dı. Sonuçta menzilhane masrafları normalin çok üstüne çıkmıştı. Bu durumda menzilhanelerin hizmetinden istifade eden kişinin masrafını eksiksiz ödemesi esasına dayanan kirahaneye çevrilmesi çözümü gündeme getirildi. Böylece menzil çevresindeki halkın bu konudaki mükellefiyeti ortadan kalkmış oldu. Yeni düzende devlet kendi ulaklarının masrafını harcırah şeklinde peşin olarak ödüyordu. Bu harcırahlara karşılık olarak bütün ülke halkına, **Ref-i Menzil** bedeli adı altında düşük bir vergi konuldu.

Ref-i menzil bedeli uygulamasının yürürlüğe konulduğu II. Mahmut dönemi, ülkemizde hizmetlerinden halkın da faydalandığı postaların kurulması yönünde önemli çabaların gösterildiği bir dönemdi. 28 Temmuz 1808 de tahta çıkan II. Mahmut, Islahatçı ve merkezîyetçi idi. Onun saltanatı boyunca iletişim alanında büyük yenilikler yapılmıştı. Nitekim ilk Türk gazetesi **Takvim-i Vakay-i** de çıkaran padişah, ülke halkına eksiksiz ulaşabilmek, kendi hedefleri doğrultusunda bir kamu oyu oluşturabilmek için, çok geçmeden bu gazetenin Rumca, Ermenice, Arapça ve Farsça nüshalarını da çıkarttırmıştı.

1832 yılında Hassa Müşiri Ahmet Fevzi Paşa'nın Üsküdar-İzmit arasındaki yolun şose haline getirilerek bu arada posta taşımacılığına geçilmesi teklifi 1834 yılında tahakkuk etmiş, bu arada yük ve yolcu taşımacılığının menzil usulüne göre ve atlarla yapılması yerine posta usulüne uygun olarak arabalarla yapılması sağlanmıştı.



Düzenli posta dönemi görevlileri

Postanın kurulması yolundaki ikinci teşebbüs **Serasker Hüsrev Mehmet Paşa** tarafından yapılmıştır. Öncelikle İstanbul-Edirne arasında menzillerin posta usulüne çevrilmesi için çalışmalar yapılması. ve Avrupa postalarının incelenmesi sağlandı. **Hadi Efendi'nin** posta müdürü olarak atanması gerçekleştirildi.

1840'ta Posta Nezareti'nin kuruluşuna kadar devam eden dönemdeki bu haberleşme teşkilatı, "**ulak-mezilhane**" ikilisinden oluşmaktaydı. Bu teşkilatın daha sonra kurulacak posta idaresinden en büyük farkı sadece devlet ileri gelenlerinin hizmetinde olmasıdır. Yani genel olarak ulak diye isimlendirilen tatarların menzilhaneler arasında beygirler sırtında gerçekleştirdikleri haber getirip götürme hizmetlerinden öncelikle padişah, sadrazam, vezirler, seferdeki ordu komutanları ve diğer üst düzey görevlileri faydalanmışlardı. Bütün bu uzun dönemde Osmanlı ülkesinde yaşayan halk devletin haberleşme kurumunun çalışmalarından kendi mektuplarının ve diğer posta maddelerinin taşınmasında hiç faydalanamamıştı.

Posta örgütünün daha önce değil, Tanzimat döneminde, 1839 **Gülhane Hattı Hümayunu'**ndan hemen sonra kurulması Osmanlı devletinin zaman içinde bozulan devlet teşkilatını düzenleme ve Batı kurumlarını örnek alan bir devlet kurulması çalışmalarına bağlıydı.

Kanuni Sultan Süleyman'ın 1520-1566 yılları döneminde kudretinin doruğuna erişmiş olan Osmanlı İmparatorluğu XVI. yüzyıl sonlarında artık gerilemeye başladı. XVII. yüzyılda Köprülü ailesinden gelen anlaşmasıyla sonuçlanan harpte Avusturya ve sadrazamların yönetiminde son bir kalkınma hamlesi yapılmışsa da, 1682'de başlayıp 1699'da **Karlofça** barış müttefiklerine yenilerek önemli topraklar kaybetmişti. Bundan sonra devletin askerlik ve maddi hayat sahalarında batı karşısında gerilemekte olduğu açıkça ortaya çıkmıştır. İmparatorluğun içinde bulunduğu bu durum, tecrübeli Osmanlı devlet adamları ve aydınlarını imparatorluğu çöküntüden kurtarmak için çözüm yolları aramaya sevk etmişti.

Osmanlı İmparatorluğu'nun batı kurumlarını kabule başlaması XVIII. yüz yılın ilk yarısına rastlar. 21 Temmuz 1718 tarihli **Pasarofça** anlaşmasının görüşmelerinin devam etmekte olduğu bir sırada, sadaret makamına getirilen Nevşehir'li İbrahim Paşanın bu görevde kaldığı 1718-1730 yılları tarihimizde lale yetiştirilmeye verilen önemden dolayı **Lale Devri** diye isimlendirilir. Bu dönemdeki en büyük yenilik matbaa gibi önemli bir yeniliğin İmparatorluğun müslüman tebaasının hizmetine girmesidir.

Posta Nezareti 23 Ekim 1840' da kuruluşundan 21 Eylül 1871 yılında Telgraf müdürlüğü ile birleştiği 31 yıla yakın bir süre içinde Nezaret olarak kalmıştır. Posta nezareti bu ismi taşımakla birlikte gene de bir Maliye, Ticaret, Nafia veya Evrak Nezaretleri seviyesinde değildi. Kuruluş çalışmalarını yürütmekle 4 Temmuz 1840 yılında görevlendirilen **Mustafa Sami Bey**in posta idaresi için "**İrad ve masrafı Maliye Nezaret-i Celilesine ait olmakla ve vükela-yı Devlet-i Aliyeden birinin nezaretinde bulunmak üzere müdür ve memurin marifetiyle idaresi**" denilmişti. Aynı konuda kesinleşen kararda ise gelir ve gideri Maliye hazinesine ait

olmak üzere postanın Ticaret nezaretine bağlı olarak çalışması öngörülüyüştü. Daha sonra Tica-
ret Nazırı **Fethi Paşa**'nın teklifi üzerine **Ahmet Şükrü Bey** posta idaresine tayin edildi.

Ticaret Nezaretine bağılı olan Posta Nezaretı, 1841 Kasım'ında Ticaret Muhasebeciliğı seviyesine getirilmişti. Posta Nezaretinin Ticaret Nezaretı'ne olan bağımlılığı, 13 Haziran 1852 ile 13 Mart 1857 tarihleri arasındaki **İltizam dönemi** hariç, Nafia Nezaretine bağılandığı 2 Şubat 1870 tarihine kadar devam etmişti. 21 Eylül 1871 yılında ise iki ayrı organizasyon olarak düzenlenmiş olan Posta Nezaretı ve Telgraf Müdürlüğü, Posta ve Telgraf Nezaretı altında birleştirilmişti.

Tanzimatın ölkemize kazandırdığı posta teşkilatı bu dönemde oluşturulan kurumların en uzun ömürlülerinden biri olarak ve zaman içerisinde belli bir gelişim çizgisi takip ederek, günümüze kadar varlığını korumuştur.



Osmanlı postası ilk dönemde çalışmalarını Fransız posta kanununun ölk şartlarına göre düzenlenerek,16 Kasım 1840 tarihli birinci posta Nizamnamesine uygun olarak yürütmüştür. Devlete hizmetin yanısıra ücretini ödeyen ölk halkına ayırım yapılmaksızın hizmet sunan posta nezaretı ilk dönemlerde yalnız mektup ve gazete gibi evrak postacılığı yapmış,kısa süre sonra da para ve paket kabul etmeye başlamıştı.

Posta Nezaretı önce başkentte organize olmuş, bu arada taşradaki en önemli merkezlere müdürler tayin edilmişti. Merkez teşkilatı içerisinde hem posta nezaretı görevlileri **Postahane-i Amire** (İstanbul Postanesi) memurları ve hem de posta tatarları yer alıyordu. Posta Nezaretı'nın Haziran 1845'teki kadrosu, Merkezde **Nazır**, 17 asil memur, 71 tatar ve 3 maaşlı mülazım olmak üzere toplam 92 kişiydi. Bu sırada Rumeli'de 13, Anadolu' da 21 olmak üzere, 34 posta müdürü bulunmaktaydı. Böylece Posta nezaretinden maaş alan merkez ve taşra görevlilerinin toplam sayısı 126'ya ulaşmıştı.



İstanbul'da yaptırılan ilk telgraf merkezi

1845 yılında geniş topraklara sahip olan Osmanlı ülkesinde az sayıdaki görevli ile posta hizmetleri “ **muntazam**” ve“**gayri muntazam**” postahane ve posta bölgeleri vasıtasıyla yapılmıştır. Posta Nezareti böylelikle büyük görevleri yerine getirmiştir.Muntazam postane, posta müdürü tayin edilen merkezlerdi.Daha sonra bu merkezler arasındaki postacılığa da muntazam denilmiştir. Gayri muntazam postaneler ise Posta Nezaretin'den müdür tayin edilmeyen merkezlerdi ve bu postacılığa gayri muntazam denilirdi. Posta ile ilgili işleri yerleşim biriminin en yüksek memuru, meclisi ve **muhassılının** denetiminde menzilciler veya **jurnal katipleri** yapardı. Postacılık hizmetleri açısından da muntazam,gayri muntazam ayrımı vardı.

Muntazam postanelerde her türlü postacılık yapılır posta maddelerinin ücreti alınırdı. Postayı tatarlar taşırdı.Gayri muntazam posta merkezleri arasında ise yalnız adi mektup ve evrak postacılığı yapılır,mektup ücretleri alınmaz ve postayı sürücüler taşırdı.

Posta Nezareti kurulmadan önce ülke genelinde devlet haberleşmesini temin için görev yapan menzilhaneler ve menzilhane görevlileri yeni dönemde de görevlerini yapmaya aynen devam etmişlerdir. Posta Nezareti kadrosunun birkaç katından az olmayan bu grubun ücretleri mahalli imkanlarla karşılanmakta ve Nezaretin kadrosu içerisinde gösterilmemektedir.

Posta Nezaretinden almadıkları için bu kadroda gösterilmemektedir. Posta Nezareti ülkenin tamamında aynı hizmeti veremedi. Ancak gerçekten de az sayıdaki görevlisiyle ülke genelinde asgari postacılığı gerçekleştirmişti. Kuruluşunun 6. yılı sonunda, 1847' de Posta

Nezareti'nde Anadolu'da 23, taşrada 37 posta müdürü vardı. Buna karşın 15 büyük posta yolu açılmış,tatarlar bu güzergah üzerinde toplam 2062 saatlik mesafeye posta taşımışlardır. Bu posta güzergahı ve saat olarak uzaklıkları şöyledir.

RUMELİ 'de :	:
Dersaat'den Edirne yolu	44 saat
Edirne'den Kalas yolu	130 saat
Edirne'den Vidin yolu	99 saat
Edirne'den Manastır yolu	123 saat
Dersaadet' ten Selanik ve Yanya yolu	186 saat
Filibe'den Belgrad yolu	102 saat
Kumanova'dan Bosna yolu	101 saat
Manastır' dan İşkodra yolu	54 saat

ANADOLU'da:

Dersaadet' den İzmir yolu	87 saat
Dersaadet'den Alaiye yolu	58 saat
Desaadet' den Şam yolu	319 saat
Dersaadet'den Kayseri yolu	186 saat
Dersaadet 'den Diyarbakır yolu	270 saat
Diyarbakır 'dan Bağdat yolu	169 saat
Trabzon'dan Erzurum yolu	54saat

TOPLAM **2062 saat**

1868 Eylülü'nde Posta Nezareti yeni bir çalışma düzenine girdiğinde Rumeli'de tatar güzergahı üzerinde 116 merkez bulunuyordu. Bunların 36 'sında posta müdürü vardı.Anadolu' da ise güzergah üzerindeki merkez sayısı 142 olup bunların ancak 30 unda posta müdürü görev yapmaktaydı. Ülkenin bunlar dışındaki bölgelerinde gayri muntazam postaneler bulunmaktaydı ve buralarda ancak adi mektup ve bazı evrak postacılığı yapılmakta idi.Aynı şekilde tatar posta-sının sağ ve solunda kalan merkezlerde de gayri muntazam postacılık usulleri geçerliydi. Posta sürücülerce taşınır ve mahalli görevlilerce alınarak tevzi edilirdi. Posta Nazırı **Yaver Paşa'nın** 1868-1821 yılları arasındaki döneminde, çabaları sonucu gerçekleştirilen yeni çalışma düze-ninde, Posta Nezareti'nin merkez ve taşra teşkilatında da önemli değişiklikler yapıldı.Buna göre Posta idaresini ilgilendiren konuları görüşmek üzere Posta Nezareti memurlarının ileri gelenlerinden oluşan bir meclis kuruldu. Nezaretin taşradaki teşkilatı 10 daireye ayrıldı ve her daireye bir merkez müdürü ile yanına bir katip ve bir **mukayyid** tayin edildi. Bu dairelere bağlı postanelerin müdürleri mahalli meclisler tarafından seçilerek, kefalete bağlanıp bu müdürler Posta Nezareti'nin onayı ile atandılar.

Taşradaki daireler Edirne, Varna, Saraybosna, Selanik, Galos, Galata, İzmit, Halep, Diyarbakır, Trabzon ve Samsun’da bulunuyordu.

Birinci daire olan Edirne merkezine bağlı birimler ve Maiyet müdürlükleri, Sofya, Niş, Samako, Filibe, Kızanlık, Zağraiatik, Vidin, Pilevne, Lofça, Tırnova, İslimye olup, şubeleri ise Enez, Hasköy, Cisrimustafapaşa, Keşan, Tatarpazarcığı, Çırpan, Lüleburgaz, Dobnice, Rahova, Kırklareli, Köstendil, Karlova, Gabrova, Palanka, Kalfa, Çorlu, İhtiman, Berkofça, Malkara, Şehirköyü , Firecik, Lom, Megri, Silivri, Uzunköprü, Yanbolu ve Cisriergene’den oluşuyordu.

Yeni düzenlemede daireler dahilindeki postahane müdürleri, posta memuru sıfatıyla bulunacak **ondalıkçı**, zarf ve pul satıcılarını kontrol ve teftiş ile merkez müdürleri ve menzilhanelerin çalışmalarına nezaret etmek üzere Rumeli’de 2, Anadolu’da 2, İstanbul ve Arabistan’da birer olmak üzere 6 posta müfettişi tayin edilmişti. Bu kadro bazı küçük değişikliklerle posta ve telgraf idarelerinin birleşmesine kadar devam etti.

Posta İdaresinin kendisinden beklenen hizmetleri yerine getirebilmesi için görevliler kadar araç-gereç ile hizmet binalarına ve postanelere ihtiyaç vardı.

Postaneler imkanlar ölçüsünde şehir merkezlerinde, hücreli veya dolaplı, ayrıca rafları bulunan birer odadan oluşuyordu . Bu odada görevlilerin çalışacağı kısımla, postaneye bir iş için gelenlerin arasında bir kapı veya pencere vardı. Ayrıca kapı üzerinde postaların çalışma esaslarıyla ücret tarifelerini gösteren yazılar bulunuyordu . Hizmetin gereği olarak terazi, sandık, defter, Mühürler, muşambalar ve diğer gerekli eşya da aynı mekanda yer alıyordu.

Osmanlı devleti halkın da faydalanacağı postaları kurarken haberleşme maddelerine fesadın karışmasının önlenmesini .ve gelir teminini amaçlıyordu. Bu durumda devletin postacılık faaliyetlerini tekel altında yürütmesi hedeflenmişti. Ancak birinci posta kanununda bu hususta bir hüküm yoktu. Bu nedenle bir taraftan sai kiracı, katırcı ve emanetçiler öte taraftan da eski tatarlar ücreti karşılığında mektup ve benzeri maddeleri taşımaya devam ettiler.

16 Ağustos 1838 tarihinde Sadrazam Reşit Paşa, İngiliz elçisi Ponsonby ile bir ticaret anlaşması imzaladı. İngiliz’lerle yapılan bu anlaşmanın benzerleri daha sonra Fransa ve diğer Avrupa devletleriyle de imzalandı. Anlaşmaların getirdiği düzenlemelerin bir bölümü Osmanlı devletinin dış ticarete uyguladığı tekel düzeni ile özel sınırlamalara ve ek vergilere ilişkindi. 1838 öncesinde uygulanan ve “Yed-i Vahit” olarak adlandırılan düzende, devlet bir malın bir yöredeki dış ticaretini, özellikle de ihracatını bir özel kişinin tekeline bırakabiliyordu. Ayrıca belirli ham maddelerin veya gıda maddelerinin sıkıntısının çekildiği yıllarda, malların ihracatını yasaklayabiliyordu. Savaş dönemlerinde Maliye’ye ek gelir sağlamak amacıyla dış ticarete olağanüstü vergiler uygulanabiliyordu.

İngiliz’lerle yapılan Balta Limanı anlaşması ile dış ticaretteki bu tekeller kaldırıldı ve

devlet olağan üstü vergiler veya sınırlamaları uygulama hakkında vazgeçti. Böylece Osmanlı devletinde ham maddelerinin dış ticarete açılmasında kolaylıklar sağlandı. .Bu durumda dış ticaretin büyük çoğunluğu yabancıların eline geçerken, imparatorluğun en önemli limanı İzmir’ in de kaderi değişti.İzmir limanında dış ticaretin artması ile birlikte yabancı postaneler de kendilerine yer buldular.



Dönemin ilerici padişahı II. Mahmut 1840 yılından itibaren resmi posta hizmetlerinden halkının da yararlanmasını öngörmüştü. 1840 yılında kurulan İstanbul’daki büyük postaneye bağlı olarak oluşturulan Üsküdar, Sultanahmet.,Sultan Beyazıt ,Fatih ,Beşiktaş ve Mahmut Paşa posta mevkileri kuruldu.

Osmanlı imparatorluğu 1871’de posta hizmetlerinin önemini kavradı ve örgütlenmeyi bakanlık seviyesine getirerek Posta ve Telgraf nezaretini kurdu.

Kuruluşun merkezi İtalyan mimarı D’ Aranco tarafından yapılan bu günkü büyük postane idi.

Padişah II. Abdülhamit döneminde olağan üstü sansürler konuldu. Bütün mektuplar,yazışmalar okunmaya başlandı. 1876-1909 yılları arasında süren 33 yıllık baskı döneminde büyük bir paranoya merkezi



Talat Paşa

haline gelen binada 1911 yılında Talat Paşa oturuyordu.

1908 yılında ilan edilen Meşrutiyetin ilk yıllarında burası nezaret olmaktan çıkarılmış Posta ve Telgraf Müdüriyet-i Umumiyesi'ne dönüştürülmüştü. 1919'da ikinci defa nezaretten Umum müdürlüğe dönüştürülen bu hizmetlerin başına, Refik Halit Karay getirilmişti.

Beyoğlu postanesinde çalışan postacılar, işgal altındaki İstanbul da olup biteni anında telgrafla **Mustafa Kemal** ve arkadaşlarına bildirdiler.

Cumhuriyetin ilanından sonra kurulan PTT, tüm hizmetlerini verecek şekilde Ankara merkez alınarak örgütlenmişti.

Yasadaki bu boşluk kısa zamanda idarenin de dikkatini çekti. Bunun için Ocak 1841 yılında uzun süren çalışmaların sonunda postayı taşıma hakkının Posta Nezaretine ait olduğu, başkalarının bu göreve talip olmaları halinde hem gelir kaybının ve hem de haberleşme hizmetlerinde yolsuzlukların olacağı kanaatine varıldı. Posta Nezaretinin bu unsurlarla ve ayrıca da yine ücret karşılığı posta maddeleri taşımaya yeltenen bazı araba şirketleriyle yaptığı mücadele oldukça uzun sürmüştü.



Refik Halit KARAY

Posta Nezareti ülke içerisinde posta taşımacılığını kendisinden önceki dönemde kullanılan vasıtalarla sağlamıştı. Öncelikle menzilhaneler arasında beygirler ve yerine göre diğer yük taşıyıcı hayvanlardan faydalanmıştı. Özellikle 20-25 yıl içerisinde posta taşımacılığı büyük çoğunlukla karadan beygirler sırtında gerçekleştirilmişti. Hemen her tarafı denizlerle çevrili olan Osmanlı devletini kara taşımacılığına iten devletin o sırada elinde yeteri kadar yük ve yolcu taşıyacak vapurların bulunmamasıydı. Ayrıca sahillerde yabancı postaların olması rekabeti imkansız kılıyordu. Karadan posta taşımacılığının bir çok güçlükleri vardı. Öncelikle yollar boyunca yer alan menzilhaneler arasında beygirler sırtında nakliyat çok güçlü ve taşınan yük az oluyordu. Alınan bütün tedbirlere rağmen soyulma tehlikesi vardı. Maliyet ise aşırı yüksekti.

Posta Nezareti bütün imkansızlıklara rağmen, deniz yollarından istifade etmeye çalıştı. Nitekim Trabzon ve Erzurum postaları baştan itibaren denizden gönderilmişti.

Posta taşımacılığı için 1859 yılında **Sürat** ve **Gemlik** adlı iki gemi satın alındı. Temmuz 1863'te sahil postaları kuruldu. Ülke içinde demiryolları kurulmaya başladığında, postalar bu yoldan da faydalandı.

Tanzimat döneminde posta idaresi yaptığı hizmetlere karşılık zaman içerisinde çeşitli değişiklikler gösteren değişik tarifeler uyguladı. Bu dönem tarifelerinin en dikkat çekici özelliği mektup ve evrak posta ücretlerinin tespitinde mesafe ve ağırlığın etkili olması idi. İstanbul'dan

Ankara'ya gönderilen bir mektupla, Kayseri, Bağdat, Cidde veya Niş' e giden mektupların posta ücretleri değişik olmuştu. Aynı şekilde mektupların ağırlığı da fiyatlara aksettirilmişti. Günümüz postalarının tarife tespit esaslarına ters gelen bu uygulama, 1840 yılında İngiltere'de **Rowland Hill**' in yapmış olduğu posta reformuna kadar bütün Avrupa için geçerli olmuştu.

Posta nezaretinin ücret tespitinde etkili olan bu iki hususun haricinde diğer bir etken ise, posta taşımacılığının karadan veya denizden yapılması olmuştu. Deniz yolu ile taşımacılık daha ucuza mal olduğundan fiyatlar bu sahada düşük tutulmuştu. Ücretlerin düşürülmesiyle ülke içinde özellikle sahil-lerde teşkilatlanmış yabancı postalarla rekabet etme fırsatı doğmuştu. Ancak buna zıt bir fikirde fiyatları yüksek tutarak hazineye gelir temin etme eğilimi idi. Nitekim 26 Ağustos 1861-21 Mart 1865 döneminde görev yapan **Agah Bey** döneminde fiyat ayarlamalarında bu fikir ağır basmıştı.



Agah Bey

Birinci posta kanununa göre mektup göndermek isteyen kişi “muntazam” bölgede ise, mektubunu postahaneye götürüp memura teslim eder, adi veya taahhütlü olduğunu belirtir, memur tarafından alınan mektup tartılarak tarifesine uygun ücretini alırdı. Ne kadar ücret aldığını kırmızı mürekkeple mektubun üzerine yazar, zarfın bir kenarına da mektubun cinsine göre siyah boyalı mührü basarak dolaba koyardı. Posta çıkarıldığı gün mektuplar ve diğer posta maddeleri 2 saat önce gidecekleri yerlere göre ayrılarak her birine bir numara verilirdi. Bu numaralara göre cetvellere sırayla her birinin isim ve şöhreti, ağırlığı, alınan ücreti kaydedilirdi.

Gayri muntazam postahanelerden gönderilen mektupların ücreti ise yukarıda belirtilen işlemler yapılmak suretiyle mektup alıcısından alınırdı.

Agah Bey'in çalışmalarıyla ülkemizde posta pulunun kullanılmaya başlandığı Ocak 1863'ten itibaren bu işlemler büyük ölçüde basitleştiği gibi bazı yolsuzluklar da önlenmiş oldu.

Osmanlı postalarının kuruluş sırasındaki imkan ve ihtiyaçlarına göre kendilerine güzergahlar tespit edildiği gibi, çalışma günleri de belirlemişlerdi. Postalar her gün değil haftada bir defa çıkarılırdı. 1847'de İstanbul merkez olmak üzere, İstanbul'dan Rumeli'ye her pazartesi akşamı iki tatar çıkarılır. bunlardan birisi sağ koldan Edirne'ye, diğeri sol koldan Selanik ve Yanya' ya giderdi. Her iki posta Pazar günü dönerlerdi.



Edirne' den her Çarşamba günü sağ koldan Kalas'a orta koldan Vidin'e ,sol koldan da Filibe, Kumanova ve Manastır 'a üç tatar çıkarılır, bu postalar Perşembe günü Edirne'ye dönerlerdi.

Rumeli bölgesinde yukarıda belirtilen merkezlerden ileriye de tatarlarla eşya ve mektup gönderilirdi. Bunlar Filibe'den Belgrad'a, Kumanova'dan Bosna'ya ve Manastır dan İşkodra ya belirli günlerde çıkarılan postalardı.

İstanbul'dan Anadolu'ya her Çarşamba akşamı 5 tatar çıkarılır, biri sağ koldan İzmir'e, ikincisi yine sağ koldan Alanya'ya, üçüncüsü orta koldan Şam'a, dördüncüsü orta koldan Kayseri'ye ve diğeri de sol koldan Diyarbakır'a giderlerdi. Buralardan da pazar günleri İstanbul'a dönerlerdi.

Rumeli kısmında olduğu gibi, İmparatorluğun Anadolu kısmında da bu mevkilerden ileriye ayrıca tatar postaları çıkarılırdı. Diyarbakır'dan Musul ve Bağdat'a, Trabzon'dan Erzurum'a belirli günlerde postalar gönderilir ve geri dönerlerdi. Musul'dan Bağdat'a olan posta, iki haftada bir defa çıkarılırdı.

Merkezler arasında mektup ve diğer posta maddelerinin gönderilmiş olduğu gibi, bazen aynı şehirdeki kişilerin de biri birlerine mektup göndermesi gerekebiliyordu. Posta Nezaretinin kurulmasından 24-25 yıl sonra şehir postası kurulmasına karar verilmiş ve bu işin bir müteahhit tarafından yapılması uygun görülmüştü. 9 Ağustos 1865 tarihli Padişah onayı ile birinci şehir postası işletme hakkı Yanya'lı Lianos Efendiye 6 yıllığına 365.000 kuruşa ihale edildi. Birinci şehir postasının İstanbul halkı tarafından rağbet görmesi üzerine 13 Aralık 1869'da ikinci, 13 Eylül 1875'te ise üçüncü şehir postası kuruldu.

Posta Nezareti'nin kuruluşu sırasında İstanbul merkez olmak üzere, Anadolu ve Rumeli'ye haftada birer defa posta çıkarılırdı. ve her posta konvoyunda 100 den fazla yük taşıyıcı hayvan bulunurdu. Zamanla posta maddeleri artmış, buna paralel olarak posta çıkarılan günlerin sayısının artırıldığı gibi, hızlilik temini için yeni güzergahlar belirlenmişti. Ayrıca taşradaki bazı merkezlerden de postalar çıkmaya başlamıştı.

1.5 yıl sonra Mart 1867'de iptal edilen anlaşmaya rağmen, halkın bu işletmeye büyük rağbet göstermesi nedeniyle şehiriçi posta işletmeciliği tekrar ele alındı. Nitekim İstanbul'da 13 Aralık 1869'da ikinci, 13 Eylül 1875'te üçüncü şehir postası kuruldu. Tanzimat döneminde İstanbul haricinde 1866-1867 yıllarında Köstence ve Çirnova'da benzer işletmeler kuruldu.

Tanzimat döneminde Posta Nezareti tekel olarak postacılık yaptı. Teşkilatın haricinde başka organizasyonlara postacılık hizmeti yapılmasına müsaade edilmedi. Egemen bir devletin sınırları içinde ve o devletin arzları dışında varlıklarını sürdüren yabancı postalar, özellikle Tanzimat döneminde gelişerek ülke içinde geniş çapta teşkilatlandılar. Osmanlı devletinin postaları ile haksız rekabetleri yanında ülke güvenliği açısından da çok sakıncalı olan yabancı postaların varlıklarına ne yazık ki son verilemedi. Hatta zararlı yayınlar konusunda özellikle titiz olan II. Abdülhamit'in tüm çabalarına rağmen bu postalar varlıklarını devletin yıkılışına kadar kondular.

Posta Nezareti Tanzimat dönemindeki 36 yıllık süre içerisinde, belirli bir gelişim çizgisi takip etti. Postanın bu gelişmesi ve düzenli çalışmasında bazı nazırların üstün gayretleri oldu. Posta Nazırı Ahmet Nazif Bey (1857-1858) müteakiben Agah Bey'in (1861-1865) ıslahat teşebbüsüyle, Yaver Bey'in (1868-1871 ve 1875-1877) iki dönemlik nazırlığı sırasında teşkilat görevlerini daha iyi yerine getirme çabaları içinde oldu.

Bu arada postanın daha da iyileştirilmesi için yabancı uzmanlardan da istifade edildi. 1856 yılında gelen İngiliz **Smith** ile yine bir İngiliz olan **Franc İbves Scudamore** yararlanılan uzmanlar arasındaydı.

Franc İbves Scudamore 1875 Ağustos'ta göreve başladı ve İttihad postalarını kurdu. 15 Eylül 1876'da çalışmaya başlayan İttihad postaları ile posta Nezareti yurtdışı postacılığını da gerçekleştirdi. Osmanlı devleti 1874 yılında kurulan Dünya Posta Birliğinin baştan itibaren üyesi olmuştu.

OSMANLI DEVLETİNDE DAĞITICILIK (SAİ , ULAK ve TATARLAR)

Hükümetin kendi muhaberatını nakletmek için eskiden beri istihdam ettiği kimselere (Tatar), (Ulak), (Sai) unvanları verilmişti. Tatarlığa alınacak kişilerin namuslu olmaları, hayvana binmeye ve yol zorluklarına tahammüllü olmaları şartlarının yanında, devlet dairelerinde çalışmış, tecrübeli ve terbiyeli olmaları istenirdi. Tatar mesleğinin devamlı olması ve tatarların davranışlarının dikkatle takibi ve rast gele kişilerin tatarlığa alınmaması için bunların devamlı bir idareye bağlanması gerektiğinden, I.Abdülhamit zamanında **Tataran Ocağı** teşkil edildi ve bu ocağın idaresi hakkında bir de ferman hazırlanarak İstanbul'da Fatih Sultan Mahmut türbesi karşısındaki Elçi handaki binaya yerleştirildi.

Kanuni'nin sadrazamı Lütfi Paşa döneminde (1539-1541) ülke çapında menzilhaneler yapılarak, haberleşme kurumu bir teşkilata kavuşturulmuştu. Bu teşkilat varlığını 1840'ta kurulan posta nezaretinin oluşumuna kadar korudu.

Posta tatarlığı teşkilatında bir Tatar ağası, bir Tatar odabaşısı ve 40-50 civarında tatar bulunurdu. Menzilhanelerin kurulması ile gelen tatarların dinlenmesi, yatması, doyurulması ve menzilhanelerin her türlü bakımı için yakın bir köy, "menzilbaşı olarak" tayin edilir ve devlet, menzillere son derece öneme verirdi. Menzil teşkilatı kurulunca posta tatarları hayvanlarını menzillerde değiştirmeye başladı. Her menzilde ihtiyaç kadar devlete ait at,araba ve deve bulunurdu. Menzillerin amiri menzil emiri olup posta hizmetleri uzun yıllar menzil emirleri ve posta tatarları tarafından yürütüldü. 1834'de çıkarılan Menzil "**Lahiyası**" ile menzilhaneye inen ulakların ve tatarların yem ve yiyeceklerinin ücretlerle keselerinden idare ettirilmesi, hayvan kiralari bir menzilden diğerine varıncaya kadar gerçek mesafesine göre hesap edilip tamamen kendilerinden alınması emrolunmuş ve saat başına alınacak ücret Lahiyada belirlenmişti.

Emeviler in sistemli bir posta teşkilatı kurmaları ise II.Ömer zamanına rastlamıştır.Emevi hazinesinden bu teşkilat için yılda 4 milyon dirhem ayrılmış olup posta teşkilatına devletin ne kadar önem verdiği görülmüştü.

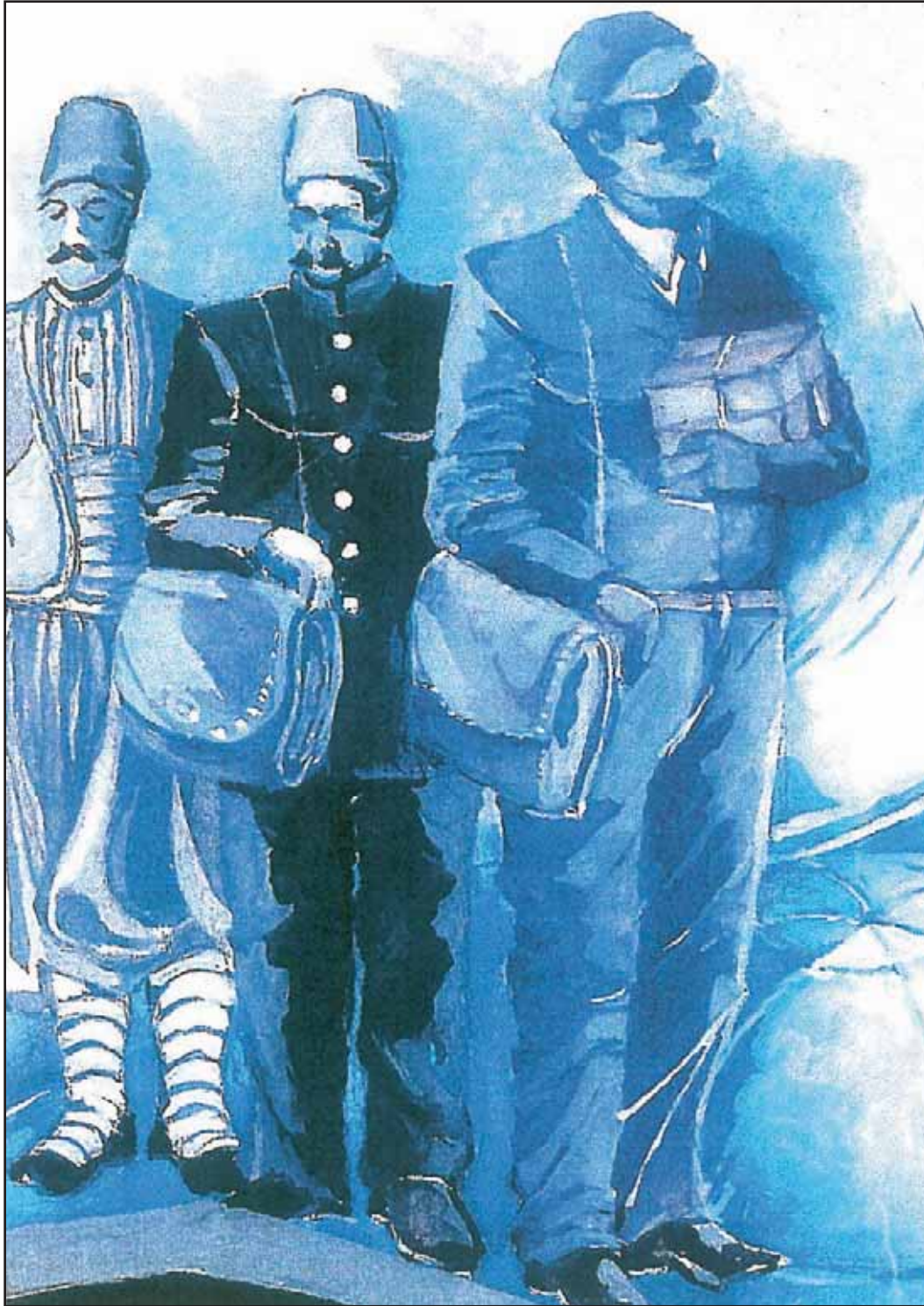
Abbasi'ler de posta teşkilatına daha ilk zamanlardan itibaren büyük önem vermişlerdi. Ana yollar üzerinde menzil noktaları tesis ederek buralara **Beytül-mal** adına Menzil duvarı tabir olunan **Beridi Katarlar** tahsis ederek teşkilatı geliştirmişlerdi.

Osmanlı devleti kuruluşundan itibaren resmi haberleşmeyi ulaklar vasıtasıyla sağlamıştı. Elllerinde “**ulak hükmü**” bulunan ulaklar, ihtiyaç duydukları hayvanları ücretsiz aldıkları gibi her türlü ihtiyaçları da karşılanıyordu. Haberleşmeyi sağlamaları amacıyla kendilerine büyük çok büyük hareket özgürlüğü tanınmıştı. Ancak zamanla bunu kötüye kullandılar. Bunun üzerine Kanun i Sultan Süleyman döneminde (1520-1566) Sadrazam Lütfi Paşa tarafından yapılan düzenlemeyle belirli noktalarda menzilhaneler kurulmuştu. Bu yeni düzenlemeyle ulaklara devlet tarafından “**İnam hükmü**” adıyla bir belge verildi. Ulakların bu belge ile Anadolu ve Rumeli deki menzilhanelerden at almaları ve dinlenmeleri sağlandı. 1539 yılında ulak hükmü kaldırılarak yerine İnam hükmü usulü getirildi. Daha önce yolda karşılaştıkları kimselerden ve istedikleri yerlerden zorla at alan ulaklar bu inam hükmü ile yalnız menzilhanelerden alabileceklerdi. Böylece halkın zarar görmesinin önüne geçilmiş oldu.

Ulaklar zamanla ellerinde inam hükmü olmadan da menzilhanelerden beygir alma yoluna gittiler. Merkezden gönderilen emirlerle ellerinde inam hükmü ve tuğralı ferman olmayan kimselere menzil beygiri verilmemesi, sancak valilerinin ve mütessellimlerin buyrukları ve tezkire veya mektuplar ile seyahat eden kimselere beygir verilmemesi istendi. Bütün bunlara rağmen yolsuzlukların önüne geçilemedi. 1697 yılında yeniden bir düzenleme yapılarak Ulakların menzilhanelerden beygir almalarına yönelik bu düzenlemeyle ellerinde inam hükmü bulunan ulakların aldıkları her at için saat başına 10 sağ akça ödeme usulü getirildi. Böylece ulakların ihtiyaçtan fazla at almaları önlenmiş gibi sancak yöneticilerinin de emirleri yerine getirilmiş oluyordu.

Alınan bütün bu tedbirlere rağmen ulakların yolsuzluklarının önüne geçilememiş ve halka zarar vermeye devam etmişlerdir. Ulakların ihtiyaçtan daha fazla at almaları, gereğinden fazla seyahat etmeleri, zaman zaman kendiatlarını satarak yeniden at almaları, çıkarları için tüccarın mallarının menzilhane atlarıyla taşınmaları, atların telef olmasına ve menzilhane düzeninin bozulmasına sebep olmuştu. Bu nedenlerden dolayı XVIII. yüzyılda menzilhanelerde at sıkıntısı başladığından, bazı menzilhaneler işlevini yerine getiremez duruma düşmüştü. Bunun üzerine menzilhanelerin kiraya verilerek işletilmesi yoluna gidilmişti. Bu yeni düzenlemeyle menzilcinin yerine kiracıbaşı geçmişti. Kiracıbaşı da menzilci gibi o bölgenin ileri gelenlerince seçilen varlıklı kimselerdi. Bu uygulama önce Rumeli de başlamış 1777 den itibaren Anadolu’da yaygınlaşmıştı. Bu yeni düzenlenmeyele beygirlerin ücreti kiracıbaşına nakden ödenmek şartıyla ulaklara kiralanmaya başlandı. Böylece halktan herhangi bir şey talep edilmeyecek, ulaklardan devlet işi için gidenlerinden mirinden ödenmek şartıyla saat başına 20 para at ücreti alınacaktı. Ayrıca ulakların ihtiyaç duydukları yem ve yiyecekler kendilerince verilmek üzere uygun bir ücretle sağlanacaktı. Daha önceleri menzilhanelerin bakım ve onarım masrafları halk tarafından karşılanırken, bundan böyle bu tür masraflar menzilhanelenin yönetimini üstlenen kiracıbaşılar tarafından karşılanacaktı. Giderler kiralama bedellerinin karşılığı olacaktı.

Yapılan bu yeni düzenlemeden önceleri olumlu sonuçlar alınmasına rağmen, kısa süre sonunda yine yolsuzluklar başladı .Bazı kiracıbaşlar olmayan giderleri defterlerine kaydediyor,bazı yöneticiler de kendi adamlarının menzilhane den ücretsiz olarak yararlanmalarına göz yumuyordu.Bu durumda menzıl masrafları olağanüstü arttı.Artan masrafları karşılanması amacıyla beygirlerin kirası, 1826 yılında saat başına 20 paradan 30 paraya çıkarıldı.Bunun da yeterli olmaması üzerine 1830 yılında 40 paraya çıkarıldı.



MENZİLHANELER

Osmanlı Devleti'nde haberleşme,kuruluş dönemlerinden itibaren ulaklar aracılığıyla sağlanmıştır.Devletin sınırlarının gelişmesinden sonra,merkez ile eyaletler arasında düzenli bir haberleşme ağı kurma ihtiyacı ortaya çıkmış ve XVI. yüzyıl sonlarına doğru menzilhaneler gelişmeye başlamıştır.Menzilhaneler birer posta istasyonu işlemi görmüşlerdir. Devletin bütün iktisadi faaliyetleri yolların geçtiği yerler ile bu yolların vardığı liman ve şehirlerde toplanmıştır.Bütün zamanlarda ulaşımın gelişmesi ve işlemesi için yol güvenliği kavramının önem ve gereği kendini göstermiştir. Bu bakımdan daha Ortaçağ'da Türk-İslam devletlerinde yolların emniyetini sağlamak üzere tesisler kurulmuştur.Tenha yerlerde daha çok vakıf olarak misafirhaneler tesis edilmiş, olup bu gaye ile kurulan yapılara **Ribat** ismi verilmiştir.Büyük kervan ve ticaret yolları üzerinde dağ ve geçit yerlerinde tüccar ve yolcular ile kervanları barındıran ribatların yerini Selçuklu'lar döneminde kervansaraylar ve Osmanlı'lar döneminde ise hanlar almıştır. Kervansaraylar 'ın en çok geliştiği yerler Türkiye Selçukluları'nın yaşadığı topraklar olmuştur.Osmanlı Devletinde ise bu işler, Anadolu ve Rumeli'de merkezle eyaletler arasındaki irtibatı ve ulaşımı temin eden yollar üzerinde kurulan hanlar vasıtasıyla görülmüştür. Ribat'larda olduğu gibi önemli geçit yerlerinde yol güvenliğini sağlamak amaçlı kuruluşlar XV. asırdan itibaren **Derbent** adı altında anılmışlardır. Yollar üzerindeki bu sosyal ve iktisadi yapıların yanısıra haberleşmeyi sağlayan geri hizmet erbabından olan menzilhaneler ile bunların hizmet verdikleri konak yerleri de bulunmaktaydı ki bu, yerlere **Menzil** denilirdi



Kervansaraylar

Arapça kökenden gelen ve konumuzu ilgilendiren "**Menzil**" kelimesi konak, konak yeri,bir günlük yol,dinlenmek amacıyla durulan yer,iki konak arasındaki uzaklık,kervanların ve posta tatarlarının indikleri ve at değiştirdikleri yahut geceyi geçirmek üzere konakladıkları bina ve han,yolculuk sırasında geceleyin kalınan yer, mesafe, ev barınak anlamında kullanılmıştır. Ordunun sefer amacıyla konakladığı yer,hacıların veya seyahat amacıyla yola çıkanların geceyi geçirdikleri mekanlar,ticari amaçla yapılan kervancılık ticareti sırasında mola noktaları ile ulak ve posta tatarlarının at değiştirdikleri ya da zorunlu hallerde kaldıkları yerler menzillerdir. Menzillerin bulundukları yerler kimi zaman bir kuyu, namazgah ,köprü ve han ile anıldığı

gibi, kimi zaman da yeni bir şehrin kurulması ve eski bir şehrin menzilin ihtiyaçları doğrultusunda yeniden imara açılması şeklinde yapılandırılıyordu. Eski çağlardan beri her devletin kendine göre bir haberleşme sistemi vardı. Ateş kuleleri, güvercin postaları, koşucular gibi bir takım usullerle gerçekleştirilen haberleşme sistemlerinin, gelişmiş bir modeli de menzil teşkilatıdır. Mısır Memluk Devleti ile Emevi ve Abbasiler **Berid**, Moğollar ve İlhanlı'lar da **Yam** adı altında görülen bu teşkilatlar Osmanlı Devletinde her ikisinden de faydalanılarak oluşturulan Menzil sistemini yaratmıştır.

Menzillerin belirlenmesi ve seçimi, yol kavramıyla yakından ilintilidir. Antik öncesi ve Antik dönemden itibaren ilk yollar oluşturulurken, fiziki coğrafyanın koşullarına bağlı olarak geçit, bataklık, göl, akarsu, orman ve deniz v.s şartlar göz önüne alınarak, zamana göre en uygun yol ağları belirlenmişti. İlerleyen zamanda da bazı yolların hemen hemen hiç değişmeden veya bazı kısaltma ve iyileştirmelerle kullanılması, daha çok tabii yol kavramıyla bağlantılıdır. Yollar insanlar arasında çeşitli bağlantıları sağlayan, insanların ve ihtiyaç maddelerinin bir yerden başka bir yere taşınmasına olanak veren nakil araçlarının hareketlerine uygun yüzeyli, dönemine göre değişen malzeme ile donatılmış arazi şeritleridir. Ulaşım kavramı ise insan, hayvan ve ihtiyaç maddelerinin bir sistem dahilinde, gideceği yere nakledilmesidir. Yol ve ulaşım şebekesi her devlet için daima önemli olmuştur. Çünkü ülkelerin başkentlerinin diğer merkezlerle bağlantısı ile uluslararası yollarla olan bağlantıları ülkenin gelişmişliği ile yakından ilgilidir. Askeri ve ticari amaçlar ile seyahat ve haberleşme özgürlüğü, ancak düzenli ve gelişmiş bir yol sistemiyle gerçekleştirilmiştir.

Osmanlı devleti öncesinde Anadolu'da kurulmuş büyük bir devlet olan Anadolu Selçukluları'nda, başkent Konya ile önemli merkezler Kayseri-Sivas-Malatya-Harput ve limanlar Alanya ve Sinop' u birbirine bağlayan ana yolların mevcut olduğu görülür. Anadolu hemen hemen Doğu-Batı-Kuzey-Güney yönlerinde bağlanmış durumdaydı. Burada asıl amaç ticaret olduğundan, anayolların belirlenen yerlerine han ve kervansarayların yapılması planlanmıştı. Yüklü hayvan ve normal insan yürüyüşünün günde azami 30-40 Km. olacağı düşünülerek hanlar inşa edilmişti. Özellikle Sultanlar ve çevreleri tarafından yaptırılan hanlar farklıydı. Bunların içinde anıtsal boyutlarda olan ve sultanlar tarafından yapıldığı bilinen hanlara Sultan Hanı adı verilirdi. Anadolu Selçuklu hanlarının bulunduğu menzillerin bir bölümü daha sonra onarılarak, çeşitli amaçlar için Osmanlı'lar tarafından kullanılmıştır. Osmanlı dönemi menzil külliyesi, Anadolu Selçuklu'ları dönemindeki kervansarayların biçimsel ve işlevsel açıdan çok daha gelişmiş bir mimarinin devamı olmuştur.

Asya, Avrupa ve Afrika olmak üzere üç kıtada oldukça geniş bir sahaya yayılan Osmanlı İmparatorluğu' nda ulaşım ve yol şebekesi, Rumeli ve Anadolu yol şebekeleri olmak üzere iki temel bölümden oluşur.

İstanbul'un fethi(1453), Yavuz Sultan Selim'in Çaldıran (1514), Mercidabık (1516) ve

Ridaniye (1517) seferleriyle, Kanuni Sultan Süleyman'ın batı ve doğuya yaptığı seferler sonrasında ülke topraklarının genişlemesi, başkent ile eyaletler arasındaki bağlantıların önemini ortaya koymuştur.

Menzillerde yeteri kadar menzil atları beslenerek ulakların hizmetine sunulmuştur. Ulaklar geçtikleri yollar üzerindeki menzilhanelerde konaklayarak dinlenirler ve atlarını yenileriyle değiştirerek yollarına devam ederlerdi.

Devletin merkezinde alınan kararların eyalet, sancak ve kazalardaki ilgililere zamanında duyurulması ve gerekli koordinasyonun sağlanması amacıyla, ana yollar üzerinde belirli aralıklarla menzilhaneler kurulmuştur. Menzilhanelerin kurulmasında coğrafi şartlar, yolların işlek olup olmaması, bölgenin nüfus yoğunluğu ve seferlerin yapılacağı yönler belirleyici faktörler olmuştur. Menziller genellikle 6 - 12 saatlik mesafelerle, yani 40-70 km. lik mesafeler arasında kurulmuştu. Nüfus yoğunluğunun az olduğu bölgelerde ise bu mesafeler 24 saate kadar çıkabiliyordu.

Menzilhaneler Osmanlı devleti sınırları içinde gerek Anadolu'da ve gerekse Rumeli'de sağ kol, sol kol, orta kol olmak üzere üç ana yol sistemi üzerinde kurulmuştu. Ayrıca ana yoldan ayrılan tali yollar üzerinde de menzilhaneler yapılandırılmıştı. Menzilhaneler gereklere göre hizmet dışı olduğu gibi bazen de menzilhane olmayan yörelerde bu statüde bir yerler açabiliyordu.

Roma'lılar, Bizans'lılar, Selçuklu'lar zamanında daha önceleri kullanılan yollar Osmanlılar tarafından onararak kullanılmaya devam edilmişti.

Kuruluş dönemlerinde menzilhanelerden yararlananlara gerekli hizmetler civarda bulunan en yakın yerleşim birimleri tarafından veriliyordu. Bu amaçla gerekli finansman her aileden gücü oranında toplanan gelirlerden karşılanıyordu. Ancak zaman içerisinde bu harcamaları halkın karşılayamaması ve tepkilere yol açması üzerine, menzilhane işletmeciliği ihale yolu ile kişilere bırakılmıştır.

Menzilhaneler daha sonraları yeniden organize edilerek zaman içerisinde çok az değişikliğe uğramış ve varlığını Tanzimatın ilanına kadar sürdürmüştür.

Osmanlı yolları içerisinde Antep, Anadolu'da sağ kol olarak kabul edilen Halep'e oradan da Şam üzerinden Hicaz'a giden yol güzergahının Halep'ten Birecik ve Rakka yönlerine yönelen tali yol güzergahının üzerindeydi. Antep üzerinden geçen tali kollar aynı zamanda sağ kol ile orta kolu birbirine bağlamaktaydı. Antep şehri Anadolu'yu baştan başa geçen ana yol güzergahlarının üzerinde olmasına rağmen, sağ kol ile orta kol arasında oldukça işlek bir tali yol üzerinde bulunmaktaydı. Antep menzili en yakın olan menzile 18 saat mesafede iken İstanbul'a 268 saatlik bir menzil yoluna sahipti.

XVII. yüzyılda Antep sancağının sınırları içerisinde üç menzil bulunmaktaydı. Bunlar,

Tel-far (**Tılfar**) ,Tel-başer (**Tılbaşar**) ve Mizar menzilleriydi. IV. Murat Bağdat seferine giderken, Anadolu'nun sağ kolunu takip ederek Halep' e ve oradan kuzeye yönelerek Heylan-Samuka, Merc-i dabık, Tirişkin menzillerinden sonra Antep'e bağlı Te-far, Tel başer ve Mizar menzillerine uğrayıp Nizip menzili üzerinden Birecik' e ulaşmıştı.

Nizip menzili o dönemde Birecik'e bağlıydı. O yüzden Antep içinde kabul edilmiyordu. Yavuzeli yolu üzerinde bulunan Bedirkent köyünde halen menzil kalıntıları vardır. Araban-Besni- Rumkale yönüne gidip gelenlere hizmet buradan verilirdi. Diğer bir menzil kalıntısı da Küçük Kızılhisar köyünün yakınında bulunmaktadır. Bu menzilde Kilis yönünden gelip Antep-Besni-Maraş istikametine gidenlere hizmet verilmekteydi. Kuyucu Murat Paşa, Canpolat isyanını bastırdıktan sonra bu güzergah üzerinden Maraş' a geçmişti. Adana, İskenderun, Halep ve Kilis üzerinden gelenler ise Tel-far,Tel başer -Orul ve Mizar üzerinden Birecik'e ulaşıldı. Bunlar Antep' in belli başlı menzillerdir.

ANTEP MENZİLLERİNİN İŞLEYİŞİ

İran savaşlarının menziller üzerine getirmiş olduğu yükü hafifletmek için çeşitli tedbirler alınmıştı. Bunlardan biri de menzile gelir olmak üzere mükataa malından **“ocaklık”** tayin edilmesiydi.Antep şehrinin ana yol güzergahı üzerinde olmasından dolayı, masrafları **“taraf-ı miri”** den, yani devlet tarafından karşılanıyordu. Daha önceden belirlenmiş bir menzil olmadığı halde,

İran seferi nedeniyle gelip giden ulakların çoğalması ve harcamaları halkın karşılamaması üzerine bu menzilin yıllık ihtiyacı olan atların ücreti ve diğer masrafları için de **Dimos Ayıntab Mukataası** malından 725 kuruş **“Ocaklık”** tayin ve havale edilmişti.Bu durum 1728 yılına kadar devam, etmiş.seferlerin barış ile sonuçlanması üzerine önceki gibi ulakların gidip gelmesinin azalması, Antep'inde **“tarik-i cadde”**, yani asıl yol güzergahı üzerinde olmaması dikkate alınarak bu menzilin kaldırılması gündeme gelmişti.

Osmanlı devlet geleneğinde ülkeye gelen daimi elçilerin,ülke toraklarına ayak basar basmaz İstanbul'a gelinceye kadarki yol masrafları devlet tarafından karşılanırdı.”**Cülus tebriki,name tevdii**, barış veya ticaret görüşmeleri gibi geçici görevlerle gelen önemli elçiler de,misafir kabul edildiklerinden, Osmanlı sınırlarından girişlerinden, ülkeyi terk edinceye kadarki tüm masrafları devlet tarafından karşılanırdı.

MENZİLCİ TAYİNLERİ VE ÜCRETLERİ

1824 yılında menzillerde kira usulüne geçildi. Bundan önce buralar sancak idarecilerinin bir yıl süreyle ve çoğunlukla şehrin önde gelen birine iltizame verilme şeklinde idare edilmişti.

Menzilci denilen bu kişilerin harcamaları, sancak halkı tarafından bir yılda iki taksit halinde ödenmekteydi.

Menzillerin düzensizliği ve ulakların şikayetçi olmaları üzerine, 1715 yılından itibaren menzilcilerin seçimi, menzilin bağlı bulunduğu kazanın ayanı tarafından yapılmaya başlanmıştır.

BULGAR TOPRAKLARINDA KURULAN MENZİL SİSTEMİ

Çağdaş toplumlarda olduğu gibi, eski toplumların yöneticileri de karayolu, deniz yolu ve nehir yolu ulaşımının organizasyonuna büyük önem vermişlerdi. Merkez ve eyaletler arasında bağ oluşturan ulaşım hatları kurulmadan, bir devletin yönetilemeyeceği gerçeği görülmüştür. Bir yönetimin güçlü olabilmesi için devlet kuryelerinin serbest dolaşımı ve normal ticari trafiğin sağlanmasını gerçekleştirmek gerekiyordu. Ulaştırmanın organizasyonu siyasi açıdan güçlü Ortaçağ Avrupa devletlerinin bile her zaman karşılayamadığı büyük maddi imkanlar gerektiriyordu “**Monsio**” olarak adlandırılan istasyon sistemine dayanan karayollarının organizasyonu Batı Roma İmparatorluğu’nun yok olmasından sonra yalnız bir hatıra olarak kalmıştır. Para olmadığı için bakımsızlıktan bozulan yollar sorun yaratıyordu.

Büyük bir mali kaynağı gerektiren bu sistemi Bizans Devleti de uygulamaya koyamadı. Bulgarların sınırlı imkanları da böyle bir sistemi yaşatmak için yeterli değildi. Balkanlar Osmanlılar tarafından alındıktan sonra menzihaneye dayanan Roma sistemine benzer bir ulaştırma sistemi kurulmaya başlandı. ve yolların bakımı için çaba harcandı.

İstanbul’u Kırım’a bağlayan “Kırım yolu”, Kırk Kiliseden (**Lozangrad**) başlıyordu. Kuzey istikametteki Karadeniz sahilini takip ederek Doğu koca Balkanı Aydos ve Pir-i vadi

(**Prevadi-Provvadiye**) bölgesini veya Kazgan (**Kotel**) geçidini kesip, Deli ormanın doğu bölgesinden geçerek Hacıoğlu pazarı (**Dobriç**) istasyonuna kadar uzanıyordu.

Kırım yolu, Divane Ali menzili ve Karasu’dan geçip İsmail’deki delta kollarından önce Tuna nehrini keserek Babadağa doğru devam edip (**Oçakova**) yakınlarından kuzey- doğuya uzanıyordu. Hacıoğlu pazarından ayrılan yeni yollardan birisi Silistre’ye giden yoldu. Bu yol sonra Tuna nehrinin sağ sahilini takip ederek Ruscuk, Niğbolu ve Vidin’e doğru devam ederek Tuna boyunda bulunan menzillerle birleşiyordu.

Orta kol XVIII. yüzyıla kadar askeri amaçlarla en çok kullanılan yoldu. Ancak Osmanlı’lar Orta Avrupa’daki topraklarını kaybedince önemini kaybetti.

Sağ kol Edirne’den başlayarak Meriç nehrini takip ediyordu. Cizri Mustafa Paşa (**Svilengrad**) Harmanlı (**Harmanli**), Filibe, Tatar pazarı, (**Pazarcık**) İhtiman, Sofya ve Niş Mitroviç’ den geçerek Belgrad a kadar uzanıyordu. Sol kol XVIII. yüzyılda Türkmen’li menzilinden

başlayarak Tekirdağ'dan **(Tekfurdağ) Rodos** cuk'u geçip Viya Egnatsiya Roma yolunu takip ediyordu. Buradan bir kolu Duratso' daki Akdeniz'e ulaşmak için Epir ve Arnavutluk' tan geçiyordu. Ana yol ise Teselya' dan Mora'ya doğru devam ediyordu.

Osmanlı Devletinin haberleşmesini sağlayan yol sistemi,Roma İmparatorluğu'ndan sonra bu alanda en gelişmiş yol zincirini oluşturuyordu.

ANADOLU YOL ŞEBEKESİ:

Osmanlı İmparatorluğu'nun özellikle Doğu ve Batı'ya fetihlerin gerçekleştirilip imparatorluk sınırlarının en geniş olduğu XVI. yüzyıl ile XIX. yüz yıl ortalarında, başkent İstanbul ile taşrayı birbirine bağlayan altı ana yoldan üçü Anadolu yol şebekesiyle bağlantılıydı. İstanbul'u, Anadolu ve Anadolu üzerinden Kafkasya,İran , Irak ,Suriye,Kutsal topraklar ve Mısır'la bu yol da Rumeli'de olduğu gibi gerektiği kadar tali yollarla da diğer merkezlere irtibatlanıyordu.

Osmanlı döneminde Anadolu'da yaşam genellikle yol şebekeleri üzerindeki şehir ve menziller ile bu yolların ulaştığı limanlarda yoğunlaşmıştı.Osmanlı'lar Anadolu' da eski uygarlıklardan kalma Kral veya İpek yolu gibi isimlerle anılan bazı yolları genişletip,onarıp, kullanmakla birlikte yeni yollara da ihtiyaç duymuşlardı. İstanbul' un merkez olduğu ve Anadolu'yu uçtan uca kateden ana ve tali yollar XIX. yüzyılın ikinci yarısı ile birlikte demiryolu ağının döşenmesi ve deniz yollarının önem kazanması sonucunda eski canlılığını kaybetmiştir. Osmanlı'lar döneminde, Anadolu'da mevcut üç ana yolun başlıca güzergahları şunlardı.:



hicaz demir yolu güzergahı

Anadolu sağ kolu “(Hac yolu)” Üsküdar, Gebze, Dil İskelesi, İznik, Yenişehir Bozöyük, Eskişehir, Seyitgazi, Hüsrev Paşa hanı, Ilgın, Akşehir, Konya, Karapınar, Adana, Mis, Payas, Belen, Karamut, Antakya yolu ile Halep ve Şam güzergahını izleyip Kutsal topraklar Haremeyn, Mekke, Medine gibi hac yollarına kadar uzanmaktaydı.

Bu güzergah üzerinde 22 menzilhane bulunuyordu. Üsküdar ile Halep menzilhane arasındaki mesafe 247 saat idi. Anadolu sağ koldan ayrılan tali yollardan en önemlileri, İzmir-Bodrum-Antalya ve Anamur yollarıydı.



hicaz demir yolu güzergahı (1911)

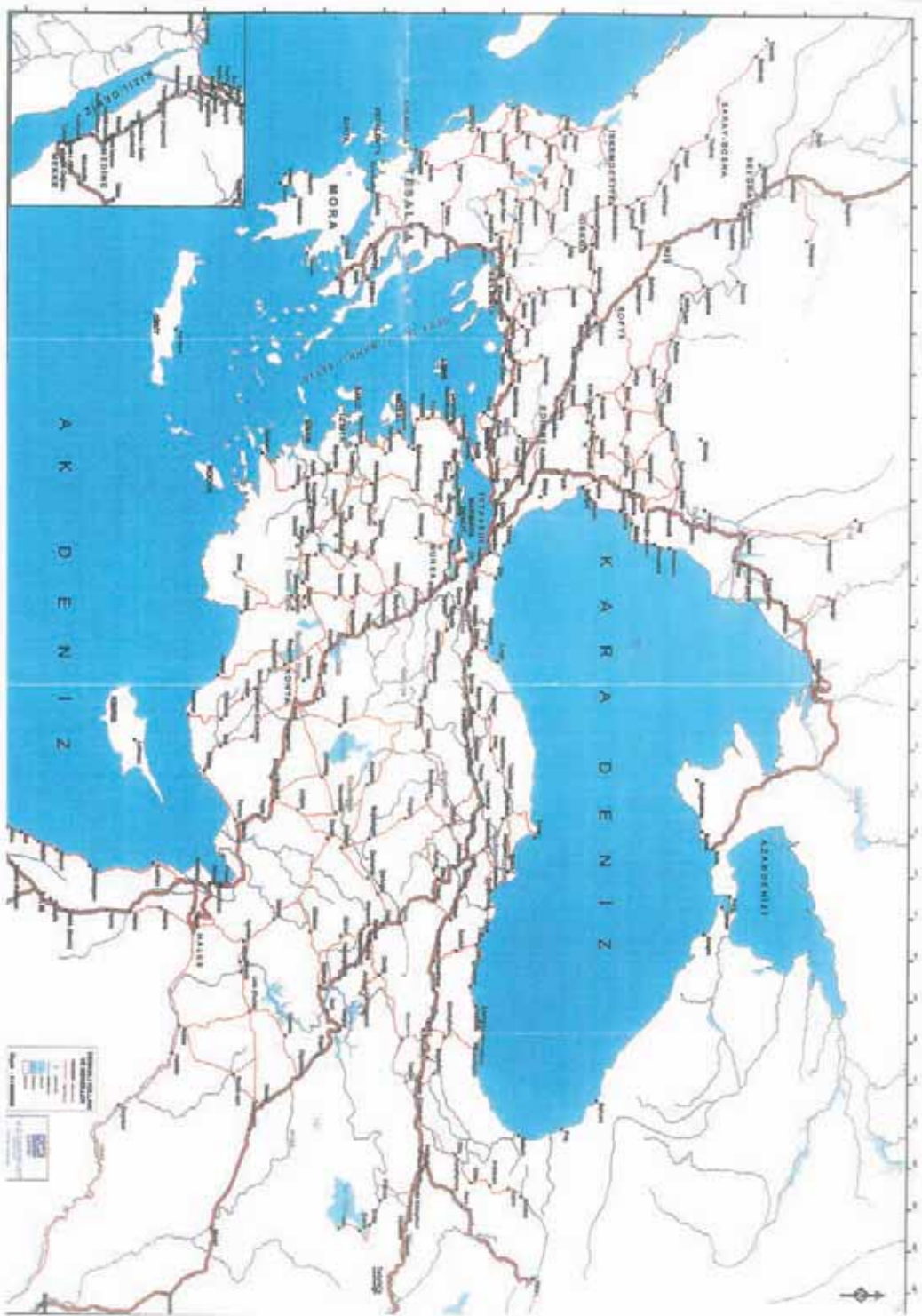
Anadolu orta kolu “(Bağdat-Basra)” Üsküdar-Gebze-İznik-Bolu-Tosya-Merzifon-Tokat-Zile-Sivas-Hasan Çelebi - Malatya - Harput - Diyarbakır - Nusaybin - Musul - Kerkük - Bağdat ve Basra’dan oluşuyordu..

Bu yol güzergahında 14 menzilhane vardı. İstanbul-Bağdat mesafesi 445 saattir.

Anadolu sol kolu İstanbul-Merzifon-Ladik-Niksar-Şark i Karahisar-Kelkit-Aşkale-Erzurum-Hasankale Kars yolunu takip ederek Tebriz’e gidiyordu.

Bu yollar içinde askeri, ticari ve ulaklar dışında, özellikle seyahat ve hac gayesiyle kul-

lanılan Anadolu sağ yolu en çok kullanılan yol olmuştur. Ulu yol veya daha yaygın adıyla Hac yolu olarak benimsenen sağ kol güzergahında, ordunun Suriye ve Mısır'a giderken takip ettiği yol ile hacıların ve ulakların izledikleri güzergah birkaç ayrıntı dışında hemen hemen aynıydı. Burada önemli olan husus, ulaklara hizmet veren menzlihane ile menzil külliyelerinin aynı yapı kütesi içinde yer almamaları bilindiği kadarıyla farklı konumlarda inşa edilmeleridir.



RUMELİ YOL ŞEBEKESİ:

Asya ile Avrupa arasında bağlantıyı sağlamak üzere önemli bir coğrafi konumuna sahip Balkan toprakları,tarihin her döneminde gidiş ve dönüş yolu olarak kullanılmıştır.Osmanlı İmparatorluğu'nun başkenti İstanbul'u batı Karadeniz ve Kırım'a irtibatlayan Balkanlar ve orta Avrupa ile Yunanistan ve Adriatik denizini birbirine bağlayan üç ana yolla, bu yollarla bağlantılı ikinci derecede tali yollar mevcuttu.

Rumeli'de Osmanlı'lar mevcut olan yolları kullanarak, yine üç yönde ilerlediler. Romalı'lar ve Bizanslı'ların kullandığı bu yollar, sağ kol Kırım-Karadeniz ticaret yolu,orta kol Via Militaris ve sol kol Via Egnatia olmak üzere üçe ayrılıyordu.Rumeli' deki üç ana yolun güzergahı ise şöyleydi.:

Rumeli sağ kolu “(Kırım yolu)” İstanbul- Büyük Çekmece-Çatalca-Vize-Kırklareli-Prevadi-Karasu-Babadağı-İsakçı-Akkirman Özi-Kırım. Bu yol ticari önemi olan bir yoldu.Günümüzde bu menzillerin çoğu ülke sınırlarımızın dışında Bulgaristan ve Ukranya topraklarında kalmıştır.

Rumeli orta kolu “(İstanbul-Belgrad yolu)” İstanbul - Büyük Çekmece - Silivri - Çorlu - Karıştıran –Lüleburgaz-Babaeski-Havza-Edirne-Cisri Mustafa Paşa – Filibe – Sofya – Niş – Yagodina -Belgrad Günümüzde Edirne den sonraki yerleşim birimleri Bulgaristan, Makedonya, Sırbistan, Hırvatistan ve Macaristan sınırları içinde kalmıştır.

Rumeli sol kolu “(Via Egnatia)” İstanbul-Silivri-Tekirdağ-Malkara-Firecik-Dimetoka-Gümülcene-Pravişte-Lankaza-Yenişehir-İzdin-İstefe-Eğribozmenzili-Gürdüz menzili ve İstanbul.Bu mesafeler 194 saati buluyordu.

Posta teşkilatı kuruluncaya kadar ülkenin dört bir bucağını başkent İstanbul' a bağlayan Osmanlı devleti haberleşme hizmetini, yol ağı üzerinde kurduğu menzilhaneler aracılığı ile ve başarı ile yürütmüştü. Karayollarının yanı sıra deniz yollarını ve nehirleri de ulaşım ve haberleşme hizmeti için kullanan Osmanlı devleti,karayolları ile nehirlerin kesiştiği yollara köprüler yaparak veya iskeleler kurarak burada işletilen gemiler aracılığı ile ulaşım ve iletişimi sağlamıştır.

DENİZ YOLLARI:

Osmanlı devletinde deniz yolları 4 ana kol halinde düzenlenmiştir.

Karadeniz yönünde

- 1-İstanbul'dan İshakçı ve Tuna iskelelerine
- 2- Üsküdar'dan Anadolu'nun Karadeniz kıyılarını takiben Fas'a kadar.

Akdeniz yönünde

- 3-İstanbul-Mora-Ortana
- 4-Üsküdar-İzmir-İskenderun-İskenderiye- Cezayir-Cebel i Tarık Boğazı na kadar.

OSMANLI ULAK MENZİLHANE SİSTEMİ VE XVIII. YÜZYILIN İLK YARISINDA ANTEP MENZİLLERİ

Osmanlı menzilleri yol güzergahları üzerinde tesis edilmişti. Yollar ve yol sistemi ,tarihin her döneminde ekonomik bakımdan olduğu kadar askeri ve sosyal bakımlardan da önemi korumuştur.Ticari ve ekonomik faaliyetler nakliye işleri, orduların bir yerden bir yere sevkî,merkezin diğer idari birimlerle gerçekleştirdiği haberleşme gibi hususlar,düzenli olarak kurulmuş olan yol sistemleri sayesinde gerçekleştirilmiştir.

Genellikle haberleşmede olduğu gibi orduların sevkinde ve ticari malların naklinde karayolları kullanılmıştır. Osmanlılar da kendisinden önce hüküm sürmüş olan devletler gibi ülkenin dört bir tarafına ulaşan yol şebekesi yapmış ve haberleşmeyi sağlayabilmek için de “menzil” denilen bir teşkilat kurmuştu. Osmanlı lar’daki bu teşkilat Emevi, Abbasi ve Mısır, Memluk devletlerinde “**berid**” ,Moğol ve İlhanlılar’da “**yam**” ,Safeviler’de “**çaparhane**” gibi isimlerle anılmıştır.Bu sistem aynı zamanda Romalı’ların “**Paraverdus**” u ile benzerlik göstermiştir.

OsmanlıDevleti bir yere tayin ettiği kişinin gideceği yere bir an önce güvenle varması, elçilerin korunması ve ağırılanmasında menzillerden faydalanmıştır.Bu gibi durumlarda elçi ve devlet adamlarının konakladıkları menzillerde yaptıkları masraflar kaza halkı tarafından karşılanırdı.Ayrıca her menzilde ne tür yiyecek verildiği veya verilmesi gerektiği hususunda zahire defteri tutulurdu. II. Selim’inŞehzadeliği sırasında İstanbul’a gelen İran elçilik heyetinin Erzurum’dan Geyve’ye kadar olan konaklamaları ve zahire defterleri sisteme örnektir.

Menzillerede elçilerin ağırılanması sırasında ihtiyaç duyulan zahire,Kadı veya Sancak Beyi tarafından daha önceden menzilde toplanırdı.Nitekim İran elçileri Bolu’ya geldiklerinde Sancak Beyi tarafından karşılanmış ve zahire ihtiyaçları karşılanmıştır.Göynük ve Taraklı menzillerinde ise elçilik heyetinin ihtiyacı Kadılar tarafından giderilmiştir. Osmanlı-Avusturya savaşları sonunda 1719 da Silahtar İbrahim Paşa Viyana’ya elçi olarak atandığında Edirne-Belgrad arasındaki menzilhanelerde konaklamıştı.

6-15 Kasım 1736 tarihinde İran’a gönderilen elçilerin ve elçilik heyetinin menzillerde konaklamaları,İran sınırına kadar silahlı koruyucularla emin şekilde götürülmeleri, Anadolu Valisine emredilmişti. Üsküdar’dan İran sınırına kadar konakladıkları menzillerde yaptıkları masrafların kaza halkı tarafından karşılanması, buna karşılık verilen zahirenin ücretinin o bölge halkının ödeyecekleri vergiden mahsup edilmesi bildirilmişti.Elçilerin gereğinden fazla bekletilmemesi içinde zahirenin elçilerin o menzile gelmesinden önce tedarik edilmesi emredilmişti.

Devlet tarafından bir yere tayin edilenler de yine görev yerlerine gidinceye kadar ücretsiz olarak menzil beygirlerinden faydalanırlardı.16 Mart 1767 tarihinde Kırım Hanlığına atanan

Arslan Giray'ın önce İstanbul'a gelmesi sonra da Kırım'a gitmesi için kendisine ve maiyetindekilere yeteri kadar at tahsis edilmesi hususunda Vize ile Kırım arasındaki kadılara, naiplere, ayanlara ve bütün zabıtlara emirler gönderildi. 27 Temmuz 1703 tarihinde Şam Valisi Osman Paşaya tahsis edilen 40 attan başka kiralayabilmesi için 104 adet at ve katır, maiyetindeki kapıcı başı Mustafa Ağaya 11 at kiralama yetkisi verildi

Sefer sırasında görevlendirilen devlet adamlarına da menzillerde atlar verilir. İran seferi dolayısıyla güzergahtaki menzillere, Mirahur-i Ağaya 20, Kapıcılar kethudası ağaya 18, Kapıcıbaşı ağalara 10, Mirahur-i sani ağaya 15, Haseki ağaya 10, Silahşör-i Hassa'ya 8, Gedüklü ağalara 5, Sadr-i Ali ağalarına 4, Vacibü'r reaya ağalarına 3, Çuhadar ve muhtarlar 1, Han hazretleri etbaidan lüzum görüldükçe at verilmesi emredilmişti.

Devletin bir yere tayin ettiği memurlardan başka, bir iş için görevlendirdikleri kişilerde menzilhanelerden faydalanırdı.

Menzilhaneler menzil halifeliğine bağlı olarak görev yapmışlardır. Defterdarlığın vakıf kalemine bağlı bulunan menzil halifeliğinin görevi menzilhaneye işlerini ve hesaplarını denetlemektir. Sorumluluk ona aittir. Hesaplar ve yapılan işler menzil defterine kaydedilerek, Hazine-i Amire'de saklanırdı. Menzilhanenin işleyişinden kazanın Kadısı, ileri gelenleri ve bölge halkı sorumluydu. Menzilhanelerin düzenli çalışabilmesi için menzilcilerin görevlendirilmesi, menzilcilerin iç hizmetlerini görmek üzere ahır kethudası, seyis, odacı, ahçı ve hizmetkarların sağlanması, sürücü ve yeterli sayıda atların beslenmesi gerekirdi.

Her kazanın ileri gelenleri ve zabıtları, her yıl menzilhanelerin atlarını, sürücülerini, hademelerini ve gerekli zahirelerini zamanında sağlamakla yükümlüydüler.

Menzilhanelerin işleyişinden sorumlu olan menzilcilerin tayini konusunda sancak idarecileri ve yörenin ileri gelenlerinin rolü büyüktü. Mütesellim, kadı,

müftü, ayan ve eşraftan kimselerin uygun gördükleri varlıklı birisi, bir yıllığına peşin ücretle menzilci olarak tayin edilirdi. Yıl sonunda menzildiden memnun kalınırsa, aynı kişi görevine devam ederdi. Yıllarca bu görevi yapanlar olduğu gibi bazen iki kişi ortak olarak da menzilcilik yapabilirlerdi.

Menzilci seçiminde halkın da görüşü alınır ve menzilci tayin edilen kişinin adı ve tayini başkente bildirilirdi. Menzildide işbirliklik ve becekiklilik aranırdı. Menzilcilerin görevleri arasında menzil hükmü ile seyahat eden ulaklara menzil atlarını temin etmek, menzil masraflarını karşılamak, menzilhanelerin iç düzenini sağlamak ve menzilhaneyi en iyi şekilde yönetmek yer alıyordu. Menzilciler yaptıkları bu hizmetlerin karşılığında avarız-ı divaniye ve tekalif-i örfiyeden muaf tutulurlar. Gayri Müslimler de menzilci olabiliyor ve hizmetlerinin karşılığı olarak yeniçeri oğlanı vermekten muaf tutulurlardı.

Menzilhanelerin bir yıl içinde yapacağı masraflar, önceden hesaplanarak menzilciye san-

cak halkı tarafından taksitle vergi olarak verilirdi. Menzilci ile halk arasında mahkeme huzurunda bir anlaşma yapılarak bir yıllık sürede menzilcinin yaptığı masraflara karşılık kendisine ödenecek tutarın kaç taksitte verileceği senede bağlanırdı. Menzilci bundan sonra halktan başka bir talepte bulunmayacağını ve aldığı görevi tam olarak yerine getireceğini taahhüt eder ve bir kefil gösterirdi. Buna rağmen bazen menzilcilerin görevlerini kötüye kullandıkları ve kendi çıkarları için halktan fazla ücret talep ettikleri olmuştur. Görevlerini kötüye kullanan menzilciler görevlerinden alınarak cezalandırılmaları için başkente bildirilirdi. Bu tür menzilciler anlaşmalara uymadıkları gibi ulaklara at vermeyip, onları 3-5 gün bekleterek fazladan ve keyfi olarak ücret alırlardı. Mültezim ve tüccarların özel işleri için menzil atlarını onlara tahsis etmeleri düzenin bozulmasına ve devletin resmi haberleşme hizmetinin aksamasına yol açıyordu. Menzilcilerin ücretlerde yolsuzluklara gitmeleri, menzilin asıl yükünü çeken ve civarda yaşayan köy ve kasaba halkını müşkül durumda bırakıyor zaman zaman da yerlerini terk etmek durumunda kalıyorlardı. .Menzilkeşler menzilhanelerin masraflarını karşılamak ve çeşitli işlerini yapmakla görevliydi. Menzilkeş tayin edilene her hane varlığına göre veya para karşılığı mal vermekle yükümlüydüler. Ayrıca belirli sayıda er çıkararak menzil işlerini yaparlardı. Buna karşılık çeşitli örfi vergilerden ve avarızdan muaf tutulurlardı. Menzilkeşler, menzilhanelerinin harap olmasını ve her zaman hizmet vermesini sağlamak, eşkiyaya karşı korumak ve menzilhanenin ihtiyacı olan arpa, saman, ot, odun, yağ, un v.s gibi temel ihtiyaç maddelerini karşılamak ve bunları belirli bir ücret karşılığı satmakla görevliydi. Menzildiden başka, menzil kethüdası, ahır kethüdası, odacı, sürücü, aşçı gibi hizmetliler de görev yaparlardı.

Menzilhanelerde hizmet veren sürücüler, ulaklarla beraber giderek hem ulaklara rehberlik eder hem de başka menzile ulaşan ulakların kullandığı kendilerine ait atları geri getirirlerdi. Sürücülere yol gösteren ve onlara koruyuculuk yapan kulaksızlar denilen bir grup daha hizmet verenler arasındaydı. Menzilhanelerin iç hizmetlilerinden olan hademeler, hayvanların bakımı ile uğraşırken ahır kethüdası, seyis, odacı ve aşçılar gördükleri hizmete karşı ücret alırdı.

Menzilhaneler görevlerini yerine getirebilmek için masraflarını karşılamak üzere ihtiyaç duyulan para, menzilkeşlerin avarız ve nüzül bedelleri karşılığında gördükleri hizmetle karşılanırdı. 1697 yılından itibaren yapılan düzenlemeyle menzil atları yol/saat ücreti ile kiralanmaya başlandı. Böylece ulaklar menzilhaneden aldıkları her menzil at için kendilerine daha önceden devlet tarafından tahsis edilen at ücretini menzilciye ödemeye başlamışlardı. Menzilhanelerin bulunduğu mahaldeki kaza ve köylere ait avarız ve nüzül vergileri ile veya bir yerin mukataa mallarının ocaklıya bağlanması yoluyla veya gümrük mallarından menzilhanelere gelir sağlanmıştı.

Olağanüstü durumlarda, özellikle sefer zamanında daha hızlı haberleşmeyi sağlamak ve ordunun geçeceği yol üzerinde bulunan menzilhanelerin daha çok ata ve paraya ihtiyaç duymaları üzerine, artan giderleri karşılamak amacıyla menzilhanelerin çevresinde bulunan köy ve

kasaba halkından yeni vergiler alınırdı.Bu vergiler, para olarak veya para karşılığı mal olarak koyulurdu..Menzil imdadiyesi, genellikle menzilhanelerin yakınındaki köy ve kasaba halkının avarız ve nüzül akçesinden karşılanırdı .

Menzilhaneler'deki masrafların büyük bir bölümü atların bakımı ve beslenmeleri için yapıldı..Beslenen atların sayısı menzilhanelerin,ulak trafiği yoğunluğuna göre değişirdi. Gerek duyulan hallerde bir menzilden diğerine, menzil atları tüm masrafları karşılanarak veriliyordu. Menzilhanelerdeki atların sayısı, her menzilhanenin önemi,stratejik durumu,ulak trafiğinin yoğunluğuna göre değişiyordu.

Osmanlı Devletinin kuruluşundan itibaren posta teşkilatının kurulduğu döneme kadar, hizmet veren menzilhanelerden kurallara uygun ve düzenli olarak işlediklerinde verimli sonuçlar alınmıştı.Menzilhaneler devletin haberleşme ihtiyacını karşılayarak, siyasi ve sosyal açıdan olduğu kadar sefer sırasında orduya konaklama imkanı da sağlayarak askeri açıdan da hizmet vermişlerdi.1834 yılından itibaren menzilhanelerin yanı sıra, posta teşkilatı kurulmaya başlamış ve menzilhaneler posta istasyonlarına dönüşmüştür.

Osmanlı Devletindeki menziller seri haberleşmeyi sağlamak,ordunun sefere çıktığı zaman dinlenmesi ve her türlü iâşesini temin etmek gayesiyle kurulmuştu.Bu nedenle gerek Anadolu ve gerekse Rumeli yolları üzerinde ihtiyaç ölçüsünde konaklama noktaları tesis edilmişti. Menzillere devletin her döneminde hizmet için nizam verilmiş olup, gerekli görülen yerlere yeni menziller açılması veya geçici hizmet tayini hep bu nizam çerçevesinde yürütülmüştür. Genel olarak devletçe bir yerin menzil tayin edilmesinde, normal zamanlarda ulakların zahmet ve sıkıntı çekmemesi ve seri haberleşmeyi önleyecek derecede iki menzil arasının birbirine çok uzak mesafede bulunmaması veya ordunun sefer esnasında dinlenmesi ve iâşesinin temini rol oynamaktaydı.Tekrar fethedilen yerlerde de özellikle güvenilir bir kişi menzillerin kurulmasına memur edilirdi.

Normal zamanlarda bir yerin menzil olabilmesi, o bölgede bulunan menzilcilerin teklifleriyle olduğu gibi kaza ve sancak kadısının teklifi ve devlet yetkililerinin tasdikleri ile gerçekleşirdi.

Yeni kurulan menzillerin gelirleri genel olarak ulak ücretlerinden,bu yerin vakıflarından ve devletin hazinesinden yapılan yardımlardan karşılanırdı.Doğrudan menzil tayin edilmeyen, ancak ulakların uğramak zorunda oldukları mahallerde ulağın ihtiyacını halkın karşılaması zorunluluğu vardı.

Bir yerin menzil tayin edilmesinde menziller arası mesafelerin uzaklığından başka,o bölgenin coğrafi durumu da dikkate alınırdı.

Osmanlılar'da sivil haberleşme, kervanlar vasıtasıyla yapıldı.Ticaret için gidip gelenlerce vasıtasıyla yürütülen sivil haberleşme yaygın değildi.Buna karşılık resmi bir sıfatla kurulan

menziller önemli bir fonksiyonu yerine getiriyorlardı.

Osmanlı devletinin özellikle Batıda ve Doğuda giriştiği seferlerde sağladığı başarı bu menzillerin iyi işlemesine bağlıydı. Mevcudu 150-200 bine ulaşan ordunun büyük zaferler kazanması, iyi eğitilmiş askerlere sahip olmasının yanı sıra, techizatının mükemmel olması ve lojistik desteğinin güçlü olmasına bağlıydı. Bundan dolayı menzillerin önemi oldukça büyüktü.

Menzil halifeliğine bağlı olan menzillerin sevk ve idaresi Menzil emini adı verilen ve bir yıl için tayin edilen bir kişi tarafından yapılıyordu. Menzil eminleri menzilin bulunduğu kaza ileri gelenleri, kaza kadısı veya vekilinin ve kale muhafızlarının teklifi, devletin de tasdikiyle tayin edilirdi. Bazen birden fazla kişinin de tayin edildiği olurdu. Bazı Rumeli menzillerinde gayri müslimler de menzilci olmuşlardı.

Menzillerin denetimi ve mali sorumluluğu Menzil halifeliğine aitti. Menzillerle ilgili herhangi bir sorun, Hazine-i Amire de saklanan vakıf defterine bakılarak karara bağlanır ve ona göre hareket edilirdi. Menzilin usulüne göre işletilip işletilmediği, odaların ve eşyaların temizliği gibi hususlar, menzillerin bulunduğu kaza kadıları, vekilleri tarafından kontrol edilirdi. XVIII. yüzyılda da bu denetim işleri devlet tarafından görevlendirilen mübaşirler vasıtasıyla yapılmaya başlanmıştı.

Menziller ilk defa III. Selim zamanında vakıf geliri olarak kaydedildi. Böylece menzillerin kiraya verilmesi usulü de gerçekleşmiş oldu

Bir sefer halinde menziller daha yoğun ve seri haberleşme sağlamak gayesiyle, normalden daha fazla para ve at tahsis edilirdi. Bu şekilde artan masrafların bir kısmı çevre köy ve kasaba halkından vergi olarak alınırdı.

Geniş bir fonksiyona sahip ve yerine getirdiği görev icabı süreklilik arzeden menzillerin eklentilerinde, tıpkı hanlarda olduğu gibi çeşitli birimler yer alıyordu. Menzil hizmetlileri ile ulakların kalacakları odalar, mutfak, hamam, ahır, atların yem, saman, ot gibi ihtiyaçları ve bunların konulduğu ambarlar, kuyu veya çeşme, nalbant, menzilcilerin ve ulakların oturup dinlenecekleri hayme ve hela gibi birimler bu birimleri oluşturuyordu.

Menzil teşkilatının bozulması ve ulakların eski hüviyetlerini kaybetmeleri üzerine, defalarca ıslahına teşebbüs edilmişse de başarılı olunamamıştı. 1801 yılından itibaren Anadolu'nun çeşitli menzillerine yazılan fermanlarda, ulakların süratle gidip gelmelerinin sağlanması emredilmişse de menzillerin arzu edildiği biçimde hizmet veremez duruma geldiler. Sadrazam Mehmet Sait Galip Paşa zamanında, 1823-1824 yıllarından 1828-1829 yıllarına kadar bütün menzillerde kira usulünün bir defa daha tatbiki cihetine gidildi. Ancak buna rağmen beklenen randımanın alınmaması üzerine 1834-1835 yıllarında posta sistemine geçilmesi için harekete geçildi. Bu işin organizasyonuna Hadi Efendi memur edildi. Aynı yıl bir deneme mahiyetinde olmak üzere Üsküdar'dan İzmit'e kadar bir posta yolu yapılması için Hassa Müşiri Ahmet Fev-

zi Paşa görevlendirildi.Bu yol açıldı ve Padişah II.Mahmut fayton ile Kartal'a kadar gitti. Yapılan bu ilk yol üzerine postahaneler inşa edildi ve her 15 dakikalık mesafeye üzerleri rakamlı direkler dikilerek uzaklıklar gösterildi.

Askeri olarak menzillerin kullanılmasının yanı sıra ,ordunun ihtiyaç duyduğu iâşe ve diğer ihtiyaç maddelerinin deniz yolu ile ve özellikle de Türk reislerinin yönettiği gemilerle taşınması,Osmanlı'ların önemli bir deniz filosuna sahip olmasını sağlandı. Gerek Akdeniz' de ve gerekse Karadeniz ile nehirlerde sık aralıklarla iskelelerin bulunması deniz yollarının merkezi haberleşmede önemli bir rol oynamasını sağladı.

Bütün aksaklıklara rağmen menziller, Osmanlı devletinin 600 yıllık döneminde gerek haberleşme açısından ve gerekse ordunun hareket ve iâşesinin temininde oynadığı lojistik konum itibariyle devrin en mükemmel sistemlerinden biri olmak kimliğini kazanmıştı.

YABANCI POSTA ÖRGÜTLERİ

XVI. yüzyıldan itibaren gerileme dönemine giren Osmanlı devleti XIX. yüz yıl ortalarında bir yarı sömürge durumuna düşmüştü.Gerek gerileme ve gerekse yarı sömürge olma dönemlerinde görülen sosyo ekonomik ve kültürel bağımlılığı pekiştiren kurumlar arasında iletişimle ilgili örgütlerde yer almaktadır.Geçmiş dönemlerde resmi nitelikli işlerin yürütülmesi için oldukça düzenli bir posta hizmeti kuran Osmanlı devleti geçen zaman içinde bu örgüte gereken önemi vermemiş, çağın koşullarına uyduramamış, geliştirememiştir. Bunun sonucu olarak 18. yüz yılın başından itibaren yabancılar ülkenin posta işlerine el atmaya başlamışlardır.Bu durum ticari kapitalizmin ve sanayi devriminin gerektirdiği bir biçimde posta örgütünü kuramayan Osmanlı devleti için kötü bir sonuçtu.Önceleri diplomatik amaçlara yönelik olarak çalışmaya başlayan yabancı posta örgütleri bir süre sonra Avrupa kapitalizminin kültürel ve ekonomik yayımcılığında da etkin olarak yer alan bir kurum haline gelmiştir.

Osmanlı devletindeki yabancı posta örgütleri “Şark postaları veya Levent postaları” olarak anılırlardı.ve yaklaşık 250 yıllık bir geçmişe sahiptiler.

Osmanlı devleti ile Avusturya arasında 1718 yılında imzalanan **Pasarofça** antlaşmasının 18. maddesi İstanbul ve Viyana arasında karşılıklı olarak gidip-gelecek diplomatik kuryelerin can güvenliklerinin sağlanmasını,ihtiyaçlarının karşılanmasını ve gidiş gelişlerin bir düzen dahilinde gerçekleştirilmesini öngörmekteydi. Anlaşmanın bu maddesi 1721 yılında uygulamaya konulmuştu.İstanbul ve Viyana arasında başlangıçta düzenli olmayan diplomatik posta seferleri başlamıştı.Bu seferler 1746 yılında karşılıklı olarak ayda bir defa olmak üzere düzene girmişti. Avusturya ile 1791 yılında imzalanan **Ziştovi** antlaşmasının 13. maddesi gene aynı konu üzerinde

durmakta ve söz konusu posta servisinde görev alan diplomatik kuryelerin korunmasını, herhangi bir şekilde uğrayacakları zararın tazmin edilmesini hükme bağlamaktaydı.

18. yüz yılın sonlarına doğru Rusya ile İstanbul’da imzalanan 1783 tarihli anlaşmanın 76. maddesine göre taraflar, kendi uyruklarında bulunan kişilerin ticari işlerini kolaylaştırmak için kendi sınırları içinde kalan bölgelerde posta hizmetlerini düzenlemekle yükümlüydüler.

Her iki devletle de yapılan antlaşmalarda yabancıların Osmanlı devletinde posta şubeleri açılabileceğini gösterir hükümler yoktu. Ancak uygulama bu şekilde olmamış, Osmanlı posta örgütünün uluslar arası ihtiyaçlarını karşılayacak düzeyde bulunmaması nedeniyle önceleri İstanbul’da bulunan elçilikler kendi vatandaşlarının mektuplarını da taşımaya başlamış, daha sonraları bu işlemler vapur şirketleriyle devam etmişti. Özellikle Avusturya Linyot şirketi, Osmanlı sahilleri ile Avrupa arasında yaptığı mal taşımacılığının yanı sıra posta taşımacılığını da üstlenmişti. Daha sonra Rus ve Yunan vapur şirketleri de posta işlerine girmişlerdi.

Başlangıçta Avusturya ve Rusya’nın fiilen uygulamaya koydukları posta işleri kısa zamanda diğer Avrupa ülkelerine de bir hak olarak tanınmıştı. Fransa 1740 yılında imzalanan ve Fransa’ya diğer ülkelere tanınan ayrıcalıkların aynen tanınacağını karara bağlayan antlaşmadan yararlanarak 1812 yılında posta işlerine başlamıştı. Daha sonra 1832 yılında İngiltere’ye, 1834 yılında Yunanistan’a Osmanlı sınırları içinde posta hizmetleri görme hakkı tanınmıştı.

1840 yılında Osmanlı posta örgütünün kurulmasından sonra yabancı posta örgütlerinin kaldırılması yönünde bazı girişimler olmuştu. Ancak Osmanlı postalarının etkin bir şekilde faaliyet gösterememesi, bu girişimleri sonuçsuz bıraktı. Osmanlı posta örgütünün kurulmasından 24 yıl sonra, 1864 yılında Ali Paşa zamanında, yabancı posta örgütlerinin kapatılması için yeni girişimlerde bulunuldu. Elçiliklere Osmanlı posta örgütünün yeniden düzenlendiği bildirildi ve kendi postahanelerini kapatmaları istendi. Bu talebe kısmen Rusya uydu. Elçilik kanalıyla yapılan posta hizmetlerine son verdi. Ancak bir vapur şirketi yük taşımacılığının yanı sıra posta işlerini de yürütmekle görevli kılındı. Avusturya ve Fransa ise bu talebe kesin bir şekilde karşı çıkarak uygulamalarına devam etti. Bu durum karşısında Rusya’da eski uygulamasına döndü. 1869 yılında İtalya’nın Trablusgarp’da fiili bir durum yaratarak posta örgütünü kurmasından sonra Osmanlı devleti yabancı postahanelerin kapatılması için yeniden girişimlerde bulunduysa da bundan da bir sonuç alınamadı. Hatta 1870 yılında Almanya, 1873 yılında Mısır Hidivliği, Osmanlı sınırları içinde posta taşımaya başladı. 1874 yılında Bern’de yapılan toplantı sonucu “Uluslar arası Posta Birliği” kuruldu. Bu toplantıda bulunan Osmanlı delegeleri ülke içindeki yabancı posta örgütlerinin kapatılması için çaba harcadılar, konuyu derinlemesine açıkladılar. Buna rağmen kalıcı bir sonuç elde edilemedi.

Daha sonraki yıllarda uluslar arası çalışmalara ağırlık verildi ve bunun bir sonucu olarak, 1881 yılında Mısır ve Yunanistan, 1883 yılında İtalya, 1896 yılında Romanya postahaneleri kapandı.

1900' lü yılların başında ,özellikle İngiltere ve Fransa gibi Osmanlı devletinde posta örgütüne sahip ülkelerde basılan Jön Türk süreli yayınlarının bu ülkeler postahanelerinin aracılığı ile İstanbul' a gelmesi konuyu bir defa daha gündeme getirdi.Yurt dışında basılan ve muhalif bu yayınların ülkeye girmesini kesin olarak önlemeyi amaçlayan II. Abdülhamit,kapatamadığı yabancı posta örgütlerini değişik yollarla denetlemeye çalıştı.Postahanelerin çevresine hafiye-ler konuldu. Buralarda çalışan Osmanlı uyruklular çeşitli gerekçelerle tutuklandı ve sürgüne gönderildi.Ancak Jön Türk yayınları bu defa da yabancı uyruklular aracılığıyla ülkeye girmeye başladı.Ahmet Bedevi Kuran adındaki Jön Türk Avrupa ile ilişkilerin Galatasaray' daki Fransız postahanesi aracılığıyla ve Harbiyede öğretim üyesi olan Fransız uyruklu **Toustin** Paşanın yardımı ile yapıldığını belirtmektedir.Toustin Paşa kendi adına gelen Jön Türk yayınlarını postahanededen alarak Çürüksulu Ahmet Paşaya vermekte idi Durumun bu yönde gelişmesi üzerine II.Abdülhamit yönetimi kesin sonuç almaya yönelik bir eyleme girişerek 5 Mayıs 1901 tarihinde Avrupa' dan trenle Sirkeci istasyonuna gelen yabancı posta örgütlerine ait çantalara el koyarak bunların Yeni Cami' deki merkez postahanesine götürülmesini emretti.Merkezde yapılan incelemelerde çantaların içinde mektupların yanı sıra silah ve benzeri Osmanlı devletine girmesi yasak olan maddelerin bulunduğu saptandı.Ancak elçilikler buna çok sert tepkiler gösterince Babıali bir daha yabancı posta örgütlerinin işlerine karışmayacağını bildirdi.

1903 yılında imzalanan Bağdat demiryolu anlaşmasıyla Alman sermayesine çok büyük imkanlar tanınırken imtiyaz sahiplerinin Osmanlı hükümetinden izin almadan yabancı posta örgütlerinin malzemelerini taşıyamayacakları ısrarla belirtildi.1908 hareketinden sonra Avusturya'ya karşı yürütülen boykot hareketi süresince bu ülkenin postahanelerine karşı saldırılarda bulunuldu.Avusturya postahanesinin İstanbul'un önemli merkezlerine yerleştiği posta kutuları tahrip edildi.Aynı günler de Mizancı Murad' da **"Ecnebi postaları da hukuk-u haysiyet-i hükümeti muhil tecavüzat-ı hariciyeyeden"** dir demek ve bu örgütlerin sağlıklı bir Osmanlı posta örgütü kurulduktan sonra tasfiye edilmesini istemekteydi.Boykot döneminde sonra Avusturya ile imzalanan anlaşmada bu ülkenin posta örgütü üzerinde de duruldu ve bazı postahanelerin kapatılması kabul edildi.Osmanlı devletinin I.Dünya Savaşına girmesiyle birlikte 1 Ekim 1914 yılında çıkarılan **"İmtiyaz-ı Ecnebiyyenin lağvı"** kanunuyla yabancı posta örgütleri kesin olarak kapatıldı.Ancak savaştan yenilgiyle çıkılması üzerine ,yabancı postahaneler yeniden faaliyete başladı.Polonya İstanbul' da bir postahane açtı.Hem sivil hemde askeri nitelikte olan bu postahaneler eskiden olduğu gibi işlerini yürütmeye devam ettiler.Bunların dışında Yunanistan işgal ettiği yörelerde posta merkezleri oluştu.

Savaştan sonra İstanbul hükümetiyle İtilaf devletleri arasında imzalanan ancak Ankara hükümetinin hiçbir zaman tanımadığı Serv anlaşmasının 262. maddesine göre "1Ağustos 1914 tarihinden önce Osmanlı devletinin eski memleketlerinde posta idareleri bulunan İtilaf devletleri posta idarelerinin yeniden açmak hakkına sahip olacaklardır" Hükmü konmuştu.

Ulusal bağımsızlığa gölge düşüren yabancı postahaneler meselesi ancak Lozan antlaşması ile kesin bir çözüme ulaştı. Antlaşmanın 113. maddesiyle "Bağıntılı Yüksek Taraflar her biri kendisiyle ilgili olması bakımından Türkiye' de yabancı postahanelerin kaldırılmasını kabul ettiklerini bildirirler" hükmü kabul edildi ve böylece Osmanlı Devletindeki yabancı postahaneler meselesi T.B.M.M hükümeti döneminde tarihe karıştı.

Osmanlı İmparatorluğunun postacılık sahasında diğer devletlerle olan en önemli ilişkisi 16. yüz yılın sonlarında başlayıp 20. yüz yılın ilk yarısına kadar devam etmiş olan yabancı postalar ve postahaneler ile olmuştur. Bağımsız bir devletin sınırları içinde ,kendi kontrolünde olmayan postahanelerin varlığı başka devletlerde olmayan bir durumdu. Osmanlı devletinde 300 yılı aşan bir süre ,ülke içi ve dışı haberleşmede yabancı postalar etkin bir rol oynamıştır. Halkın ve tüccarın haberleşmesini temin etmişlerdir. Yabancı postahaneler Posta Nezaretinin kuruluşundan önce olduğu gibi 1840 yılından sonra da faaliyetlerini özellikle artırarak sürdürmüşlerdir. Sınırlarımız içinde en geniş biçimde teşkilatlanan yabancı postahane Avusturya' ya aittir.

Ülkemiz topraklarında bilinen en eski sivil posta örgütü Venedik devletine aittir. 1500' lü yıllarda Venedik Krallığı kişisel haberleşme maddelerini İskenderiye-Halep ,İzmir, İstanbul, Venedik arasında oluşturduğu kuryeler aracılığı ile taşıttırıyordu. Osmanlı İmparatorluğunun dış ülkelere yollanan mektuplarında Venedik postası aracılığı ile önce Venedik' e sonra diğer Avrupa ülkelerine ulaştırılmakta idi.. Osmanlı İmparatorluğu sınırları içinde yabancı postahanelerin kurulup işletilmesine ilişkin ilk yazılı belge 1699 tarihli **Karlofça** anlaşmasıdır. Bu anlaşma ile,

"Avusturya sarayı ile İstanbul daki temsilcisi arasında doğru posta teatisine başlandı. 1726 yılında Avusturya postaları halka ait mektupları da kabule başladı. O tarihte Osmanlı devletinde henüz halkın hizmetine açılmış posta merkezleri bulunmuyordu.

Osmanlı postaları yalnız devlete ait postaları taşıyordu. Avusturya vapurlarının Türk sularındaki seyrüseferleri arttığından bazı Türk limanlarında kurulan acentaları aynı zamanda posta merkezi vazifesini görmeye başladı.

Türk hükümeti halkın ihtiyacını düşünerek bunlara göz yummak mecburiyetinde kalıyordu. Faaliyet sahalarını gittikçe genişleten bu acentalar işgal ettikleri binaların bir odasını posta işlerine ayırarak teşkilatlandılar. Böylece Ülkemizde Avusturya postaları kurulmuş oldu.

1738 tarihli Türk-Rus ticaret anlaşmasının 76. maddesine göre "İki ülke arasındaki postaların sürat ve emniyetle seyir-ü hareketlerini temin edecek vasıtaları tedarik ve ihzar etmeyi taraflar taahhüt etmişlerdir" Hükmü vardı. .Buna benzer şartları taşıyan anlaşmalar 1812' de Fransa, 1832' de İngiltere, 1834' de Yunanistan' la imzalandı.

Osmanlı İmparatorluğu sınırları içinde yabancı ülkelere tanınan bu imtiyazlar zamanla devletin güvenlik ve egemenliğini tehdit etmeye başladığı gibi ayrıca önemli bir gelirden ülkeyi

mahrum bırakmıştır.

Osmanlı İmparatorluğu sınırları içerisinde anılan dönemde Avusturya 37 ,Fransa 24 ,Rusya 20, Almanya 8, İtalya 9 ve İngiltere 5 olmak üzere toplam 103 postahane açılmıştı.İstanbul'un o dönem ticaret merkezi olan Galata ve Beyoğlu semtlerinde bu postahaneler açılmıştı.Yabancı ülkelere tanınan imtiyazlarla başlayan ve devletin egemenlik haklarını ihlal eden bu durum Birinci Dünya Savaşının başlamasına kadar devam etmişti. 1/10/1914 tarihli bir yasa ile her tür mali,iktisadi,adli ve bütün imtiyazların kaldırıldığı kararlaştırılmış ve durum bir nota ile İstanbul'da elçiliği bulunan bütün devletlere bildirilmişti. 1/10/1914 tarihinden itibaren yabancı postahaneler kapatılmış ve herhangi bir tepki ile karşılaşılmamıştır. Ancak savaşta Osmanlı İmparatorluğu'nun yenilmesi üzerine işgalci ülkeler askeri postalarını yeniden kurmuşlar,Bu durum Kurtuluş savaşı sonrasında 24/7/1923 tarihinde imzalanan Lozan antlaşmasının 28. maddesiyle giderilerek kapitülasyonların kaldırılması ile birlikte yabancı postahaneler de kapatılmıştır.

Osmanlı Devleti zamanında günümüzdeki sınırlar içinde kalan yörelerde açılan yabancı posta örgütleri şunlardı.

Avusturya: Bozcaada, Çanakkale, Çeşme, Edirne, Gelibolu, Giresun, İnebolu, İskenderun, İstanbul, İzmir, Mersin, Samsun, Sinop, Tekirdağ, Trabzon.

Rusya: Çanakkale, Giresun, İnebolu, İskenderun, İstanbul-, İzmir, Mersin-Ordu, Rize, Samsun-, Sinop-, Tarsus, Tirebolu, Trabzon.

Fransa:Çanakkale,Enez, Gelibolu, Giresun, İnebolu, İskenderun, İstanbul, İzmir, Mersin, Ordu, Samsun, Sinop, Trabzon.

Yunanistan: İstanbul, İzmir.

Almanya: İstanbul, İzmir

Mısır: Çanakkale, Gelibolu, İskenderun, İstanbul, İzmir, Mersin.

Romanya: İstanbul

Polonya: İstanbul

Ülkemizde henüz halka açık posta tesis edilmediği sıralarda Viyana sarayı ile İstanbul'daki Avusturya sefiri arasında doğru bir posta teatisine başlanmış ve bu postalar halka ait mektupları da sevke başlamıştır.Avusturya gemilerinin Türkiye limanlarına seyrü seferleri artması üzerine bazı limanlarda acentelikler açılmış ve bunlar posta muamelesine de başlamıştı .Hükümetimiz ülkede halka ait posta olmadığından bu icraata karşı bir itirazda bulunmamıştı.Böylece Avusturya postaları gittikçe durumu genişlemiş ,acente olarak işletilen binalardan başka binalarda kiralarak Türkiye limanlarında 15 Avusturya postahanesi oluşturmuşlardır.

1740 yılında ise Türkiye ile Fransa arasında yapılan anlaşma gereği gerek bu tarihte ve

gerekse bu tarihten sonra diğer hükümetlere verilmiş olan imtiyazlardan istifade hakkı Fransa'ya da verildiğinden Fransa' da Türkiye' de postahaneler açmaya başlamıştır.

Türkiye ile Rusya arasında yapılan bir anlaşmaya göre de devlet muhaberatı için Rusya'nın kendi hududuna gidip gelecek olan tatarların emniyet ve istirahatini garanti etmiş ,aynı hususta Rusya devleti de kendi tarafından aynı şekilde mukabeleyi eder. Bu suretle Rus postalarının da Türkiye' de tesisine müsaade edilmiş ve Rusya tarafından Türkiye de 3 postahane açılmıştır.

Diğer hükümetlere tanınan haklar üzerine İngiltere hükümeti ve Alman hükümeti de Türkiye de postahaneler açmışlardır.

İtalya hükümeti Trablusgarp' daki nüfus ve ticaretini kuvvetlendirmek için İtalya ile batı Trablus arasında düzenli vapurlar işletmeye başladığı zaman, çeşitli acentelikler kurmuş ve bu acenteler posta işleri yapmaya başlamıştır.

1874 yılında Bern' de toplanan posta kongresinde İtalya Batı Trablus' taki postahanesini bir posta idaresi gibi ittihada dahil olarak tanıttırmayı başarmıştır. İtalyanlar 1902 yılında Bingazi'de bir merkez açmak istemişse de hükümet tarafından uygun görülmediğinden Bingazi'nin dışında İstanbul, İzmir, Selanik, Kudüs ve Avlonya şehirlerinde birer postahane açılmasına müsaade edilmiştir. Yer yer ülkenin her tarafında açılan yabancı ülkeler postalarının ilgası için ilk teşebbüs 1864 yılında Ali Paşa zamanında yapılmıştır.Bu teşebbüs Avusturya, Fransa ve Rusya devletlerinin itirazı üzerine sonuçsuz kalmıştır.

İkinci teşebbüs, 1874 yılında Bern' de toplanan posta kongresinde Türk yetkilileri tarafından dile getirilmişse de üyelerce” Bunun siyasi yoldan halledilmesi gerekir” denilmiştir.

Yabancı postahanelerin kaldırılması teşebbüsleri 1891 yılında Viyana kongresinde delegemiz **Petaksi efendi**,1897 yılında Washington kongresinde Amerika sefirimiz Mustafa Bey ve 1906 yılında Roma kongresinde delegemiz Fahri bey tarafından tekrar gündeme getirilmişse de başarı sağlanamamıştır.

Üçüncü teşebbüs olarak hükümet, milletler arasındaki posta anlaşmasına istinaden evrakların mahreç memleket pullarıyla pullanmasını isteyerek yabancı postahanelerde Türk pullarının kullanmasını talep etmiştir. 1881 yılında hükümet aleyhindeki neşriyatın ülkeye zarar vermelerinden dolayı bu postahanelerin kaldırılmasının gerektiği hakkında ilgili hükümetler nezdinde teşebbüse geçilmesine karşın

Osmanlı postalarının yabancı postalar düzeyine getirildiği takdirde kendi postahanelerinin kapatılacağı cevabı alınmıştır.

Avrupa demiryolları ile ülkemiz demiryollarının entegre olduğu tarihe kadar postalarımız İstanbul' dan Varna'ya kadar Avusturya vapurlarıyla, oradan da Bulgarlar tarafından demiryolu ile sevk olunurdu. Bu konuda yaşanan bir diğer sorun ise yabancıların kendi vapurlarımızla gelen postalarımızın uzun kayıt ve formalitelerle geciktirilerek kendi postalarının dağıtımdan

sonra teslim etmeleri ve sevk edeceklerini de vapurun hareketinden iki saat önce almaları aksi takdirde kabul etmemelerinden kaynaklanıyordu. Nazır İzzet Efendinin Bahriye Nazırı Hüsnü Paşa nezdindeki teşebbüsü sonunda postalar Osmanlı vapurlarıyla Varna'ya vardıklarında ve her seferinde özel bir tren den dolayı fazla masraf gerektirdiğinden yine Avusturya vapurlarına verilmiştir. Bu sıralarda Rumeli güzergahı postaları 100 beygirle İstanbul'a gelir ve Anadolu postaları İstanbul'dan 150 beygirle çıkarılırdı.

1888 yılında Osmanlı demiryollarının iltisakı üzerine İstanbul, Avrupa ile birleşmeye girdiğinden postalar trenlerle alınıp verilmeye başlanmış ve yabancı postaların iptali müzakeresi neticeleninceye kadar bu postaların trenlerden istifadelerine izin verilmiştir. Bu konuda 1899 yılında yapılan bir teşebbüs yine olumsuz sonuçlanmış. Bunun üzerine 1900 yılında Meclisi Mebusan'da alınan bir karar gereğince Babıalide bir komisyon ve Posta Nezaretin'de de tali bir komisyon kurulmuş ve posta komisyonu meclis de hazırlanan mazbatada yazılı maddelerin nizamname ve talimatnameleri düzenlenerek uygulamaya başlamıştır. 1901 yılında yine yabancı postaları muamelesinin kısılmasına teşebbüs edilmişse de yabancı postahanelere gelen çantaların Osmanlı ve yabancı posta memurları ile gümrük memurlarından müteşekkil bir heyet huzurunda açılarak içindekilerini Osmanlı posta müvezzileriyle dağıtılması, buna izin verilmezse bu postahanelere ait çantaların trenlere nakledilmemesi kararlaştırılmış ve tatbikatına başlanmışsa da, yabancılar da karşılık olarak postalarımızı kendi vapurları ile taşımaktan imtina ettiklerinden postalarımız tüccar eşyası mahiyetinde gizli olarak gönderilmek mecburiyetinde kalmış ve yabancı postahaneleri de postalarını elçiliklere ait eşya gibi elçilik mühürü ile mühürlü çuvallar içinde sevk edilmişlerdir. Bu çirkin hareket elçilerin şiddetli protestolarına sebep olduğundan eski duruma dönmüştür.

Postalarımızın ıslahı için zaman zaman çeşitli faaliyetlere girişilmiş ve bunun neticesi olarak ittihat postaları şehir postaları gibi bazı teşekküller oluşturulmuş, 1876 yılında İngiltere'den uzman **Mr. Scudamore** Galata'da açılan ittihat postaları müdürlüğüne, 1890 yılında Almanya'nın İstanbul postahanesi müdürü **Herr Krol** 1000 kuruş maaşla posta nezaret yardımcılığına ve o ayrıldıktan sonra İstanbul postahanesi müdürü **Hüne** posta müsteşarlığına getirilerek, meşrutiyetin ilanına kadar istihdam edilmiş ve 1900 yılında esaslı ıslahat yapılmıştır.

YABANCI POSTA ÖRGÜTLERİNİN KAPATILMASI

Osmanlı'da **Levant-Şark** postaları diye ifade edilen "**Ecnebi Postaları**"nın yaklaşık 250 yıllık tarihine bakıldığında dönemin toplumsal, siyasi ve ekonomik şartlarına bağlı olarak değiştiği görülür. Osmanlı devletinin yükseliş döneminden Lale devrine kadar olan süreçte yabancı devletlere verilen imtiyazların temelinde Fatih'in Ceneviz'lilere, Kanuni'nin Fransız'lara verdiği ticari imtiyazlar görülmektedir.

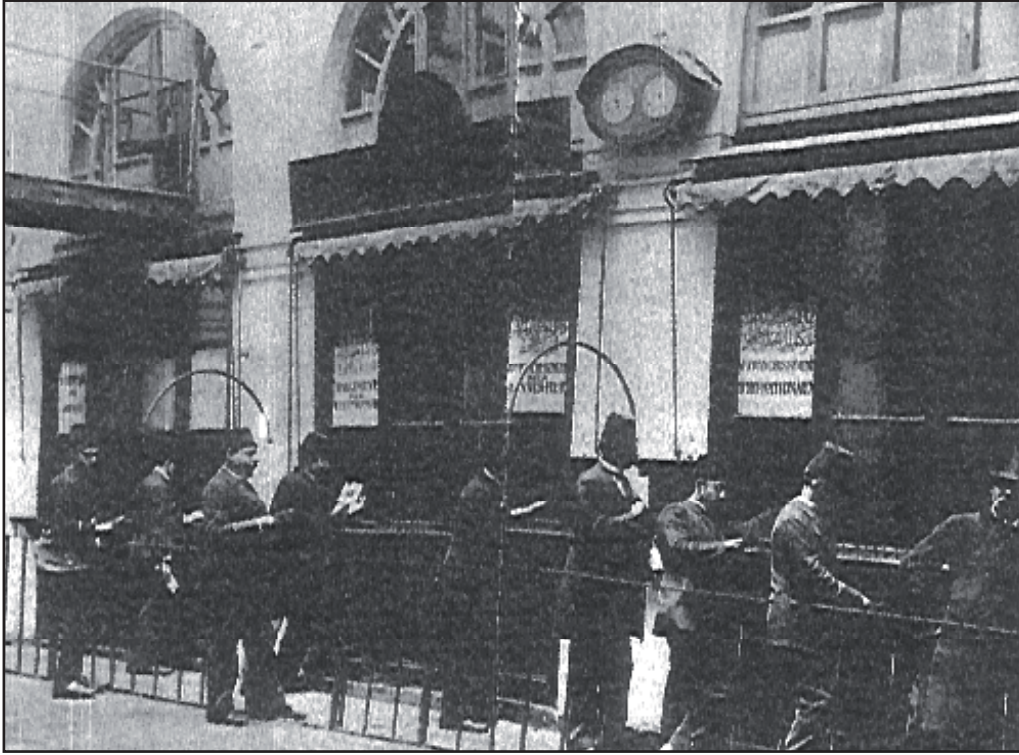
Osmanlı'da yabancı posta hizmetlerinin başlangıcı 15. yüz yılın ortalarına kadar uzanır.. O dönemde Fatih Sultan Mehmet ,1453 yılında Cenova'ya ,1454 yılında ise Venedik'e bazı ekonomik imtiyazlar tanımıştı. Posta taşımacılığı da bu imtiyazların içinde idi. Avrupa devletlerine verilen ilk kapitülasyon 1535 yılında Fransız Kralı **1. François**'e tanınmıştı. Kapitülasyonlarla Osmanlı'daki Fransız tebaasına bazı özel haklar tanınmış ve bu arada Fransa Krallığına kendi elçilik memurları ve özel kuryeler aracılığı ile haberleşme hakkı verilmişti. Kuryeler yalnız devletin resmi haberleşmesini değil aynı zamanda özel şahıslara ait mektupları da taşıyorlardı. Bu kapitülasyonlara bağlı olarak Osmanlı topraklarında kendi posta bürolarını kuran devletler, mektupları ve diğer posta malzemesini kapalı ve mühürlü posta torbaları içinde kendi postaları ile gönderirlerdi.. Yabancı posta büroları her hangi bir kontrole tabi değildi. Mektup sahipleri posta hizmetleri için kendi ülkelerinde geçerli posta ücretlerini öder ve kendi ülkelelerinin pullarını kullanırdı. Daha sonra kullanılmakta olan bu pullar "Levant" ve Osmanlı parası olarak" para veya kuruş" sürsaj edilmişti.



.Sefaretlerin resmi muhaberelerine mahsus olan bu postalar 1729 tarihinde umumi ve muntazam postalar haline getirilerek İstanbul'da bulunan İngiliz ve Alman tüccarlar bu postalardan istifade etmeye başladılar. Sefaretlerin bu postaları muhafaza etme hakkı 1720 yılında Mısır sefreti için, 1739 yılında da Avusturya Sefreti için Osmanlı devleti tarafından kabul ve tasdik edildi.

1883 Osmanlı-Rus ticaret anlaşmasında da "iki taraf tebaasının ticaretini ve muhaberelelerini kolaylaştırmak için Osmanlı devleti Rusya hududunda saltanatı seniye payitahtına gelen ve giden postaların sürat ,emniyetle seyir ve hareketlerini temin edecek vasıtaları tedarik ve inzar

etmeyi ve Rusya hükümeti de aynı taahhüt ve mecburiyeti kendi toprağında ifa etmeyi taahhüt ederler” maddesiyle bu hak Rus’lara da tanındı.



Ertesi yıl Avusturya ile imzalanan buna benzer bir anlaşmada “Osmanlı hükümeti tarafından başka milletlere, özellikle Fransa, İngiltere ve Rusya’ya bu gün verilmiş ve bundan sonra verilecek olan imtiyazları, menfaatleri ve müsadeleri aynen kendi tebaası hakkında talep ve iddia etme selahiyetini Avusturya hükümeti muhafaza eder” denilmekte idi.

Bu gibi anlaşmalar 1812 yılında Fransa ile, 1832 yılında Büyük Britanya ile, 1834 yılında da Yunanistan ile imzalandı. 1870 yılında Almanya hükümeti 1873 yılında Mısır Hidivliği ve 1908 yılında da İtalya hükümeti tarafından muntazam postalar tesis edildi. Romanya’nın İstanbul’da bir postane tesisi için 1896 da ki teşebbüsü başarısızlıkla sonuçlandı. Yabancı hükümet postalarının muameleleri git gide genişledi ve yabancı posta gönderileri için gerçek bir tekel teşkil etmeye başladı. Ayrıca Osmanlı hükümetine her sene 12 milyon 500 bin Frank kadar bir zarara sebep oluyordu. Osmanlı postalarında tatbik edilen ıslahat, bu yabancı postaların lüzumsuz olduğunu ispat etmiş iken bazı devletler yapılan baskılara rağmen postanelerini kapatmak istemiyor ve bu postaneler nüfuz ve tahakkümünün bir abidesi gibi ortada duruyordu.

Umumi posta birliğinin kurulmasında, bu birliğe girenlerden birisi olan Osmanlı imparatorluğu memleketindeki yabancı postaların bulunması hakimiyet hakkını ihlal ettiğinden ve bunların faaliyette bulunması tarihi bir hata olduğundan süratle kaldırılmasını talep ve iddia etmeye başladı. 1874 yılında Londra, Berlin, Paris, Roma, Sen Petersburg ve Viyana’da bulunan Osmanlı sefirleri elçi bulundukları devletlere Osmanlı postalarında yapılan teşkilat ve ıslahat

ile artık yabancı postaların faaliyetlerine lüzum bırakmadığını bir muhtıra ile bildirmişti.

Bern konferansı, bu meselede kendini yetkili saymadığından bununla ilgili siyasi müzakerelerden ve muhaberelelerden alınan ek netice 1881 yılında Mısır ve Yunan ,1883 yılında da İtalya postanelerinin kaldırılmasından ibaret kalmıştı.Başka devletler yapılan teklifi kabul etmemekte ısrar ettiklerinden Osmanlı posta idaresi yabancı posta idareleri ile rekabet etmek üzere bir teşebbüste bulundu.Posta işlerinde uzman olan İngiliz **Mr.F.G.SKUDAMUR**

Hükümet hizmetine alınarak ,1880 yılında bu kişinin idaresi altında İstanbul'un en işlek bir yerinde milletler arası posta muameleleri ile çalışmak üzere bir posta şubesi açıldı.

Yabancı postaların gönderildiği Marsilya ve Brendizi yolları bırakılıp Avrupa demiryollarının o zaman son noktası olan Varna'ya hızlı bir vapur gemisi ile Avrupa posta nakli seri bir şekilde temin edildi.

Osmanlı demiryolları Orta Avrupa demiryolları ile 1888 yılında birleştiği zaman Hükümet yabancı posta idarelerine ait posta çantalarının kabul olunmaması için kendi memurlarına talimat verdi.Sefirler tarafından vaki ihtarlar üzerine gene hükümet o senenin Eylül ayının sonuna kadar süre verdi.sonra 10 Kasım'a kadar müsaade etti.Bütün bunlara rağmen yabancı postalar devam etti.1895 Ermeni olayı sırasında yabancı postalarca dağıtılan muzır kağıtlar tespit edilerek yabancı postaların kaldırılmasını sağlamak için yeni girişimlerde bulunuldu.İngiliz,Fransız ve Alman acentaları İstanbul'da nezaret altına aldırıldı.Ancak sefirlerin müdahaleleri üzerine derhal nezaret kaldırıldı.

Selanik limanını Avrupa'ya bağlayan demiryolunun işletilmesi üzerine 1901 yılı Mayıs ayında bu şehirde yeniden yabancı postaların açılması,Avrupa devletlerine karşı eski talebi canlandırdı.Yabancı postanelerine mahsus çantaların güvenlik kuvvetleri muhafazası altında Osmanlı postanelerine getirilmesi,bu postaları kaldırmaya teşebbüs ise de sefirlerin kesin ve karalı ihtarları üzerine 16 Mayıs ta Dış işleri Bakanı Tevfik paşa özür dileyerek yabancı postanelerin muamele yapmalarına hiçbir suretle müdahalede bulunulması için emir tebliğ etti.İtalya postanelerini yeniden açmak için 1908 yılında başvuruda bulundu.Ancak bu başvuru reddedildi.

Avusturya-Macaristan imparatorluğunun 6 Ekim 1908 yılında Bosna-Hersek vilayetini kendi ülkesine katması üzerine iki devlet arasındaki meseleleri düzeltmek için Osmanlı imparatorluğu ile Avusturya-Macaristan imparatorluğu arasında Şubat 1909 yılında tanzim ve 26 Nisan 1909 yılında İstanbul'da imzalanan protokolün 7. maddesinde"Devlet-i Aliyenin posta hizmetinde haiz olduğu hükümler hakkını tasdiklen Avusturya-Macaristan müşterek devleti bu gün yabancı postanelerin bulunduğu mahallerdeki Avusturya-Macaristan postanelerini kaldırdıkça Osmanlı memleketindeki diğer postanelerini de kaldırmayı taahhüt eder postanelerini bu protokolün tasdikini takiben kaldırmayı ve ülkede postaneleri bulunan başka devlet" denilmektedir.Protokol teatiyasi esnasında Avusturya-Macaristan sefiri tarafından verilen muhtı-

ranın bir fıkrasında “7. maddeye gelince yabancı postaneleri mevcut olmayan yerler şunlardır. Edirne,Çeşme,Gelibolu,Kırkağaç ve Tekirdağ. Buralarda bulunan Avusturya postaneleri mezkur madde hükmü mucibince ilga olunacaktır.Her ne kadar şenginden başka yabancı postaları yoksa da aradaki Avusturya postanesi ,İşkodra’da bulunan Avusturya postanesine vasıta bir merkez olmak üzere muvakkaten ibka edilecektir.”şeklinde izah edilmesine rağmen ,başka devletlerin postanesi bulunmayan bu şehirdeki Avusturya postanesi kapandı.

Devlet-i Aliye ile İtalya arasındaki 1911 Trablusgarb savaşına son veren 1912 yılında İşviçre’nin Lozan şehrinde imzalanan anlaşmanın bir maddesine ,gerek yabancı imtiyazları,gerek postaneleri hakkında Avusturya hükümeti tarafından yapılan vaatlere benzer taahhütler yazdırılmıştı.Babıalı diplomasisinin o zaman bu meselede kazandığı tek netice bundan ibaret kalmıştı. Osmanlı posta idaresi yabancı postalarına karşı rekabet etmek için çok çalıştı.Bunun için 1910 yılında yabancı ölkelere gidecek mektuplar için bunları gönderecek olanlara bazı menfaatler verecek hususi pullar basıldı.1906 yılında 1905 yılının tedavülden kaldırılan posta pullarının üstüne (bey’iye) kelimesinin ilk harfi olan () harfi basılarak pulların itibarı %20 iskonto ile mali ticari müessselere satılmaya başlandı.

1914 yılında tedavüle çıkarılan ve İstanbul’un meşhur abidelerinin güzel resimlerini gösteren pullara () harfi yerine beş şualı bir (*) yıldız basıldı.Bütün bu çalışmalar yabancı postanelerin bir çok mektupları kendilerine çekmesine mani olamadı.Daha önce de belirtildiğı gibi bundan sonra Osmanlı İmparatorluğu sınırları içinde 37 Avusturya,24 Fransız,20 Rus,8 Alman, 9 İtalyan, 5 İngiliz olmak üzere 103 yabancı postane kuruldu.Bunlardan başlıcaları İstanbul ticaret yeri olan Galata ‘da açılmıştı.Beyoğlu’nda veya İstanbul’da yahut bunların her ikisinde de şubeleri vardı.Bir denizcilik şirketinin idaresinde bulunan Rus şark postanelerinden başka diğeri yabancı postaları mensup oldukları devletlerin merkezi posta idareleri tarafından idare olunurdu.Bu postaneler her gün sabah 8 de açılır,akşam 6 ya kadar müşterilerinin tabiyetine bakılmaksızın getirilen mektupları,posta ile gönderilmesi mümkün olan her şeyi kabul ederlerdi.Mektup,paket ve çantalar Osmanlı posta memurlarının gözleri önünden geçirilerek götürölürdü.

Yalnız Alman postanesi gelen mektupları kendisi dağıtırdı.Ötekiler mektup sahiplerinin müracaatının şağlardı.Aradan uzun bir süre geçmesine rağmen müracaat eden olmazsa ayrıca küçük bir ücret alarak göndericisine iade etmeyip alıcısına götürölürdü. Bu işlemler posta kutuları alıcılarına ait olan kutulara konulmak üzere Osmanlı postaneleri kanalı ile yapılırdı.Kıymetli mektupla ,posta paket ve bunlara benzer şeyler yabancı posta idareleri tarafından gönderilen ihbarname kağıtları,Osmanlı posta idaresi kanalı ile dağıtılırdı.

Osmanlı postalarınca takse işareti konarak 20 paralık posta pulu yapıştırılır ve bu 20 para alıcıdan tahsil edilirdi.Avusturya postanelerinin belli başlı oteller ve bazı yerlerde birer kutusu bulunurdu.Tüm yabancı postanelerde her gün bir posta sevk edilir ve posta gelirdi.Yabancı pos-

tanelerin tarifeleri birdi.20 gram için 1 kuruş ve her 20 gram kesiri fazlası için 30 para alınır , karpostal için 20 para, matbualar için her 50 gramına 10 para alınırdı.

1914 yılı Ağustos ayı içinde Almanya imparatorluğunun Rusya,Fransa ve İngiltere devletlerine savaş ilan etmesiyle başlayan genel harpte Osmanlı vatanının yüksek haklarını ve çıkarlarını temin etmek için Osmanlı devleti genel seferberlik ilan etmeyi uygun gördü. Genel harbin genişlemesi devletin siyasetinin gereği olarak öteden beri Osmanlı İmparatorluğunun Avrupa’lılara karşı devam ettirdiği dostluk eseri olmak üzere verilen hakları geri alma zamanı gelmişti.Çünkü geçen devirlerde gerek meşrutiyetin başlangıcında yabancı imtiyazların kısmen olsun kaldırılması uğrunda sarfedilen gayretler bazı imtiyazların genişletilmesine ve teyidine yarayacak surette Avrupa’nın büyük devletleri ile yeniden ittifaklar akdine mecburiyetten başka bir netice vermemekte idi.

Yapılan tüm uygulamalar bir sonuç vermeyince Türk Posta İdaresi yeni çarelere baş vurmuş yabancı posta bürolarının bulunduğu şehirlere gönderilecek mektuplara %50 oranında indirim uygulamış ancak bu da beklenen sonucu vermemişti.

1908 yılında İtalyan hükümeti kapattığı posta bürolarını yeniden açmak istemiş , ancak Osmanlı hükümeti buna izin vermemiş ve imtiyazları geri alınacağını bildirmişti.Bu durumda İtalya hükümeti haber vermeden donanmasını Osmanlı kara sularına sokarak İstanbul’u tehdit etmeye başlamıştı.Bu tehdit sonunda İtalyan’lara posta bürolarını tekrar açma izni verme zorunda kalınmıştı.

Asırlardan beri Türkler’in ilerlemesine,yükselmesine bir mani ve devletin dahili işlerine Avrupa’lıların karışmasına birer vesile teşkil eden yabancı imtiyazların kaldırılması hükümetçe kararlaştırılarak 26 Ağustos 1914 yılında bir irade ile Türkiye’de oturan yabancı uyruklar hakkında hukuki hükümler dairesinde muamele olunmak üzere mali, iktisadi,adli,idari bütün imtiyaz ve hakların 18 Eylül 1914 tarihinden itibaren kaldırıldığı ilan edilmişti.Bundan sonra eski akitlerin ve onlardan önce bütün hakların 1 Eylül 1914 tarihinden itibaren kaldırıldığı İstanbul’da oturan yabancı devlet sefirlerine birer nota ile tebliğ edilmişti.

Türkiye’de tesis edilmiş olan yabancı postaneleri eski anlaşmalardan doğmuş olmasına ve esasen posta,telefon,telgraf gibi hizmetler devlete ait olduğuna göre bu postanelerin vücudu devletin hukukuna tecavüz olduğundan hükümet merkezinde ve vilayetlerde bulunan yabancı postaneleri 18 Eylül 1914 tarihinde işlerliğine son verilerek tamamen kapatılmıştır.

Osmanlı devletinin yabancı postalara karşı verdiği 193 yıllık savaşın sonucu olarak 23 Kasım 1914 yılında Posta nezareti kullanılmakta olan pulların üzerine “İmtiyazı Ecnebiyenin Lağvı 1330” ibaresini iki satır sürsaj ettirmiş ve o gün tedavüle çıkararak yabancı devletlere bundan böyle yabancı posta varlığının sona erdiğini ilan etmiştir.

Bu politikanın Osmanlı’nın Ecnebi postalarına karşı uygulamak istediği en ciddi yapıtıydı.Yaklaşık 200 yıllık bu sürece Lozan konferansı ile son verilmiş ve Lozan’da Türkiye bütün kapitülasyon imtiyazlarını ortadan kaldırmıştır.



BÖLÜM - III

TELGRAFIN TARİHÇESİ

TELGRAFIN TARİHÇESİ

Medeniyetin ilerlemesinde belli başlı etkenlerden biri de uzaklarla haberleşmek için icat edilen telgraftır.

Elektriğin telgrafta kullanımına başlamadan önce, muhabere işi ışık ve rüyetle yapılırdı. Bundan dolayı da görülebilecek yerlerde, tepelerde ve yer yer yapılan kulelerde ateşler yakılarak haberleşme sağlanırdı. Babil kulesi bu tür muhabere için yapılmıştı. İşaretle haberleşme usulü Yunanistan, Çin ve Hindistan’ da daha çok benimsenmiş, hatta Çinliler yüksek duvarlar yaparak bunların üstlerine bir çok meşaleler dikmek suretiyle birkaç saat içinde tehlike işaretlerini ülkenin her yanına bildirmeyi başarmışlardı. Romalılar ile Kartacalılar arasındaki savaşlarda, ordular ateş ve bayraklarla iletişim kurmuşlardı. Roma Kralı Jül Sezar Golvalılar’la yaptığı savaşlarda iletişim için ateş yerine bayrak kullanarak savaşı kazanmıştı.

1650 yılında Felemenkli Jansen yakını gösterir bir dürbün icat etti. 1690 yılında da Fransız akademisyeni Guillaume Amontons dürbün vasıtasıyla işaretlerin teatisini denedi ve bu usulle Paris ile Roma arasında 3-4 saat içinde işaretlerin teatisi imkanını buldu. Bundan sonra uzun tecrübelerle nihayet Claude-Chap 1792’de “Tachygraphe” ve 1798’de telgraf adı verilen haberleşme aletini icat etti. Bu sistem 9-12 kilometre mesafe ile inşa edilmiş olan merkezler arasında işaret alış-verişinden oluşuyordu. Bu işaretler bir direğin tepesine yerleştirilen regülörlere verdirilen çeşitli pozisyonlarla sağlanıyordu.

Dönemin nakil vasıtaları ile gerçekleştirilen postacılık çalışmaları, toplumun haberleşme ihtiyacına sürat açısından cevap veremeyince veya haberlerin daha süratli olarak iletilmesi gerekince her yenilik ve icatta olduğu gibi bir arayış içine girildi. Sonuçta “havai telgraf” adını alan ve uzaktan görme esasına dayanan bir sistem oluşturuldu. Rahip Claude Chappe’ın kurduğu bu sistem, muayyen aralıklarla yerleştirilmiş olan kulelerdeki görevlilerin daha önce belirlenen işaretlerle karşılıklı olarak mesaj alıp vermelerine dayanmaktaydı. Ve 1791 yılından itibaren Fransa’da kullanılmaya başlandı.

Güneş ışıklarını cam veya madeni aynalardan aksettirmekle işareti göstermek usulü geçerliydi. Helyograf denilen bu usul Napolyon ordusunda ve özellikle Mısır seferinde kullanılmıştı.

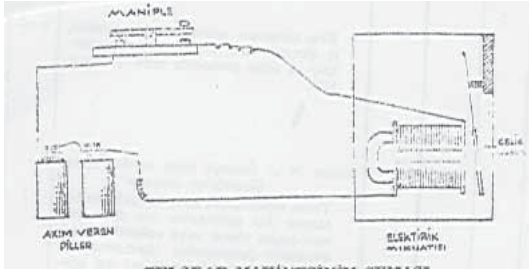
Fransa’da Rahip Chap benzeri görülmemiş olan “Havai telgraf”ın tecrübelerine başladığı zaman Avrupa’nın hemen her ülkesinde bu icattan bahsediliyordu. Fransız gazeteleri bu yeni buluş için ayrıntılı yazılar ve haberler yazıyor ve bu yazı ve haberler ülkenin her yanına yayılıyor, insanlar bu yeni icatla yakından ilgileniyordu.

Claude Chappe havai telgraf hatlarını, yüksek yerlere gözleyici post memurları koyarak, bunları birbirinden 9-12 kilometre uzaklıkta olmak üzere sıraladığı kulelerin üstüne yerleştirmişti. Makineler 4-5 metre uzunlukta tahtadan yapılmış düşey bir sütun ile sütuna bağlı bir

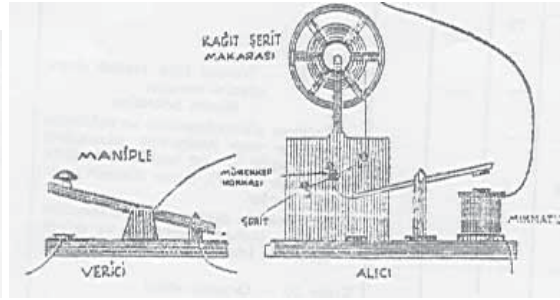
regülatör ve bu regülatörlerin iki son ucuna bağlı ve her biri ikişer metre uzunluğundaki “ında-
katörden” ibaretti.Regülatörler bakırdan yapılmış olup donuk renkte çubuklarla donatılmış ve 4
metre uzunluğunda bir çerçeveden oluşuyordu.



Elektrikli Telgrafı bulan Amerikalı Morse



Telgraf makinasının şeması



Mors usulü Telgraf Makinası

1793'ün Temmuz ayında,aralarında 35 kilometre mesafe bulunan iki merkez arasında de-
nemeler yapıldı ve olumlu sonuç alındı. .Bunun üzerine Fransız hükümeti 26 Temmuz 1793 tari-
hinde Telgraf hizmetini “Harbiye Nezareti ‘ne” bağladı ve “Milli Meclis “tarafından Chappe’a
telgraf mühendisi ünvanı verilerek istihkam teğmeni maaşı ile orduda görevlendirildi.

4 Ağustos 1793 günlü bir emirle Paris-Lile ve Paris-Landeu arasında olmak üzere iki
önemli havai telgraf şebekesi yapılması kararlaştırıldı ve 19 Temmuz 1974 de Paris-Lile hat-
tından telgraf çekildi.



Claude-Chappe Havai Telgraf Aleti



Chap buluşu Telgraf Kulesi



*Claude Chappe ve Telgraf sisteminin
Paristeki Anıtı*

Fransa’da havai telgraf işleri, 1794 yılına kadar Harbiye Nezaretine bağlı olarak kaldı. 1800 yılında Telgraf Genel Direktörlüğü kurularak İç işleri Bakanlığına bağlandı.

Chappe, merkez noktası Paris olmak üzere bir uluslararası havai telgraf şebekesini de kurabilmek düşüncesiyle Londra, Amsterdam, Torren, Kadikse gibi şehirleri birbirine bağlamak amacıyla bir taslak hazırladı. Bu taslak sonucu Telgraf Direktörlüğü 1803 yılında kuzey hattını bir yandan Polonya Boulogne ve Ustand, diğer yandan da Brüksel’e doğru uzattı ve kuzeydeki şebekeyi de Paris-Lyon ve Torren yolu ile Milan’a kadar getirdi. Kuzey şebekesi, 1809 yılında Filsing ve Anvers, 1810 yılında Amsterdam’a, Milan hattı ise Nice’e kadar uzatıldı. 1830 yılına doğru ulusal şebeke oldukça genişletilmişti. O yıl bütün şebeke 5000 kilometreyi bulmuş ve merkezlerin sayısı 534’e çıkmıştı.

ALMANYA’DA HAVAI TELGRAFÇILIK:

1792’de Prusya’da kullanılmış olan havai telgraf şebekesi Chappe düzeneyinin kopya edilmiş idi. Almanya ‘da telgraf konusunda yıllarca bir çok araştırma yapılmışsa da, başarı sağlanamamış, sonunda Karlsruhe’de Profesör Backmanb şeffaf levhalar üzerine konan ve istenildiği zaman hareketli, bir takım kesilmiş şekillerden oluşan bir alet tasarlamış ise de bu aletin denenmesine bile teşebbüs edilmemişti. Bütün araştırmalar sonunda Almanya’da da Chappe sisteminin kullanılmasına karar verildi.

İNGİLTERE’DE HAVAI TELGRAFÇILIK:

İsveç’te Endelcrantz adındaki telgraf mucidi bazı girişimlerde bulundu. İlk icadından memnun olmadığı için, diğer icadı olan muhabere sistemini hükümete teklif ettiği sıralarda İngiltere’de de Lord Murry , bu makineyi taklit etti. ve bazı değişiklikler yaptı. 1795 yılında bu makinenin kabulü için hükümete önerdi ve teklif, hükümetçe kabul edildi. Murry’nin muhabere sistemi aracılığı ile İngiltere kıyılarında bulunan çeşitli limanlar Londra’ya bağlanmıştı.

Murry sistemi mükemmel bir sistem değildi. İngiliz’ler Murry sisteminin yerine başka bir muhabere sistemi koymak istediler ve 1819 yılında Fransa’ya müracaat ederek Chappe sisteminin kullanım iznini aldılar.

İSVEÇ’TE HAVAI TELGRAFÇILIK:

İsveç’te havaların devamlı kapalı ve sisli geçmesinden dolayı uzak yerlerin görülmesi çok güçtü. Fransa’da kullanılan Chappe sistemi yerine, başka sistemler için araştırmalar yapılmış ve Telgraf mucidi Endderantz’ın icad ettiği makine ile muhabereye başlanmıştı. .Chappe sistemine benzer tertibatta olan bu yeni düzenek muhabereyi süratle temin edebilecek vasıflar taşııyordu. Mucit bunun için, daha fazla işaret verebilecek diğer bir makine yaptı.Bu makine ilk olarak 1794’te Drothingolme ile Stokholm arasında tecrübe edildi ve elektrikli telgrafın icadına kadar kullanıldı.

DANİMARKA ‘DA HAVAI TELGRAFÇILIK:

Danimarka’da ilk yıllarda Vogue tarafından icad edilmiş makinanın kullanılmasına teşebbüs edilmişti.Bu makine Voue’un Rusya’ya teklif ettiğinin aynısıydı. Ve kullanılması zordu. Gerek Danimarka’da ve gerekse Rusya’da kullanılması mümkün olmadı.Danimarka hükümeti 1809 yılında Fransa’ya müracaat ederek Chappe sistemini istedi. ve bu sistem ile muhaberesini kullanıma açtı.

BELÇİKA’DA HAVAI TELGRAFÇILIK:

Belçika’da Chappe’ın havai telgraf makinesini Fransa’dan istemiş,bu ülkeye gönderilen bir Fransız telgraf memuru, Chappe sistemini Belçika’da kurmuştu.

RUSYA’DA HAVAI TELGRAFÇILIK:

Rusya’da ilk olarak rahip Hauy 1805 yılında icat ettiği muhabere aletinin kabulü için hükümete müracaat etmişti.Ancak istenilen verimi sağlayamadığından, Rusya hükümeti yeni bir muhabere aleti bulunması için araştırmalar yapmıştı. .Bu arada Fransız Telgraf İdaresi memurlarından M.Şato, Chappe’ın sisteminde bazı değişiklikler yaparak, yeni düzeneğin kullanılması için Rus hükümetine teklifte bulunmuştu.

Kronşad ile Petersburg arasında yapılan denemede iyi netice alındı. Çar Nikola,

Varşova, Gradno, Vilna, Donaburg ve Pesko'dan geçmek üzere Petersburg'dan Almanya sınırına kadar, muhabere istasyonları kurdurmak suretiyle bir şebeke oluşturdu. 1200 kilometre alanı kapsayan bu şebeke istasyonlarının her birinde altışar muhabere memuru görevlendirdi. 226 istasyonda 1356 memur vardı. Bu sistem masraflı olmasına rağmen, gece ve gündüz muhabere yapabiliyordu.

MISIR'DA HAVAI TELGRAFÇILIK:

Mısır Hidivi Mehmet Ali Paşa telgraf gibi yeni bir icattan ülkesini mahrum etmemek için, 1840 yılında Kahire-İskenderiye arasına havai telgraf istasyonları kurdurmuştu. Fransa'nın yardımı ile yapılan bu istasyonlar iki şehir arasında 40 dakikadan az bir müddet içinde konuşmayı temin ediyordu.

TUNUS'TA HAVAI TELGRAFÇILIK:

Tunus Beyi de 1847 yılında Fransa'ya müracaat etmiş ve havai telgraf istasyonlarının kurulmasını istemişti. Ancak, bu arada elektrikli telgrafın icadı nedeniyle havai sistemin Tunus'taki ömrü pek kısa sürmüştü.

ELEKTRİK VE TELGRAF

Telgrafın asıl gelişmesi Samuel Morse tarafından elektrikli telgrafın icadından sonra gerçekleşti. Samuel Morse'a icat ettiği makineyi kullanım için 1837'de İngiltere'de, 1838'de Fransa'da ve 1840'da Amerika'da imtiyazlar verilmişti..

Morse 1791 yılında doğdu Babası Jediah Morse papazdı. İki coğrafya eseri yazmış ve bu kitaplar Morse ailesine oldukça bir itibar ve refah sağlamıştı. Bu sayede Samuel ile iki erkek kardeşinin Yale Üniversitesi'ne gönderilmeleri mümkün olmuştu. Samuel bütün derslere karşı ilgi duyduğunu, özellikle M. Day'ın elektrik üzerine verdiği derslerine ilgisinin yoğun olduğunu söylüyordu. Boş vakitlerini fildişi üzerine minyatürler yapmakla ve 5 dolara arkadaşlarının portrelerini çizmekle geçiriyordu.



Samuel Morse

Elektriğe merak sardığından bu yeni “akışkan madde” üzerinde denemeler yapan bilim adamlarıyla temas imkanlarını arıyordu.

Başlangıçta ailesi resmi bir meslek edinmesini istemiyordu. Ancak sonradan, tanınmış bir eleştirmenin resimlerini takdir etmesi üzerine güzel sanatlar tahsili için İngiltere’ye gitmesine müsaade ettiler. 1815’de Amerika’ya dönen Morse, bir süre portreler yaptı. Bu işten çok para kazandı. 1832 Ekim’inde Morse Avrupa’ya yaptığı ikinci seyahatten dönerken, bir akşam gemide konuşma dönüp dolaşıp elektrik konusuna geldi. Morse hazır bulunanları bir hayli güldüren bir yorum yaptı. “Elektrik vasıtasıyla hangi mesafeye olursa olsun bir anda haberlerin nakledilmemesi kendisini hayrete düşürüyordu.”

Bu fikir, yol boyunca kendisini meşgul etti. Fizik tahsil ederken edindiği bilgiler, beklenilmeyen bir anda meyvesini veriyordu. Newyork’a ayak bastığı zaman cep defterinde, basitliği hala teknisyenlerin takdirini kazanan ve o zamandan bu yana ana prensipleri değişmeyen bir elektrik devresinin şemasıyla, bir cihaz taslağı vardı. Morse telgrafını meydana çıkarmaya çalışıyordu. Bu cihazın pil, mıknatıs ve devrelerinin izole edilmiş tellerine kadar bütün aksamını kendisi yapıyordu. Alıcı cihazın imalinde bir tablonun çerçevesini kullandı. Kağıt kurdelayı, ucuna bir kalem yerleştirilmiş sarkacın altından geçirtmek için eski bir saatin çarklarından faydalandı. Kalemin ucu sağdan sola sallanıyor böylece nokta ve hatlardan oluşan hat çiziliyordu. 1836 yılında yol değiştirmeye mahsus röle yaptı. Bu röle bir devre ile verilen işaretin, ikinci bir devrede temasları sağlamaya ve kesmeye yaradı. Haberler bir devreden diğer bir devreye gönderilebilir hale geldi. İkinci icadı ise kendi adını taşıyan Morse alfabesi oldu. 24 Ocak 1838’de New-York’ta ilk defa, Morse kod adı ile haber gönderdi. Bir çok kıskançlıklara ve engellemelere rağmen, 1943 yılında kongre ilk telgraf hattının kurulması için 30.000 dolarlık bir tahsisatı kabul etti. Morse Washington’u Baltimore’a bağlayacak olan 60 kilometrelik hat inşaatının müdürü tayin edildi. Teller, kurşun borularla toprak altından geçirilecekti. Ancak bazı olumsuzluklardan dolayı hat, havai olarak yapıldı ve 1884 yılında bu hat kullanılarak ilk haber Waill’e gönderildi.

Morse telgraf işlerinin devlet eli ile idaresini istiyordu. Kongre bu fikri kabul etmeyince, sistem özel teşebbüse verildi. 1846 yılında özel teşebbüs 2.000 kilometreden fazla hatta sahip olmuştu.

Morse, 1842 yılından itibaren denizaltı kablusunun kullanılması üzerinde çalıştı. Çok uzun çalışma ve uğraşların sonucunda Atlantik’i aşan kablo 1866’da yerleştirildi. Morse 1872 tarihinde 81 yaşında öldü.

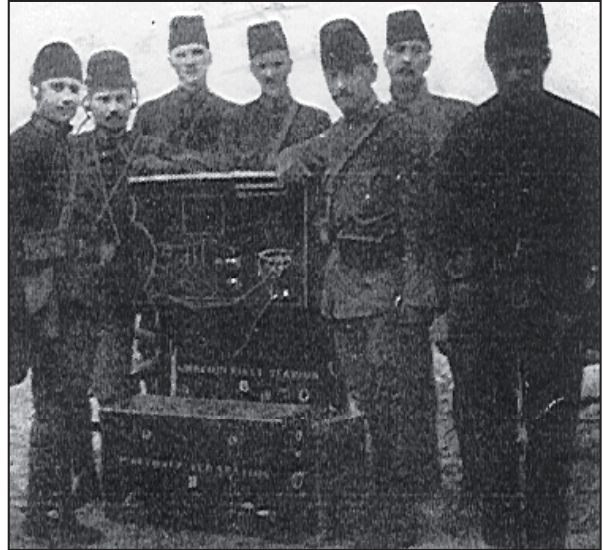
OSMANLI DEVLETİNDE TELGRAFİN KURULMASI

8 Mayıs 1841 tarihli Ceride-i Havadis gazetesinde havai telgrafın Avrupa'daki durumu hakkında geniş bir makale yayınlanmıştı. Paris Sefiri Fethi Paşa tarafından birisi yakın diğeri uzak için iki adet "telgraf dürbünü" gönderilmişti. Gönderilen bu dürbünlerin konu ile ilgisi vardı.

Osmanlı İmparatorluğu'nda ilk telgraf 1855 yılında kuruldu. Ancak devlet bu tarihten önce telgrafla ilgilenmiş ve hatta bu konuda Avrupa'yı geçmiştir. Abdülmecit Morse'u icadından dolayı kutlamış ve kendisine bir de nişan göndermişti. Morse bunun üzerine, "Abdülmecit bu nişan ve tebrikiyle icadımın değerini anlayan Avrupalı ilk büyük insan olmuştur" demiştir.

1839 yılında Morse'un ortağı Mr. Chamberlain yeni icat edilmiş telgraf aletinden bir takımını İstanbul'a getirmiş, o sıralarda hala dünyanın en büyük devletlerinden biri olan Osmanlı devletinden icadının kabulünü istemiştir. Chamberlain önce o sırada Robert Kolej 'in müdürü olan

Mr. Cyrus Hamlin in yanına gelmiştir. Oldukça ilkel durumda bulunan takım üzerinde birlikte bazı çalışmalar yaptılar, sonunda aletin Viyana' da iyi bir işçilikle tekrar yapılması ve ancak ondan sonra Osmanlı hükümetine takdim edilmesine karar verdiler. Ancak Tuna nehri yoluyla Viyana' ya hareket eden Chamberlain'in vapuru batınca kendisi ve beş arkadaşı boğularak öldü. Böylece Osmanlı devletinde telgraf kurulması için başlatılan teşebbüs sonuçsuz kaldı.



TELGRAFÇILARIN EĞİTİMİ:

Ülkemizde telgrafın kurulması için 1847 yılında Osmanlı devletinde bir maden okulu kurmakla görevlendirilen Amerikalı Jeolog Prof. J. Lavrence Smith, ikinci bir teşebbüsle çalışmalara başladı ve İstanbul ile yakın şehirlerden birisi arasında bir hat kurmak için Amerika'dan bir telgraf takımı getirtti. Smith, alet üzerinde C. Hamlin' le birlikte çalışmalar yaparak 9 Ağustos 1847'de Beylerbeyi sarayının yerinde bulunan ahşap sarayda bizzat Abdülmecit' in huzurunda ilk denemeyi gerçekleştirdi.



1903 Londra Telgraf konseyine katılan Mehmet Emin Efendi

Alıcı ve vericiler sarayın değişik odalarında yerleştirilmişti. Deneme başarılı oldu. Padişah telgrafla çok yakından ilgilendi. Ertesi gün aynı denemenin, devlet ileri gelenlerinin huzurunda tekrarlanmasını istedi ve yine başarılı olması üzerine, öncelikle İstanbul ile Edirne arasında bir hattın çekilmesi kararlaştırıldı. Ancak bu fikrin gerçekleşmesi için 8 yıl beklenildi.

Osmanlı ülkesi içinde çekilmesine başlanan ilk hat, Kırım Harbi sırasında Ruslar'a karşı Osmanlı devletinin müttefiki olan İngilizler'in askeri amaçla Sivastopol yakınındaki Balaklava'dan Varna'ya oradan da İstanbul'a uzattıkları deniz hattıdır. Buna ek olarak Fransızlar Varna'yı Viyana'ya bağladılar ve böylece Mayıs 1855'den itibaren orduları ile başkentleri arasında telgraf haberleşmesini sağladılar. İstanbul-Varna görüşmesi ise 27 Eylül'de gerçekleşti. Osmanlı İmparatorluğu daha sonra bu hatları satın aldı.

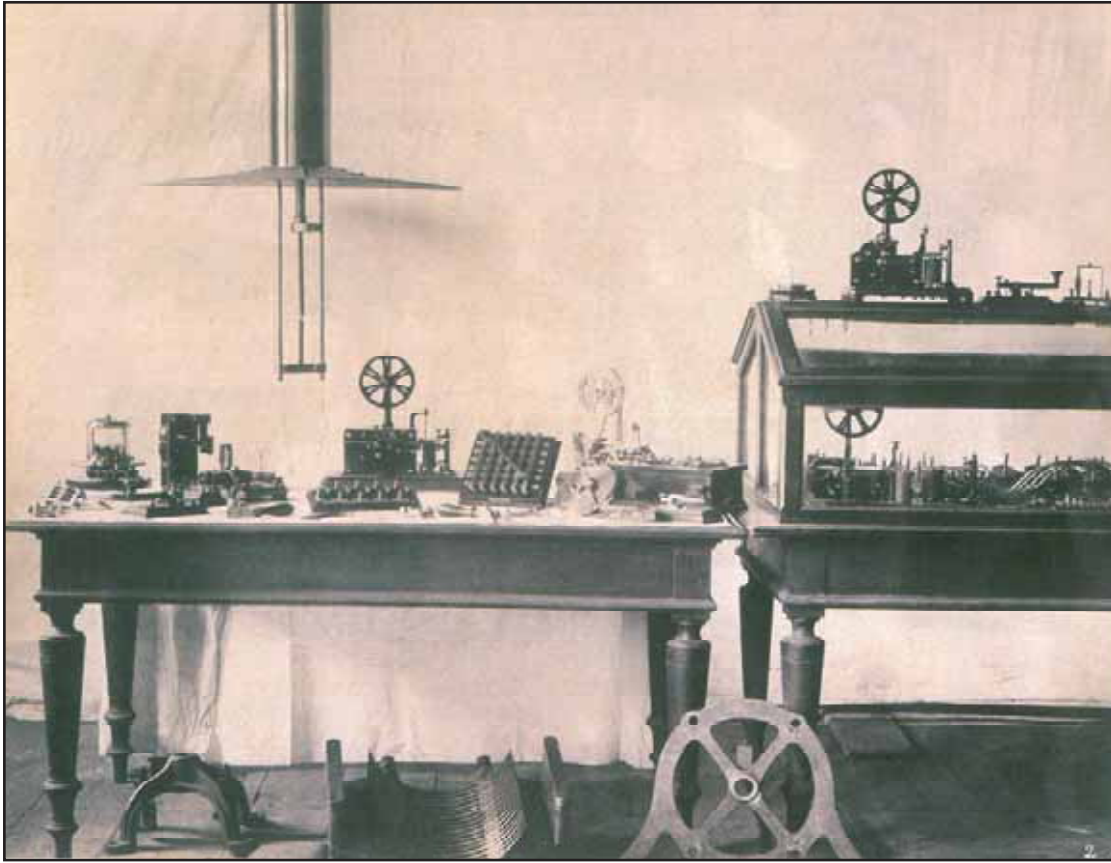
İngiliz hatlarının bir devamı olarak, Varna-Şumnu-Ruşuk ve Bükreş hatları kuruldu. Fransızlar tarafından çekilen bu hatların yapım çalışmaları, Mustafa ve Boliç Efendiler gibi bazı Osmanlı vatandaşlarının da telgrafı öğrenmeleri için bir fırsat oldu.



Osmanlı Ordusunda İlk Telgraf Bölüklerinden birisi

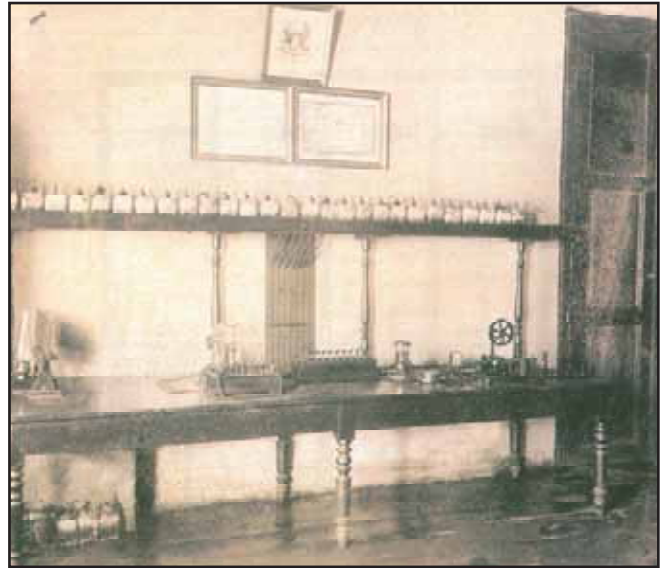
Kırım Savaşı ve İngiltere ile Fransa'nın, ülkemiz sınırları içerisindeki ilk hatları çekmeleri, Osmanlı devletinin idarecilerinin de telgraf tesisleri kurmak düşüncelerini uygulamalarında etkili oldu. İngiltere ve Fransa, ülkemizde telgraf hatlarının kurulmasını ve bu tesislerin kendileri tarafından yapılmasını istiyorlardı.

Osmanlı devleti ilk hatlar yapılırken, içinde bulunulan durumu da dikkate alarak askeri yöne ağırlık verdi. Ancak devletin genel telgrafçılık siyasetinde, askeri haberleşme kadar halkın ve tüccarın da ülke içi ve Avrupa ile haberleşmesini sağlamak amacı vardı. Merkezi idare gelir temin edecek, Avrupa ülkelerinin haberleşmesinde aracılık edecek ve güç kazanacaktı. Viyana'dan İstanbul'a gelen ve buradan Üsküdar-Bağdat-Basra yoluyla Hindistan hatlarıyla birleşen büyük hat Avrupa'nın Hindistan ile haberleşmesini temin ediyordu. Aynı şekilde Mısır için Ariş hattı çekilmişti.



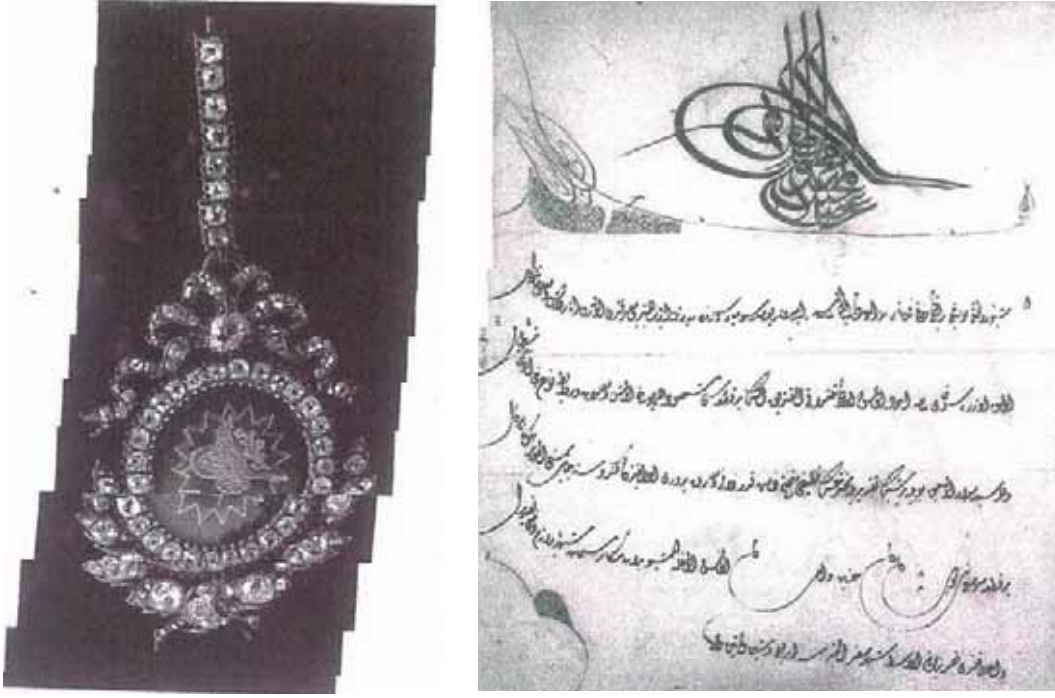
Osmanlı devletinin kendi hesabına kurdurmaya karar verdiği ilk hatların İstanbul'dan Edirne'ye oradan da birinci kolu Şumnu'ya, ikinci kolu ise Filibe-Sofya – Niş üzerinden Aleksinaç'a buradan da Avrupa bağlantısı için Belgrad'a irtibatlanması kararlaştırıldı..

İstanbul- Edirne arasındaki ilk Osmanlı tesislerinin yapılması için bir komisyon kuruldu. İngiliz Cook bir arkadaşıyla, Fransız De La Rue de Osmanlı tebasından Blac-Que ile birlikte iki ayrı teklif verdiler.İşlerin daha çabuk yapılacağına inanıldığından her iki firmanın teklifleri kabul edildi.Firmalar çalışmaları sırasında, Osmanlı memurlarından telgrafçı yetiştirmeyi kabul ettiler ve ilk dönemde çalışacak görevlileri de Fransa'dan getirdiler. İlk Osmanlı telgraf tesislerinin yapımına 1855 başlarında geçildi Çalışmalar hızla yürütülerek, 19 Ağustos'ta İstanbul -Edirne arasındaki hat bitirilmiş oldu.



İlk Osmanlı hatlarının açılmasıyla birlikte, Fransız hatları vasıtasıyla İstanbul' un Avrupa ile görüşmeleri gerçekleşmiş oldu.Bunu kara ve denizden diğer devletlerin hatlarıyla birleşmeler takip etti.Kısa zamanda Osmanlı devleti gerek kara ve gerek denizleriyle zengin bir telgraf ağına sahip oldu.

Osmanlı idarecileri telgrafı Osmanlı tebaasının işbirliği ile kurmuştur. Bütün telgraf hatlarında halk hükümete müracaat ederek,direklerin ormandan kesilmesi ,yerlerine dikilmesi, teller için gerekli paranın karşılanması, telgrafhanelerin inşası ve amele ücretlerinin verilmesi gibi bir çok hususta büyük çapta katkıda bulunmuştur.Osmanlı idarecilerine düşen,planlamayı yapmak,alıcı-verici makineler ile diğer araç-gereci Avrupa' dan temin etmektir.



Morseye verilen Osmanlı nişan ve beratı

TELGRAF TEŞKİLATI

Osmanlı devletinde ilk telgraf müdürü 29 Mart 1855 yılında tayin edilen Billurizade Mehmet Bey'dir. Önceleri Sadarete bağlı olan müdürlük,2 Şubat 1870'te Posta Nezareti ile birleşmiş ve Posta ve Telgraf Nezareti adı altında Dahiliye Nezareti'ne bağlanmıştır. 1861 Ocak ayında İstanbul Telgrafhanesi ile Beyoğlu ve Üsküdar merkezlerindeki çeşitli servislerde 82 görevli bulunuyordu. Taşrada ise merkezlerin büyüklüğüne göre ,müdür,Türkçe ve Fransız'ca tercümanlar,posta müvezzileri, makineci, çavuş, stajyerler çalışıyordu. 1860'da 44 adet,



Billuri Mehmet Efendi

1862’de 49, 1863’de 63, 1864’de 77, 1865’de 51’i Rumeli ve 42’si Anadolu’da olmak üzere 93 adet telgraf merkezi mevcuttu. Aradan geçen zaman içinde, bu sayı hızla artarak, 1870’de 143 adedi Rumeli’de olmak üzere 301 adet telgraf merkezi faaliyete geçirildi.

İlk dönemde hemen tamamı ülke dışından getirtilen telgrafçıların yerine yurt içinden görevliler yetiştirilmesi için çalışmalara başlanılmıştı. 2 Ocak 1861 tarihli kanunla, İstanbul Gülhane parkı karşısındaki bir binada, haftada beş gün teorik ve uygulamalı eğitim yapıldı. Birinci Telgraf Okulu uzun süreli olmayıp kapandıktan sonra, 1864 ‘te “Mekteb-i Fünun-ı Makineciyan” açıldı. 4 Ocak 1872’de ise Posta ve Telgraf Mektebi adlı okul faaliyete geçti. Buradan mezun olanların bir kısmı, idarenin ileri düzeydeki mühendis ihtiyacını karşılamak için Avrupa’ya gönderildi. Bunlar elektrik mühendisi olarak, idarede önemli görevler yaptılar. Posta ve Telgraf Mektebinin Nisan 1880’de kapanmasından 30 yıl sonra, 1910 yılında Posta ve Telgraf Mekteb-i Ali olarak yeni bir okul açıldı.

TELGRAF MÜDÜRLÜĞÜNÜN KURULUŞU

Ülkemizde ilk resmi telgraf işletmesi 1855 tarihinde kuruldu. Keşfinden çok kısa bir süre sonra ülkemize 1839 da getirilen telgrafın fiilen kullanılmaya başlaması için Sultan Abdülmecit’in emriyle ilk olarak Edirne-İstanbul arasında telgraf hattı çekilmiştir. Osmanlı topraklarında ilk telgraf devresi, Kırım savaşı sırasında İstanbul-Varna-Balçıkova arasında döşenen deniz kablosu üzerinden tesis edildi. Daha sonra Varna- Şumnu- Ruscuk- Bükreş yolu ile çekilen havai telgraf hattı ile Avusturya- Macaristan telgraf şebekesine irtibat sağlandı. Böylece Avrupa hükümet merkezleri ile İstanbul arasında telgraf bağlantısı kuruldu. İstanbul-Edirne –Şumnu telgraf hattının çekildiği 1855 yılında İstanbul da ilk telgraf müdürlüğü kuruldu. ve Posta-Telgraf Nezareti adını alan kuruluş aynı tarihte Dahiliye Nezaretine bağlandı. Başlangıçta “Posta Nazırlığı” adı altında kuruluşu gerçekleştirilen posta örgütü , 1871’e kadar bu isim altında hizmet vermişti. Ancak bu tarihte, birlikte hizmet vermenin daha ekonomik olacağı gerekçesiyle iki kuruluş birleştirilerek “POSTA ve TELGRAF NEZARETİ” adı altında Dahiliye Nezaretine bağlandı.

Yeni bakanlığın taşra teşkilatı 1876 tarihinden itibaren il Başmüdürlükleri şeklinde örgütlendi. Başmüdürlükler sancaklarda müdürlük, ilçelerde başmemurluk, bucaklarda ise memurluklardan oluştu. 1876 da kurulan Başmüdürlükler şunlardı.

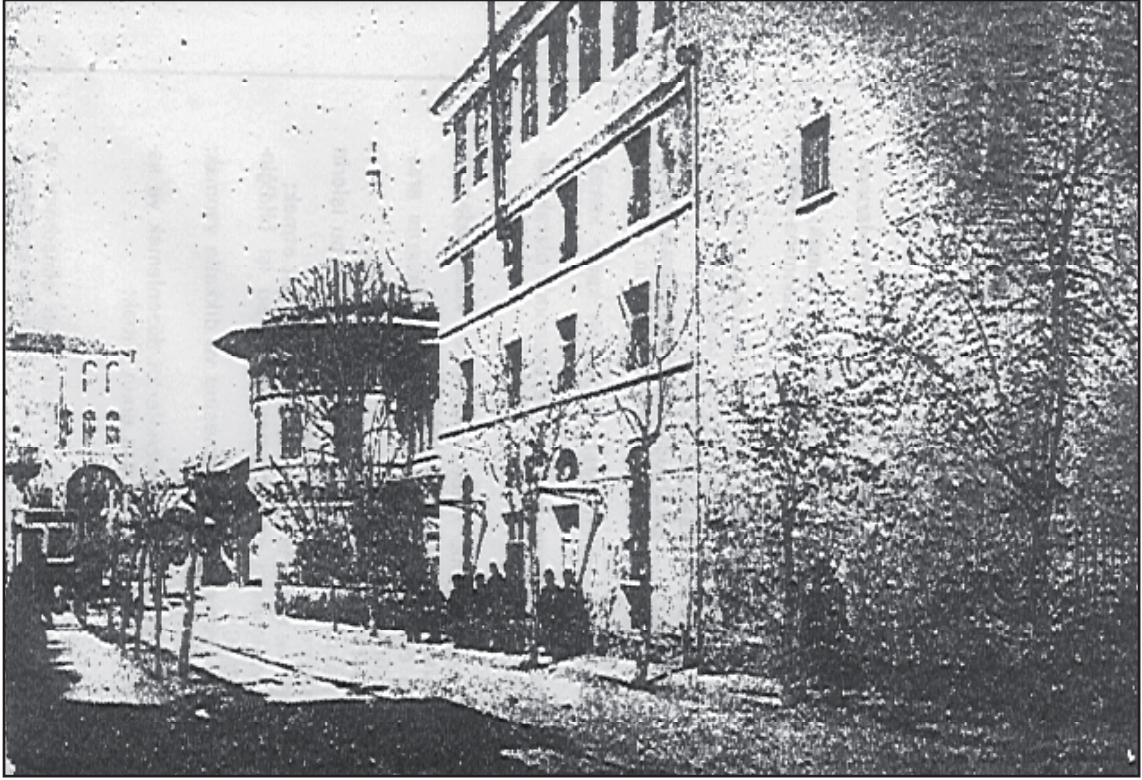
İstanbul, Bursa, İzmir, Diyarbakır, Van, Kastamonu, Bağdat, Trablusgarp-Halep, Edirne, Üsküp, Yanya, Ankara, Şam, Hicaz, San’a ve Beyrut.

Nizamnamede yapılan değişikliklerle Posta Telgraf İdaresi Maliye Nazırlığına bağlı olarak ve Nazırın teklifi ve Padişahın onayı ile atanan bir Genel Müdür tarafından yönetilmiştir.

Hizmetlerde yapılacak yenilikler ve değişiklikler yeni iş yerlerinin açılması ile önemli

yazışmalarda Maliye Nazırının,diğer yazışmalarda ise Genel Müdürün imzası gerekli görülmüştür. “Posta ve Telgraf idare-i Umumiyesi” adını alan kuruluş,Eylül 1911 tarihinde yeni bir nizamname ile tekrar nazırlığa dönüştürülmüştür. Kuruluşun merkez teşkilatında Sicil ve Hukuk , İstatistik Muhasebe , Posta İşleri , Telgraf İşleri , Bina ve Malzeme Kontrol, Teknik Kurul ve Özel Kalem den oluşan 9 müdürlük kurulmuştur.Teknik kurul dışındaki müdürlükler müdür, müdür yardımcısı, amir, şef, memur ve odacılardan oluşmuştur. Teknik kurulda ise Başkan, mühendis ve yeterli büro elemanlar görevlendirilmiştir.

1909 yılına kadar Posta ve Telgraf nezareti adıyla anılan teşkilat, bu tarihten sonra henüz ülkede telefon işletmesi olmamasına rağmen “Posta Telgraf ve Telefon Nezareti” adını almıştır. 14 Nisan 1919’da çıkarılan bir kararname ile “Posta-Telgraf ve Telefon Müdüriyet-i Umumiye” sine dönüştürülmüştür.



İstanbul’da yaptırılan ilk telgraf merkezi

23 Ekim 1920 tarihinde ise Umum müdürlük haline getirilerek Dahiliye Vekaletine bağlanmıştır.Haziran 1933 tarihinde de Dahiliye Vekalet’nden ayrılarak Nafia Vekaleti’ne bağlanmıştır.1939 yılına kadar bu bakanlığa bağlı olarak kalan kurum aynı yıl kurulan Ulaştırma Bakanlığına bağlanmış ve günümüze kadar aynı bakanlığa bağlı bir kuruluş olarak kalmıştır.

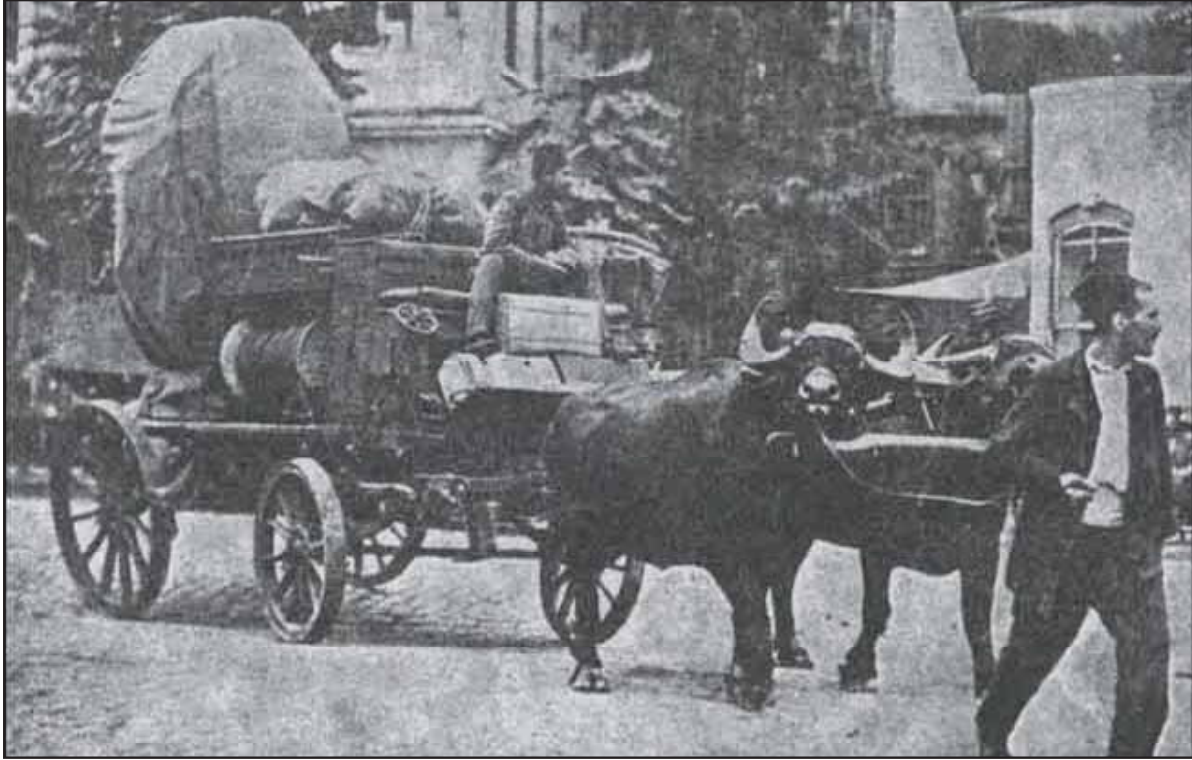
Posta ve Telgraf Müdürlüğü olarak kurulan ilk örgütün merkez teşkilatında,Telgraf Müdürü, Posta Müdürü,Fen İŞleri Müdürü,sicil ve Personel Müdürü, Tekikat ve Muhasebe Müdürü Levazım Müdürü, Hukuk Müşavirliği ve Teftiş Kurulu bulunmaktaydı. Aynı dönemde Edirne, Erzurum, İzmir, İstanbul,Ankara, Adana, Bursa, Diyarbakır, Sivas, Trabzon, Kastamonu, Konya ve Van merkezleri başmüdürlük haline getirildi.



İstanbulda yaptırılan İlk Telgraf Merkezi Binasının Kapısına yerleştirilmiş olan Sülüs yazı ile (Telgrafhane 1271) yazılı taŐın resmi



1939 yılından itibaren Ulaştırma Bakanlığına bağlı bir Genel Müdürlük olarak görevini sürdüren kuruluş, 1943 yılında çıkarılan bir yasa ile kısmi özerkliğe kavuşturulmuştur.1953 yılında çıkarılan bir yasa ile de Kamu İktisadi Teşebbüsü(KİT) haline getirilmiştir.



Balkan Savaşı sırasında çekilen bir seyyar telgraf merkezi.



Amasya Genelgesinin telgrafının çekildiği Saraydüzü Kışlası



Beyoğlu Telgraf Merkezi



Amasya genelgesinin telgrafını bütün yurda çeken Telgrafçı Rahmi Bey.



Telgrafçı Manastırlı Hamdi Bey

PTT FABRİKA MÜDÜRLÜĞÜ

Telgrafın Türkiye'ye 1855 yılında girişinden birkaç yıl sonra, gerekli cihazların yurt dışından getirilmesinde yaşanan sorunlar nedeniyle, bunların yurt içinde imal ve tamir edilmesinin uygun olacağı anlaşılmış, böylece ilk PTT fabrikası 1869 yılında kurulmuştur. Kısa bir müddet sonra bina yenilenmiş, 1876 yılında Çemberlitaş'ta bir konağa ve nihayet 1877'de aynı yerde yapılan binaya taşınmıştır. Binanın bir deprem sonunda yıkılması üzerine kısa bir zaman için Ahırkapı'da kiralık bir binada çalışan fabrika, tesviye atölyesinin bulunduğu kısmın inşası üzerine tekrar eski yerine gelmiş ve 1916'da büroların bulunduğu bölümün ilavesi ile de bu günkü halini almıştır.

Fabrika başlangıçta sadece telgraf cihazlarını imalat ve tamirini yapmış, bu konuda milletler arası sergide ürünlerin orjinallliği ve işçiliğinin kalitesi dolayısıyla çeşitli başarı belgeleri almıştır. Bu gelişmeler telefonun yurdu-muza girişi ve telgrafın önemini kaybedişi ile durmuştur. Telefon



işletmelerinin yabancı şirketler elinde oluşu, fabrikanın bu konu ile daha yoğun ilgisini şirketlerin millileştirilmesine kadar geciktirmiştir. PTT 'nin iktisadi devlet teşekkülü oluşuna kadar

Fabrikanın faaliyetleri çeşitli formaliteler yüzünden çok sınırlı kalmış, daha ziyade posta işletmesini ilgilendiren eşyaların ve mors techizatının imali ile sınırlı çalışmalar yapılmıştır.

1950'den bu yana artan fabrika faaliyetlerinde techizatın yenilenmesi,önceleri dışarıdan temin edilen telefon işletmesine ait bazı malzemenin fabrikada yapılmasına başlanmasının büyük rolü olmuştur.1965 yılında alınan bir kararla manuel santrallerin yabancı bir firmaya yapılmak üzere olan ihalesi iptal edilerek, bu donanımın her yıl artan yüzdelerle PTT Fabrikasında imaline başlanmıştır.Dışarıdan getirilecek parça oranını %5 e kadar indirmeyi hedef tutan bu faaliyeti gerçekleştirmek için tutarı bir milyon lira civarında yeni techizat iç ve dış piyadan temin edilmiştir .İlk kademe olarak 1965 yılında 146 adet LB pozisyonundan Kasım sonuna kadar 116 adedi tamamlanarak yerine sevk edilmiştir .1966 Yılında her yıl yapılmakta olan Reparatör çatıları,emniyet dizileri,çeşitli telefon ve santral yedekleri,hat ve şebeke malzemeleri,posta ve abone kutuları,saha dolapları,tevzii ve kablo terminal kutularına ilaveten 200 civarında LB ve 150 dolayında şehirler arası pozisyonu bulunmaktaydı O dönemde fabrikada 150 işçi ve 15 memur çalışıyordu. Randımanın yüksek olması nedeniyle, ithal fiyatların %20-25' i oranındaki maliyetlerle üretim yapılmıyordu. 1965 yılında fabrika'ya bağlı olarak bir araştırma laboratuvarı kuruldu.

TELGRAF MÜDÜRLÜĞÜ TEŞKİLATI

Telefonculuğun ihdas ve gelişmesiyle teşkilata bir de Telefon İşleri Reisliği ilave edilerek Posta-Telgraf-Telefon (PTT) adı altında anılmaya başlandı.

İlk zamanlarda memur bulmakta zorluk çekildiğinden posta ve telgraf birleştikten sonra Sağır Ahmet Beyin başkanlığında 1871'de bir mektep açıldı .Soğukçeşme rüştiye mektebinin bulunduğu binanın yerinde ahşap bir binada açılan bu mektep bir müddet sonra Çemberlitaşta Sait bey konağına nakledildi.okulda İmla-yazı-hesap-coğrafya-Fransızca ve elektrik dersleri okutulur ve öğrencilere 36,60 ve 120 kuruş maaş verilirdi.1876 yılında ki harpte öğrenciler orduya alındığından okul lağvedildi. Bu dönemlerde memurlar üniforma ve kılıç taşırlardı.

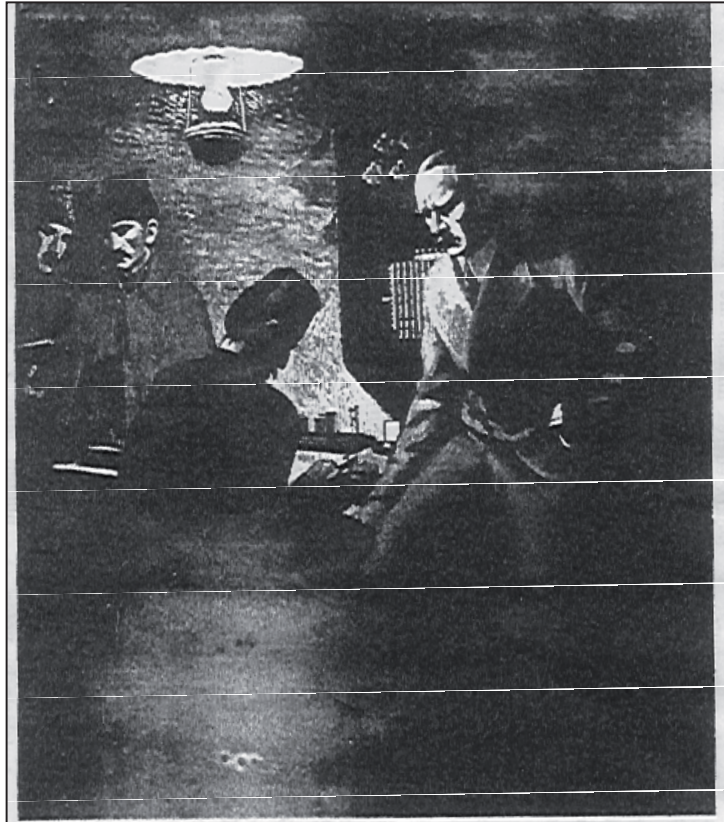
1880-1888 yılları arasında yeniden nazır olan İzzet Efendi fen memurlarına duyulan büyük ihtiyaç nedeniyle o devirde fenni ve riyazi dersler okunan Darüşşafaka mezunlarının idare memurluklarına alınmasını kararlaştırılmıştı. 1881 yılından itibaren son iki sınıfa elektrik ve telgraf dersleri okutturulmağa başlanmıştır.Fen kalemi müdürü Fransız Emile Lakuan Efendi öğretmenliğe,Rauf bey ise yardımcılığına tayin edilmiştir.Bir müddet sonra Paris telgraf yüksek okuluna dört öğrenci gönderilmiş bunların yurda dönmesinden sonra da Paris e öğrenci gönderilmeye devam edilmiştir.Böylece idarenin ihtiyaç duyduğu iyi eğitilmiş personel kazanılmıştır.

Meşrutiyetten sonra nezaret binasında onar öğrencili iki sınıflık Telgraf yüksek okulu

açılmıştır. Bu okulda fenni, idari telgraf ve telefon dersleri, mesleki postacılık dersleri okutulur ve derslerin devam ettiği müddetçe öğrencilere dörder lira maaş verilirdi. Birinci Dünya savaşı'nda vilayetlerde açılan altışar aylık kurslarda muhabere memuru yetiştirildiği gibi, harp sona erdikten sonra da İstanbul ve Ankara gibi büyük birkaç şehirde devamlı kurslar açılarak muhabere memuru yetiştirilmeye devam edildi. Adli tebligatın idareye intikalinden sonra açılan bir yarışmada kazanan 75 murakıba hukuk, adli tebliğ ve posta konuları gösterilmek üzere bir kurs açıldı. Ayrıca merkezlere şef yetiştirmek üzere kurslar açılmaya devam edildi. Ayrıca idare bütçesine gerekli tahsisatı koyarak idarenin ihtiyaç duyduğu mühendis okullarında ve sanat mekteplerinde fen elemanları yetiştirdi.

Memurların mesleki bilgilerinin artırılması için Yaver Paşa 1876 yılında yarısı Türkçe yarısı Fransızca olmak üzere bir mecmua çıkartmış, ancak Türk-Rus harbinin patlak vermesi nedeniyle devam etmemiştir. 1890 yılında dört nüsha çıktıktan sonra yeniden iptal edilmiştir. 1891 yılında yeniden basılmaya başlamış ve 1. Dünya savaşı'na kadar devam etmiş, ancak bu tarihten sonra basımına son verilmiştir. 1938 yılında PTT dergisi basılmaya başlamış, 1935 yılında ise memurların iktisadi ve içtimai durumlarının iyileştirilmesi için Biriktirme ve Yardım sandığı kurulmuştur.

Ülkemizde yabancı ülkeler arasında işlemek üzere hava postalarında ilk defa 1926 yılında (Air France), Aero Espresso İtaliana ve 1930 yılında (Lufthansa) şirketleriyle yapılan anlaşmalar gereğince İstanbul-Paris, İstanbul -Roma ve İstanbul-Berlin arasında karşılıklı seferler başlamıştır. 1939 da yapılan anlaşmalara göre İstanbul, Belgrad, Budapeşte, Viyana,



Umum telgrafçılarımızın teşebbüsat ve harekâtı milliyemize ifâ eyledikleri fedakârane hizmetlerinin milli tarihimize mühim mevkii vardır. Kendilerine bugün alenen teşekkür etmeği bir vazife addederim.

K. Atatürk

Berlin ve İstanbul ,Bükreş arasında yapılan uçak seferleri II.Dünya Savaşı'na kadar devam etmiştir. 1934 yılında, önce İstanbul, Eskişehir, Ankara arasında karşılıklı başlayan uçak seferleri daha sonra Kayseri, Diyarbakır'a uzatılmıştır. 1940 yılında Ankara, İstanbul –Ankara, İzmir-Ankara,Adana ve İstanbul, İzmir seferleri başlamıştır.

Yıldan yıla merkezlerin çoğalması ile tatarlara yapılan posta servisi yeterli olmamaya başlamış olduğundan ana güzergahlarda eskisi gibi tatarlarla,şimendifer ve vapurlarla olan sevk işlemleri seyyar memurlarla yapılmak üzere diğer postaların bir yıl müddetle müteahhitler marifetiyle sevki kabul edilmiş ve son tatarlar da seyyarlığa geçirilerek memur yapılmıştır.

Posta ve Telgraf müdürlüğü olarak kurulan ilk örgütün merkez teşkilatında,Telgraf Müdürü, Posta Müdürü,Fen İşleri Müdürü,sicil ve Personel Müdürü, Tekikat ve Muhasebe Müdürü Levazım Müdürü, Hukuk Müşavirliği ve Teftiş Kurulu bulunmakta idi. Aynı dönemde Edirne-Erzurum-İzmir-İstanbul-Ankara, Adana, Bursa, Diyarbakır ,Sivas, Trabzon-, Kastamonu, Konya ve Van gibi 13 il başmüdürlük haline getirildi.

1939 yılından itibaren Ulaştırma bakanlığına bağlı bir Genel Müdürlük olarak görevini sürdüren kuruluş 1943 yılında çıkarılan bir yasa ile kısmi özerkliğe kavuşturulmuştur.1953 yılında çıkarılan bir yasa ile de Kamu İktisadi Teşebbüsü(KİT) haline getirilmiştir



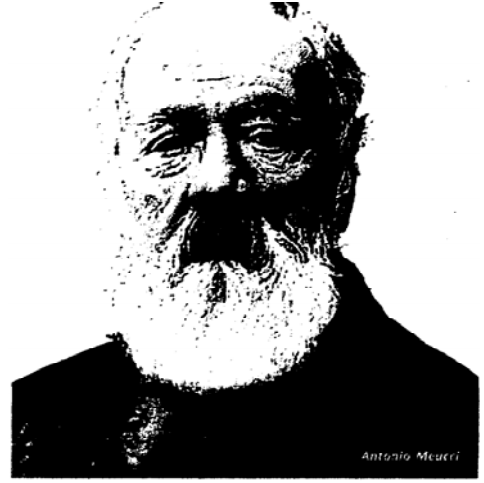
TELEFON

TARİHÇE - GELİŞİM

Ses,Duman, meşale gibi ışıklarla haberleşme uzun süre devam etti. Ancak aradaki mesafeler arttıkça haberleşmenin yapılamaması insanları yeni bir keşfin yapılmasına zorladı. 1860 tarihinde “Johann Philips Reis” adındaki bir Alman ile ,Charles Grafto Page ve Elisha Gray yaptıkları bir çok denemeler sonucunda elektrikle çalışan ilk telefonu buldular.Ancak çeşitli güçlüklerle karşılaştıkları için netice alamadılar.Bunlardan Elishe Gray sadece birkaç saatlik gecikme yüzünden patenti alamamıştır.

1820 yılından itibaren bir çok kişi telefonun icadı için çalışmalarda bulunmuş ve 1849 yılında İtalyan Antoio Meucci tarafından icat edilmiştir.Nisan 1808 yılında Floransa’nın yakınlarındaki köy olan San Frediano’da doğan Meucci Floransa Güzel Sanatlar Akademisi makine mühendisliği bölümünü bitirdi.

Mezuniyetini takiben önce “Pergole” tiyatrosunda, sonra başka tiyatrolarda sahne teknisyeni olarak 1835 yılına kadar görev yaptı. Aynı yıl “Tacon” tiyatrosundan gelen teklif ile Küba’ya gitti.Havana’da teknisyenlik görevinden arta kalan zamanlarında kendisine sağlanan laboratuarda araştırma-geliştirme faaliyetlerini yürüttü. Çalışmalarını geliştirdi. Bu arada bir ucu yan odadaki arkadaşının elinde olan bakır telden arkadaşının sesini duyduğu an ,şimdiye kadar yapılmış buluşların çok ötesinde bir buluşun eşiğinde olduğunu fark ettiğinde yıl 1849’dur. 1850 yılında Küba’yı terk edip New York Island’a yerleşti.10 yıl boyunca iyileştirme çalışmaları yaptı.Bira,mum,piyano ve kağıt yapımı gibi endüstriyel konularında çalışan diğer bilim adamları ile birlikte çalıştı. 1855 yılında eşinin felç olup yatağa bağlanması,ilk iletişim cihazının pratik olarak kullanıma başlanmasıyla sonuçlandı.



Antoio MEUCCI

Bir çok odadan oluşan evinin her odasına ,daha sonra da yakınındaki başka bir binada olan çalışma laboratuvarına yerleştirdiği cihazlar ile çalışmalarını aksatmadan ve eşiyle temasını kesmeden yaşamına devam etti. 1860 yılında ilk defa yaratmış olduğu cihazı tanıtım için seyircilerin karşısına çıktı.New-York’ta yayınlanan bir İtalyan gazetesi Meucci’nin icat ettiği cihazı tüm ayrıntıları ile kamu oyuna duyurdu.Cihazın adı “Teletrofono” idi. İlk örneklerden biri aynı tarihte Signor Bendelari isimli bir İtalyan tarafından destek bulunması amacıyla İtalya ‘ya götürüldü ancak olumlu bir haber gelmedi. “ Meucci,Westfield” buharlı gemisindeki çalışmaları

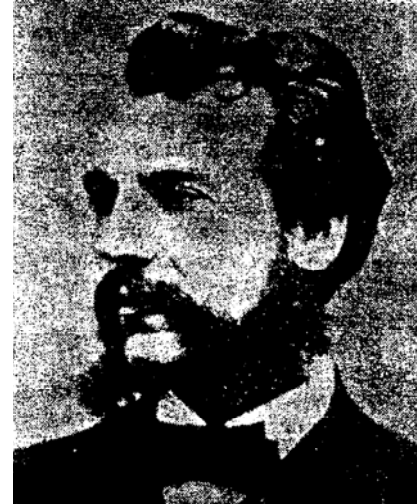
sırasında geminin patlayan kazanından bir mucize eseri kurtulmuş ve uzun süre hastahane de yatmıştı. Gerek kendisi ve gerekse felçli eşinin masraflarını karşılayabilmek için tüm icatlarını satmıştı. Hastaneden çıktıktan sonra Meucci eskiciyi buldu_ ve “Teletrofono” sunu geri almak istedi ise de alıcıyı bulamadı. Meucci icadının çalınabileceği endişesi ile patent enstitüsüne başvurdu. Ancak patent için 250 doları verememişti. Yine de cihazın çalışır bir örneğini koruma altına almayı başaramamış 1872 ve 1873 yıllarında da birer yıl uzatma alabilmişti. Ancak takip eden yıllarda bunu bile sağlayamamıştı.

Western Union Telgraf şirketi başkanı Edward B. Grant tüm başvurularını vakit olmadığı gerekçesiyle reddetmişti. Bu firmaya teklif ettiği cihazın adını “konuşan telgraf” olarak tanımlamıştı. 1876 yılında Alexsander Graham Bell tam olarak telefonu tarif etmeyen ancak Meucci’nin icadına çok yakın bir icat için patent aldı. Western Union’da 17 yıl geçerli ve elde edilecek kar’ın %20 sini kendi şirketlerine alan ticari bir anlaşma ile milyonlarca dolarlık bir pazarın ortağı oldu. Hemen peşinden açılan mahkemeler, 1886’ da ilginç bir noktaya geldi. Mahkeme Meucci’nin ifadelerinden en ufak bir şüpheye yer bırakmayacak şekilde telefonunun Antio Meucci tarafından yıllar önce icat edildiği konusunda ikna oldu ve Bell’e verilen patentin yeniden incelenmesini ve bu süre içinde askıya alınmasını istedi. 1896 yılında Meucci İtalya’da hayata veda etti.

Alexander Graham Bell tarafından insan sesini nakledebilen bir telefonun yapılması 1876’da mümkün olmuştu.

Alexander Graham Bell, İskoç asıllı bir Amerikan bilginidir. 1847 tarihinde İskoçya’nın Edinburg şehrinde doğmuştur.

Tahsilini Edinburg ve Londra üniversitelerinde yapmıştı. Öğrenciliği sırasında sıhhatinin bozulması üzerine ailesi ile birlikte Kanada’nın Ontario bölgesindeki Brantford şehrine göç etmiş ve oradan Amerika’ya geçmiştir. Babası sağır ve dilsizlere konuşmayı öğretmek için araştırmalar yapan bir öğretmendi. Babasının işine küçükten beri ilgi duyan Bell, hayatının önemli bir kısmını bu konuya vakfetti. Boston Üniversitesi’nde dört yıl boyunca ses fizyolojisi dersleri verdi. İlk telefon denemelerini 1874 yılı Haziran ayında tamamlayan Bell, başka bir odada vericinin başında bulunan arkadaşı Thomas Augurtus Watson’un sesini duymak imkanını buldu. İkiyıl da bütün hazırlıkları bitirerek 1876’ da Philadelphia’da kurulan sergide telefonu jüriye verdi.



Alexsander Graham BELL

Arkadaşı Thomas'la çalışan Bell, ilk telefon ahizelerini yapmış ve Boston'daki elektrik mağazası ile Somerville arasındaki evi arasında gösteri mahiyetinde bir telefon hattı kurmuştu. Başlangıçta telefon ahizelerinin sayısı üç veya dördü geçmiyordu. Ahizeleri kiralayanlar kendi hatlarını çekmek mecburiyetindeydi. Bu hatlar, evlerle bürolar, dükkanlarla fabrikalar veya iki ev arasında çekiliyordu. Ahizeleri kiralayanlarına sadece 20 mil mesafe dahilinde yapılacak muhabere için Bell tarafından garanti veriliyordu. Bell, 1877'de Madel S. Hubbat isimli sağır ve dilsiz bir kızla evlendi. 1880'de Fransız hükümetinin Volta mükafatını aldı. Washington'da Vita Enstitüsünü kurarak sağır ve dilsizler üzerine çalışmalar yaptı. 1882 yılında Amerikan vatandaşlığını kabul etti. 1922 yılında Nova Scotia'daki evinde öldü. Cenaze töreni müddetince ona karşı saygı olmak üzere memleketindeki telefonların hiç biri kullanılmadı. Telefon için ilk patent Mart 1876'da A. Graham Bell' verilmiş ve telefonun bulucusu olarak da tarihe geçmiş ve haberleşmede yeni bir çağı başlatmıştır. Bell'in telefonunda ,bir silindir üzerine geçirilmiş ince bir altın zar vardı. Üzerinde konuşulduğunda zarın titreşimiyle buna bağlı olan demir çubuk elektromagnet içinde hareket ediyor ve hattın geçen akım konuşmanın şiddeti ile değişiyordu. 1877'de T.A Edison tarafından endüksiyon bobini ile çalışan yeni bir telefon geliştirildi ve daha uzak mesafelerden telefon konuşması yapma olanağı doğdu. 1878 yılında W.Siemens tarafından elektrodinamik telefon, nihayet 1881' de ise H.Hunning tarafından halen kullanılmakta olan karbonlu mikrofönler bulunmuştur.

İlk Telefon Santrali

Yer yüzündeki ilk telefon santrali 28 Ocak 1878'de Amerika'da New Haven Connecticut'da işletmeye açıldı. Bu santrale ilk olarak 28 abone bağlanmıştı. Daha sonra benzer santraller başka merkezlere de kurulmuştu. Ancak bu santrallerin hepsi de manuel olarak çalışıyorlardı. Yani bağlantılar bir operatör tarafından yapılıyor, zil voltajı manyeto ile üretiliyor ve besleme, lokal bataryalardan sağlanıyordu.

İlk Otomatik Santral

12 Mart 1889 tarihinde Amerika'lı Almon B. Strowger tarafından ilk otomatik santral bulunmuştu. Bu santralda bir silindir içinde dairesel kontak dizileri bulunmaktaydı ve seçici adım adım ilerleyerek aranan aboneye göre bu kontaklardan birine temas etmekte idi. Yer yüzündeki ilk otomatik santral 3 Kasım 1892 tarihinde İndiana eyaletinin La Porte merkezinde servise verildi.

Telefon Santrallarının Avrupa'ya Girişİ:

Telefon santrallarının Avrupa'daki gelişmesi, Amerika'dan pek geri kalmıyordu. Avrupa'da ilk manyetolu manuel telefon santrali Ağustos 1879'da Londra'da 8 abone ile servise verilmişti. Bunu takiben Avrupa'nın pek çok merkezinde bu tür santrallar hizmete açılmış ve 1881 yılında çeşitli merkezlerde telefon idareleri kurulmuştu.. 1882'de Londra'nın telefon abone sayısı 1338 idi. 1885'de Berlin'de yapılan Uluslararası Telekomünikasyon Birliğı toplantısında telefon konusunda ilk standartlar kabul edilmişti.

Transmisyon:

Telgraf devrelerinde olduğı gibi ilk zamanlar, üzerinden konuşmanın geçirildiğı devreleri dönüşü her iki tarafta da topraktan sağlanan tek telli devrelerdi. Bu tür devreler ekonomik olmakla birlikte, gürültü yaratıyor ve bir hattaki konuşma diğer hatlardan duyulabiliyordu. Sonunda daha pahalı olmasına rağmen tek telli hattın sakıncaları dikkate alınarak, iki telli hatların kullanımına geçildi. Kullanılan transmisyon ortamı ise yalnızca metalik tellerdi ve uzak mesafelerde zayıflama, çok büyük bir sorundu. 1887'de İngiltere'de O.Heaviside tarafından başlatılan araştırma sonucunda bulunan ve belirli aralıklarda hatta yerleştirilen yükleme bobinleri sayesinde bu sorun çözülmüştü. 1889 yılında Viyana-Prag ve 1891'de de Londra-Paris sistemi servise verilmişti. Yükleme bobini konusundaki çalışmalar O.Heaviside tarafından başlatılmış olmasına rağmen, bu konudaki patent 1899 yılında M.L.Pupin tarafından alınmıştı.

Abone ve santrallar arası devre sayılan arttıkça yer üstündeki direkler üzerinden kablo çekimi büyük zorluklar yaratmış ve 1891 yılında kablolar yer altına alınmaya başlanmıştı.

Kadranın Bulunuşu:

Strowger'in tasarladığı ilk otomatik santraldan her aboneye 5 tel çekiliyordu. Bunlardan birisi ses iletimi, üçü aranan numaranın santrala aktarılması, beşincisi ise hattın çözülmesi için kullanılıyordu. Buna karşılık telefon makinelerinde de dört ayrı anahtar bulunuyordu. Aranan numaranın yüzler rakamı birinci, onlar rakamı ikinci ve birler rakamı da üçüncü anahtar vasıtasıyla santrala iletiliyordu. Telefon makinesindeki dördüncü anahtar ise konuşma sonunda hattın çözülmesi için kullanılıyordu. 1908'de halen kullanılmakta olan kadranın bulunmasıyla aranan telefon numarasının rakamlarını iki telli konuşma hattından göstermek mümkün olabilmiş ve santral dan her abone için 5 tel çekilmesi zorunluluğı da ortadan kalkmıştı.

CB Santraller:

XIX.Asrın sonlarına doğru telefon santrallerinde en büyük gelişme,lokal bataryalı(manyetolu) santralardan, merkezi bataryalı santrallara geçilmesidir.Bu sayede işaretleşme amacıyla röleler ve lambaları kullanmak mümkün olmuştu.İlk merkezi bataryalı santral 1892’de Boston’da hizmete verilmiş olup 1901 yılına kadar ABD’de bu tür santral sayısı 14’ye ulaşmıştı. 1899’da Western Elektrik şirketi İngiltere’nin Bristol şehrinde bir merkezi bataryalı santral kurulması işini üstlenmiş ve kendi türünde Avrupa’nın ilk santrali olan bu sistemi 15 Nisan 1900 tarihinde tamamlamıştı.

Elektronik Lambaların Bulunuşu:

1904’de A.Fleming tarafından termioyonik lambaların bulunmasıyla diğer elektrik endüstrilerinde olduğu gibi telefon endüstrisinde de büyük gelişmeler meydana gelmişti.Daha sonraları Dr.L.deForest tarafından yükselteç olarak kullanılabilmek amacıyla bu lambalara üçüncü bir eleman eklenmiş ve 1913 yılında güvenli tekrarlayıcılar üretilerek hizmete verilmişti.Bu lambalar sayesinde santraldaki işaretleşme sinyalleri de elektronik olarak üretilmeye başlanmıştı.

Otomatik santrallerin Genişleme ve Gelişmesi:

Birinci Dünya savaşından önce iş gücünün ucuz olmasına rağmen maliyetin yüksek oluşu nedeniyle, otomatik santrallerle rağbet pek fazla değildi. Birinci Dünya savaşından sonra geliştirilen üretim yöntemleri sayesinde otomatik santrallerle rağbet artmıştı. Birinci Dünya Savaşına kadar, genel olarak kullanılan otomatik santraller Strovger’in bulduğu tiptendi. Avrupa’da ilk olarak 1899’da Berlin’de 400 her olarak servise verilmişti.

1910’da otomatik santraller konusunda yeni fikirler doğmaya başlamıştı. Strowger sisteminde farklı olarak, seçicilerin hareketi doğrudan telefon makinesinde değil, aranan numaranın önce bir yazıcıda depolanması ve seçicilerin hareketlerinin de bu yazıcılar tarafından kontrol edilmesi sağlanmıştı. Daha sonraları oldukça geniş kullanım alanı bulan bu tür bir sistem, Western Electric firması tarafından ilk olarak 1910 yılında üretilmişti. Bu tür sistemlerde seçiciler hareketi,her çatı için ayrı olan bir motor tarafından tahrik edilen millerden alıyorlardı. Bu nedenle de bu tür sistemlere “dönücü seçicili sistemler” denilmişti. 1920’lerde dönücü seçici yerine, krosbar seçicilerin bulunmasıyla telefon santrallerinde yeni bir gelişme yaşandı. Krosbar seçiciler birbirleriyle kesişen yatay ve dikey diziler halindeki kontaklardan oluşmakta ve herhangi bir kesişme noktasındaki kontaklar kapatıldığında, kapalı tutulabilmekteydi. İsveç PTT idaresi Televerket, 1926’da bu tür seçicilerin kullanıldığı telefon santrali üretimine başlamıştı. Daha sonraları bu sisteme ortak kumanda teçhizatı olan markör eklenmişti.

Elektronik Santrallar:

1960 yılına kadar elektro mekanik sistemler üzerinde değişik üreticiler tarafından çeşitli iyileştirme ve geliştirmeler yapıldı, hatta bazı kısımları elektronik olarak gerçekleştirilmiş olmasına rağmen, sistemler elektromekanik karakterlerini aynen korudular. Elektronik santral konusunda çalışmalara 1940’larda başlanmış olmakla birlikte, bu konuda sonuç verici çalışmalar 1950 yılında transistörün bulunmasıyla gelişmişti. İlk elektronik abone santral Kasım 1960’da ABD’nin Moris şehrinde BTL firması tarafından kurularak servise verilmişti. Bu santral kayıtlı program tarafından kontrollü idi. Yol verme matrisi rölelerinden oluşuyordu. ve ses iletimi uzay bölümlüydü. Daha sonraları elektronik santrallarda yol verme matrisi de yarı iletken elemanlardan oluşturulmuş ve ses iletimi transmisyon kolaylığı nedeniyle zaman bölümlü “Digital” olarak gerçekleştirilmişti. Elektronik santralların diğer santrallara göre daha az yer kaplaması, bakım ve işletme kolaylığı ve pek çok avantajları bulunuyordu. Elektromekanik santralardaki girdi fiyatlarının hızla artışı, ülkeleri elektronik santralarla yöneltmiştir.

Türkiye’de Telefon: A.Graham Bell’in telefonu 1878 yılında Paris’te sergilenmişti. Bunun ardından bir çok Avrupa ülkesi bu yeni alete ilgi göstermiş ve Türkiye’ye de bu model telefon icadından 5 yıl gibi kısa bir süre sonra, yani 1881’de gelmişti. .Bu yılda Soğuk Çeşme’deki Nezaret Dairesiyle Yeni Cami’deki ahşap postane arasında tek telli bir telefon hattı kurulmuştu. Aynı yıl içerisinde İstanbul’da bu tür hat sayısı üçe çıkmıştı. Bu hatlar dört milimetre karelik demir tellerden oluşuyordu. 1886’da evlere özel telefon girmesi ve gümrükten telefon ve elektrikli aletlerin geçirilmesi yasaklanınca bu hatlardan birisi dışındaki diğer ikisi toplanmıştı. Ancak 1908’de Meşrutiyetin ilanı ile bu yasaklar kalktı ve rahat bir ortama gidildi. Ancak bu defa teknik bilgi birikimi, gerek devlet kadrolarının, gerekse özel kesimin telefon için birden bire doğan aşırı ihtiyacına yeterli gelememişti. Bu yüzden kısa zamanda bozulan ve kullanılamaz hale gelen tesisatlar bir hayli çoktu. Buna rağmen 1909’da Fransa’dan altı adet çeşitli kapasitede santral, manyetolu telefon makineleri ile birlikte alınmış ve postane ile çeşitli telgraf hanelere kurulmuştu 1909’da 28 hatlık ilk manuel telefon santralı kurulmuş, İstanbul’daki telefon adedi 825 e ulaşmıştı.

Yine 1909’da İngiliz Herbett Laws Webb, İstanbul ve civarında kurulacak telefon şebekesine ait imtiyaz istemişti. 9 Mayıs 1911’de Yeşilköy’den Rumeli Kavağı’na ve Adalar dahil olmak üzere Pendik’ ten Anadolu Kavağına kadar olan muayyen hudutlar dahilinde telefon santralı ve şebekesinin tesis ve işletmesi imtiyazı bu şirkete verilmiş ve yapıma aynı yıl başlanmıştı. Büyük İstanbul, Beyoğlu ve Kadıköy merkezi bataryalı santralları, 1913 yılı başında işletmeye açıldı. 1915’te savaş dolayısıyla telefon bakım ve işletmesini yürüten yabancılar ülkeyi terk edince santralların bakımı ülkenin teknik elemanlarına kaldı ve 1919’a kadar büyük yokluklar içinde santrallar işletilmeye çalışıldı. 1919’dan sonra yabancı şirket işletmeyi tekrar üzerine aldı ve 1924’e kadar sıra ile Bebek, Bakırköy, Yeşilköy, Kandilli, Erenköy. Büyükdada,

Büyükdere, Tarabya, Paşabahçe, Kartal ve Heybeliada merkezlerine birer adet merkezi bataryalı santral kurdu. 1924'te İzmir ve Ankara'da da bazı manyetolu santraller kuruldu. Tek devreli ilk şehirler arası haberleşmesi Ankara, İstanbul arasında 1 Eylül 1929 tarihinde gerçekleşti. Önce İstanbul, İzmir ve sonra da Ankara'ya telefon şebekesi yapıldı.

Dünyada ve Ülkemizde Telefonla ilgili Çalışmalar:

1912'de Posta ve Telgraf idaresi telefonu hükümetin tekeline almıştı. 4 Şubat 1924 'te 406 sayılı Telgraf ve Telefon kanunu ile yurdun her tarafında telefon tesisi kurmayı ve işletmeyi Posta Telgraf ve Telefon Genel Müdürlüğüne verildi. 1931'de Milletlerarası manuel görüşme imkanının başlamasından sonra, 1976'da şehirler arası tam otomatik (STD) ve 1979'da da milletlerarası tam otomatik (ISD) telefon görüşme imkanı sağlandı. 1987 sonunda ise, santral kapasitesi 4.617.675 hatta, abone sayısı ise 3.805.000 adede ulaştı. Aynı hat üzerinden birden fazla konuşma temin eden telefon multiplex sistemi, ilk olarak 1918 yılında Amerika'da hizmete verilmiş, ülkemizde 1934 yılında kullanılmaya başlanmıştı.

İlk koaksiyel kablo sistemi 1936'da Newyork City-Philadelphia ve Berlin-Leipzig arasında kurulmuş, ülkemizde ise 1967 yılından itibaren hizmete girmişti. Mikro dalga radyo-link sistemi 1934'te Fransa-İngiltere arasında kurulmuş olup, ülkemizde ise analog radyo-link sistemi Türkiye-Yunanistan arasında 1959 yılında tesis edilmişti. Televizyon program nakline imkan sağlayan geniş bantlı ilk radyo-link sistemi de 1971'de hizmete verilerek, yurt içinde televizyon program nakli sağlanmıştı. Radyo-link sistemleri aracılığıyla milletler arası televizyon nakli ise 1972 'de gerçekleştirilmişti.

İlk denizaltı kablo sistemi 1956'da Amerika-İngiltere arasında döşenmiş, ülkemizde ise 1975 yılında Türkiye-İtalya (Antalya-Catania) arasında hizmete verilmişti. İlk ticari uydu yer istasyonu 1965'te Amerika'da tesis edilmiş, ülkemizde ise Atlantik Okyanusu üzerindeki IN-TELSAT uydusu üzerinden Afrika ve Okyanus aşırı ülkeleri dahil olmak üzere, 11 ülke ile aracısız ve emniyetli olarak haberleşme imkanı sağlayan ilk uydu yer istasyonu 1979 yılında Ankara'da hizmete girmişti. EUTELSAT uydusu üzerinde sayısal teknolojiye göre çalışan ve Avrupa yer istasyonları ile direkt bağlantı sağlayan ikinci yer istasyonu 1985'te alınmıştı.

İlk Otomatik Santraller:

Önceleri iki nokta arasındaki haberleşme ihtiyacını karşılayan telefon hizmeti, daha sonraları birden fazla kimsenin birbirleriyle konuşabilmelerini temin yönünden manuel ve otomatik telefon santralleri ile gelişmesini sürdürmüştü. İlk manuel santral 23 Mayıs 1909'da İstanbul Büyük postane binasında 50 hatlık olarak tesis edildi.

Türkiye'de ilk otomatik santral 11 Eylül 1926'da Ankara'da 2000 hatlık olarak servise

verilmişti. Bu santral L.M.Ericsson firmasından satın alınmış olup, dönücü seçicili türdendi. İzmir’de yine buna benzer türden santrallerin kurulmasına 1928 yılında başlanmış olup, 1930 yılında İzmir’deki otomatik abone sayısı 1300’e ulaşmıştı. İstanbul’da ise 1931 ve 1932 yıllarında İstanbul, Beyoğlu ve Kadıköy merkezlerine, Standart Electric firmasından alınan dönücü seçicili otomatik santraller kurulmuştu. 1 Eylül 1935 tarihinde devlet santrallerle birlikte telefon tesisatının tümünü, yabancı şirketlerden satın almıştı. Bu tarihte İstanbul’daki otomatik abone sayısı 10.000 civarında idi.

Ankara-İstanbul arası telefon haberleşmesi 1929’da tek devre ile başlamıştı. 1932’de ise Avrupa’daki Sofya, Belgrad, Viyana gibi merkezler de görüşmelere açılmıştı. Ankara-İzmir hattı ise 1937 yılında tamamlanmıştı.

Otomatik Santrallerin Gelişmesi:

1967 yılında Krosbar santral üreten NET AŞ fabrikası kuruluncaya kadar otomatik santraller yurt çapında çok yavaş bir tempoda artmıştı. Bu tarihte otomatik santral kapasitesi yaklaşık 200.000 hatlıktı. Netaş, PTT Genel Müdürlüğü’nün % 49 ve Kanada Northern Electric şirketinin %51 katkıları ile ortaklaşa kurdukları ve %75 lik yerli katkı ile krosbar telefon santrali üreten bir şirketti. Bu şirketin yıllık üretim kapasitesi yaklaşık 200.000 hattır. PTT’ nin öz malı olan ARLA -Ümraniye fabrikasında şehirler arası bağlantıları için tüm multipleks sistemleri üretilmektedir. Telefon santrallerinde asıl gelişme NETAŞ’ın kurulmasıyla başlamış ve kapasitesi 1.250 milyona ulaşmıştır.

28 Eylül 1976 tarihinde İstanbul’da başlatılan şehirler arası otomatik görüşme imkanı yurt çapında yaygınlaştırılmış ve 100 den fazla yerleşim merkezi birbirleri ile otomatik olarak telefon görüşmesi yapabilmişlerdi. 18 Ağustos 1979’ da İstanbul’un bazı santrallerinde başlatılan milletler arası otomatik arama imkanı da yaygınlaştırılarak, yurt içinde 36 yerleşim merkezinden 39 ülkeyle otomatik görüşme yapılabilir hale gelmişti.

1940 yılında Ankara-İstanbul arasında tesis edilen 2 adet tek kanallı havai hat çoklayıcı (Kuranportör) sistemi haberleşmede eskiye göre büyük kolaylık sağladı..

Türkiye’de ilk telex sistemi manuel olarak 1954 yılında kuruldu. Kasım 1973’ de ise ilk otomatik telex santrali hizmete girdi. 1985 yılı sonunda, 22.484 hat kapasiteli olan toplam otomatik telex santral hat kapasitesi 1986 yılı içinde yapılan 895 hat ilavesi ile 23.397 hatta çıkarıldı ve bekleyen taleplerin tamamı karşılanmış oldu. Resim ve basılı evrakı yurt içinde ve yurt dışındaki alıcılarına 4 saate kadar kısa bir sürede ulaştırabilen elektronik mektup, ilk olarak 1984 yılında 4 büyük şehrimizde ve 9 ülke ile irtibata başlamıştı. 1987 yılı Temmuz sonunda elektronik mektup servisi bulunan şehir sayısı 71’e haberleşme yapılan ülke sayısı da 27’ye ulaşmıştı.

Yazılı metin naklinde telekse nazaran bir çok üstünlüklere sahip, 33 sahife kapasiteli kaseti ve hafızası ile günümüz modern işletmeciliğin en büyük yardımcısı olarak bilinen teleteks ülkemizde 1986 yılında hizmete girdi.

Şehir içi şebekelerinden sonra şehirlerarası irtibatların da yapılması artık bir zaruret haline geldiğinden havai hat tekniğinin de gelişmesine yol açmıştır.



Alexander Graham Bell (1847-1922)

Konuşma dersi verdiği sağırlara ilişkin çalışmaları sonunda telefonu geliştirmiştir. Resimde, New York - Chicago hattında ilk telefon konuşmasını yaparken görülmektedir.

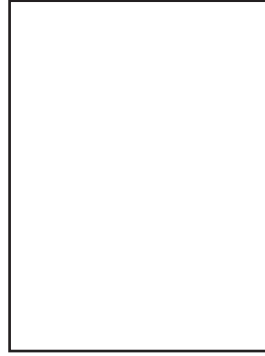
NAZIRLAR



Ahmet Ŗükrü Bey
İlk Posta Nazırı,
İlk Posta Ve Telgraf Nazırı
(1871-1872)



Hüseyin Hasip Efendi
Posta Nazırı
(1842-1852)



İsmail Bey
(1852-1857)



Biluri Mehmet Efendi
İlk Telgraf Nazırı
(1855-1861)



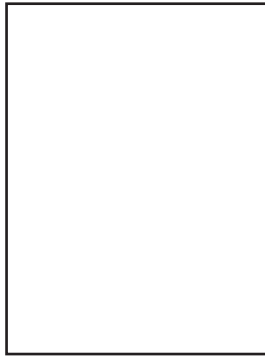
Garabet Artin Davut Paşa
Telgraf Nazırı
(1861)



Rıza Yusuf Paşa
Telgraf Nazırı
(1862)



Franko Efendi
Telgraf Nazırı
(1862)



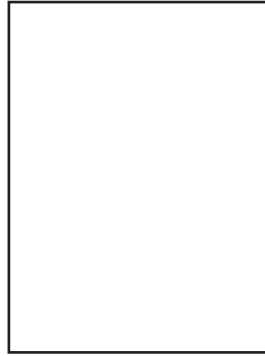
Arif Mehmet Efendi
Telgraf Nazırı
(1862-1863)



Kamil Bey
Telgraf Nazırı
(1863)



Nafiz Ahmet Bey
Posta Nazırı
(1857-1859)



Rıza Mehmet Bey
Posta Nazırı
(1859-1862)



Agah Efendi
Posta Nazırı
(1862-1865)



Mehmet Kadri Paşa
Posta Nazırı
(1865-1866)



Agaton Efendi
Telgraf Nazırı, Posta Nazırı
(1866-1868)



Anton Tıngır Yaver Paşa
Pasta Nazırı,
Posta ve Telgraf Nazırı
(1868-1871)(1875-1877)



Abdullah Feyzi Bey
Telgraf Nazırı,
Posta ve Telgraf Nazırı
(1869-1871)



Salim Bey
Posta ve Telgraf Nazırı
(1865-1873)



İzzet Efendi
Posta ve Telgraf Nazırı
(1880-1888)



Haydar Efendi
Posta ve Telgraf Nazırı
(1878-1880)



Hasan Ali Efendi
Posta ve Telgraf Nazırı
(1888-1895)



Hüseyin Hasip Efendi
Posta ve Telgraf Nazırı
(1895-1908)



Ali Galip Bey
Posta ve Telgraf Nazırı
(1908)



Mustafa Fuat Bey
İlk Posta, Telgraf ,
Telefon Nazırı
(1908-1909)



Mösyö Sterpen
Posta, Telgraf ve Telefon Nazırı
(1909-1911)



İstanbullyan Efendi
Posta, Telgraf
Telefon Nazırı
(1911)



İbrahim Selim Susa Efendi
Posta, Telgraf
Telefon Nazırı
(1911)



Mehmet Talat Paşa
Posta, Telgraf
Telefon Nazırı
(1911-1912)



Ziya Paşa
Posta, Telgraf
Telefon Nazırı
(1912)



Abdurrahman Vefik Sayın
Posta, Telgraf
Telefon Nazırı
(1912)



Sabri Bey
Posta, Telgraf
Telefon Nazırı
(1912)



Mozoros Bey
Posta, Telgraf
Telefon Nazırı
(1912)



Oskan Efendi
Posta, Telgraf
Telefon Nazırı
(1912-1914)



Ahmet şükrü Bey
Posta, Telgraf
Telefon Nazırı
(1914-1917)



Hüseyin Haőım Bey
Posta, Telgraf
Telefon Nazırı
(1917-1918)



Abdurrahman şeref Bey
Posta, Telgraf
Telefon Nazırı
(1918)



Rıza Tevfik Bölükbaőı
Posta, Telgraf
Telefon Nazırı
(1918)



Yusuf Franko Paşa
Posta, Telgraf
Telefon Nazırı
(1918-1919)



İbrahim Ethem Dırvana
Posta, Telgraf
Telefon Nazırı
(1919)



Mehmet Ali Bey
Posta, Telgraf
Telefon Nazırı
(1919)

POSTA VE TELGRAF MÜDÜRLERİ



Mustafa Fuat Bey



M. Sterpen

TELGRAF MÜDÜRLERİ



Billuri Mehmet Efendi



Davut Efendi



Rıza Yusuf Paşa



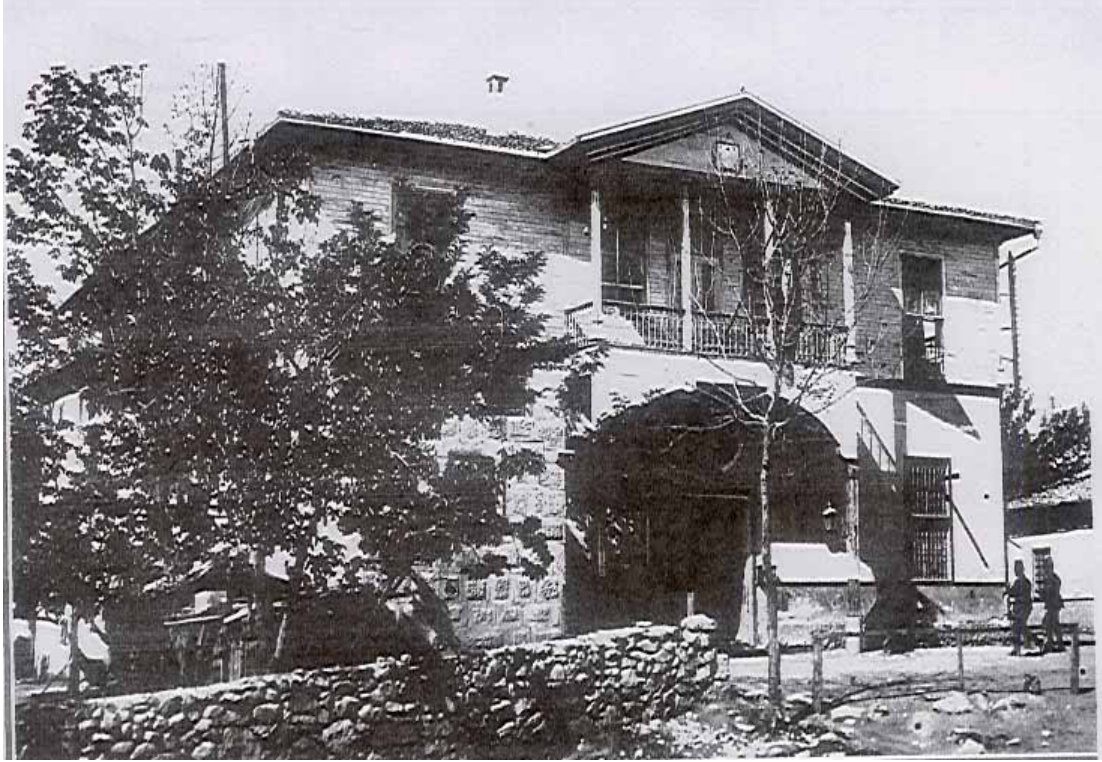
Franko Efendi



Agaton Efendi

Arif Bey
Dikran Efendi
Fevzi Bey

Kamil Bey
Aleko Efendi



Ankara'nın İlk PTT Binası (1923) 1925 Yılında Büyük Postane Yapıldıktan Bu Binada Önce Hukuk Mektebi, Daha Sonrada Ankara Radyosu Hizmet Vermiştir.



1925 Yılında İnşaatı Tamamlanan Ulusdaki Büyük Postanenin 1935 Yılında Çekilmiş Bir Fotoğrafl
(Günümüzde bu binanın yerinde yeni postane hizmet vermektedir.)



Lozan Barış Konferansı Dolayısıyla İsviçe Konfederasyonunca Yaptırılan Madalyon ve Antlaşma Dolayısıyla Bastırılan Pul

Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün

İsmet İnönü ve Ziya Gökalp'la Teati Edilen Telgrafları

TELGRAF

*Gazi Mustafa Kemal Paşa Hazretlerine.**Eğer hükümet kabul ettiğimiz şeyin kesinlikle reddinde kararlı ise, bunu bizim yapmamıza imkân yoktur. Düşüne düşünce benim bulduğum yol, İstanbul'daki komiserlere tebliğat yapıp imza salâhiyetini bizden almaktır. Bu hâl de, gerçi bizim için, yerküre üzerinde görülmemiş bir skandal olur. Fakat vatanın yüce menfaatleri şahsî düşüncelerin üzerinde olduğundan, Milleti Hükümet kanaatini tatbik eder. Hükümetten tesekkür beklemiyoruz. Çalışmalarımızın değerlendirilmesi millete ve tarihe bırakılmıştır.**Lausanne, 18 Temmuz 1923
İsmet (İnönü)*

TELGRAF

*İsmet Paşa Hazretlerine.**18 Temmuz 1923 tarihli telgrafnâmenizi aldım. Hiç kimsede tereddüt yoktur. Elde ettiğiniz muvaffakiyeti en sıcak ve samimi hissiyatımızla tebrik etmek için usulen (antlaşmanın) imzalanmış olduğunun bildirilmesini beklemekteyiz kardeşim.**Ankara, 19 Temmuz 1923
Gazi Mustafa Kemal
TBMM Başkanı, Başkomutan*

TELGRAF

*Gazi Mustafa Kemal Hazretlerine.**Her dar zamanında Herzer gibi yetişirsin. Dört beş gündür çektiğim azabı tasavvur et. Büyük işler yapmış ve yaptırılmış adamsın. Sana bağlılığım bir kat daha artmıştır. Gözlerinden operim pek sevgili kardeşim, aziz Şefim.**Lausanne, 20 Temmuz 1923
İsmet (İnönü)*

TELGRAF

*Lozan Türk Delegasyonu Başkanı ve Dışişleri Bakanı İsmet Paşa Hazretlerine.**Millet ve hükümetin zât-ı âlilerine tevcih etmiş olduğu yeni vazifeyi muvaffakiyetle tamamlamış bulunuyorsunuz. Memlekete bir dizi faydalı hizmetten ibaret olan övürümüzü bu defa da tarihi bir muvaffakiyetle taçlandırdınız. Uzun mücadelelerden sonra vatanımızın sülh ve istiklâle kavuştuğu bu günde parlak hizmetiniz dolayısıyla zât-ı âlinizi, muhterem arkadaşlarımız Reza Nur ve Hasan Beyleri ve mesainizde size yardım eden bütün delegeleri müteşekkirene tebnik ederim.**Ankara, 24 Temmuz 1923
Gazi Mustafa Kemal
TBMM Başkanı, Başkomutan*



TELGRA7

*İstanbul Beyoğlu Fransız Hastanesi'nde Muhterem Türk
Mütefekkiri Ziya Gökalp Beyefendiye,*

*Rahatsızlandığınızdan çok teessürle haberdar oldum. Sağlık
ve âfiyetiniz haberine memleketçe intizar olunmaktadır. Hızla
sağlığınıza kavuşmanız için Avrupa'da tedavinize ihtiyac
varsa icap eden her şeyin tahsisini üstleniyorum. Sağlığınız ve
tedavi yeriniz hakkında cevabınızı bekler, muhabbetkâr selâm-
larımı beyan ederim efendim.*

*21 Ekim 1924
Cumhurbaşkanı
Gazi Mustafa Kemal*

POSTA KUTULARI

Günümüze kadar gelen en eski posta kutusu resimleri XVII. yüzyılın sonlarına aittir. Ancak yazılı kaynaklardan, denizcilerin kutup taşları adı verilen özel yerlerdeki mektup taşlarının altına mektuplarını bıraktıkları anlaşılmaktadır.

Bu mektupların alıcılarına gidiői, ters yöne giden gemilerin mürettebatlarının bunları bulup götürmeleri ümidine bağlıyordu.



1635-39 yılları arasında, Alman yazar ve kütüphaneci Adam Olearius ile birlikte bir ticaret kervanına katılan Johnn Mandelslo St. Helena ve Ümit Burnu'nda böyle mektup bırakma yerlerinin bulunduğunu bildirmiőtir.

Bugünkü posta kutularımızın, son derece basit biçimli öncüleri, dünyanın bazı yerlerinde IX. yüzyıla kadar kullanılmıştır.

Posta tarihinde, ilk posta kutularının 1641 yılından itibaren Hamburg'da, "Özgür Şehir Postacılığı"nın postahanesinde, tahtadan yapılmış biçimde kullanıldığı bilinmektedir.



Bu kutular, üzerlerinde tanınma işareti olarak, şehir armasını ve mektupların gidecekleri yerin adlarını taşıyordu. Bunlar yön belirten posta kutularıydı. O yıllardan sonra, Almanya, Fransa ve Avrupa'nın bazı ülkelerinde posta kutuları kullanıldı.

Ancak posta kutuları hep tartışıldı.

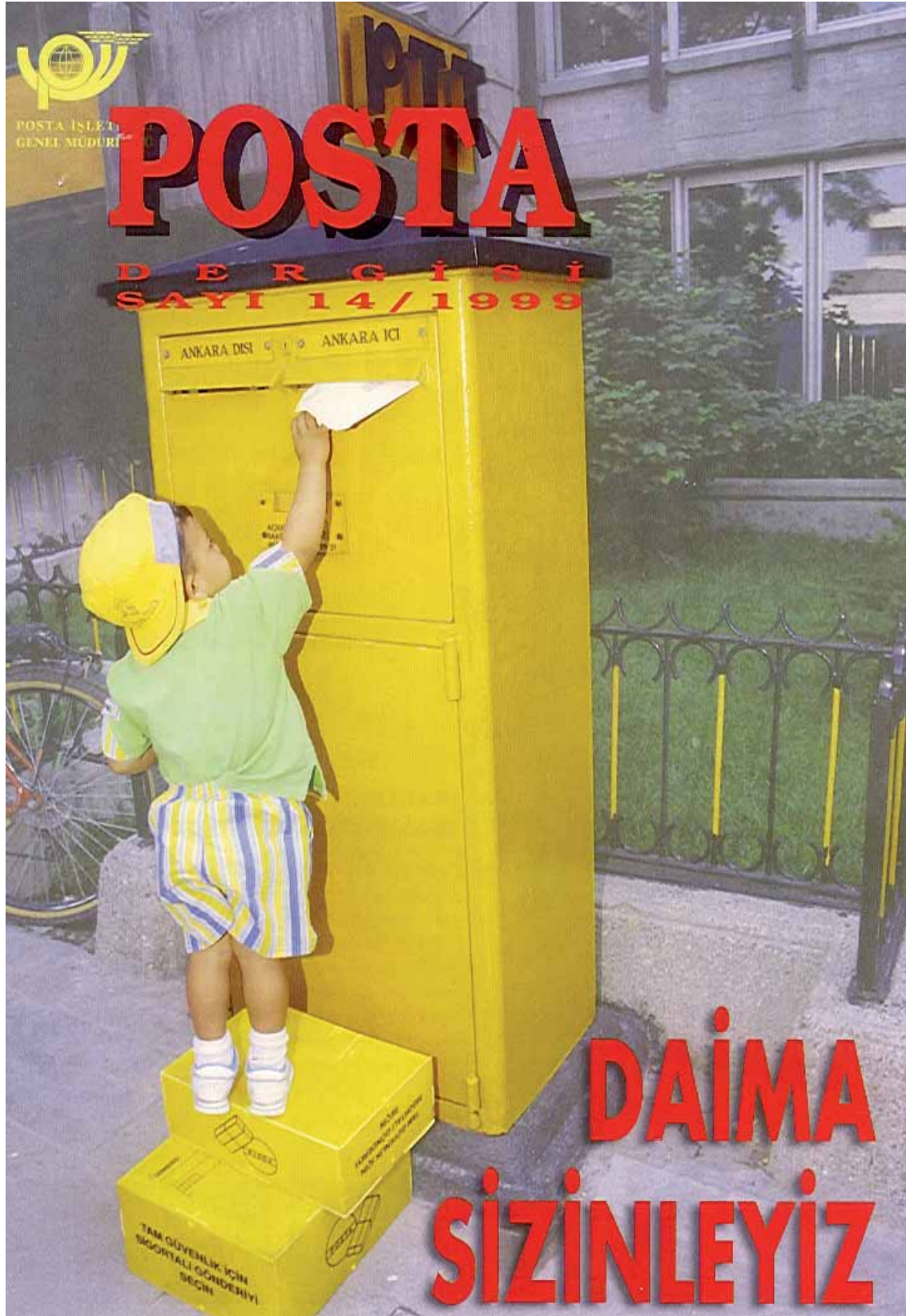


Mektup toplamada kullanılan posta kutularının yanı sıra, postahanelerde adres olarak gösterilip, mektupların yönlendirildiği kutular ve evlerin bahçelerinde posta iletim görevlilerine kolaylık sağlamak üzere konulanlar, çok değişik işlevleri ile posta tarihinde yer aldılar.



Bunlardan en ilginç ise Almanya, Saksonya - Jacobsthal'deki bir ailenin bahçelerindeki posta kutusunun konuklarıydı.

Bu kutuya, her iki yılda bir 5-6 kuş misafir oluyor, yavrularını büyük rahatlık içinde bu kutuda büyütüyorlardı.



PTT FABRİKASI

Telgrafın Türkiye 1855 yılında girişinden birkaç yıl sonra, gerekli cihazların yurt dışından getirilmesinde yaşanan sorunlar nedeniyle, bunların yurt içinde imal ve tamir edilmesinin uygun olacağı anlaşıldı, böylece ilk PTT fabrikası 1869 yılında kuruldu. Kısa bir müddet sonra bina yenilendi, 1876 yılında Çemberlitaş'ta bir konağa ve nihayet 1877'de aynı yerde yapılan binaya taşındı. Binanın bir deprem sonunda yıkılması üzerine kısa bir zaman için Ahırkapı'da kiralık bir binada çalışan fabrika, tesviye atölyesinin bulunduğu kısmın inşası üzerine tekrar eski yerine geldi ve 1916'da büroların bulunduğu bölümün ilavesi ile de en son halini aldı.

Fabrika başlangıçta sadece telgraf cihazlarını imalat ve tamirini yapmış, bu konuda milletlerarası sergide ürünlerin orijinalliği ve işçiliğinin kalitesi dolayısıyla çeşitli başarı belgeleri almıştı. Bu gelişmeler telefonun yurdumuza girişi ve telgrafın önemini kaybedişi ile durmuştur. Telefon işletmelerinin yabancı şirketler elinde oluşu, fabrikanın bu konu ile daha yoğun ilgisini, şirketlerin millileştirilmesine kadar geciktirmiştir. PTT'nin iktisadi devlet teşekkülü oluşuna kadar, fabrikanın faaliyetleri, çeşitli formaliteler yüzünden çok sınırlı kalmış, daha ziyade posta işletmesini ilgilendiren eşyaların ve mors teçhizatının imali ile sınırlı çalışmalar yapılmıştır.

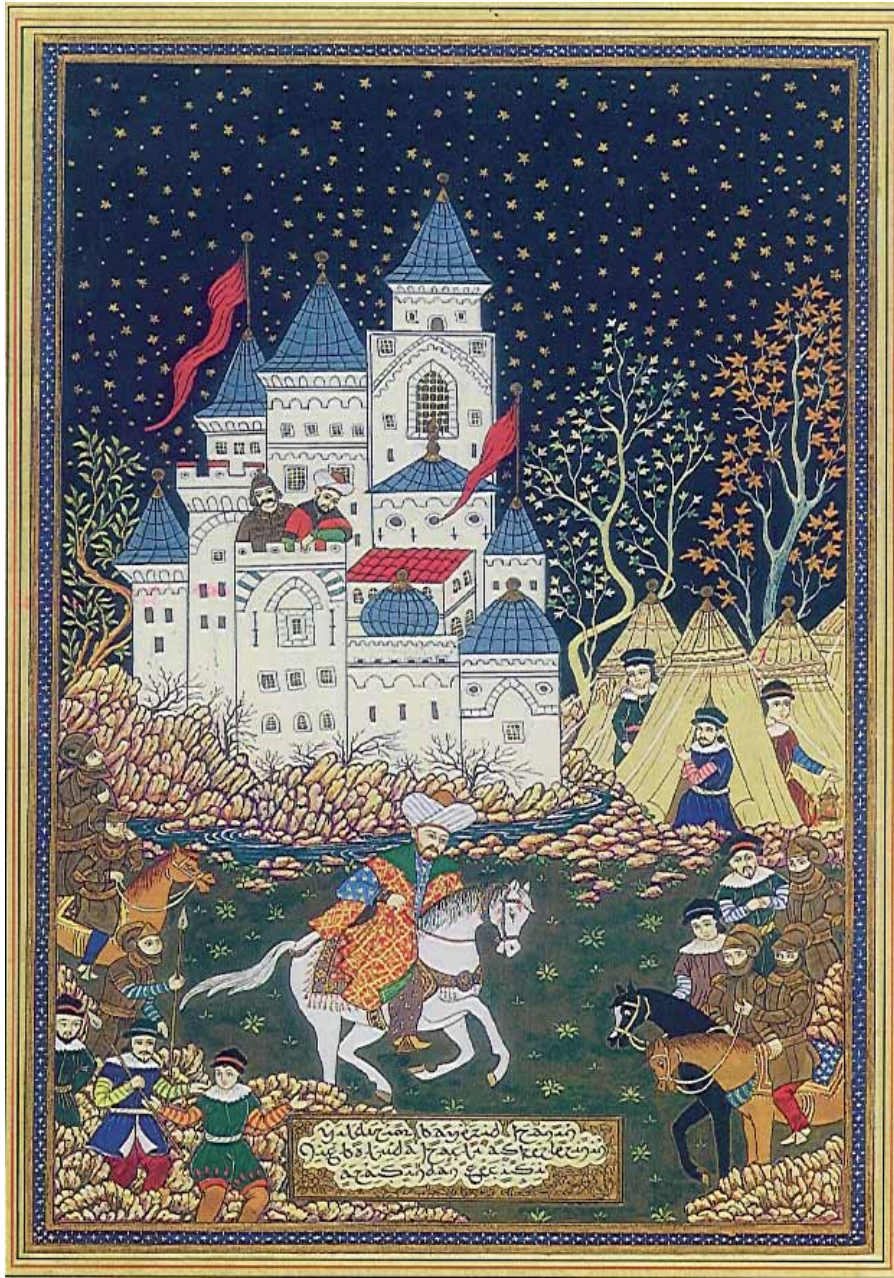
1954 Yılında Merkez Tamir Bakım Atelyesi adıyla Ankara Dışkapıda kurulmuş olup, burada genellikle araç ve grup elektrojenlerin bakım ve onarıma yönelik bakımları yapılmakta idi. Daha sonraları PTT'nin ihtiyaçları arttıkça atelyenin 1980 yılında ismi “ PTT Onarım ve Donatım Fabrika Müdürlüğü “olarak değiştirildi Fabrikada araç ve iş makinası, Grup elektrojen bakımları yanında bir takım imalatlarda yapılmaya başlandı. Grup Elektrojen, .Motorlu araçlar, İmalat, Etüd-Planlama gibi Grup Başmühendislikleri ihdas edildi. Türkiye genelindeki 5000 adet araç ve iş makinası ile jeneratörlerin 6000 saatlik ağır bakım ve onarımları yapılmaya başlandı.

İmalat Grup Başmühendisliğince şebeke hat malzemeleri, muhtelif postatorbaları, mühendis tipi çadır, kurumun tüm masa, sandalye, dolap ve benzeri işlerinin imalatı ile yükseltilmiş taban imalatları, TRT ve R/L kuleleri, anten, telefon kabini gibi imalatlar yapıldı.

1991 yılında Fabrika müdürlüğü daha da büyütülerek “PTT İmodsan Müessesesi” haline dönüştürüldü ve Macunköyde 245 dönüm arazi üzerinde kurulu tesislere taşınarak yaklaşık 700 personeli ile faaliyetine burada devam etti. Ancak araçların bir hayli eski olmasından dolayı bakımlarının çok pahalıya yapılması ve piyasa ile rekabetin olamaması nedeniyle 1998 yılında kapatıldı.

Halbuki 1950'den bu yana artan fabrika faaliyetlerinde teçhizatın yenilenmesinin ve önceleri dışarıdan temin edilen telefon işletmesine ait bazı malzemenin fabrikada yapılmasına başlanmasının büyük rolü olmuştu. 1965 yılında alınan bir kararla manuel santrallerin yabancı bir firmaya yapılmak üzere olan ihalesi iptal edilerek, bu donanımın her yıl artan yüzdelilerle PTT Fabrikasında imaline başlanmıştı. Dışarıdan getirilecek parça oranını %5'e kadar indirmeyi

hedef tutan bu faaliyeti gerçekleştirmek için tutarı bir milyon lira civarında yeni teçhizat iç ve dış piyasadan temin edilmişti. İlk kademe olarak 1965 yılında 146 adet LB pozisyonundan kasım sonuna kadar 116 adedi tamamlanarak yerine sevk edilmişti. 1966 yılında her yıl yapılmakta olan repartitör çatıları, emniyet dizileri, çeşitli telefon ve santral yedekleri, hat ve şebeke malzemeleri, posta ve abone kutuları, saha dolapları, tevezii ve kablo terminal kutularına ilaveten, 200 civarında LB ve 1550 dolayında şehirlerarası pozisyonu bulunmaktaydı. O dönemde fabrikada 150 işçi ve 15 memur çalışıyordu. Randımanın yüksek olması nedeniyle, ithal fiyatların %20-25'i oranındaki maliyetlerle üretim yapılıyordu. 1965 yılında fabrikaya bağlı olarak bir araştırma laboratuvarı kuruldu.



BÖLÜM - IV

CUMHURİYET DÖNEMİNDE PTT TEŞKİLATI

CUMHURİYET DÖNEMİNDE PTT TEŞKİLATI

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin kuruluşundan itibaren, yeni yönetim emperyalist güçlere karşı silahlı direnişi örgütleyebilmek amacıyla hızlı bir haberleşme sistemine ihtiyaç duymuş ve Meclis bahçesinde çadır içinde “Büyük Millet Meclisi Hükümeti Posta ve Telgraf Merkezi” adıyla bir postane ve telgrafhane açılmasına karar vermişti.

Başkent Ankara'nın o dönemde ülkenin diğer önemli kentleri ile yeterli haberleşme ağı bulunmuyordu. İmparatorluk başkenti İstanbul haberleşme ağının odak noktası olma özelliğini taşıyordu. Diğer illerle haberleşme ağını kurmak ve ulusal kurtuluş savaşını koordine etmek için kısa bir süre içinde Çankırı- Eskişehir-Samsun-Kastamonu-Afyon-Trabzon ve Erzurum ile Ankara'nın irtibatını sağlayacak telgraf hatları kuruldu



1925 Yılında inşa edilen Ankara Uluştaki PTT Genel Müdürlüğü Binası.

Posta ve telgraf merkezi olarak kurulan örgüt, 23 Ekim 1920 tarihinde Umum Müdürlük haline getirilerek Dahiliye Vekaleti'ne bağlandı. Haziran 1933'te 2208 sayılı kanun ile kuruluş Dahiliye Vekaleti'nden ayrılarak katma bütçeli bir Umum Müdürlük statüsünde Nafia Vekaleti bünyesine girdi. 1939 yılına kadar bu bakanlık bünyesinde kalan kuruluş, aynı yıl kurulan Ulaştırma Bakanlığına bağlandı. ve günümüze kadar da aynı bakanlığa bağlı olarak faaliyetini sürdürdü.

Kuruluş döneminde merkez teşkilatında yönetim kurulu ve Genel Müdürdan sonra daire başkanlıkları hiyerarşisi belirlenmiş,Taşrada ise Genel Müdürlüğe bağı Başmüdürlükler ve üniteler oluşturulmuştu.Taşra teşkilatı kuruluş yıllarında Bölge Başmüdürlüğü şeklinde örgütlenmişti.Sayısı 13 olan Bölge Başmüdürlükleri 14/6/1935 tarih 2822 sayılı yasa ile kaldırılarak her ilde,il müdürlükleri kurulmuştu.Ancak bu uygulama beklenen sonuçlar vermediğinden 4454 sayılı ve 5/7/1943 tarihli yasa ile Bölge Başmüdürlükleri yeniden kurulmuştu.

1980’li yıllara kadar 16 Bölge Başmüdürlüğü ve 3 Telefon Başmüdürlüğü olmak üzere toplam 19 Başmüdürlükle yurt çapında hizmet veren kuruluşun taşra teşkilatındaki Başmüdürlük sayısı zaman içerisinde hızla artarak,1994 yılında bütün il merkezlerinde Başmüdürlük haline getirildi.Başmüdürlüklere bağı merkez ve şubeler bulunmaktaydı.Bu merkez ve şubelerin sayısı kuruluşun olanakları genişledikçe tüm yurt çapında hizmetin ulaştırılması amacıyla artırılmıştır.

1926 yılında 788 olan iş yeri sayısı,1950’de 1847’ye, 1970’de 5929’a, 1994 sonunda 34.704 adede ulaşmıştı. 1994 yılı sonu itibariyle mevcut iş yerlerinin 1137 adedi PTT merkezi, 2872 adedi PTT şubesi, 29543 adedi ise PTT acentesi olarak hizmet vermekteydi. Hızla gelişen yapılanma faaliyetleri kapsamında tablo şöyleydi.

1995 yılında merkez sayısı 1154	şube sayısı 2856	PTT acente sayısı 27212
1996	“ “ “ 1152	“ “ 2658 “ “ “ 21050
2000	“ “ “ 1114	“ “ 2376 “ “ “ 2115
2005	“ “ “ 990	“ “ 1946 “ “ “ 1405 adet olmuştur.

Posta ve Telgraf müdürlüğü olarak kurulan ilk örgütün merkez teşkilatında Telgraf müdürü,Posta,Fen işleri,Sicil ve Personel,Tetkikat ve Muhasebe ve Malzeme müdürlükleri ile Hukuk Müşavirliği ve Teftiş Kurulu bulunuyordu.Aynı dönemde 13 il Başmüdürlük haline getirilerek yurt çapında örgütlenmeye gidildi. Edirne, Erzurum, İzmir, İstanbul, Adana, Bursa, Diyarbakır, Sivas, Trabzon, Kastamonu, Konya ve Van bu kapsamda Başmüdürlük olarak teşkilatlandı.1939 yılından itibaren Ulaştırma Bakanlığına bağı bir Genel Müdürlük olan kuruluş,1943 tarih ve 4454 sayılı yasa ile kısmi bir özerkliğe kavuşturuldu Bu yasa ile merkez ve taşra teşkilatına ücret tarifelerini serbestçe belirleme yetkisi verilmişti.Ancak kuruluş mali açıdan Muhasebe-i Umumiye ve Münkasa yasasına tabi olması nedeniyle devlet dairesi statüsünü koruduğu ve bu nedenle de istenilen hızda gelişemediği gerekçesiyle 1953 yılında çıkarılan 6145 sayılı yasa ile Kamu İktisadi Teşebbüsü (KİT) haline getirildi.

CUMHURİYET DÖNEMİNDE HABERLEŞME VE ULAŞIM

Bir ülkede haberleşmenin düzenli bir yapıya sahip olabilmesi için gerekli koşulların başında siyasal ve ekonomik bağımsızlık gelir. Haberleşmeyi düzenleyecek, iyi işlemlerini sağlayacak kaynaklar yoksa, sistemin kurulmasına ve işletilmesine de imkan yoktur. Eğer belirli bir dönemde bu imkanlar sağlanır, sonra yitirilirse kurulan sistem bozulur. Bu yüzden ekonomik ve siyasal bağımsızlık zorunludur. Afrika’da komşu ülkelerle haberleşmek için Paris veya Londra üzerinden geçmek zorunda olan ülkelerin durumu bunun açık bir örneğidir. Emperyalist ülkelerin kontrol altına aldıkları ülkelerde haberleşme sistemine egemen olmak için uyguladıkları bu yöntemin izleri bugün hala görülmektedir.

Osmanlı İmparatorluğu’nun 1919 yılında işgal altındaki görüntüsü, siyasal ve ekonomik bağımsızlığının olmadığını gösteriyordu. Bu durum, son dönemlerde haberleşme konusunda gerçekleştirilen gelişmelere de ara verilmesine yol açtı. Abdülhamit’ in tekelci ve baskıcı yönetimi döneminde önemli bir haberleşme aracı olarak geliştirilen telgraf, Kurtuluş Savaşı sırasında örgütlenmeye büyük ölçüde yardımcı oldu. Ayrıca Osmanlı döneminde ham madde kaynaklarına ulaşmak için kurulan demiryolu ağı da, kurtuluş hareketinin askeri ulaşım sorununun çözümüne katkıda bulundu.

Türkiye Cumhuriyeti büyük güçlükler aşılarak kuruldu. Ulusal sınırlar içinde çağdaş uygarlık düzeyine çıkabilmek için yeni düzenlemelere gidildi. Cumhuriyetin ilk yılları bu gelişme içinde devlet kontrolünün her alanda yaygın olduğu yıllardı. Haberleşme de bu kontrolün içinde idi. Anadolu Ajansı 1920 yılında devlet tarafından kuruldu.

Cumhuriyetin kuruluşunu izleyen yıllarda, ulaşım imkanlarının artırılması için büyük çabalar harcandı. Yabancı şirketler tarafından işletilen demiryolları devletleştirildi. 1926 yılında 2766 kilometre devlet yoluna karşılık 2378 kilometre olan yabancı şirketlerin demir yolları, 1948 yılında tamamen satın alındı. Bunun yanı sıra demiryolları yapımı sürdürüldü. Haydarpaşa-Ankara hattı, Kayseri-Sivas-Erzincan üzerinden 1951 yılında Horasan’a ulaştı. 1944 yılında ise Sivas-Malatya ve Diyarbakır üzerinden Kurtalan’a bağlandı. Cumhuriyet döneminde karayolları da yeniden düzenlendi. Ancak yol yapımının gelişmesi 1947 yılından sonra A.B.D’nin teşviki ve yönlendirmesi ile gelişti, karayolları örgütü 1950 yılında kuruldu.

Deniz ulaşımı ise Türkiye’de devamlı geriledi. Bu durum Cumhuriyet döneminde de giderilemedi. Buharlı gemilerin kullanımı yaygınlaşırken XIX yüzyılın ilk yarısında Osmanlı İmparatorluğu tersanelerinde gemilerin gövdeleri yapılıyor, makinaları ise İngiltere’den sağlanıyordu.

Hava ulaşımı ise Türkiye’de oldukça yenidir. 1965 yılında başlayan uçakla taşımacılığın geliştirilmesi 1960’lı yıllardan sonra yaygınlaştırıldı.

Cumhuriyetin ilk yılları bu büyük çabaların yanı sıra çağdaş haberleşme araçları-

nın Türkiye'ye gelişinin yoğunlaştığı dönemdir. 1908 yılında gelen telefon gelişmesini sürdürdü. 1927'de başlayan radyo yayınlarını, 1936 yılına kadar Telsiz Telefon Türk Anonim Şirketi yürüttü. Radyonun Devlet radyosu haline dönüşmesi 1936'dan sonra gerçekleşti.

Haberleşme sistemindeki ikinci yapı, devlet kontrolündeki radyo ve televizyon araçlarıdır. TRT Kurumu 1964 yılı başında kuruldu. Türkiye'nin Osmanlı İmparatorluğu'ndan beri süre gelen haberleşme geleneğinde özel haberleşmenin yeri hep sınırlı olduğundan bu önemli haberleşme aracı da yine devlet kontrolünde kuruldu. 1950 öncesi radyonun var olduğu dönemde bu önemli araç sadece ulusal bütünlük ve kalkınmaya yardımcı olarak ve çok sınırlı bir biçimde kullanıldı. Radyonun ve daha sonra televizyonun devlet adına ancak belirli bir grup ve sınıfların yararına kullanılması, 1950'li yıllardan sonra yaygınlaştı. Devlet kontrolündeki radyo ve televizyon için durum farklıydı. Başlangıçta özerklik TRT Kurumu'nun yasal özelliği idi. Daha sonraları Kurum özerk olmaktan çıkarıldı.

Haberleşmede biçimselliğin ötesinde, çağdaş düzeye ulaşmak, kullanılan tekniklerin yanısıra toplum yararına iyi işleyen bir sistem kurmaktan geçer. Haberleşme, uygarlığın bir göstergesi olup, her toplumun örgütlenme biçimi haberleşmeye farklı bir yapı vermiştir. Yaptıkları yollarla Roma'yı geride bırakan İnkalar'ın XIX. yüzyıla kadar bütün uygarlıklardan daha ileri bir uygarlık kurdukları bir gerçektir. XX. yüzyılda elektronik yöntemleri geliştiren ve haberleşmede yaygın biçimde kullanılan A.B.D. ile Sovyetler Birliği veya Japonya gibi ülkelerin en ileri uygarlık düzeyinde olmaları, üst düzeydeki haberleşme olanaklarının bir sonucudur.

Türkiye'de bugün en ileri haberleşme yöntemleri kullanılmakta, bunlar belirli ölçülerde yaygınlaşmaktadır. İnsanlar Devlet ve Anayasa güvencesi altında mektup gönderebilmekte, telgraf çekebilmekte, ulusal düzeyde otomatik hale gelen ve uluslar arası sisteme bağlanan telefon ve diğer araçlardan faydalanabilmektedir.

Türkiye'de Osmanlı İmparatorluğundan bu yana oluşan haberleşme yapısı batı örneğinin bir uygulaması olarak görülmektedir. Cumhuriyet döneminde haberleşme şu aşamalardan geçmiştir.

A- OTOMATİK TELEFON SANTRALİ:

11 Eylül 1926'da Türkiye'nin ilk otomatik santrali, 2000 hatlık kapasiteyle Ankara'da hizmete verildi. 1 Eylül 1929'da tek devreli ilk şehirlerarası haberleşmesi, Ankara-İstanbul arasında gerçekleştirildi.

B- KURANPORTÖR SİSTEMLERİ:

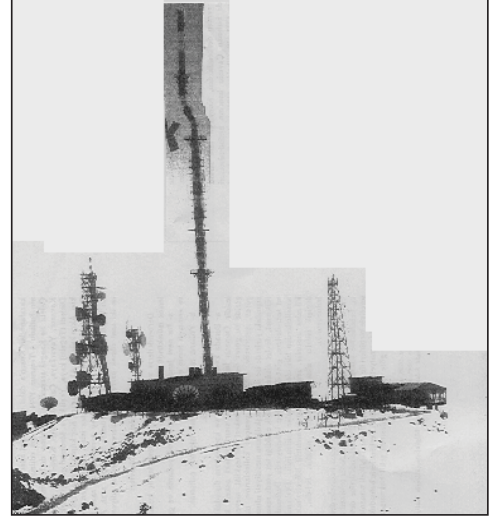
1940 yılında Ankara-İstanbul arasına tesis edilen 2 adet tek kanallı havai hat çoklayıcı

sistemi haberleşmede eskiye göre çok büyük kolaylık sağladı. 1946 yılında,

Ankara-İstanbul arasında 12+3 TN, İstanbul-İzmir arasında 12+3TN ve Ankara-Adana arasında 12+3 TN K/P sistemleri hizmete verildi

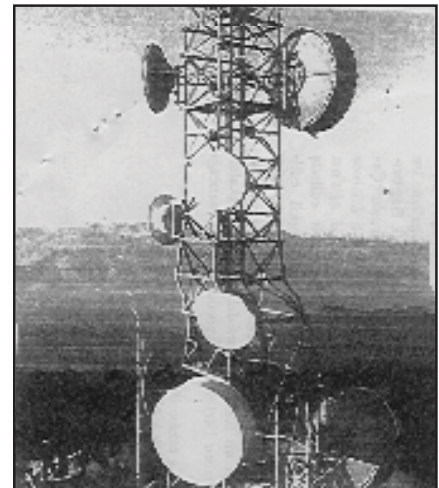
C-RADYOLİNK SİSTEMLERİ:

1970’de CENTO çerçevesinde,Türkiye-İran arasında analog R/L sistemi hizmete verildi. Radyolink,kablosuz ortamda elektro-manyetik alan yardımı ile görüntü ve bilgi işaretlerinin taşınmasıdır. Bu sistemin iletim ortamı havadır.Telefon santrallerini birbirine bağlayan ve ana transmisyonu sağlayan ortamlardan biri,A merkezinden B merkezine taşınacak olan sinyalin,optik görüş imkanı olan antenlerce elektro-manyetik alanda alıcı verici olarak taşınması prensibine dayanır.



Uzak mesafe haberleşmesinde R/L sistemlerine kadar sadece çıplak havai hatlar kullanıldı.Türkiye’nin 1954 yılında NATO’ya girmesiyle,bu örhgütün alt yapı yatırımlarından yararlanıldı. Bu yolla bazı transmisyon sistemleri ve havai hat kuranportör sistemleri sağlandı.İlk R/L sistemleri İzmir (Yamanlar) ile Yunanistan arasında 1959’da devreye girdi.Büyük R/L sistemi,Kuzey R/L şebekesi de projesinin gerçekleşmesi ile 1958’de Türkiye’ye geldi ve 1961 yılında işletmeye açıldı.Daha sonra bunu başka R/L şebekeleri izledi. Böylece 20-30 metre aralıklarla dikilen direkler üzerinde kurulu havai hatlarla sağlanan haberleşme,sonraları ucuz,güvenli,kaliteli ve doğanın olumsuz hava şartlarından etkilenmeyen R/L’ler üzerinden yapılmaya başlandı.

1983-1984 yıllarında “her köye telefon” projesi kapsamında 3000 köye kırsal alan radyolink sistemi kuruldu. 1985 yılında “digital” radyolink sistemleri haberleşme şebekesine dahil oldu. Son yıllarda PDH sayısal radyolink sistemleri yerini SDH denilen yüksek kapasiteli radyo sistemine bıraktı.SDH en son çıkan ve bütün dünya haberleşmesini aynı hiyerarşi ile sağlamak için geliştirilen bir digital sistem olup, Türkiye son yıllarda aldığı radyolink sistemleri ile SDH hiyerarşisine geçti. Yapılan yeni düzenlemelerle aynı



zamanda R/L' de % 80 oranında dig,talleşme sağlandı.Radyolinkler özellikle coğrafi koşulların zor olduğu yerlerde,ilçe merkezlerinin bağlantısında,fiber optik sisteminin yedeklenmesinde ve hücresel iletişimde yoğun merkezlerde kullanılmaya başlandı. Halen Türkiye'de 335 radyolink istasyonu bulunmakta olup ,bu istasyonlarda hem analog hemde digital sistemler çalışmaktadır.Toplam alıcı verici sayısı 11.026 adet olup, bunun

7.500 adedi digitaldır. Yaklaşık 5000 merkez radyolink sistemi ile çalışmaktadır.Türkiye ,Suriye,İran,İrak,Bulgaristan ve Kıbrıs gibi komşuları ile R/L Sistem haberleşmesini yapmaktadır.

D-KOAKSİYEL KABLO:

6 Nisan 1976 tarihinde Antalya-Catania arasında,toplam 480 kanallı ilk denizaltı koaksiyel kablosunun hizmete verilmesiyle çok kanallı haberleşme başlatıldı.

Kısa mesafeli olarak 1974'de,uzak mesafeli olarak da 1984'de **BAYKOK** projesi çerçevesinde analog-digital sistem hizmete verildi.

E-UYDU HABERLEŞMESİ:

XX. Yüzyılın başlarından itibaren haberleşmeye olan talebin artması, sürekli gelişen teknoloji, yerel haberleşmeyi sağlayan santral-lara paralel olarak radyolink,havai hat ve kablo sistemleri gibi transmisyon sistemlerinin yanı sıra farklı çözümler ve yeni yatırımlar gerektirdi.İletişim alt yapısını kuranlar,uydu haberleşme teknolojisinden yararlanırken,başlangıçta sadece uluslararası telefon trafiğini artırmayı amaçladılar.Sistem daha sonraları hızlı bir gelişme göstererek ülkelerinin ulusal haberleşme alanlarında da kullanılan bir yöntem haline geldi.

Türkiye'de ise haberleşme için uydulardan yararlanma çalışmaları,1968 yılında başlatıldı.Aynı yıl **İNTELSAT**'a (Uydular Aracılığı ile Haberleşme,Uluslararası Teşkilatı)'na katılındı.Uydu aracılığı ile ilk telefon kanalları,Yugoslavya ve İran'ın yer istasyonları üzerin-



den ABD ile kuruldu.İlk uydu yer istasyonu ise **AKA-1** (ANKARA-1) adı ile 23 Nisan 1979 günü İngiltere ile 2. analog telefon kanalı kurularak servise verildi.Böylece **İntelsat** üzerinden Atlantik bölgesi uyduları kullanılarak 13 ülke ile haberleşme sağlandı.

17 Mart 1984 tarihinde **AKA-1** yer istasyonu kullanılarak yurt dışına (Çin) ilk canlı televizyon yayını gerçekleştirildi.Bu tarihlerde **TRT**'nin yayıncılık konusunda attığı adımlara paralel olarak,20 Ekim 1986 tarihinde servise verilen diğer bir yer istasyonu aracılığı ile **TRT TV-1** programları, **İntelsat** uydusundan sağlanan kapasiteyle ülkenin her noktasına iletmeye başlandı. 4 Mart 1987 tarihinde Avrupa'da ilk olarak, uydu sistemi üzerinden video konferans ülkemizde gerçekleştirildi.

Atlantik ve Hint Okyanusu bölgeleri ile olan telefon,data haberleşmesi ve bu bölgelerde arada sırada kullanma esaslı TV servisinin verilmesi ve **İntelsat TT NET'in** yurt dışı küresel internet bağlantısının sağlanması için **EUTELSAT 'a** (Uydu aracılığı ile Haberleşme Avrupa Teşkilatı) girildi ve açık denizleri de içerecek şekilde mobil haberleşmeyi sağlamak üzere **İN-MARSAT** uyduları kullanıldı.

TT Net'in yurt dışı küresel internet bağlantısının 155/34 Mbps'lik kısmının uydu üzerinden gerçekleştirilmesi, mevcut karasal devrelerden farklı olarak uydu üzerinden alternatif bir transmisyon ortamı kullanıldığı için,büyük bir avantaj sağlamaya başladı.

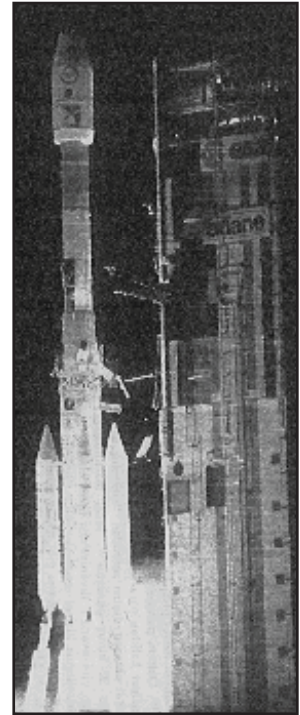
Televizyon ve yurt içi telefon haberleşmesinin uydulardan kanal kiralamak suretiyle yapılması, ekonomik yönden uygun olmadığı için Fransız **Aerospatiale** firması ile 21 Aralık 1990 tarihinde imzalanan bir anlaşma sonucu iki ayrı uydunun imalatı,bu uyduların çalışacak personelin eğitilmesi ve uyduların işletmeye alınması sağlandı.

Türkiye'nin ilk uydusu olan **TÜRKSAT 1** uydusu 11 Ağustos 1994 tarihinde 42 derece doğu yörüngesine başarıyla yerleştirildi.İkinci uydu olan **TÜRKSAT 1 C** ise 10 Temmuz 1996'da uzaya fırlatılarak, 31.3 yörüngesine yerleştirildi.

TÜRKSAT 2A (EURASISAT 1) olan üçüncü uydu Ocak 2001'de yörüngesine yerleştirildi.

FİBER OPTİK KABLO:

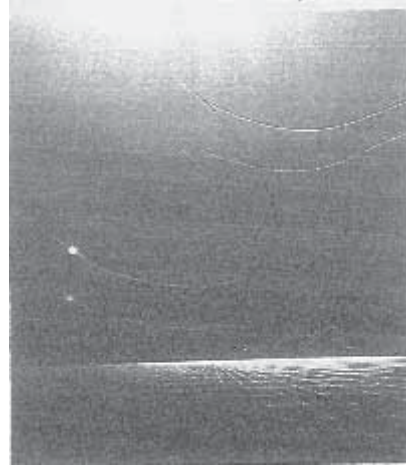
Türkiye'nin fiber optik transmisyon omurgasını oluşturacak **DWDM** (Dalga boyu çoklayıcı sistem) sistemlerinin kurulmasıyla,telekomünikasyon alt yapısı hızla arttı ve internet,mobil ve multimedya iletişimi için gerekli kapasiteye ulaşıldı.



Haberleşmede kanal kapasitesini artıran fiber optik kablo ilk kez 10 Nisan 1980 tarihinde Ankara-Konya (Ulus-Uydu Haberleşme Merkezi arası)karayolunun 37. kilometresinden itibaren döşenmeye başlandı. 15 Temmuz 1987 yılında fiber optik kablo ilk defa Aydın-Denizli arasında havai olarak döşendi.24 Aralık 1990 tarihinde **EMOS 1** projesiyle İtalya-Türkiye-Yunanistan- Ortadoğu arasında fiber optik denizaltı kablosu üzerinden haberleşme sağlandı. 1994 yılında **TURMEOS** (Türkiye Marmara Ege optik sistemi) ve **TURCYOS** (Türkiye-Kuzey Kıbrıs Denizaltı fiber optik kablosu) hizmete verildi. 1996 tarihinde Türkiye-İtalya-Ukranya-Rusya'yı kaplayan **ITUR** denizaltı fiber optik kablo sistemi servise girdi.

1997 yılında tarihinde **KAFOS** (Karadeniz fiber optik sistemi) ve **TBL** (Transbalkan link'i karasal fiber optik sistemi) hizmete verildi.

Türkiye'de halen yaklaşık 12 firma fiber optik kablo üretimi yapmakta ve yıllık toplam üretim kapasitesi 3 milyon fiber/kilometreyi geçmektedir.Ağustos 2001 itibariyle Türkiye,toplam 73.030 km.lik fiber optik kablo uzunluğuna sahiptir.



PTT’NİN KAMU İKTİSADİ TEŞEBBÜSÜ HALİNE GELMESİ

1938’de sermayesinin tümü devlete ait olarak kurulan teşebbüslerin hukuksal yapılarını,yönetim ve denetimlerini tek bir düzene bağlamak amacıyla 3460 sayılı “İktisadi Devlet Teşekküllerinin Sevk ve Murakabesi Hakkında Kanun” çıkarıldı..Bu yasa ile ilgili teşekküller için bir zemin planı hazırlamak,onlara gerekli ticari serbestlik vermek, fakat aynı zamanda da milli planlama ve idari verim sağlamak amaçlanıyordu.

Yasanın 2. ve 3. maddeleri “Bu kuruluşlara hükmi kişilik ve sınırlı sorumluluk vermiş,onları özel hukuk kapsamına almış,umumi muhasebe kanunundan ve Sayıştay murakabesinden ayrı tutarak mali ve idari özerkliklerini tanımıştır.

3460 sayılı yasa ile KİT kapsamına alınan PTT için getirilen yenilikler şunlardır;

- 1- Bütçesi devlet bütçesinden ayrılmıştır ve TBMM’de görüşülmeyecektir.
- 2- Mali işlemler Sayıştay denetimi dışında olup,kurum Başbakanlık Umumi Murakabe heyeti tarafından incelenecektir.
- 3- Personel 3659 sayılı İktisadi Devlet Teşekkülleri özel baremine tabidir.

3460 sayılı yasanın Kamu İktisadi Teşebbüslerinin kuruluşunda organizasyona ilişkin ilke ve prensipler koymamış olması, çok çeşitli idari ve yasal düzenlemeye sahip kamu girişimlerinin ortaya çıkmasına yol açmıştı. Bu durumun önlenmesi için 1964 yılında KİT’lerin yeniden düzenlenmesi amacıyla çıkarılan 440 ve 468 sayılı yasalarla KİT sisteminin hukuksal çerçevesi ile yönetim ve denetim organlarının yapısı belirlenmiş,daha sonraları yeni düzenlemeler yapılmıştır.

Kamu İktisadi Teşebbüslerini düzenleyen 233 sayılı KHK’ye göre yeniden oluşturulan PTT İşletmesi Genel Müdürlüğü’nün ana statüsü Yüksek Planlama Kurulu tarafından kabul edilerek 1984 yılında yürürlüğe girmiştir.Ana statü ile kuruluşa yurdun her tarafında açık ve kapalı mektuplar ve posta kartlarını kabul etmek,taşımak ve dağıtmak 2813 sayılı telsiz kanunu hükümleri saklı kalmak kaydıyla telgraf ve telefon ve her türlü haberleşme tesislerini kurmak ve işletmek hakkı,tekel olmak üzere,dergi,gazete ve küçük kitaplar ile her türlü basılmış kağıtlar,tebliğ kağıtları,küçük paketler,değer konulmuş veya konulmamış posta kolilerinin kabulü,taşınması ve dağıtılması,posta bonoları ile posta ve telgraf havale işlemleri,yolcu ve bagaj taşımacılığı,posta çekleri işlemleri ve bankalar kanunu hükümlerine bağlı olmamak üzere,posta biriktirme sandığı kurmak gibi hizmetleri düzenlemek ve yürütmek,haberleşme hizmetlerini modern bir düzeye ulaştırmak için tedbir almak ve uygulamak,kuruluşun faaliyet konuları ile ilgili olmak ve her türlü haberleşme malzeme ve techizatı yapmak ve üretmek için tesisler kurmak ve işletmek,kanun,tüzük ve bunların uygulamasına ilişkin yönetmeliklerle kendisine verilen diğer görevleri yerine getirmek,faaliyet konuları ile ilgili olarak Bakanlar Kurulu tarafından verilen görevleri yapmak,konuları statüde yer almıştı.

POSTA VE TELEKOMÜNİKASYON İŞLETMESİNİN ORGANİZASYON YAPISI

6145 Sayılı yasa ile 1953 yılında KİT haline getirilen merkez teşkilatının oluşumuna ilişkin ilk yasal düzenleme 3460 sayılı yasa ile olmuştur.dır. Bu yasaya göre PTT İşletmesi Genel Müdürlüğünün merkezdeki organları,Genel kurul, Yönetim kurulu ve Genel Müdürlük olarak belirtilmişti.

Genel kurul, Ulaştırma Bakanı,TBMM Ulaştırma Komisyonu başkanı ile bu komisyonun üyeleri arasından seçilen 5 kişiden oluşuyordu.

Yönetim kurulu, biri Genel Müdür olmak üzere 7 kişiden oluşmaktaydı. Genel Müdür ve 2 üye, Ulaştırma Bakanlığının teklifi üzerine Bakanlar kurulunca,1 üye Maliye, 1 üye İşletmeler,1 üye de Ticaret Bakanının teklifi üzerine Bakanlar kurulunca atanıyorlardı.Yönetim kurulu ve genel müdürün atanmasına ilişkin yasal düzenleme ise 12.03.1964 tarih ve 440 sayılı “İktisadi Devlet Teşekkülleriyle Müesseseleri ve İştirakleri “ hakkındaki kanunla gerçekleşti. Bu yasa ile yönetim kurulu ve genel müdür ve yardımcılarının yönetim organlarını oluşturduğu belirtilmekte, yeni yasa ile yönetim kurulu üyeleri 5’e indirilmekte,ve genel kurul kaldırılıyor-du..Yönetim kurulu üyelerinin 3’ü kuruluş bünyesinden,1 Ulaştırma Bakanlığı 1 üye de Maliye Bakanlığını temsilen Bakanlar Kurulunca atanmaktaydı.

Bu yasada ilk defa KİT’ lerde yönetim kuruluna atanacakların nitelikleri belirtiliyor ve genel müdür ile yardımcılıklarına atanacaklara yüksek öğrenim yapma koşulunu getiriyordu

PTT İşletmesi Genel Müdürlüğünün en üst karar ve yürütme organı olan yönetim kurulunun atanma usullerine ilişkin en son yasal düzenleme 08.06.1984 gün ve 233 sayılı KHK ile yapıldı.Buna göre enyüksek karar ve yürütme kurulu olan yönetim kurulu bir başkan ve beş üyeden oluşacaktı.Yönetim kuruluna genel müdür başkanlık edecek genel müdür ve yönetim kuruluna iki üyenin atanması ile ilgili Bakanın teklifi ile Bakanlar kurulunca, bir üye Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakanın teklifi ile,bir üye ise genel müdür yardımcılarını arasından ilgili bakanın teklifi ile Bakanlar Kurulunca atanacaktı İdari yapılanma bu yasal değişiklikler kapsamında süre geldi.

APS- POSTA KODU- SEYYAR PTT MERKEZLERİ VE DİĞER HİZMETLER

1983 yılında alınan bir kararla “ileri ülkeler” seviyesindeki modern posta hizmetlerinin bir plan dahilinde ülkeye getirilmesine karar verilmişti.Bu çerçevede posta gönderilerinin yurt içindeki alıcılarına bir günde, yurt dışındaki alıcılarına ise iki günde ulaştırılmasını sağlayan acele posta servisi (APS) hizmetine 1983 yılında pilot bölge olarak seçilen Ankara ,İstanbul, İzmir ve Adana’da başlandı.1984 yılında bu hizmet 12 şehirde,1987 yılı Temmuz sonunda ise

51 il merkezinde ve 56 ilçe merkezinde yaygınlaştırıldı

1984 yılında 13 ülke ile acele posta hizmeti yapılırken 1987 yılı Temmuz sonunda bu sayı 46 adede yükseldi.3 kilograma kadar ağırlıktaki kolilerin konutta teslim edilmesine ve 10.000 TL 'ye kadar olan havalelerin ek bir ücret alınmaksızın konutta ödenmesi işlemine 1983 yılında,yurt dışına ödeme şartlı koli ve diğer posta gönderilerinin kabul işlemine ise 1984 yılında başlandı. Hizmetler 1984 yılı Temmuz sonunda 184 PTT işyerinde yaygınlaştırıldı.Kırsal alanda yaşayan vatandaşların haberleşme maddelerini kısa sürede alıcısına ulaştırmak için motorize köy dağıtım ekiplerinin sayısının artırılmasına devam edildi.

Posta kodu sistemine paralel olarak büyük trafik toplama merkezlerinden İstanbul'da iki,Ankara, Burdur,Gaziantep ve Konya'da birer adet olmak üzere 5 şehirde elektro mekanik sistemlerle donatılacak modern posta işleme merkezlerinin inşaatlarına başlanmıştı.Posta gönderilerinin ayırımı ve dağıtımını hızlandırmak, yanlışlıkları önlemek,vatandaşa kolaylık sağlamak üzere posta kodu sistemi uygulamasına 1985 yılı içinde başlanmıştı.

Bazı mevsimlik turistik yerler ile fuar,sergi,panayır,kongre merkezi ve benzeri yerlere posta,telgraf ve telefon hizmetlerini götürmek amacıyla tesis edilen seyyar PTT merkezleri sayısı 1987 yılında 42 adede yükselmişti.Posta kanununun verildiği yetkiye dayanarak motorize köy dağıtım hizmetlerinin yapıldığı yerlerde PTT araçları ile yolcu taşınması planlanarak,1986 yılında pilot yer olarak Manisa-Gördes merkezinde PTT araçları ile yolcu taşınmasına başlanmıştı.

PTT Hizmetleri özellikle 1980 yılından itibaren hükümetlerin de ilgi odağı haline gelmiş, haberleşme yönünden Avrupa'nın en arka sıralarından en ön sıralarına getirmek üzere çalışmalarına hız verilmişti. Nitekim sırasıyla;

- ✓ Mart 1982'de şehirler ve milletler arasına açık ankesörler kurulmaya başlandı.
- ✓ 28 Aralık 1984'de Ankara,İstanbul,İzmir ve Adana illeri arasında elektronik mektup hizmeti verilmeye başlandı.
- ✓ 18 Aralık 1984'de Türkiye'nin ilk sayısal telefon santrali Ankara Kavakıdere'de hizmete verildi.
- ✓ Kasım 1985 yılında ilk sayısal radyolink sistemi Ankara-İstanbul arasında hizmete girdi.
- ✓ 23 Ekim 1986'da mobil telefon Ankara-İstanbul'da, çağrı cihazları ise Ankara-İstanbul ve İzmir'de hizmete verildi.
- ✓ Aralık 1988'de ilk olarak Ankara Çankaya'da kablo TV hizmeti verilmeye başlandı.
- ✓ 15 Temmuz 1987'de iller arasında fiber optik kablo ilk kez Denizli-Aydın arasında

havai olarak döşendi.

- ✓ 24 Aralık 1990'da EMOS 1 projesiyle İtalya-Yunanistan-Türkiye-Ortadoğu arasında fiber optik denizaltı kablosu üzerinden haberleşme sağlandı.
- ✓ 1994 yılında TERMOS 1 Türkiye Marmara Ege optik sistemi ve TURCYOS Türkiye Kuzey Kıbrıs denizaltı fiber optik kablosu hizmete verildi.
- ✓ 24 Nisan 1995 tarihinde PTT'deki telekomünikasyon ve posta hizmetlerinin biri birinden ayrılmasıyla Türk Telekomünikasyon A.Ş kuruldu.
- ✓ 1996 'da Türkiye-İtalya-Ukranya ve Rusya'yı kapsayan ITUR denizaltı fiber optik kablo sistemi servise verildi.
- ✓ 12 Nisan 1996'da ses, veri ve görüntü iletim alt yapısını teşkil eden santraller arası bir işaretleşme sistemi olan NO 7 " Türkiye'ye merhaba" dedi.
- ✓ 10 Temmuz 1996'da Türkiye'nin ikinci uydusu TÜRKSAT 1 C uzaya fırlatıldı.
- ✓ 1996'da Türkiye Ulusal internet alt yapı ağı olan TURNET hizmete verildi.
- ✓ Kasım 1996'da yüksek hızlı veri iletimine olanak sağlayan FRAME RELAY hizmeti devreye sokuldu.
- ✓ 1997 yılında KAFOS (Karadeniz fiber optik sistemi) ve TBL (Transbalkan) linki karasal fiber optik sistemi hizmete verildi.
- ✓ 11 Ocak 2001 'de Türk Telekom ve Alcatel ortaklığı ile kurulan Eurasiasat şirketi tarafından yaptırılan TÜRKSAT 2 A uydusu Güney Amerika'daki Kourou üssünden uzaya fırlatıldı.

150. YILINDA PTT

PTT'nin 150. yılında tablo ise şöyledir. Şehirler arası haberleşmede hizmet gören ve transmisyon ortamı olarak isimlendirilen 150.950 Km. havai hat, 5.252 adet Radyo-link alıcı verici, 2.750 Km uzunluğunda 78.924 kanal kapasiteli yer altı koaksiyel kablo, 2.500 Km. uzunluğunda 484.000 kanal kapasiteli Fiber-optik kablo ile 1.530.000 kanal ucu kapasiteli kanal çoklayıcı tesis edilmiş ve işletmeye verilmiştir.

Ayrıca en son teknoloji ürünü modern teçhizatla donatılmış, İstanbul sahil telsiz istasyonlarına ilaveten 37 adet VHF, 9 adet MF, 9 adet HF istasyonu 37 yerde hizmete girmiştir.

Milletlerarası haberleşmede ise 195 ülke ile telefon, 215 ülke ile teleks, 53 ülke ile data bağlantısına imkan veren 2 adet milletlerarası digital telefon santrali, birer adet milletler arası digital teleks ve data santralleri hizmete girmiştir. Yurt dışı ülkelerle bağlantıyı sağlayan Radyo-

link sistemleri üzerinden 29 ülkeye ulaşılmış, İtalya ile ülkemiz arasındaki deniz altı koaksiyel kablo bir diğer önemli yurt dışı telekomünikasyon ortamı olarak hizmet vermiştir.

TAT ismi verilen ve Amerika ile Avrupa'yı birbirine bağlayan 5.873 Km. uzunluğundaki denizaltı fiber optik kablodan hissedar olarak Amerika'ya ulaşan PTT ayağı 1991 yılında hizmete girerek, Amerika-Avrupa-Asya arasındaki TAT 9 denizaltı fiber-optik kablonun Türkiye ucu Marmaris'te ülkemize ulaşmıştır. Bir diğer fiber-optik denizaltı kablo projesi olan EMOS ise İtalya-Yunanistan-Türkiye ve Orta doğu arasındaki bağlantıyı sağlamaktadır.

Teknolojinin çok hızlı değişim gösterdiği dönemlerde bu değişimden en erken ve en hızlı ve en çok faydalanan sanayi ve hizmet dalı, sistem ve şebekeler olmaktadır. Bunun en önemli sebebi telekomünikasyonun sadece telefon, telgraf ve teleks gibi klasik haberleşme türlerinin giderek çok daha değişik vasıf kazanmış olmasıdır. Mektup, Telgraf ve Telefon haberleşmesi yerini teknolojik gelişmelerin sağladığı yeni haberleşme türlerine bırakmıştır. Yazılı haberleşmenin yerini elektronik posta, posta kutularının yerini elektronik posta kutusu, telgrafın yerini data, sesli haberleşmenin yerini görüntülü haberleşme almıştır. Digital santraller sekreterlik ve operatörlük görevini üstlenmiştir.

Kısa adı ISDN sistemi ses, metin, görüntü veya veri gibi her türlü bilginin sayısal bir ortamda birleştirilip aynı hat üzerinden iletilmesinin sağlandığı bir haberleşme ağıdır. İletim kalitesi normal telefon hattından daha yüksek olup hata oranı düşük, güvenli ve sınırsız bir haberleşme sağlamaktadır.

ADSL Teknolojisi ile tek bir telefon hattı üzerinden aynı anda ses/frekans özelliği kullanımı, kesintisiz ve yüksek hızlı internet erişimi yeni bir alt yapıya gerek duymadan mümkün olmaktadır. ADSL uygulamaları kapsamında isteğe bağlı video, video konferans, Tele-Tıp, Tele-İş, TV yayınları, Online Alış-Veriş, İnteraktif şebeke oyunları v.s hizmetleri verilmektedir.

KASIM 2003 SONU İTİBARIYLA ÖNEMLİ SAYISAL GÖSTERGELER

1- Otomatik Telefon Santral Kapasitesi	21.281.337 hat
2-Prensibal Şebeke Kapasitesi	35.894.726 hat
3-Lokal Şebeke Kapasitesi	54.387.559 hat
4-Otomatik Telefon Abone Sayısı	18.906.927 adet
5-Kapasite Oranları:	
• Prensibal Kapasitesi/Santral Kapasitesi	1.69
• Lokal Kapasitesi/Santral Kapasitesi	2.55
• Lokal Kapasitesi/Prensibal Kapasitesi	1.51

- Telefon Kanal Ucu Sayısı 18.865.466 adet
- Fiber-optik Kablo Uzunluğu 86.543 Km.

6- Yoğunluklar:

- Abone yoğunluğu(kişi başı) %26.54
- Hat yoğunluğu(hane 4-5 kişi) %119.41
- Hat yoğunluğu(kişi) %29.87
- Hat yoğunluğu(hane 4-5 kişi) %134.41

7-Kapasite/Abone Oranları:

- Santral Kapasitesi/Abone Sayısı 1.13
- Prensibal Kapasitesi/Abone Sayısı 1.90
- Lokal Kapasitesi/Abone sayısı 2.88

8-Kapasite Kullanım Oranları:

- Abone Sayısı/Santral Kapasitesi %88.84
- Abone sayısı/Prensibal Kapasitesi %52.72
- Abone Sayısı/Lokal Kapasitesi %34.83
- Kablo TV kapasitesi 2.494.476 hat
- KabloTV Abone sayısı 1.027.969 adet
- Turpak Kapasitesi 21.449 port(180ADSL)
- Turpak Abone sayısı 17.871 adet(128 ADSL abonesi)
- TT Net Kapasitesi 1496.053 port(15.191 ADLS)
- TT Net Abone sayısı 370.762 adet(13.197 ADLS)
- TT Net abone yoğunluğu %0.52
- Ankesörlü telefon sayısı 76.265 adet

CUMHURİYET DÖNEMİ İSTATİSTİKİ RAKAMLAR

TELEFON ABONE SAYISI

<u>Yıllar</u>	<u>Manuel</u>	<u>Otomatik</u>
1926	12.660	-
1930	15.553	-
1940	22.964	-
1950	58.189	-
1960	36.193	143.837
1965	44.111	199.250
1970	97.599	279.388
1975	156.000	525.000
1980	298.000	1.949.000
1990	267.000	6.594.000
1995	12.000	13.216.000
2000	0	18.395.200
2001		18.891.300
2002		18.834.000
2003		18.832.800
2004		19.041.800

TELEFON SANTRAL HAT KAPASİTESİ

<u>Yıllar</u>	<u>Manuel</u>	<u>Otomatik</u>
1926	19.250	2.000
1930	15.236	7.500
1940	15.525	17.500
1950	18.838	54.400
1960	48.430	152.100
1965	63.500	221.900
1970	116.900	292.800
1975	182.600	560.400
1980	274.000	1.023.600
1990	472.600	6.994.000
1995	27.500	14.522.400
2000	0	20.797.000
2001		21.341.000
2002		21.083.000
2003		21.163.000
2004		21.000.000

TELEKS SANTRAL KAPASİTESİ**Yıllar Manuel**

-----	-----
1951	1380
1955	1380
1960	1380
1965	1380
1970	1430

TELEKS ve TELETEKS SANTRAL KAPASİTESİ**Yıllar Teleks Teleteks**

1975	5430	--
1980	6920	--
1985	22484	--
1990	28797	950
1995	23744	960
1996	23740	960
1997	23581	960
2000	19024	960
2001	16.400	-
2002	16.400	-
2003	15.200	-
2004	11.100	

OTOMATİK TELEFON ABONE SAYISI

Yıllar	Adet
-----	-----
1926	1
1930	4
1940	10
1950	20
1960	62
1965	74
1971	81
1975	98
1980	197
1985	400
1990	2932
1991	8950
2000	11421
2001	11.050
2002	11.140
2003	11.150
2004	11.120

OTOMATİK TELEFON SANTRALLI YERLER

Yıllar	Adet
-----	-----
1926	1
1930	3
1940	6
1950	12
1960	44
1965	55
1970	56
1971	121
1990	2515
2000	10.911

OTOMATİK TELEFON İRTİBATLI YERLER

<u>Yıllar</u>	<u>Adet</u>
-----	-----
1986	9736
1987	22.769
1988	30.294
1989	33.935
1990	34.530
1995	46.556
2000	50.686

ANKESÖRLÜ TELEFONLAR

<u>Yıllar</u>	<u>Adet</u>
-----	-----
1965	1513
1970	2273
1975	2752
1980	4425
1985	10.778
1991	39.397
1995	58.126
2000	72.343
2001	71.150
2002	75.000
2003	76.400
2004	77.000

ARAÇ TELEFON SİSTEMİ		
Yıllar	Santral Kapasitesi	Abone Sayısı
-----	-----	-----
1986	2000	365
1987	6000	5101
1988	33.000	9846
1989	33.000	15.606
1990	54.000	31.809
1995	120.800	103.833
2000	179.200	92.744
2001	179.200	70.000
2002	179.200	51.200
2003	179.200	37.500
2004	179.200	28.400

ÇAĞRI SİSTEMİ

Yıllar	Hat Kapasitesi	Abone Sayısı
-----	-----	-----
1986	6000	281
1987	3000	1284
1988	4000	3787
1989	16.000	7046
1990	35.000	20921
1995	125.000	127.996
2000	125.000	25.176

CUMHURİYET DÖNEMİ BAKANLAR VE BAKANLIK SÜRELERİ
(Bayındırlık - Nafia – Mûnekale - Muhabere ve Mûnakale – Ulaştırma)



Muhtar Cilli
Bayındırlık Bakanı
(1923-1924)



Süleyman Sırrı Bey
Nafia Vekili
(19.01.1924 Atama)
(1924-1925-1927)



Fevzi Pirinçlioğlu
Nafia Vekili
(1924-1925)



Behiç Erkin
Nafia Vekili
(14.01.1926 Atama)
(1927-1930)



Zeki Apaydın
Nafia Vekili
(1930-1931)



Hilmi Uran
Nafia Vekili
(29.12.1930 Atama)
(1931-1935)



Ali ÇETİN KAYA
Muhabere Ve Mûnakale
Ulaştırma
(1939-1940)



Cevdet Kerim İNCEDAYI
(1940-1941)



Fahri ENGİN
Mûnakale Vekili
(1941-1943)



Ali Fuat CEBESÖY
Münakale Vekili
(1943-1946)



Şükrü KOÇAK
(1946-1948)



Sevfî KURTBEK
(1950 Atama)



Kemal SATIR
(1949-1950)



Tefvîk İLERİ
(1950-1952)



Yümmü ÜRESİN
(1952-1954)



Muammer ÇAVUŞOĞLU
Münakale Vekili
(1954-1955)



Arif DEMİRER
Münakale Vekili
(1955-1957)



Fevzi UÇANER
Münakale Vekili
(1957-1958)



Muzaffer KURBANOĞLU
(1958-1959)



Şemi ERGİN
(1959-1960)



Sıtkı ULAY
(1960-1961)



Orhan MERSİNLİ
(1960-1961)



Mustafa Cahit AKYAR
(1961-1962)



RİFAT ÖÇTEN
(1962-1963)



İ.Şeref DURA
(1963-1963)



Ferit ALPİSKENDER
(1963-1964)



Mahmut VURAL
(1964-1965)



Mithat SAN
(1965-1965)



Kazım YURDAKUL
(1965-1965)



Seyfi ÖZTÜRK
(1965-1967)



Sadettin BİLGİNÇ
(1967-1969)



Mehmet İZMEN
(1969-1969)



Nahit MENTEŐE
(1969-1970)



Orhan TUĞRUL
(1970-1971)



Haluk Necdet ARIK
(1970-1971)



Selehattin BABÜROĞLU
(1971-1971)



Cahit KARAKAŐ
(1971-1971)



Rıfkı DANIŐMAN
(1971-1973)



Sebahattin ÖZBEK
(1973-1974)



Ferda GÜLEY
(1974-1974)



Nahit MENTEŐE
(1975-1977)



İbrahim AYSOY
(1977-1977)



Erol ÇEVİKÇE
(1977-1977)



Yılmaz ERGENEKON
(1977-1978)



Güneş ÖNGÜT
(1978-1979)



Hüseyin ÖZALP
(1979-1980)



Necmi ÖZGÜR
(1980-1982)



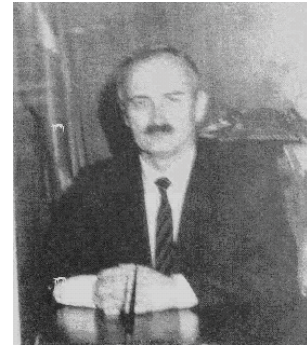
Mustafa AYSAN
(1982-1983)



Veysel ATASOY
(1983-1987)



İhsan PEKEL
(1987-1987)



Ekrem PAKDEMİRİLİ
(1987-1989)



Cengiz TUNCER
(1989-1991)



İbrahim ÖZDEMİR
(1991-1991)



Sebahattin YALINPALA
(1991-1991)



Yaşar TOPÇU
(1991-1993)



Mehmet KÖSTEPEN
(1993-1995)



Ali Şevki EREK
(1995-1995)



Oğuz TEZMEN
(1995-1996)



Ömer BARUTÇU
(1996-1997)



Nejdet MENZİR
(1997-1998)



Arif Ahmet DENİZOLGUN
(1998-1999)



Hasan Basri AKTAN
(1999-1999)



Enis ÖKSÜZ
(1999-2000)



Oktay VURAL
(2001-2002)



Naci KINACIOĞLU
(2001-2002)



Binali YILDIRIM
(2002.....)

CUMHURİYET DÖNEMİ PTT VE TÜRK TELEKOM GENEL MÜDÜRLERİ



Refik Halit KARAY
(1919-1920)



Yusuf Razi BEL
(1919-1920)



O.Şemsettin BEY
(1920)



Sırrı BELLİOĞLU
(1920)



Sabri Toprak
(1920 - 1923)



Fahri Şandor
(1923 - 1934)



Hüseyin Suphi Kıyat
(1934)



Edip Cemil Oynon
(1934)



Nazif Ergin
(1934 - 1937)



Bekir Vefa Çeyrekbaşı
(1938)



Şerafettin Karacan
(1938 - 1939)



Nazım Turunç
(1939)



Kadri Musluoğlu
(1934-39-42)



Naki Köstem
(1942 - 1948)



Dr. Haldun Sarhan
(1948 - 1950)



M. Emin Sözen
(1950-1951)



Orhan Kubat
(1951 -1953)



Arif Demirer
(1953 - 1954)



Cahit Akyar
(1954 - 1959)



Talat Tolunay
(1954)



Mithat Üler
(1959) -



Necmi Tan
(1959-1960)



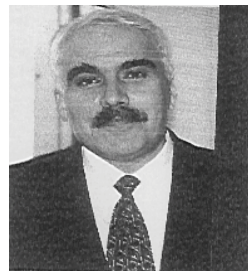
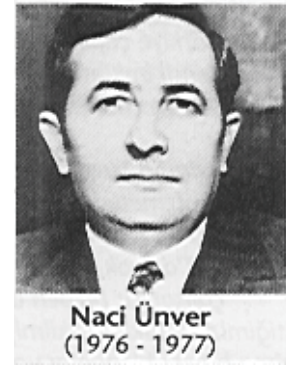
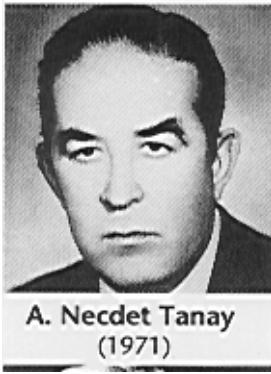
Reşat Bayramiçli
(1960)



Enver Kutaydın
(1960 - 1964)



Necmi Özgür
(1964 - 1971)





Cengiz BULUT



İbrahim Hakkı ALPTÜRK



Elaattin BİÇER
(VEKALETEN)

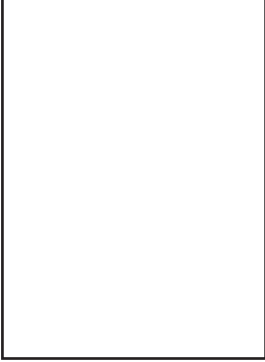


Mehmet C. EKİNALAN



Dr. Paul DOANY

**CUMHURİYET DÖNEMİ PTT VE TÜRK TELEKOM
GENEL MÜDÜR YARDIMCILARI**



Hüseyin Suphi Bey
(1928-1934)



Mehmet Emin Sözen
(1940-1951)



Talat Tolunay
(1951-1955)



Abdullah Parla
(1954-1958)



M.Necmi Özgür
(1955-1959)



M.Sait Aytun
(1958-1959)



Arif Muzaffer Demiray
(1959-1960)



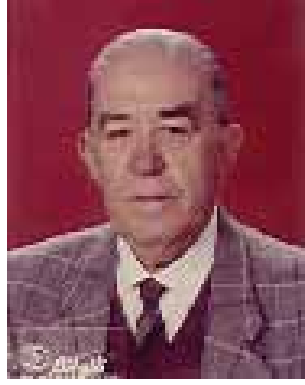
Eyüp Sabri Arserim
(1960-1962)



Zeki Günsoy
(1960-1965)



Şevket Kutlan
(1962-1965)



A.Necdet Tanay
(1965-1972)



A.Muhiddin Elker
(1965-1977)



Ergun Orçun
(1972-1978)



Mustafa Bayram
(1977-1983)
(1984-1994)



K.Berkan Uysal
(1978-1980)



M.Emin Başer
(1980-1986)



Mehmet Savaş
(1980-1989)



Şefik Altay
(1980-1988)



O.Yılmaz Gözüm
()



Veli Bettemir
()



Yılmaz Göral
(1989-2000)



Hüseyin Balcı
(1993-2005)



Murat Atak
(1993-1996)



Aydemir Akkayaoğlu
(1996-2001)



Mahmut Eraslan
(1999-2000)



Ahmet Cünedioğlu
(2001-2003)



Ali İhsan Karaca
(2000-....)



Mehmet Habib Solak



Yusuf Toprak
(2004-.....)



Cabir Bilirgen
(2005-.....)



Özay Atbaş



Cengiz Anık



Şevki Devellioğlu



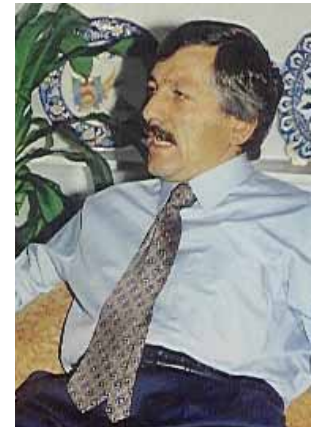
Hüseyin Dinçer



Mustafa Horata



Mehmet Taşaltın



Muharrem Beşir



Elehattin İçer



Vedat Karaslan



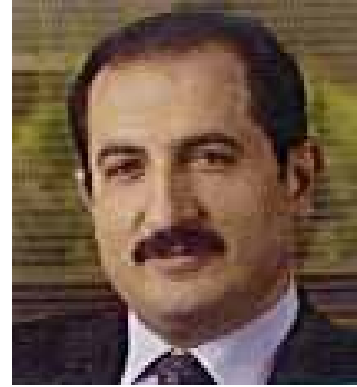
Celalettin Dinçer



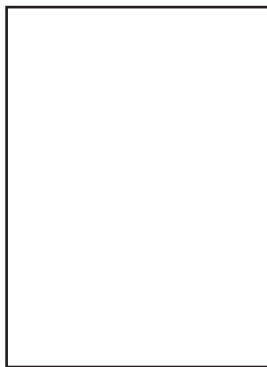
Mehmet C. Toros



Nazif Burca



Őekr Kutlu



Ersin Topçuoğlu



Mehmet Togay

POSTA VE TELGRAF TEŞKİLATI GENEL MÜDÜRLÜĞÜ (PTT)



POSTA İŞLETMESİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ KURULUŞ DÖNEMİ YÖNETİMİ



Veli BETTEMİR
Genel Müdür Ve Yönetim Kurulu Başkanı



Yılmaz GÖRAL
Genel Müdür Yardımcısı
Ve Yönetim Kurulu Üyesi



Murat ATAK
Genel Müdür Yardımcısı
Ve Yönetim Kurulu Üyesi



Celal ALTIN
Savunma Sekreteri



Oğuz Salim ÇİFTÇİ
Teftiş Kurulu Başkanı



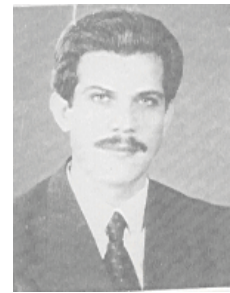
Basri BİLECEN
Hukuk Müőaviri



Kayhan GÖKSU
Basım Yayın Halkla
İlişkiler Müőaviri



Berkay ERCAN
Parasal Posta Dairesi
Başkanı



Selim ALICI
Posta Telgraf
Dairesi Başkanı



Necdet AKKUŐ
Uluslararası İlişkiler
Dairesi Başkanı



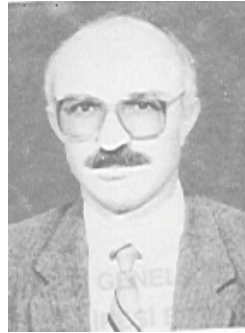
Mehmet GÜLER
Teknik İŞler Dairesi
Başkanı



Osman ÇANDIR
Yapı İŞleri Dairesi
Başkanı



Yurda Güven BEZAZ
Malzeme Dairesi Başkanı



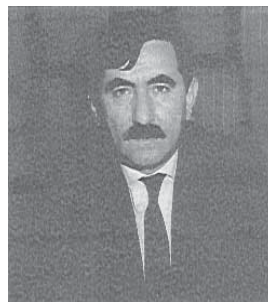
Tahsin ILGAR
Muhasebe Ve Finansman
Dairesi Başkanı



Aykut KATILI
Personel Dairesi
Başkanı



İkrım YAŞAR
APK Dairesi Başkanı



őenel ÇELTİK
Sağlık Ve Sosyal
İŞler Dairesi Başkanı



Sevgi TOP
Özel Kalem Müdürü Ve
APK Dairesi BŐk. Yrd.

PTT ve TÜRK TELEKOMÜNİKASYON A.Ő. OLARAK AYRILMASI

14/9/1993 gün ve 509 sayılı Kanun Hükmündeki Kararname ile 233 sayılı KHK ile kurulmuş olan PTT İşletmesi Genel Müdürlüğünün Posta ve Telgraf hizmetlerinin dışarıda kalan hizmetler ayrılarak haberleşme hizmetlerini yürütmek üzere Ulaştırma Bakanlığına bağlı tüzel kişiliğe sahip Türk Telekomünikasyon Anonim Şirketi kurulmuştur.

Şirket ana sözleşmesi, Ankara Ticaret sicil memurluğunca 30/9/1993 tarihinde 99627 sicil numaralı ile tescil edilmiştir. Ticaret sicili gazetesinin 1/10/1993 tarih ve 3375 sayılı baskısında yayınlanmıştır. 509 sayılı KHK aleyhine Anayasa Mahkemesinde açılan iptal davası sonucunda söz konusu kararnamenin iptaline karar verilmiş ve karar 6/11/1993 tarihinde yürürlüğe girmiştir. 18/6/1994 tarih ve 21964 sayılı resmi gazetede yayınlanan 4000 sayılı Telgraf ve Telefon Kanunun bir maddesinin ve bu kanuna bazı ek ve geçici maddelerin eklenmesine dair kanunla posta ve telgraf hizmetlerinin Posta İşletmesi Genel Müdürlüğünce, Telekomünikasyon hizmetlerinin ise Türk Telekomünikasyon Anonim Şirketince yürütüleceği hükme bağlanmıştır.

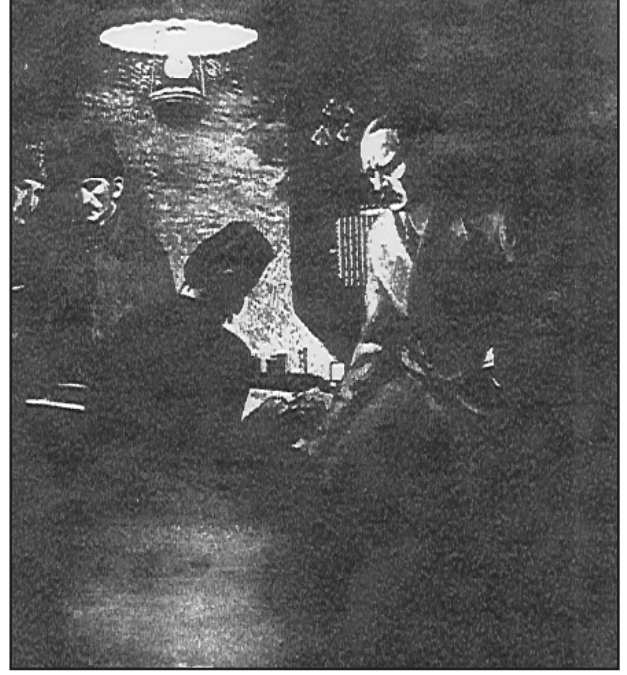
30/6/1994 tarihinde 103 633 sicil numarası ile tescil edilen Türk Telekomünikasyon A.Ő. Kurulmasına ilişkin 4000 sayılı yasa ile ilgili olarak bir kere daha Anayasa Mahkemesince yürütmeyi durdurma kararı verilmiştir. Anayasa Mahkemesince iptal edilen 4000 sayılı yasanın Türk Telekomünikasyon A.Ő'nin özelleştirilmesiyle ilgili 2 ve 3. maddeleri 3/5/1995 gün ve 4107 sayılı yasa ile yeniden düzenlenerek 6/5/1995 gün ve 22279 sayılı resmi gazetede yayınlanarak yeniden yürürlüğe girmiştir.

4000 sayılı yasa gereğince her iki kuruluşun merkez teşkilatları 1/5/1995 tarihinden itibaren fiilen ayrılmıştır. Bakanlar Kurulunun 16/3/1995 tarih ve 95/6608 sayılı kararı ile PTT İşletmesi Genel Müdürlüğü kadroları iptal edilerek onun yerine Posta İşletmesi Genel Müdürlüğü ve Türk telekomünikasyon A.Ő.Genel Müdürlüğü merkez teşkilatları personel kadro cetvelleri kabul edilerek 31/3/1995 gün ve 2244 sayılı resmi gazetede yayınlanmıştır. Daha sonra da taşra teşkilatlarını ayrılması tamamlanmıştır.

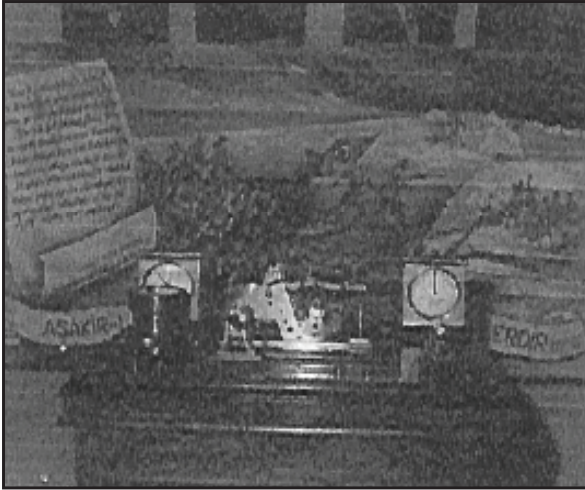
18.6.1994 tarih ve 4000 sayılı kanun ile PTT işletmesi Genel Müdürlüğünün ,T.C. Posta İşletmesi Genel Müdürlüğü ve Türk Telekomünikasyon A.Ő şeklinde yeniden yapılanması ön görülmüş olup 24.4.1995 tarihinden itibaren T.C. Posta İşletmesi Genel Müdürlüğü müstakilen çalışmaya başlamıştır. 29.1.2000 tarih ve 23948 sayılı resmi gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 4502 sayılı kanunun 24. maddesi ile “T.C. Posta İşletmesi Genel Müdürlüğü” olan kuruluşun adı “T.C. Posta ve Telgraf Teşkilatı Genel Müdürlüğü (PTT) olarak değiştirilmiştir.

TELGRAF HİZMETLERİNİN CUMHURİYET DÖNEMİ

İnsanlar arasındaki ekonomik, sosyal ve ticari ilişkiler geliştikçe haberleşme aracı olarak kullanılan mektup postası yerine yazılı mesajları uzak mesafelere daha hızlı iletebilen yeni haberleşme sistemlerinin bulunması zorunluluğu ortaya çıkmıştı. Samuel Morse 1837 yılında telgrafi ve bu sistemde kullanılmak üzere çizgi ve noktalardan oluşan Mors alfabesini icat etmişti. Ülkemizde ilk telgraf denemesi 1847 yılında Beylerbeyi sarayında Sultan Abdülmecit'in huzurunda yapılmıştı. Bu gösteriden çok etkilenen sultan Morse'a iktira beratının verilmesini irade buyurmuştu.



Osmanlılarda ilk telgraf sistemi İstanbul-Edirne-Şumnu hattının inşaatının tamamlanmasından sonra 1855 yılında hizmete verilebilmişti. Daha sonraki yıllarda bu hat Avusturya hududuna kadar uzatılarak Avrupa telgraf sistemine bağlanmış ve ayrıca telgraf sisteminin tesis ve kullanımı Osmanlı hudutları içinde de yaygınlaştırılmıştı.



İlk Mors Alfabesi

Telgraf mesajındaki harflerin ve rakamların verici makinenin harf ve rakam işaretli tuşlarına basılarak gönderilmesi ve alıştaki makinadan bir band veya sahife üzerine orjinalindeki gibi harfler ve rakamlar olarak alınmasını sağlayan HUGHES makinesi 1855 yılında icat edilmiş ve ülkemizde 1863 yılında kullanılmaya başlanmıştı. Yazılı mesajları göndermekte kullanılan teleprinter cihazları ise 1920 li yıllarda icat edilmiş ve bugün teleprinterler telgraf haberleşme sistemlerinin en önemli cüzleri olmuştur.

TELEKS HİZMETLERİ

Türkiye’de ilk teleks sistemi manuel olarak 1954 yılında kurulmuştu. Sistem 1974 te otomatikleştirilmişti.1985 yılı sonunda 22.484 hat olan toplam otomatik teleks santral hat kapasitesi 1986 içinde yapılan 895 hat ilavesi ile 23.397 hatta çıkarılmış,bekleyen taleplerin tamamı karşılanmış ve yeni talepler gecikmesiz karşılanabilir hale gelmişti.

Resim veya basılı evrakı yurt içinde ve yurt dışındaki alıcılara 4 saat kadar kısa bir sürede ulaştırabilen elektronik mektup ilk olarak 1984 yılında 4 büyük şehrimizde ve 9 ülke ile irtibata başlamıştı.1987 Yılı Temmuz sonunda elektronik mektup servisi bulunan şehir sayısı 71e,haberleşme yapılan ülke sayısı da 27 ye ulaşmıştı.

Yazılı metin naklinde telekse nazaran bir çok üstünlüklere sahip 33 sahife kapasiteli kaseti ve hafızası ile günümüz modern işletmeciliğin en büyük yardımcısı olarak bilinen teleteks ülkemizde 1986 yılında hizmete girmişti.

TELEFON HİZMETLERİ

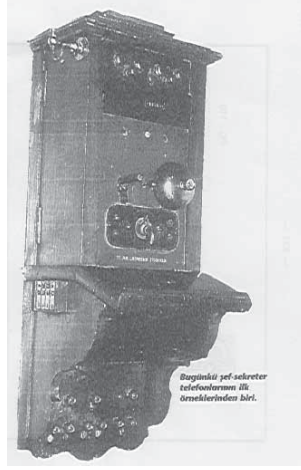
1820 Yılından itibaren bir çok kişi telefonun icadı için çalışmalarda bulunmuş ancak 14 Şubat 1876 yılında Alexander Graham Bell tarafından insan sesini nakledebilen bir telefonun yapılması mümkün olmuştu.1881 yılında İstanbul’da Soğukçeşme’deki Posta ve Telgraf Nezaret-i ile Yeni cami postanesi arasında tek telli bir telefon hattı kurulmuştu.

1909 yılında 28 hatlık ilk manuel telefon santrali kurulmuştu. 9 Mayıs 1911’de Yeşilköy’den Rumeli kavağı’na ve Adalar dahil olmak üzere Pendik’ten Anadolukavağı’na kadar olan sınırlı hudutlar içinde telefon santrali ve şebekesinin tesis ve işletmesi imtiyazı yabancı bir şirkete verilmişti.1912 yılında Posta ve Telgraf idaresi telefonu hükümetin tekeline almıştı.

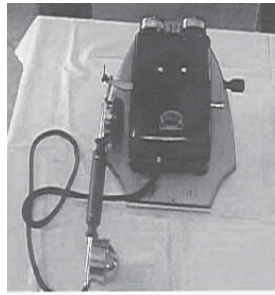
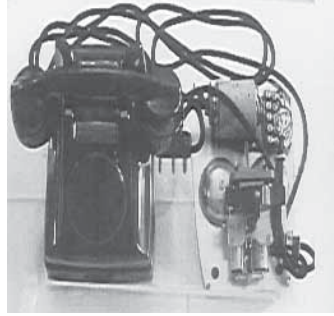
4 Şubat 1924’de 406 sayılı Telgraf ve Telefon kanunu yurdun her tarafında telefon tesisatını kurmayı ve işletmeyi Posta Telgraf ve Telefon Genel Müdürlüğüne vermişti.

1931 yılında milletlerarası manuel görüşme imkanının başlamasından sonra 1976 yılında şehirler arası tam otomatik (STD) ve 1979 yılında da Milletler arası tam otomatik (ISD) telefon görüşme imkanı sağlanmıştı.

1987 yılı sonunda ise santral kapasitesi 4.617.675 hatta,abone sayısı ise 3.805.000 adede ulaşmıştı.Aynı hat üzerinden birden fazla konuşma sağlayan telefon multiplex sistemi ilk olarak 1918 yılında Amerika’da hizmete verilmiş, ülkemizde kullanılmaya 1934 yılında başlamıştı.



Bugünkü Şef-sekreter telefonlarının ilk örneklerinden biri.



Bugünkü Şef-sekreter telefonlarının ilk örneklerinden biri.

İlk koaksiyal kablo sistemi 1936 yılında Newyork Philadelphia ve Berlin-Leipzig arasında kurulmuş,ülkemizde ise 1967 yılından itibaren kullanılmaya başlanmıştı.

Mikrodalga radyo-link sistemi 1934 yılında Fransa-İngiltere arasında kurulmuş olup ülkemizde ise Analog radyo-link sistemi Türkiye-Yunanistan arasında 1959 yılında tesis edilmiştir.,Televizyon program nakline imkan sağlayan geniş bantlı ilk radyo-link sistemi de 1971 yılında hizmete verilerek yurt içinde televizyon program nakli sağlanmıştı.Radyo-link sistemleri aracılığıyla milletler arası televizyon yayını nakli ise 1972 yılında gerçekleştirilmişti.

İlk denizaltı kablo sistemi 1956 yılında Amerika-İngiltere arasında döşenmiş,ülkemizde ise 1975 yılında Türkiye-İtalya (Antalya-Catania) arasında hizmete verilmişti.

İlk ticari uydu yer istasyonu 1965 yılında Amerika’da tesis edilmiş,ülkemizde ise Atlantik Okyanusu üzerindeki İNTELSAT uydusu üzerinden 11 ülke ile aracısız ve emniyetli olarak haberleşme imkanı sağlayan ilk uydu yer istasyonu 1979 yılında Ankara’da hizmete girmişti.

EUTELSAT uydusu üzerinde sayısal teknolojiye göre çalışan ve Avrupa yer istasyonları ile direkt bağlantı sağlayan ikinci yer istasyonu 1985 yılında hizmete verilmişti.

TELSİZ HABERLEŞMESİ

Aralarında kablo veya benzeri hiçbir fiziki ulaşım ortamı olmaksızın,elektromanyetik dalgalar vasıtasıyla ,haberlerin boşlukta bir noktadan diğer bir noktaya aktarılmasına telsiz haberleşmesi,bunu sağlayan cihazlara da telsiz cihazı denir.

Dünyada RADIO veya WIRELESS olarak adlandırılan telsiz haberleşmesinin teorisi ilk defa 1865 yılında İskoç’yalı J Clerk Maxwell tarafından ortaya atılmış,1887 yılında Alman Heinrich Hertz radyo dalgalarını keşfetmiş ve 1895 yılında İtalyan Guglielmo Marconi ise ilk telsiz mesajını 3 kilometrelik mesafeye ulaştıran telsiz cihazını başarıyla deneyerek bugünkü elektronik çağın ilk adımını atmıştı.

Bu tarihten sonra süratle gelişen telsiz teknolojisi,birinci dünya savaşı sırasında faydasını ve önemini kesin olarak kabul ettirmiş ve savaş sonrası dünyanın vazgeçilmez bir parçası olarak insanoğlunun günlük hayatı ile bütünleşmişti.

1902 yılında ilk okyanus aşırı telsiz yayını gerçekleştirilmiş,1904 yılında J.A.Fleming ilk radyo lambasını imal etmiş, 1919 yılında ilk radyo verici istasyonu tesis edilmiş, 1928 yılında ilk mekanik taramalı televizyon yayını gerçekleştirilmiş, 1936 yılında BBC tarafından ilk elektronik taramalı televizyon yayınına geçilmişti.

Türkiye’de telsiz haberleşmesi başlangıçta dünyadaki gelişmelere paralel olarak yürütülmemişti.Telsiz cihazları uzun yıllar boyunca yalnız askeri malzeme olarak nitelendirilmiş,

9 Haziran 1937 tarihinde çıkarılan 3222 sayılı telsiz kanunu ise Radyo yayını,PTT ve askeri sistemler hariç diğer telsiz kullanımlarını ,Bakanlar kurulunun iznine bağlamak suretiyle kamu kuruluşlarının dışındaki gerçek ve tüzel kişileri telsiz kullanımından mahrum bırakmıştı.

5 Nisan 1983 te 2813 sayılı telsiz kanununun yayınlanması ve 6 Ekim 1983 tarihinde de kanunun uygulama yönetmenliğinin tamamlanarak yürürlüğe konulmasıyla telsiz kullanımının sağladığı zaman,maliyet,işgücü tasarrufu ve kolaylık kısa sürede fark edilmiş ve bunun sonucunda gittikçe artan bir müracaat patlaması meydana gelmişti.

2813 sayılı telsiz kanunu ile Ulaştırma Bakanlığı merkez teşkilatı içinde, kurulan ve radyo ve televizyon vericileri ile uydu haberleşme ve seyrüsefer sistemleri için yapılan müracaatlar değerlendirilerek kurma ve işletme ruhsatnamelerini vermek,bunlarla ilgili frekans planlama,tahsis ve tescil işlemlerini yapmak,telsiz imalat ve ithalatında uygulanacak standartları belirlemek ,amatör telsizcilik ve telsiz operatörleriyle ilgili mevzuatı tespit ve uygulamak, faaliyetlerin denetimi için gerekli her türlü tedbiri mevzuat çerçevesinde almakla görevli kılınan Telsiz İşleri Genel Müdürlüğü bir yandan telsizlerin kullanım amaçlarıyla ilgili yönetmelik çalışmalarını ve diğer mevzuat çalışmalarını ve diğer yandan Genel Müdürlüğün merkez ve taşra teşkilatının görevini daha etkin olarak sürdürebilmesini temin maksadıyla 3.6.1986 tarihli kanunla statüsü değiştirilerek Ulaştırma Bakanlığına bağlı ,tüzel kişiliği haiz katma bütçeli Telsiz Genel Müdürlüğü olarak yeniden teşkilatlandırılmıştı.

Bunun sonucu olarak yurdumuzda telsiz haberleşmesi alanındaki gelişmeler de dış dünyaya nazaran geç ve yavaş olmuştu.

1927 yılında ilk radyo yayını başlatılmış,1958 yılında ilk radyo-link sistemi tesis edilmiş,1967 yılında siyah-beyaz yayını başlatılmış,1979 yılında ilk uydu yer istasyonu tesis edilmişti.

KARA TELSİZ SİSTEMLERİ:

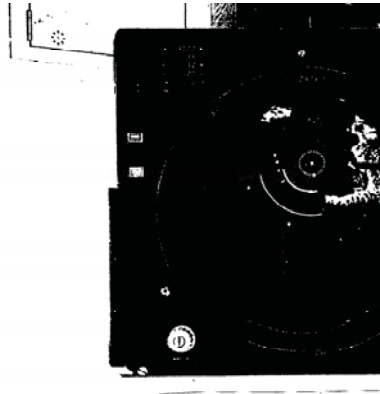
6.10.1983 Tarihli Genel telsiz yönetmeliği ve 24.4.1986 tarihli kara VHF ve UHF telsiz cihazlarının standartlarını belirleyen yönetmelik çerçevesinde 538 belediyeye 4350 adet,164 kamu kuruluşuna 26705 adet,407 gemi acentesine 417 adet telsiz cihazı için, karada telsiz kurma ve işletme ruhsatnamesi verilmişti.

Türkiye’de sanayi, tarım, ormancılık, hayvancılık, enerji, sulama, belediye hizmetleri,inşaat,ilk yardım,turizm,spor,müteahhitlik hizmetleri gibi pek çok faaliyet alanında yoğun bir şekilde telsiz kullanım imkanı sağlanmıştı.



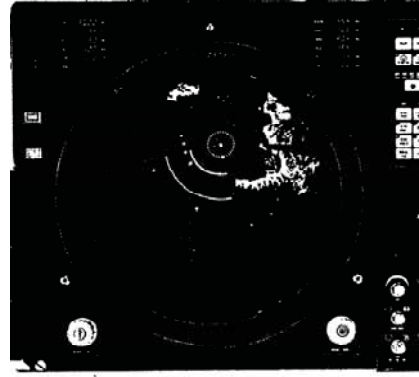
DENİZ TELSİZ SİSTEMLERİ:

Genel telsiz yönetmeliği ve 24.8.1984 tarihli Deniz telsiz cihazlarının standartlarını belirleyen yönetmelik çerçevesinde 1720 adet çeşitli gemiye ve 615 adet özel ve ticari yata,SOLAS 74 uluslar arası denizde can güvenliği sözleşmesi hükümleri çerçevesinde telsiz kurma ve işletme ruhsatnamesi verilmişti.Bugün bütün orta çaplı teknelerde bile telsiz bulunmamaktadır.



DENİZ SEYRÜSEFER SİSTEMLERİ:

Gemi ve yatlara verilen telsiz ruhsatnameleri ,bu araçlarda bulunan her türlü elektronik seyrüsefer sistemlerini de kapsamakta olup, deniz araçlarındaki telsiz ve seyrüsefer sistemleri,uluslararası denizlerde de can güvenliği sözleşmesi hükümlerine göre telsiz genel müdürlüğünce yılda bir defa sürveye tabi tutularak “telsiz emniyet belgesi” düzenlenmektedir.



HAVA TELSİZ SİSTEMLERİ:

Genel telsiz yönetmeliği çerçevesinde sivil havacılığın süratle gelişmesine paralel olarak her türlü hava meydanında kullanılan telsiz ve seyrüsefer sistemleri ruhsata bağlanmış,ve 205 adet muhtelif hava aracına HF ,VHF ve UHF havayer telsiz ve seyrüsefer sistemi için ruhsatname verilmişti.



RADYO-LİNK VE KÖY TELSİZ TELEFON SİSTEMLERİ:

PTT Genel Müdürlüğü tarafından yurt çapında kamu haberleşmesinde kullanılan tüm radyolink sistemleri ile TRT Genel Müdürlüğünce radyo ve televizyon programlarının naklinde,BOTAŞ A.Ş. Genel müdürlüğünce petrol ve doğalgaz boru hatlarının işletilmesinde ve Emniyet Genel Müdürlüğünce E.5 karayolu boyunca işletilen radyolink sistemlerinin tamamı ruhsata bağlanmıştır.1984 yılından itibaren PTT tarafından hizmete verilen köy telsiz telefon sistemlerine telsiz telefon ruhsatı verilmişti.



MOBİL TELEFON SİSTEMİ

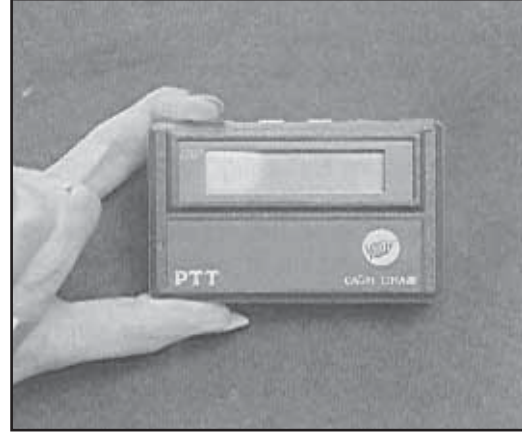
PTT Genel müdürlüğünce hizmete verilen mobil telefon sistemlerinin frekans planlaması yapılmış ve bu sistemlerin kullanıcılarına abone telsiz-telefon ruhsatnamesi verilmişti.



ÇAĞRI CİHAZLARI:

23.7.1984 ve 24.8.1984 tarihlerinde yayınlanan yönetmeliklerle çağrı cihazlarının kullanılmasına ve standartlarına dair esaslar belirlenerek bu sistemlerin Türkiye’de kullanılmasına imkan sağlanmıştır.

Telsiz Genel Müdürlüğünce 93 kuruluşa değişik abone kapasitelerinde çağrı sistemi kurma ve işletme ruhsatnameleri verilmiş ayrıca PTT Genel Müdürlüğünce de kamu ihtiyacını karşılayacak çağrı sistemi, aynıyönetmelik çerçevesinde Ankara-İstanbul ve İzmir’de halkın hizmetine sunulmuştu.



Çağrı cihazı

RADYO VE TELEVİZYON YAYIN SİSTEMLERİ:

TRT Genel Müdürlüğünce işletilen 20 adet uzun,orta ve kısa dalga radyo vericisiyle,78 ad FM radyo vericisi ve 46 adet televizyon verici istasyonu ile 509 adet televizyon aktarıcısının tamamı ruhsata bağlanmıştı.Bu vericilerin frekans planlaması ,uluslar arası sözleşmelere uygun şekilde Telsiz Genel Müdürlüğü ile koordine edilerek TRT Genel Müdürlüğü tarafından yapılmaktaydı. Konu daha sonra RTÜK’ün görev alanına girmiştir..

MİLLİ MONİTORİNG SİSTEMİ:

Türkiye dahilinde izin verilen her türlü telsiz,radyo,televizyon yayın ve seyrüsefer sisteminin belirtilen teknik şartlara ve usullere uygun olarak çalıştırılmasını temin için,bu faaliyetlerin tamamını Türkiye çapında devamlı olarak izleyebilecek bir monitoring sistemi kurulması planlanmıştı.Böylece her türlü ihalelerin anında tespit edilerek hatalı kullanıcıların diğer sistemler üzerinde meydana getirebileceği olumsuz etkiler önlenecekti.Konu daha sonra Türk Telekomünikasyon Kurumu'nun görev alanına girmiştir.

**KABLOSUZ MİKROFON-SES YAYIN-DİİYAFON-SİMULTANE****TERCÜME SİSTEMLERİ:**

Konser ve konferans salonları,hareketli röportaj ve miting alanları için son derece pratik ve faydalı olan bu sistemlerle ilgili kullanma esasları ve cihaz standartları 6.1.1985 tarihinde yayınlanan yönetmelikle belirlenerek bu sistemlerin Türkiye'de kullanılmasına imkan tanınmıştı.Sistemde kullanılan mikrofonlar aynı zamanda telsiz vericisi,hoparlör veya kulaklıklar da telsiz alıcısı olarak imal edildiklerinden ,okuyucu ve konuşmacıların metrelerce kablo kullanmasına gerek kalmamıştı.

KABLOSUZ TELEFON SİSTEMLERİ:

18.2.1987 tarihinde yayınlanan yönetmelikle kablosuz telefon cihazlarının kullanım esasları ve standartları belirlenmişti.Bu telefon makinalarıPTT tarafından abonelerin hizmetine verilmmişti.

UYDU HABERLEŞME VE İŞLETME A.Ş GENEL MÜDÜRLÜĞÜ (TÜRKSAT)

PTT Genel Müdürlüğü bünyesinde Peyk Telekomünikasyon Grup Başmühendisliği 1968 yılında kuruldu. İntelsat'a (Uydular aracılığı ile Haberleşme Uluslar arası Organizasyonu) organizasyonuna üye olundu. Aynı yıl uydu üzerinden ilk telefon kanalları Yugoslavya ve İran yer istasyonlarından yararlanarak birlikte kuruldu. 23 Nisan 1979 da ilk yer istasyonu AKA-1 (Ankara-1), İngiltere'de 11 telefon kanalı kurularak servise verildi. AKA-1 in hizmete verilmesiyle, Intelsat üzerinden Atlantik bölgesi uyduları kullanılarak 13 ülke ile haberleşme sağlandı. 10 Nisan 1985 de haberleşme kanal kapasitesini artıran fiber optik kablo, ilk defa Ankara (Ulus)- Gölbaşı uydu yer merkezi arasında yer altından döşenerek, 1310 nm dalga boyunda, 140 Mb / s'lik sistem hizmete verildi. 3 Kasım 1985'de Eutelsat sistemiyle çalışan AKA-2 istasyonu hizmete girdi. 21 Aralık 1990'da, Fransız Aerospatiale ile "Türksat Milli Haberleşme Uyduları" sözleşmesi imzalandı

11 Ağustos 1994'de Türkiye'nin Türksat 1B uydusu uzaya fırlatıldı ve 42 derece doğu yörüngesine başarıyla yerleştirildi. 10 Ekim 1994'de yörünge testlerinin ardından hizmete girdi.

Türkiye'nin ikinci uydusu 10 Temmuz 1996'da uzaya fırlatılarak, 31.3 E yörüngesine yerleştirildi. 7 Kasım 1996'da Türksat uydularını üreten Aeorspatiale ve Türk Telekom ortaklığıyla Eurasiasat kuruldu ve şirket Eurasiasat, S.A.M adıyla 15 Kasım 1996'da Türksat 2A uydusunun yapım ve servislerinin pazarlamasından sorumlu olmak üzere faaliyete geçti. 11 Ocak 2001'de Türk Telekom ve Alcatel ortaklığı ile kurulan Eurasiasat şirketi tarafından yaptırılan Türksat 2A uydusu Güney Amerika'daki Kourou üssünden Ariane 4 roketiyle uzaya fırlatıldı.



22 Temmuz 2004 tarihinde Türk Telekom A.Ş. tarafından yürütülen uydu haberleşme hizmetlerinin yeni bir şirket altında yürütülmesi amacıyla 5189 sayılı kanunla Türksat A.Ş. kuruldu. Türk Telekomünikasyon A.Ş. Uydu Haberleşme ve Yönetim Dairesi Başkanlığı tarafından yürütülen uydu haberleşme hizmetleri görevi, 4 Şubat 1924 tarih ve 406 sayılı Telgraf ve Telefon kanununa, 16 Haziran 2004 tarih ve 5189 sayılı çeşitli kanunlarda değişiklik yapılması-

na dair kanunun 5. maddesi ile eklenen ek 33. madde gereğince 29 Haziran 1996 tarih ve 6762 sayılı Türk Ticaret kanunu ve özel hükümleri ile ana sözleşme hükümlerine tabi bir Anonim şirket olarak kurulan “ **Türksat Uydu Haberleşme ve İşletme A.Ş.**” ye devredildi. Şirket 22 Temmuz 2004 tarihinde faaliyete geçti.

TÜRKSAT A.Ş.’NİN AMAÇ VE GÖREVLERİ:

Şirket, uydu hizmetlerinin milli güvenlik ve ülke savunması açısından stratejik önemi ile kamu hizmeti niteliği birlikte gözetilerek ulusal egemenlik kapsamındaki uydu yörünge pozisyonlarının hakları,yönetimi ve işletme yetkisine sahip olmak ve bununla ilgili yükümlülükleri yerine getirmek,adına kayıtlı ve diğer operatörlere ait uyduları işletmeye vermek veya verilmesini sağlamak,bu uyduları işletmek,ulusal ve yabancı operatörlere ait uydular üzerinden haberleşme ve iletim alt yapısını kurmak,işletmek ve ticari faaliyet bulunmak amacıyla kurulmuştu. Şirket bu amaçları gerçekleştirmek için Telekomünikasyon kurumu ile görev sözleşmesi imzalandı.

Türksat A.Ş, halen uluslararası telefon,faks,data ve internet servisleri başta olmak üzere geniş bir yelpazede uydu hizmetleri vermektedir.Türksat uyduları üzerinden 102 adet dijital 5 adet analog TV yayını,10 adet dijital yayın bükesi,24 saat dijital haber geçişi,radyo yayınları,telefon,internet,data devreleri,GSM ve askeri haberleşme servisleri sağlanmaktadır.

- -TV ve Radyo uplinkleri (TRT-INT ,TRT-TURK v.b)
- -Kısa süreli yayın geçişleri
- -Kablo TV hizmetleri
- -Mobil uydu yer istasyonlarıyla TV ve telefon hizmetleri
- -IBS-IDR (Ulusal ve uluslar arası telefon ve data haberleşmesi)
- -TES (Kırsal alan ve DHMİ telefon ve data haberleşmesi)
- -Acil durum haberleşme hizmetleri
- -Uluslar arası TDMA (Zaman paylaşımli telefon ve data trafiği)
- -Uluslararası internet bağlantıları (TT net)
- -Inmarsat C deniz haberleşmesi yer istasyonu
- -GNSS Yer istasyonu (Global Navigate Satellite System)
- -VSAT Sistemleri (Adalet,Sağlık,Milli Eğitim Bakanlıkları,v.b Kamu ve özel sektör kuruluşları)
- -Noktadan noktaya data bağlantıları
- Afganistan GSM Şebekesi
- -Geniş bant VSAT hizmetleri projesi
- Eumetsat ASCAT Tranponder kurulun projesi
- -Yerel TV Kanalları paket yayın projesi

- -TRT-INT Yayını Amerika ve Avustralya iletimi projesi
- -Stüdyo kurulumu ve mobil araç modifikasyon projesi
- -Yeni Uydu projesi Türksat'ın faaliyetleri arasındadır.

TELEKOMÜNİKASYON KURUMU

27 Ocak 2000 tarih ve 4502 sayılı kanun ile kurulan Telekomünikasyon Kurumu, 15 Ağustos 2000 tarihinde faaliyetlerine başladı. Telekomünikasyon Kurumu kanunlarla ön görülen yetki ve sorumlulukları uygulamak ve verilen diğer görevleri yapmak üzere, kamu tüzel kişiliğe ve idari ve mali özerkliğe haiz özel bütçeli bir kuruluştur. Kurul görevlerini yerine getirirken bağımsızdır. Kurumun ilişkili olduğu bakanlık Ulaştırma Bakanlığı'dır.

TELEKOMÜNİKASYON KURUMUNUN AMAÇ VE GÖREVLERİ

- a) Telekomünikasyon hizmetleri ve alt yapısına ilişkin ikincil mevzuat, teknik ve ekonomik düzenlemeleri, yetkilendirmeleri yapmak, teknik ve idari denetlemeleri gerçekleştirme ve gerekli hallerde uzlaştırma görevini üstlenmek.
- b) Radyo ve Televizyon verici istasyonları dahil olmak üzere her nevi frekans planlama, tahsis ve tescil işlemlerini takat ve yayın sürelerini de göz önünde tutarak, bu hizmetleri uluslararası kuruluşlarla işbirliği de yapmak suretiyle yürütmek.
- c) Telekomünikasyon hizmetlerinden ve alt yapısından yararlanacak kullanıcılara ve telekomünikasyon şebekeleri arasındaki bağlantılar bakımından diğer işletmecilere uygulanacak ücret tarifelerine ve sözleşme hükümlerine ve teknik hususlara ilişkin genel kriterleri ve görev alanına giren diğer konularda uygulama usul ve esaslarını belirlemek, tarifeleri incelemek, değerlendirmek, gerekenleri onaylamak ve bunların uygulanmasını izlemek.
- d) Telekomünikasyon alanında kullanılacak her çeşit sistem ve cihazlar için yurt içinde ve yurt dışındaki ilgili kuruluşlarla işbirliği yaparak ve en son gelişmeleri de göz önünde tutarak imalat ve kullanıma esas teşkil eden performans standartlarını tespit etmek, bunları uygulamak.
- e) Telekomünikasyon hizmetleri ve alt yapının işletimi ile ilgili olarak görev alanına giren konularda yönetmelikler çıkarmak diğer idari işlemleri yapmak, işletmeciler, aboneler, kullanıcılar ve Türk Telekomünikasyon sektörünü etkileyen tüm gerçek ve tüzel kişilerin ilgili mevzuata uymasını denetlemek, gereken hallerde kanunlarda öngörülen yaptırımları uygulamak.
- f) Tüketici menfaatlerinin korunması için gerekli tedbirleri almak

BAKIM MERKEZİ MÜDÜRLÜKLERİ – TELEKOM MÜDÜRLÜKLERİ

Ülkemizin kalkınma çabalarına paralel olarak yurdumuzun en ücra köşelerine kadar yayılan Telekomünikasyon tesislerinin işler halde tutulabilmesi, hizmet gereklerinin en iyi şekilde yerine getirilebilmesi, yüksek çalışma kalitesinin devamlılığının sağlanması, iyi organize olmuş ve rasyonel bir organizasyon la mümkündür. Her yıl artan bir tempo ile tevsi ve inşa edilmekte olan telekomünikasyon tesislerinin bakım hizmetlerini, personel ve teçhizat imkanlarından en üst düzeyde yararlanma ve mümkün olan süratle yapılabilmesi için çeşitli birimler görevlendirilmektedir. PTT Yönetim kurulunun 22/07/1969 gün 3122 sayılı kararı ile “Bakım Merkez Müdürlüğü kuruluş ve yetki yönetmeliği tasarısı” hakkındaki 07/07/1969 gün ve personel dairesi 7970 sayılı Genel Müdürlük teklifi sonunda tasarının aynen kabulü, mevcut üyenin ittifakiyle kararlaştırıldı ve Resmi Gazetenin 22/06/1970 gün 13526 sayılı nüshasında yayınlanarak yürürlüğe girdi

Haberleşmenin günün koşullarına göre artması sonucu telefon ve telgraf sistemlerinde arıza sayısı yükselmiştir. Arızaların en kısa zamanda giderilmesini sağlamak ve gerekli bakımlarını zamanında yaparak, halka haberleşme hizmetinin en kısa sürede verebilmek için bazı önemli illerde “ **Bakım Merkezi Müdürlükleri** “ kuruldu.

Bakım Merkezleri

PTT Bölge Başmüdürlükleri, Telekomünikasyon tesislerinin bakım, onarım ve işler halde tutulmalarını sağlamak üzere sorumlu bir müdürün yönetiminde bakım sahalarına ayrılmıştır. Bu sahalar dahilinde meşgul olacağı ve müdahale edeceği konular belirlenen teşkilata “**BAKIM MERKEZLERİ**” olarak yapılandırıldı.

Bakım Merkez Müdürü

İlgili Müdürlükler bakmakla yükümlü olduğu Telekomünikasyon tesis ve araçlarının onarım, bakım ve işler halde tutulmasından bağlı olunan Bölge Başmüdürlüğüne karşı muhatap ve sorumlu tutuldu.

Bakım Merkez Müdürünün Görev ve Yetkileri şöyle belirlenmiştir:

- ✓ Sorumluluk sahasında bulunan Telekomünikasyon tesis ve araçlarının çalıştırılmasını, abone tesislerinin yapılmasını, bakımını, onarımını, arıza ıslahını ve kontrolünü bakım talimatına göre yapmak,

- ✓ Personel kadrosu,malzeme,teçhizat,alet v.s ihtiyacını tespit ederek zamanında başmüdürlüğe bildirmek,
- ✓ *Bakım talimat ve tamimleri ile istenen rapor,istatistik,grafik v.s yi hazırlamak ve zamanında başmüdürlüğe göndermek
- ✓ Sorumluluk altında bulunan telekomünikasyon tesis ve araçlarının daimi sürekli hizmet verebilecek şekilde bakım ve onarımlarını yapmak,mevdana gelecek arıza ve aksaklıkları derhal gidermek üzere önceden gerekli tedbirleri almak.
- ✓ Kuruluşun bakmakla yükümlü olduğu diğer kurumlara ait telekomünikasyon tesis ve araçlarının arıza ıslahı ve bakımları ile ilgili işleri usul ve mevzuat dahilinde yapmak,
- ✓ Telekomünikasyon tesislerine ait her nevi taşınabilen ve taşınamayan malların muhafazasını,bakımını ve iyi kullanılmasını temin etmek,
- ✓ *Sorumluluğu altındaki telekomünikasyon tesisleri için gerekli güvenlik önlemlerini almak,
- ✓ Telekomünikasyon hizmetleri için tahsis edilen vasıtaları sevk ve idare etmek,
- ✓ Telekomünikasyon tesislerinin bulunduğu binaların bakım ve onarım,tadilat ve bina kiralama işleri ile ilgili hususları başmüdürlüğe teklif etmekle bu hususta verilecek yetkileri kullanmak,
- ✓ Bakım merkezine ait kayıt ve dosyaları tutmak,evrak ve yazı işlerinin yürütülmesini temin etmek,
- ✓ Kendisine bağlı veya emrine verilen personeli bakım bölgesi dahilinde Başmüdürlüğün onayı ile geçici görevle göndermek,
- ✓ Bakım bölgesi dahilinde teknik hizmetlerle ilgili bütün personelin amiri olarak iş tevzi etmek,emir vermek ve onların işlerini kontrol altında tutmak,personelin yetiştirilmesinin temini için mesleki bilgisini artıracak tedbirleri başmüdürlüğe teklif etmek,
- ✓ Emrinde çalışan personelin aylık ücret,ek mesai,ikramiye,tazminat,harcırah v.s ibi istihkaklarına ait işlemleri mevzuat ve mevcut usullere göre yürütmek,
- ✓ Bakım Merkezi makararı dışındaki merkezlerdeki personelin istihkaklarının bulundukları yerlerin PTT Müdürlüklerince ödenmesini ve bu miktarların bakım merkezine dekontunu temin etmek,
- ✓ Lüzumu halinde Başmüdürlüğün onayı ile yeterli sayıda işçi çalıştırmak,personelin işçilerle olan ilişkilerini düzenlemek

- ✓ Müdürlüğe bağlı personelin sicil talimatına göre sicil amirliğini yapmak,sağlık hizmetlerini ve diğer zati işlemleri mevcut talimatlara göre yürütmek,tavır,hareket,kılık ve kıyafetlerinin görev ciddiyetine uygunluğunu mevcut mevzuata göre yürütmek,
- ✓ Bir PTT merkezi kuruluşunda olan Bakım Merkezlerinde PTT Merkez müdürlerinin hesap işleri yönünden görev yetkilerini merkezde kullanılacak defter ve formüller talimatnamesini aynen kullanmak,
- ✓ Telekomünikasyon tesislerinin bakım ve arıza ıslahı için lüzumlu olup stoklarda mevcut olmayan veya depolardan sevki uzun zaman ihtiyaç gösteren ve mahallen temini mümkün olan ve bedeli 1.000 TL yi geçmeyen malzeme ile alet,edevatı,kendi nezaret ve direktifi ile en az 2 kişiden oluşacak bir komisyon marifeti ile satın almak,Bakım Merkezi dışındaki mahallerde gereken satın almaların ,mahalli PTT müdürlüklerince yapılarak bedellerinin ödenmesini ve bu miktarın Bakım Merkezine dekont edilmesini sağlamak,

Bakım Merkezi koltuk ambarında mevcut ve sarf edilen malzemenin günü hareketleri talimatnamesine göre yürütmek.

Bakım Merkezi Teşkilat Şeması

Bakım Merkez Müdürü;

- İç Şebeke Hizmeti
- Dış Şebeke Hizmeti
- Telefon Santral Hizmeti
- Telgraf Santral ve Aletleri Hizmeti
- Kuranportör Hizmeti
- Radyo-link Hizmeti
- Makine ve Enerji Hizmeti
- Malzeme İkmal ve Koltuk Ambarı Hizmeti
- Büro Hizmeti

TELEFON MÜDÜRLÜKLERİ

Telekomünikasyon hizmetlerindeki son gelişmeler dikkate alınarak, abone hizmetleri dahil her türlü telekomünikasyon tesis,araç ve gereçlerinin teknik işletmesini,bakım ve onarımlarını yapmak üzere telefon müdürlüklerinin teşkilatı ile görev,yetki ve sorumluluklarının yeniden düzenlenmesi gerekiyordu.

PTT Yönetim kurulunun 22/08/1990 gün ve 487 sayılı kararı ile kabul edilen “ **Telefon Müdürlükleri Yetki ve Yönetmenlikleri** ” uygulamasının başlaması ile mevcut Bakım Merkez Müdürlüklerinin Telefon Müdürlüklerine dönüştürülmesi ile Bakım Merkezi Müdürlüklerinin görevleri son buldu.

Ülkenin ekonomik kalkınmasına paralel olarak,yaygın bir haberleşme sistemi kurmak,haberleşme hizmetlerini sosyo ekonomik faaliyetlerin yaratacağı ihtiyaçları karşılayacak düzeye çıkarabilmek için hizmet gereklerine göre bazı organizasyon veya reorganizasyon çalışmalarıyla teşkilatın günün koşullarına göre yeniden düzenlenmesi zorunlu hale geldi. Bununla ilgili olarak teknik hizmetlerin aralıksız ve sağlıklı bir şekilde yürütülebilmesi için Teknik İşler Dairesi Başkanlığının,Etüd-Proje-Yatırım Dairesi Başkanlığı,Teknik İşletme ve Bakım Dairesi Başkanlığı,Makine ve Enerji Dairesi Başkanlığı olarak ayrılması yönetim kurulunun 25.12.1986 gün 753 sayılı kararı ile uygun görüldü.

Yeni yapılanma bu doğrultuda oluşturuldu.Teşkilatlanmanın kilit yönetiminde 2005 yılı itibariyle şu isimler yer alıyordu.

HAVAI HATLAR ve KÖY TELEFONLARI

Şehir içi Şebekelerinden sonra Şehirler arası irtibatların da yapılması bir zaruret haline gelince, havai hat tekniğinin ve diğeri sistemlerin de gelişmesi kaçınılmaz olmuştur.

İki nokta arasındaki irtibatı sağlayan havai hatlar, bakır, demir veya çelik nüveli bakır teller yardımı ile 50 veya 62,5 metre menzilli olarak 7,8,9 metre boyundaki tercihan çam cinsi, Bakır-Krom-Bor (CCB) gurubu tuzlardan Wolmanit CB ile veya Bakır-Krom-Arsenik (CCA) gurubu tuzlarla veya Kreozotla emrenye edilmiş ahşap direkler vasıtası ile yapılıyordu.. Demir ve bakır telli devrelerden sadece telefon ve telgraf muhaberesi olarak istifade ediliyordu. Bu bağlantılar genellikle Şehirler arası irtibatlarda, kırsal kesimde, köy, kasaba, nahiye gibi küçük yerleşim birimleri arasında kuruluyordu..

Ses frekanslarını çeşitli şekilde modüle ederek ve çıplak telli havai hat sistemlerinden faydalanarak, aynı devre üzerinden birden fazla muhabere temin eden sistemlere Kuranpörtör sistemi (taşıyıcı akım) denir. Fizik devre olarak tabir edilen bu devrelerin üzerine trafiğin durumuna göre 1+1, 3+1 veya 15+3 gibi kuranpörtör sistemleri takviyesi yapılır. 1940 yılında Ankara-İstanbul arasında tesis edilen 2 adet tek kanallı havai hat çoklayıcı (kuranportör) sistemi hizmete verildi. 1946'da ise İstanbul-Ankara arasında 12+3 TN İstanbul-İzmir arasında 12+3 TN, Ankara-Adana arasında 12+3 TN K/P sistemleri hizmete girdi.

Bu gelişmeler kapsamında, maksimum 16 kapasiteli bakır devreler yerine, daha büyük kapasiteli teknolojiler arandı ve Koaksiyel kablo, radyolink sistemleri, fiber optik gibi en son yenilikler gerçekleştirildi. Nitekim 6 Nisan 1976'da Antalya- Cataina arasında toplam 480 kanallı ilk denizaltı koaksiyel kablosunun hizmete verilmesiyle çok kanallı haberleşme sağlandı. Kısa mesafeli olarak 1974'de, uzak mesafeli olarak ta 1984'de BAYKOK projesi çerçevesinde analog-dijital olarak hizmete verildi.



Radyolink sistemleri ise 1970 yılında CENTO anlaşmaları çerçevesinde Türkiye-İran arasında analog R/L sistemi olarak devreye girdi. 5 Temmuz 1984’de bir sistem üzerinden çok sayıda köyü otomatik telefon şebekesine bağlayacak “**Multiaccess**” özel radyo link sistemi tesis edildi.

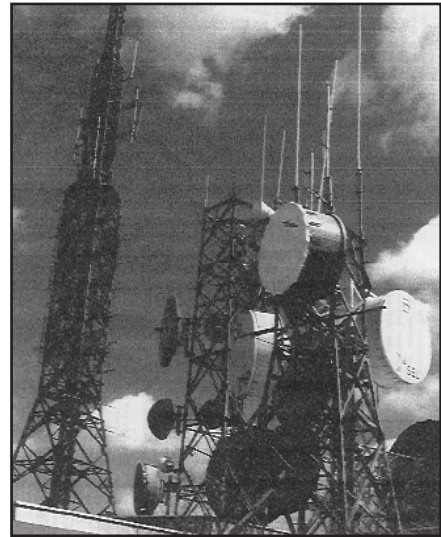


Kasım 1985’de ilk sayısal R/L sistemi Ankara-İstanbul arasında hizmete girdi.

Haberleşmede kanal kapasitesini artıran “**Fiber optik**” kablolar, ilk kez 10 Nisan 1985’de Ankara-Konya karayolunun 37. kilometresinden itibaren döşenmeye başlandı (Ulus-Uydu haberleşme merkezi arası) 15 Temmuz 1987’de ilk kez Aydın-Denizli arasında havai olarak kurularak hizmete verildi.

23 Nisan 1979’da ilk “**Uydu haberleşme**” yer istasyonunun hizmete verilmesiyle, “**İntelsat**” üzerinden Atlantik bölgesi uyduları kullanılarak, 13 ülke ile haberleşme sağlandı. 4 Mart 1987’de Avrupa da ilk olarak uydu sistemi üzerinden “**Video-Konferans**” ülkemizde gerçekleştirildi.

Ülkemizde bir süre gelişmeye devam eden telefon haberleşmesi bazı dönemlerde gelişme bir yana verilen hizmet yönünden gerilemeye başlamıştır. Bu dönemlerde haberleşmenin alt yapı hizmeti olarak kabul edilmemesi ve önceliklerin diğer hizmet sektörlerine verilmesi neticesin-



de haberleşme hizmetleri gerek sayısal gerekse teknolojik yönden bir hayli geri kalmış ve ülke kalkınmasında gerçek yerini alamamıştır. Nitekim 1970'li yıllarda İstanbul da telefon almak için 15-20 yıl beklemenin gerektiğini, teleksin **manuel** olması bir yana sahip olunabilmesinin imkansız olduğunu, telefon ve telekse sahip olanların ise hizmet kalitesinin çok düşük olması nedeniyle çoğu zaman günlerce aranılan numara ile irtibat kurulamadığı, yurt dışı haberleşmenin hemen hemen imkansız olduğu bir gerçektir.

Ülkemizin turistik yerleri olan Bodrum, Marmaris, Köyceğiz v.s gibi tatil yörelerine tatilelerini geçirmek için gelen Yabancı turistler memleketlerine telefon edebilmek için Yunan adalarına gidip gelmekte bu ise ülkemiz hakkında olumsuz kanaatlere sebep olmakta idi. Bu arada. Yurdumuzdaki köy haberleşmesi de iç açıcı değildi.

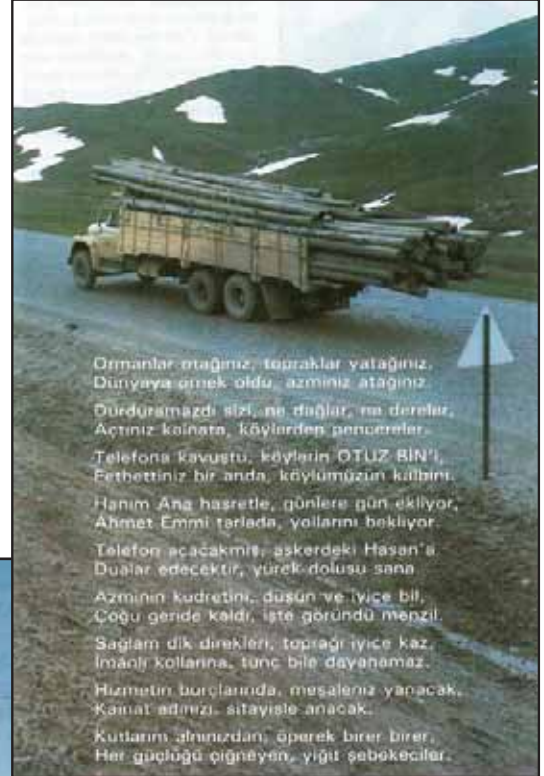
KÖY TELEFONLARI



Ülkemizde bulunan 36.155 adet resmi köy ile takriben 70.000 adet mezranın 1950!de yalnız 48 köyünde telefon vardı. 1967 yılına kadar ise sadece ve 1300 adedinde telefonun olması, bunlarda kaliteli bir haberleşme yapılamaması, az gelişmişliğin bir göstergesiydi. Bütçe ve malzeme yetersizliği nedeniyle Eruh-Şırnak gibi aralarında uzun mesafe bulunan ilçeler, dağ, tepe, nehir v.s gibi yol olmayan engebeli arazilerden toprak dönlü 5 milimetre çaplı tek demir telli havai hat sistemi ile haberleşme sağlanmakta idi. 1973 yılına kadar ülkemizdeki köylerden yalnız 1632 adedinde telefon hizmeti götürölmüşken, bu rakam 1981 yılı sonu itibarıyla ancak 8093'e a yükselebilmiştir. 1973'den itibaren köy telefonlarının durumu, bütçe ve

malzemeye göre inişli çıkışlı bir grafik izledi..

Köye telefon hizmeti bir amme hizmeti olmasına rağmen, bazı yöneticiler tarafından kar getirmiyor gerekçesi ile konuya pek önem verilmiyordu. Hatta bazı yörelerde yine bütçe imkansızlığı nedeniyle, birkaç köy birbirine, girme-çıkma irtibat tabiriyle paralel bağlanıyordu. Yani köylerden herhangi birisi arandığında ,bu hatta bağlı tüm köylerin hepsi birden ahizeler kaldırılıyordu..Tabii ki haberleşme gizliliği olmadığı için, zaman zaman köylüler arasında olumsuz olaylar yaşanıyor



YILLARA GÖRE ARTAN VE AZALAN KÖY İRTİBATLARI

Yıllar	Bucak(adet)	Merkez köy(adet)	Çevre köy(adet)	Toplam (adet)
-----	-----	-----	-----	-----
1973	95	90	227	412
1974	60	284	600	944
1975	35	405	135	575
1976	7	237	473	717
1977	3	265	877	1145
1978	7	75	223	305
1979	10	102	505	617
1980	12	159	1277	1448
1981	---	20	278	298
1982	36	-----	253	289

1980 yılında zamanın Ulaştırma Bakanı Hüseyin Özalp, PTT Genel Müdürü Fikri Çağlar'a yıl içerisinde 1000 köye telefon hizmeti götürüldüğü takdirde 1980'in bir hamle yılı olacağını bildirmiş, bunun gerçekleşmesi için talimat vermişti. Konu Genel Müdür tarafından ilgili dış şebeke gurubuna bildirilmiş ve yetkililerce bütün gayretin gösterilerek, Bakanın isteğinin yerine getirilmesi istenmişti. Erzincan'ın Caferli köyünde, medya mensuplarının hazır bulunduğu bir törenle ilk defa, otomatik olarak yurt dışı konuşma yapıldı. ve Hollanda'da bulunan bir vatandaşımız, köydeki akrabaları ile hasret giderdi. "1980 yılında kaç köye telefon hizmeti götürülecek" sorusuna " Bu yıl 1500 köy telefona kavuşturulacaktır" cümlesi ile cevap verilmiş, bu haber Flaş haber olmuştu. Aynı gün TRT nin " Olayların İçinden" programında ,bu tören özel olarak verilmiş ve Bakan Özalp programı izlerken haberi duyunca basın müşavirine hayretle "Yahu ben kendimi atak zannedirdim PTT benden de atak" diyerek hem sevincini ve hem de endişesini dile getirmişti. Nitekim yıl sonunda plan hedefine ulaşılmış ve son yılların en üst sınırına çıkılmıştı.

1983 yılında PTT Genel Müdürü Servet Bilgi, köye giden telefon hizmetlerine ağırlık verilmesini arzu etmiş ve hükümet tarafından da köy haberleşmesine önem verilmiş, "şehirden ne varsa köylerde de o olacaktır" sloganı ile yıl içerisinde 10.000. köy telefonunun bağlanmasını istemiştir. "Gelişim Yılı" ilan edilen 1983' te 10 bininci köye telefon götürülmesine başlangıç olmak üzere 1983 yılının ilk köy telefon irtibatı 8 Nisan 1983 Cuma günü yapılan bir törenle Ankara'nın Çubuk ilçesine bağlı Güzelhisar köyünde gerçekleştirildi.

10. Köye İlk Adım Töreni



*Güven BEZAZ Açılış Konuşmasını
Yaparken*



*Genel Müdür Servet BİLGİ
Konuşurken*



Muhtar Nurettin ÇETİNKAYA

19 Kasım 1983’de 10.000. köyün telefon irtibatı, Çorum’ un Çatak köyünde Bakanların, Genel müdürlerin, halkın, TRT ve basın mensuplarının bulunduğu büyük bir törenle hizmete verildi.

Yapılan törenle Çorum’un Çatak köyü telefona kavuşurken aynı zamanda Türkiye çapında telefona kavuşan 10.bininci. köy olma mutluluğun yaşıyordu.

Çatak köyünde devamlı yağan yağmur altında çok sayıda TRT Ve Basın mensubunun izlediği törende,Ulaştırma Bakanı Prof.Dr. Mustafa Aysan,İmar ve İskan Bakanı Ahmet Samsunlu,Çorum Valisi Ahmet Özer,Genel Müdür Servet Bilgi, Yönetim kurulu üyeleri,Genel Müdür yardımcıları Emin Başer,Mustafa Bayram,Samsun Bölge Başmüdürü İsmail Gümüş ve çok sayıda davetli hazır bulundu.





Törenin açış konuşmasını, köye telefon projesinin gerçekleşmesinde gayret ve emeği ile etkin olan Genel Müdürlük Dış şebeke Grup Başmühendisi Y.Güven Bezaz yaptı ve özetle” yıl içerisinde her türlü iklim ve arazi şartlarına,malzeme darboğazına rağmen 1444 köye telefon hizmeti götürmenin mutluluğu içindeyiz” dedi.



Samsun Bölge Başmüdürü İsmail Gümüş‘de yaptığı konuşmada “Ülke düzeyinde telefonu olan köy % 23 iken Bölgesinde bu rakamın %30 a ulaştığını belirterek bu onur veren düzeye ulaşılmasında fedakar dış şebeke elemanlarının vatan severlikleri,vazife anlayışları ve hizmet aşkı duyguları büyüktür.”dedi.

İmar Bakanı ve Ulaştırma Bakanının nezaretinde Çatak köyünün son telefon direğinin dikilmesinden sonra konuşan Ulaştırma Bakanı Mustafa Aysan “1983 yılı yatırım programında 450 adet köye telefon götürülmesi planlandığını,bu hızla halen 36.751 köy ve küçük yerleşim birimlerinin kısa sürede telefona kavuşturulmasını mümkün görmedikleri için bu miktarın artırılması ve 1983 yılında telefona kavuşan köy adedinin 10.000 e çıkarılması üzerinde durduklarını belirterek özetle,PTT Genel Müdürlüğünün son yıllar içerisinde diğer birimlerinde olduğu gibi köylerimizin telefona kavuşturulmasında da büyük başarı kazanmıştır.Bu başarıyı sağlayan Genel Müdürümüze ve değerli çalışma arkadaşlarına ve bütün PTT çalışanlarına takdir ve teşekkürlerimi sunuyorum.”dedi

Genel Müdür Servet Bilgi yaptığı konuşmada özetle” **Köylü PTT el ele telefon her köye** bayramına hoş geldiniz Bu sloganla başlattığımız yıldırım harekatı bu gün bayrama dönüştü.Şu anda PTT’nin cefakar,vefakar,fedakar **Dış şebeke personeli** köylülerimizle omuz omuza karlı dağlarda ,sisli ormanlarda ,yağmurlu tarlalarda,direk diyor hat çekiyorlar sene sonuna kadar 10.250 köye telefon götürecekler .Köylülerimizin telefonu büyük bir arzu,hasret ve sabırsızlıkla istediğini ve beklediğini söyleyerek 1984 yılında hedefimiz 2000 köye daha telefon götürmek,köylümüzde bu arzu ve şevk PTT ciler de bu emek oldukça bu hedefe ulaşacağız”dedi.

Memleketi olan Çorum’a ve Çatak köyündeki törene konuk olarak gelen İmar ve İskan Bakanı Ahmet Samsunlu ‘da bir konuşma yaparak” Çorum ve yöresine götürülen hizmetlerden dolayı Ulaştırma bakanlığı kuruluşlarına ve mensuplarına teşekkür etti ve bu gibi hizmetlerde köylülerin devlete katkıda bulunmalarını istedi.

Törende bir konuşma yapan Çorum Valisi Ahmet Özer ise ”Çorum gibi yurt içi ve yurt dışına göç olaylarının olduğu yerde köye götürülen bu haberleşme hizmetinin değerinin çok büyük olduğunu belirterek Çorum’ lu lar ve Türk Ulusu bu hizmeti unutmayacaktır.Onur ve Gurur duyuyoruz” dedi.

Daha sonra tören meydanında kurulmuş bulunan telefonun kurdelası Genel Müdür Servet Bilgi tarafından kesildi.Bu telefondan ilk konuşmayı Çatak köyü muhtarı Muhittin Metin Almanyada bulunan oğlu ve geliniyle görüşerek yaptı.

PTT’nin kuruluş tarihi olan 1840 tarihinden, 19 Kasım1983’e kadar ülkemizdeki köylerden Yalnız 10.000 adedine hizmet götürülmüşken, 3 yıl sonra 28Ağustos1986’da 20 bininci. Köye telefon hizmeti, Bingöl’ün Çobantaş köyünde tesis edilerek verilmiş oldu.Yapılan törene

Bingöl Valisi Güner Orbay ,Belediye Başkanı Sıtkı Börü, Genel Müdürlük dış şebeke Grup Başmühendisi Yurda Güven Bezaz, Erzurum PTT Bölge Başmüdürü Mehmet Çakmak, Askeri ve Mülki erkan , çok sayıda köylü ile bölgenin ileri gelenleri ile basın mensupları ve çok kalabalık bir davetli topluluğu katıldı.Toplantıyı bir konuşma ile açan Genel Müdürlük Dış şebeke Grup Başmühendisi Y.Güven Bezaz, “Hükümetimiz ve kuruluşumuz köye giden hizmetlere son yıllarda daha çok önem vermiş kurumun 140 yıl önce kuruluşundan 1983 yılına kadar yalnız 10.000 adet köye telefon hizmeti gitmişken bu tarihten 3 yıl sonra 10.000 köye daha telefon hizmeti götürerek, bu gün 20 bininci. köyü hizmete açıyoruz.Genel Müdürlük olarak hedefimiz, 1987 yılında ülkemizin tüm köylerini telefona kavuşturmaktır”diyerek Çobantaş köyünün şehirlerarası ve milletlerarası telefon irtibatını hizmete açtı.

Bingöl valisi Güner Orbay ise “ Büyük aşama gösteren PTT hizmetlerinin yalnız il ve ilçelerde yoğunlaştırılmadığını” belirterek **“Köylümüz de artık modern haberleşme sistemlerine kavuşmaktadır.”**dedi. Daha sonra Ulaştırma Bakanlığı Müsteşarı İhsan Pekel’le telefon görüşmesi yaparak Bingöl halkı adına şükranlarını sundu.

30 bininci. Köyün irtibatı ise 1 yıl sonra 28 Ağustos 1987 tarihinde Kastamonu’nun Balabanlar köyünde hizmete girdi.

Başta Ulaştırma Bakanı Veysel Atasoy olmak üzere PTT Genel Müdürü Emin Başer,yöre milletvekilleri,Kastamonu Valisi Doğan Topaloğlu, Devrekani Belediye Başkanı Yüksel Topkan, Devrekani Kaymakamı ,TRT ve Basın mensupları ile çok kalabalık bir davetli topluluğu hazır bulundu.

Açılışı bir konuşma ile Başlatan Dış şebeke grup Başmühendisi Yurda Güven Bezaz özetle;

“Yıl sonunda ülkemizdeki 36.155 adet köyle 10.000 adet mezra telefon hizmetine kavuşmuş olacaktır. Böylece 1987 yılında 13.000 adet köy ve mezraya Telefon götürülmüştür. Her köyün ortalama uzunluğu 5 Km kabul edilirse 65.000 Km. eder ki bu dünyayı 1.5 kere dolaşmak demektir. Bu kadar hizmeti PTT’nin bakıcısından Mühendisine kadar yüreği vatan sevgisi ile dolu –40 derece ile +60 derce arasında her türlü iklim ve arazi şartlarına, malzeme, alet, edevat, giyim, kuşam dar boğazına rağmen fedakarca çalışan ama bunun karşılığında en ufak bir menfaat beklemeyen, Cefakar ve vefakar PTT mensuplarıdır. Artık ülkemize gelen turistler ülkelerine telefon etmek için Yunan adalarına gitmemektedirler. Çünkü ülkemizin en ücra köşelerinden dünyaya açılan bir pencere oldu. Haberleşme yönünden bir zamanlar Avrupa’nın en sonlarında iken günümüzde en ön sıralarda yer almaktayız.”dedi





Balaban köy sakinlerini ilk yurt dışı görüşmeleri yaparken



TÜRKİYE'DE HABERLEŞMEYE DAMGASINI VURANLAR (ÇAĞ ATLATANLAR)



Başbakan-Cumhurbaşkanı Turgut ÖZAL



Ulaştırma Bakanı
Veysel ATASOY



Ulaştırma Bakanlığı Müsteşarı
İhsan PEKEL



Genel Müdür Servet BİLGİ
(1983)



Genel Müdür Emin BAŞER
(1987)



Genel Müdür Yardımcısı
Mustafa BAYRAM



Genel Müdür Yardımcısı
Osman Yılmaz GÖZÜM



Şevki DEVELLİOĞLU
Etüd – Proje – Yatırım Dairesi
Başkanı



Mehmet Vehbi KÖŞKER
Teknik İşletme ve Bakım Dairesi
Başkanı

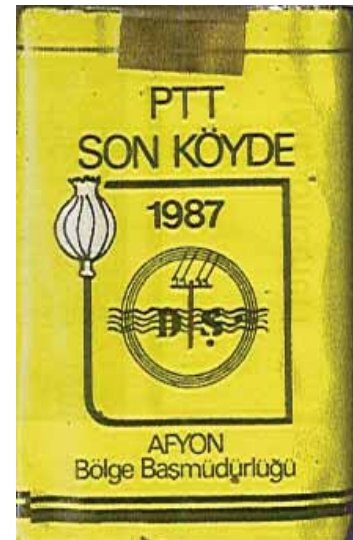
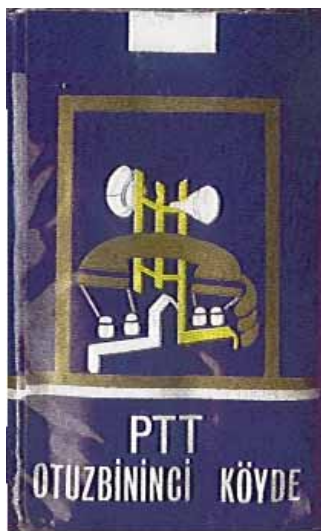
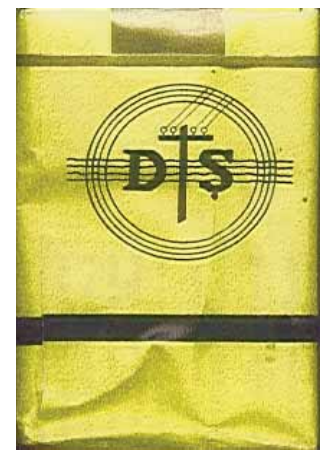
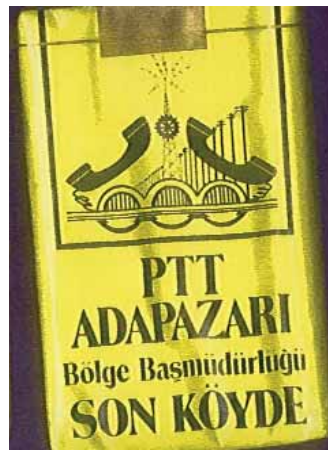
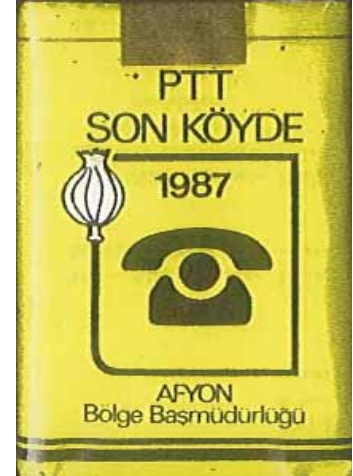


Yurda Güven BEZAZ
Dış Şebeke Grup
Baş Mühendisi

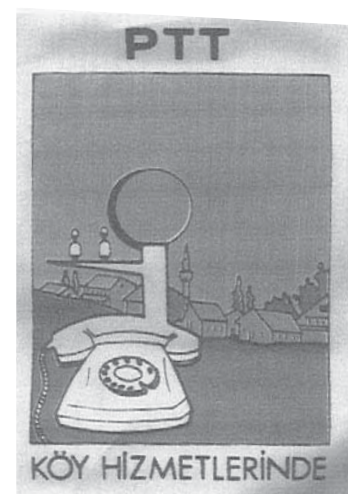
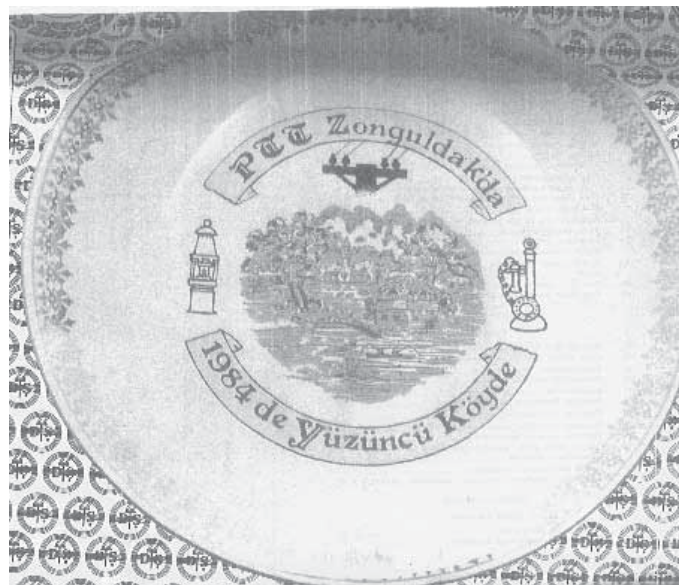
SON KÖY TABAKLARI











PTT VE KIBRIS

1974 Kıbrıs Harekatından sonra, Girne-Lefkoőe arasında haberleşmenin daha iyi bir seviyeye çıkması için, PTT tarafından J5 Sistemli dört devreli bir hat yeniden inşa edildi. Bunun için Türkiye’den çeşitli donanım ve malzemeleri ile birlikte 50 kişilik bir dış şebeke ekibi Kıbrıs’a giderek 2 ay gibi çok kısa bir zamanda hattı tamamlayıp, hizmete verdi.

1980 yılında ise Kıbrıs Türk Barıő Kuvvetleri ile Türk PTT’ si arasında yapılan bir anlaşma ile K.K.T.C ve Barıő Kuvvetleri arasında ki haberleőme hatlarının bir kısmı yenilendi ve bir kısmı da onarılarak kaliteli bir haberleőme sistemi saėlandı.Yine PTT Genel Műdűrlűėű Dıő őebeke Grup Baőműhendisi Y.Gűven Bezaz’ın koordinatűrlűėűnde,Tűrkiye’den bunun için uzman dıő őebeke elemanları gűnderildi.Kıbrıs Türk Barıő Kuvvetleri Komutanı Korgeneral Kaya Yazgan gűnűn 24 saatinde alıőan PTT dıő őebeke ekibini kontrol ediyor ve kısa zamanda iői bitiren ekibe takdirlerini bildiriyordu.

Korgeneral Yazgan,haberleőme için yapılan hatlarının bitiminde verilen kokteylde, yine takdirlerini dile getirdi ve PTT koordinatűrűne Kıbrıs Türk Barıő Kuvvetleri Komutanlığının hizmet anısı plaketini verdi.

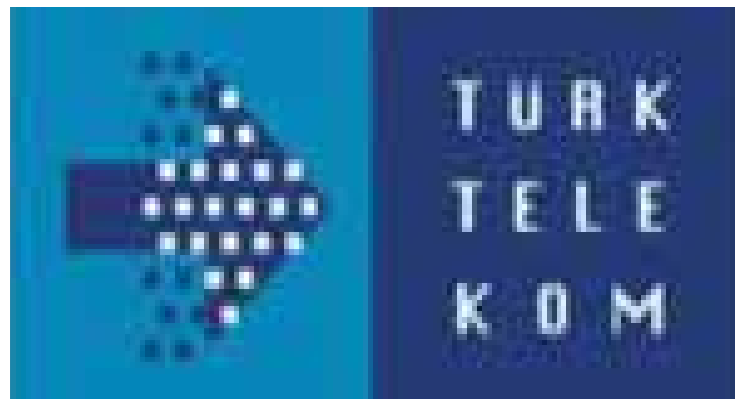


*Korgeneral Kaya YAZGAN
Açılış Konuşmasını Yaparken*



*Korgeneral Kaya YAZGAN
PTT’cilere Plaket Verirken*





TÜRK TELEKOMÜNİKASİYON A.Ő

GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Türk Telekom'un temeli ,kuruluşu 1840 yıllarına dayanan PTT İşletmesi Genel Müdürlüğünün 4000 sayılı kanun ile T.C Posta İşletmesi Genel Müdürlüğü ve Türk Telekomünikasyon A.Ő. olarak ikiye ayrılması ile atılmıştır.Her iki kurum 24 Nisan 1995 tarihinden itibaren bağımsız olarak faaliyetlerini sürdürmüşlerdir.

Daha sonra 4502 ve 4673 sayılı kanunlar ile telekomünikasyon sektörü liberalize edilerek serbest rekabete açılmış ve Türk Telekom ile ilgili yasal düzenlemeler yapılmıştır.Böylece Türk Telekom KİT statüsünden çıkarılarak 406 sayılı kanun ve özel hukuk hükümlerine tabi,sermayesinin yarısından fazlası kamuya ait olan kamu kurum,kuruluş ve ortaklarına uygulanan mevzuatın uygulanmadığı bir anonim şirket statüsüne kavuşturulmuştur.Türk Telekomun tüm hisseleri T.C Başbakanlık Hazine müsteşarlığına ait olup hisselerinin yarıdan fazlası kamuda kaldığı sürece TBMM denetimine tabiydi..

7.1.1994 tarih ve 3564 sayılı Türkiye Sicil Gazetesinde yer alan şirket ana statüsüne göre ve 23.8.2004 tarihinde ticaret sicilinde tescil edilen değişiklikler de dahil olmak üzere yönetim kurulu 9 üyeden oluşmaktaydı ve şirketin temsil ve idaresinden sorumlu olmaktaydı..Yönetim kurulu 4000 sayılı kanun hükümleri saklı kalmak kaydı ile Türk Ticaret Kanunu ve ana sözleşmenin genel kurula verdiği yetkilerin dışındaki tüm yetkilere sahipti.

TÜRK TELEKOM A.Ő.'NİN KURULUŞ DÖNEMİ YÖNETİCİLERİ



Cengiz BULUT
Genel Müdür



Cengiz ANIK
Genel Müdür Yardımcısı



Şevki DEVELLIOĞLU
Genel Müdür Yardımcısı



Hüseyin DİNCER
Genel Müdür Yardımcısı



Mustafa HORATA
Genel Müdür Yardımcısı



Mehmet TAŞALTIN
Genel Müdür Yardımcısı

TÜRK TELEKOMUN AMAÇ VE GÖREVLERİ

1- 2813 Sayılı telsiz kanunu hükümleri saklı kalmak üzere farklı noktalar 1-1- 2813 SAYILI Telsiz kanunu hükümleri saklı kalmak üzere farklı noktalar arasında elektromanyetik dalgalar vasıtasıyla çalışan telli,telsiz,optik veya diğersistemlerle her çeşit yazı,resim,bilgi ve işaretlerin alınması,verilmesini sağlayan telekomünikasyon tesislerini kurmak ve işletmek.

2-Telekomünikasyon hizmetlerini doğrudan doğruya yahut bu amaçla yurt içinde ve yurt dışında kuracağı anonim şirketler veya mevcut anonim şirketlere iştirak etmek suretiyle yürütmek.

3-Radyo ve Televizyon yayın kuruluşlarının üretmiş oldukları radyo ve televizyon programlarını kablo televizyon dağıtım şebekesi üzerinden abonelere ulaştırmak.

4-Telekomünikasyon hizmetlerini modern bir düzeye ulaştırmak için tedbirler almak.

5-Telekomünikasyon alanında kullanılan her türlü malzemeyi üretecek sanayi kurmak veya bu konuda kurulmuş şirketlere iştirak etmek.

6-Yukarıda belirtilen işlerle ilgili yurt içinde ve yurt dışında her türlü sipariş almak ve ihalelere yalnız başına veya ortaklık halinde girmek,bu işlerin gerektirdiği hallerde yurt içi ve yurt dışına sipariş vermek veya sipariş almak.

7-Bu işleri yapmak için lüzumlu araziyi, techizatı,inşaat ve imalat malzemesini devir ve satın almak,veya inşa ettirmek.,satabilmek, kiralayabilmek veya kiraya verebilmek veya bunlar üzerinde aynı haklar tesis ettirebilmek.

8-Yukarıda belirtilen işlere ait proje hizmetleri ile tesis hizmetlerini yapmak.

9-Kuruluş amacıyla ilgili işlemleri yürütebilmek üzere patent,ihtira beratı.know-how,lisans,imtiyaz ve alameti farikayı tescil ettirmek,devir ve ferağ verebilmek,kiralayabilmek veya intifa ve irtifak hakkını alabilmek.

10-Sigorta acenteliği yapmak,sigorta şirketlerine ortak olmak.

11-Amaç ve faaliyet konularının tahakkuku için gertekli her türlü ticari muamelelerde bulunmak,ithalat ve ihracat yapmak.

TELEKOMİNİKASYON HİZMETLERİNDE ÖZELLEŞTİRME

1938'den 1983 yılına kadar özel kişi ve kuruluşlara,bazı istisnai durumlar dışında (sadece belli frekans bandındaki yayınları alabilen radyo ve televizyon alıcılarının kullanılması,petrol şirketlerine verilen özel telsiz kullanma izinleri,deniz ve hava araçlarında can ve mal güvenliğine yönelik haberleşmede kullanılan telsiz alıcı ve vericileri v.b.) telli ve telsiz haberleşme sistemleri ile radyo yayın sistemlerinin kurulup işletilmesi için izin verilmemişti.

Bu süre içinde radyo yayınlarının sürdürülmesi ve PTT'nin statüsü ile ilgili bazı yasal düzenlemeler yapılmıştı.1940 yılında yürürlüğe giren 3837 sayılı yasa ile radyo yayınlarının yapılması sorumluluğu PTT'den alınarak, Matbuat Umum Müdürlüğüne verilmiş,bu sorumluluk daha sonra 1961 Anayasasının 121. maddesine istinaden,24 Aralık 1963 tarih 359 sayılı

Türkiye Radyo Televizyon Kanunu gereğince, 1.5.1964 tarihinde kurulan TRT Kurumuna devredilmişti.

5.7.1943 tarihinde 4454 sayılı kanunlaşıp 25.8.1943 tarihinden itibaren yürürlüğe girmiş olan “Posta-Telgraf ve Telefon İşletmesi Umum Müdürlüğü Teşkilat ve Vazifeleri ve Memurları Kanunu” ile de PTT idari yönden daha özerk bir statüye kavuşturulmuş, teşkilatın yapısında bazı değişikliklere gidilmiş ve Ulaştırma Bakanlığına bağlanmıştı.

1950 yılında yürürlüğe giren 5584 sayılı Posta kanunu ile verilen yetkilerle de donatılan PTT, 17.10.1953 tarihinde yürürlüğe giren 13.7.1953 tarih ve 6145 sayılı “T.C. Posta, Telgraf ve Telefon İşletmesi Kuruluş Kanunu” ile İktisadi Devlet Teşekkülü haline getirilmiş, 1050 sayılı Muhasebe-i Umumiye kanunu, 2490 sayılı Artırma, Eksiltme ve İhale kanunu, Memurin Muhakematı Hakkında kanun ve bazı istisnai hükümler dışında Devlet Memurları Kanunu dışında kalmıştı.

PTT bu hukuki durumunu 21.3.1964 tarihinde yürürlüğe giren 440 sayılı “İktisadi Devlet Teşekkülleriyle Müesseseleri ve İştirakleri hakkında kanun” hükümlerine tabi bir teşekkül olarak 1963 yılına kadar sürdürdü.

1983 yılından itibaren yapılan yasal düzenlemelerle kısıtlı da olsa özel haberleşme sistemlerine yönelik izinler verilmeye başlandı. 5.4.1983 tarihinde kabul edilen 7.4.1983 tarihinde yayımlanarak yürürlüğe giren ve 3222 sayılı kanunda yürürlükten kaldırılan 2813 sayılı Telsiz Kanununun 4. ve 9. maddelerinde PTT imkanları ile haberleşme sağlanamayan yerlerde özel kişi ve kuruluşlara telsiz sistemi kurma izni verilebileceği belirtilmişti. Bu kanun kapsamında kurulan Telsiz Genel Müdürlüğü, telsiz kullanımı ile ilgili yeni düzenlemeler yapmış, özel kişi ve kuruluşların belli kurallar çerçevesinde telsiz sistemlerini kullanmalarına izin verilmişti. Ancak bu kanun kapsamında, özel kişi ve kuruluşlar tarafından radyo ve televizyon yayınlarının yapılmasına yönelik bir hüküm bulunuyordu. Bu yayınların sürdürülmesi ve vericilerin işletilmesi görevi 18.10.1982 tarih ve 2709 sayılı kanunla yürürlüğe giren T.C. Anayasasının 133. maddesi gereği düzenlenerek 11.11.1983 tarihinde kabul edilen 2954 sayılı TRT Kanunu gereğince, TRT’nin sorumluluğuna bırakılmıştı.

Yine aynı dönemde PTT’nin hukuki statüsüne yönelik bazı yeni düzenlemeler yapıldı. 20.5.1983 tarihinde yürürlüğe giren 11.4.1983 tarih ve 60 sayılı İktisadi Devlet Teşekkülleri ve Kamu İktisadi Kuruluşları hakkında kanun hükmünde kararname, bu kararnamenin kanunlaşmasına ilişkin 19.10.1983 tarih ve 2929 sayılı kanun, PTT nin kuruluşu hakkında 10.10.1983 tarih ve 120 sayılı KHK, 8.6.1984 tarih ve 233 sayılı KHK ve bu kanuna istinaden çıkartılan ana statü ile PTT’nin hukuki yapısı aynen muhafaza edilmiş, ana gayesinin verimli hizmet üretmek olduğu belirtilerek Kamu İktisadi Kuruluşu olarak nitelendirilmişti. Bu kapsamda çıkartılan 399 sayılı KHK ile de personelin hizmete alınmaları, görev ve yetkileri, nitelikleri, ilerleme, yükselme, hak ve yükümlülükleri ile diğer özlük hakları yeniden düzenlenmişti.

Belirlenmiş olan bu yasal statü içerisinde, posta telgraf ve telefon hizmetlerini yürüten kuruluşa bu hizmetlere ilave olarak 1989 yılından itibaren radyo ve televizyon vericilerinin işletmesi görevi de verildi. 2954 sayılı kanunda TRT’nin görevleri arasında yer alan radyo ve televizyon verici istasyonlarının kurulması ve işletilmesi ne ilişkin hükümler 12.11.1989 tarih

ve 3517 sayılı kanunla yürürlükten kaldırıldı ve bu görev ve yetkiler ile TRT ye ait tesisler ile bu tesislerde görevli personel PTT ye devredildi.

1937 yılında yapılan birinci devirden yaklaşık 52 yıl sonra gerçekleşen bu ikinci devire ilişkin yasa, Anayasa Mahkemesinin 18.5.1990 tarih ve 1990/8 sayılı kararı ile iptal edilmiş olmasına rağmen, bu işle ilgili yeni düzenleme 1999’da yapılabilmisti. Özelleştirme çalışmalarına hız verilen o yıllarda, telekomünikasyon hizmetlerinin özelleştirilmesine yönelik somut bir girişimde bulunulmadığı gibi PTT’ye ek görevler verildi.

2813 sayılı Telsiz kanunu uyarınca özel kişi ve kuruluşlara kendi haberleşme ihtiyaçlarına yönelik izinler verilmekle birlikte, kamu haberleşmesine yönelik her türlü alt yapının kurulması ve işletilmesi PTT’nin yetkisinde iken 1993 yılından itibaren yapılmaya başlanan düzenlemelerle hukuksal yapıda önemli değişiklikler oldu. VI. Beş yıllık kalkınma planında PTT’nin özelleştirilmesinden söz edilmiş ve 1991 yılı programında, bu hizmetlerin rekabete açılması konusuna yer verilerek kablolu televizyon, sayısal mobil telefon, çağrı sistemleri gibi katma değerli telekomünikasyon hizmetlerinin PTT tekeli dışında, özel sektör eliyle sağlanması amacıyla gerekli mevzuat çalışmaları yapıldı. Telekomünikasyon hizmetlerinin özelleştirilmesine ilişkin ilk düzenleme, 3911 sayılı yetki kanununa istinaden çıkartılan ve 406 sayılı kanun ile 5584 sayılı kanunda değişiklik yapan 509 sayılı KHK ile gerçekleşti. 14.9.1993 tarih ve 21737 sayılı resmi gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren söz konusu KHK ile PTT den ,Posta ve Telgraf hizmetleri dışında kalan hizmetlerin PTT’den ayrılarak, telekomünikasyon hizmetlerini yürütmek üzere Türk Telekomünikasyon A.Ş. unvanı ile yeni bir şirket kuruldu ve bu şirketin statü ve yönetimine ilişkin hükümlerin yanı sıra, gerek şirket hisselerinin satışına gerekse tesisleri işletme hakkının verilmesine ilişkin düzenlemeler yapılarak, telekomünikasyon hizmetlerinin özelleştirilmesi doğrultusunda ilk adım atıldı.

TÜRK TELEKOM’UN ÖZELLEŞTİRİLMESİ;

Türk Telekom’un özelleştirilmesine yönelik piyasa talep analizi çalışmaları tamamlanarak 13.11.2003 tarihinde yeni satış stratejisini içeren Bakanlar Kurulu kararı alındı. Bu karar uyarınca şirket hisselerinin en az %51 inin bir defada blok olarak satılması, blok satış ihalesi için 31.5.2004 tarihine kadar ilana çıkılması ve blok satışını müteakip, kalan hisselerin Bakanlar Kurulunca belirlenecek süreç çerçevesinde halka arz edilmesi kararlaştırıldı.

11 Yerli ve yabancı yatırımcının katıldığı süreç, 31 Temmuz 2004 tarihinde sona erdi. 15.10.2004 tarih ve 7931 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı çerçevesinde, Türk Telekom hisselerinin %55’inin blok olarak satılması Özelleştirme idaresi Başkanlığınca 25.11.2004 tarihinde ihale ilanına çıkıldı 11.1.2005 tarihi itibarıyla ön yeterlik aşamasında başvuran katılımcılardan 13’üne ön yeterlik verildi. Ön yeterlik alan katılımcılar, 7.2.2005 tarihinden itibaren Türk Telekom’da oluşturulan bilgi odalarında ayrıntılı incelemelerine başladılar. Çalışmalar 2.4.2005 tarihinde tamamlandı. 31.5.2005’deki son teklif verme tarihi, Özelleştirme İdaresi Başkanlığınca 24.6.2005 tarihine ertelendi.

TÜRK TELEKOMÜNİKASYON A.Ş.'NİN HUKUKİ YAPISI:

Türk Telekom hisselerinin tamamı hazineye ait bulunmakta iken, Bakanlar Kurulunun 25.07.2005 tarih ve 2005/9146 sayılı “ Türk Telekomünikasyon A.Ş nin %55 oranındaki hissesinin blok olarak satışına ilişkin, nihai devir işlemlerine dair kararın yürürlüğe konulması hakkında kararı” uyarınca kurumun %55 oranındaki hissesinin blok olarak satışı gerçekleştirilerek özelleştirildi. Türk Telekom ,bünyesinde daha önce yürütülmekte olan uydu haberleşme hizmetleri ile kablo TV şebekesi üzerinden sunulan hizmetler 16.06.2004 tarih ve 5189 sayılı kanun ve 21.05.2005 tarih ve 5335 sayılı kanun gereğince, Türk Telekom bünyesinden ayrılarak yeni kurulan, Türksat Uydu Haberleşme Kablo TV ve İşletme A.Ş'ye devredildi. Keza Türk Telekom bünyesinde faaliyet gösteren, Telsiz İşletme Müdürlüğünce yürütülen deniz haberleşme ve seyir güvenliği hizmetleri de 5189 sayılı kanun uyarınca uydu üzerinden verilen deniz haberleşme hizmetleri hariç olmak üzere, Kıyı Emniyeti ve Gemi Kurtarma İşletmeleri Genel Müdürlüğü'ne intikal etti.

406 Sayılı kanun hükümleri uyarınca telekomünikasyon hizmetlerinin yürütülmesine dair Türk Telekom'un yetkisine ilişkin hak ve yükümlülüklerin görev sözleşmesi ve /veya görev sözleşmeleri ile belirleneceği hükme bağlandı. Bu çerçevede Telekomünikasyon Kurumu ile Türk Telekom arasında imzalanan görev sözleşmesi, Türk Telekom'da kamu payının %50 nin altına inmesiyle birlikte, Türk Telekom ile Telekomünikasyon Kurumu arasında imtiyaz sözleşmesi olarak yeniden düzenlendi.

406 Sayılı kanunun 17. maddesinde, Türk Telekom'un sermaye yapısı içerisinde devlete ait imtiyazlı hisse ve bu hisseye ilişkin yetkiler düzenlendi. Bu madde uyarınca Türk Telekom'un sermaye yapısı içerisinde, yetkili kurullarında alınacak kararlarda, ekonomi ve güvenlik ile ilgili olarak milli yararların korunması amacıyla, devlete söz ve onay hakkı verecek bir adet imtiyazlı hisse bulunmaktadır.

Türk Telekom, 406 sayılı kanun ve özel hukuk hükümlerine tabi bir anonim şirket olup, hisse devir işlemleri tamamlanarak özelleşti ve dolayısıyla kamu kurum ve kuruluşlarına uygulanan mevzuatın dışına çıktı.

24 bine yakın personeli bulunan Türk Telekom AŞ'nin özelleştirilmesi için açılan ihalede, Türk Telekom'un %55 hissesini altı milyar beş yüz elli milyon dolar karşılığında ÖGER TELEKOM aldı.

TELEKOMÜNİKASYON HİZMETLERİ (1926 - 1996)

Türk Telekomun temeli 23 Ekim 1840 tarihinde **Postahane-i Amirane** ismiyle Sultan Abdülmecit tarafından İstanbul'da atıldı.

9 Ağustos 1847 yılında ilk telgraf alma-verme işleminin başarıyla gerçekleştirilmesi üzerine ilk telgraf hattı İstanbul -Edirne arasında döşenmeye başlandı.

Temmuz 1881 yılında İstanbul Soğukçeşme'deki Posta ve Telgraf Nezareti ile Yeni Camideki postane arasında tek telli bir telefon çekildi

3 Mayıs 1909 yılında ilk manuel telefon santralistanbul Büyük postane binasında 50 hatlık olarak tesis edildi.

4 Şubat 1924 yılında 406 sayılı Telefon ve Telgraf Kanunu ile yurdun her tarafına telefon tesis etme ve işletme görevi PTT Genel Müdürlüğüne verildi.

1 Eylül 1929 yılında Tek devreli ilk şehirlerarası haberleşmesi Ankara- İstanbul arasında gerçekleştirildi.

1940 yılında Ankara-İstanbul arasında tesis edilen 2 adet tek kanallı hat çoklayıcı sistemi haberleşmede eskiye göre çok büyüklük sağladı.

Kasım 1973 yılında ilk otomatik teleks santrali kuruldu.

6 Kasım 1976 yılında Antalya -Catania arasında toplam 480 kanallı ,ilk deniz koaksiyel kablusunun hizmete verilmesiyle,çok kanallı haberleşme sağlandı.

23 Nisan 1979 yılında İlk uydu haberleşme yer istasyonunun hizmete verilmesiyle INTELSAT üzerinden Atlantik bölgesi uyduları kullanılarak ülke ile haberleşme sağlandı.

Mart 1982 yılında Şehirlerarası ve milletlerarasma açık ankesörler kurulmaya başlandı.

28 Haziran 1984 yılında Ankara-İstanbul-İzmir ve Adana illeri arasında elektronik mektup hizmeti verilmeye başlandı.

5 Temmuz 1984 yılında bir sistem üzerinden çok sayıda köyü otomatik telefon şebekesine başlayacak **multi-access** özel radyo link sistemi tesis edildi.

18 Aralık 1984 yılında Türkiye'nin ilk sayısal telefon santrah.,Ankara Kavaklıdere de hizmete verildi

10 Nisan 1985 yılında Haberleşmede kanal kapasitesini artıran fiber optik kablo ilk kez Ankara(Ulus)Gölbaşı uydu yer istasyonu ararsında döşenerek 1310 nm dalga boyunda 140 Mb/s'lik sistem hizmete verildi.

Kasım 1985 İlk sayısal radyolink sistemi Ankara- İstanbul arasında hizmete verildi

23 Ekim 1986 Mobil telefon,Ankara ve İstanbul'da çağrı cihazları da İstanbul ve İzmir'de hizmete verildi.

4 Mart 1987 yılında Avrupa'da ilk olarak uydu sistemi üzerinden video konferansı ülkemizde gerçekleştirildi.

Aralık 1988 yılında ilk olarak Ankara,Çankaya'da Kablo TV hizmeti verilmeye başlandı. **1989** yılında DNM modülleri kullanılarak ilk paket anahtarlama TURP AK kuruldu.

24 Aralık 1990 yılında EMOS 1 PROJESİYLE,İtalya-Yunanistan-Türkiye- Ortadoğu arasında fiber optik denizaltı kablosu üzerinden haberleşme sağlandı

21 Aralık 1990 yılında Fransız **Aerospatiale** firması ile "TÜRKSAT Milli Haber Uyduları" sözleşmesi imzalandı.

1991 yılında Kırsal alan santrallerinin transmisyonunu sağlayan düşük kapasiteli sayısal radyolink sistemleri servise verilmeye başlandı.

23 Şubat 1994 yılında Türkiye GSM teknolojisiyle tanıştı.Haberleşmede sınır tanımayan GSM ilk kez Ankaraistanbul ve İzmir'deki abonelerine hizmet vermeye başladı.

Nisan 1994 yılında özel bir santralın (PABX) sağladığı tüm özellikleri ulusal şebekemiz üzerinden sağlayan **Centres** telefon verilmeye başlandı.

11 Ağustos 1994 yılında Türkiye'nin ilk uydusu TÜRKSAT uzaya fırlatıldı.

1994 yılında TURMEOS-1 (Türkiye Marmara Ege Optik Sistemi) ve (Türkiye-Kuzey Kıbrıs Denizaltı Fiber Optik Kablosu)hizmete verildi.

24 Nisan 1995 yılında PTT'deki telekomünikasyon ve posta hizmetlerinin birbirinden ayrılmasıyla Türk Telekomünikasyon A. Ş kuruldu.

Türk Telekomün %55 oranındaki hissesi Saudi Oger ve Telecom İtalia'dan kurulu **OJER** Telekomünikasyon A.Ş'ye satıldı, 1 Temmuz 2005 tarihinde yapılan ihaleyle 6,5 milyar ABD dolarına satıldı ve devir işlemleri 14 Temmuz 2005'de yapılarak ihale bedelinin ilk taksiti olan bedel Hazine Müsteşarlığına yatırıldı.

Cumhuriyet tarihinin en büyük özelleştirmesi olmasının yanı sıra, en büyük miktartlı yabancı sermaye girişini de temsil etmiştir. Türk Telekomün blok satışına ilişkin özelleştirme işlemini birleşme ve devralmalar konusunda "gelişen piyasalarda yılın işlemi" ödülüne layık görülmüştür.

1996 yılında Türkiye'nin ikinci uydusu TÜRKSAT 1 C uzaya fırlatıldı. Türkiye Ulusal internet alt yapı ağı (TURNET) hizmete girdi, Passport modüllerinin ilavesiyle. TURP AK şebekesi üzerinden yüksek hızlı veri iletimi sağlayan (Türkiye paket anahtarlama Data şebekesi) **Frame Relay** ve **ATM** servisleri devreye girdi. ITUR (Türkiye-İtalya-Ukranya-Rusya) denizaltı fiber optik sistemi hizmete girdi. Santraller arası işaretleşme sistemi No 7 Türkiye'de

1997 yılında ULAKENT (Ulusal Akademik Ağ) faaliyete geçti, KAFOS (Karadeniz fiber optik sistemi ve Transbalkan linki karasal fiber optik sistemi hizmete girdi. Ses frekans kablosu şebekesinin daha optimum kullanılması amacıyla sayısal hat çoklayıcı sistemler kullanıma başladı,

1998 yılında GSM lisansı 25 yıllığına Turkcell ve Telsim şirketlerine devredildi, internet erişimini Türkiye genelinde yaymak, hızlı ve kesintisiz hizmet sunabilmek amacıyla TTNET ulusal internet alt yapı ağına ilişkin sözleşme imzalandı. Küresel kart (peşin ödeme kartı) hizmete girdi.

1999 yılında Fiber Optik üzerinden erişen çoklayıcı sistemleri kullanılmaya başladı. KTS (Kablosuz Telefon sistemi) hizmete girdi.

2000 yılında kablo internet ve SAY 2000 projesi faaliyete geçti. 115,121,122,123,126,131, 163 v.b operatörlü hizmetler SYS'de yerini aldı. (sesli yanıt sistemi) TT Özel hukuk hükümlerine tabi A. Ş oldu.

2001 yılında Aysel faaliyete geçti, TÜRKSAT 24 uzaya fırlatıldı. ELSİS projesi faaliyete geçti, Sabit telefonlardan CLUP/CLIR özelliği hizmete girdi.

2002 yılında MERNİS projesi faaliyete, ADSL hizmete geçti. TKY (Toplam Kalite Yönetimi) projesi başladı. (Yalova-Balıkesir)

2003 yılında Metro ethernet denemeye alındı. MEB projesi başlatıldı. SDM tabanlı sayısal radyo sistemleri servise verildi.

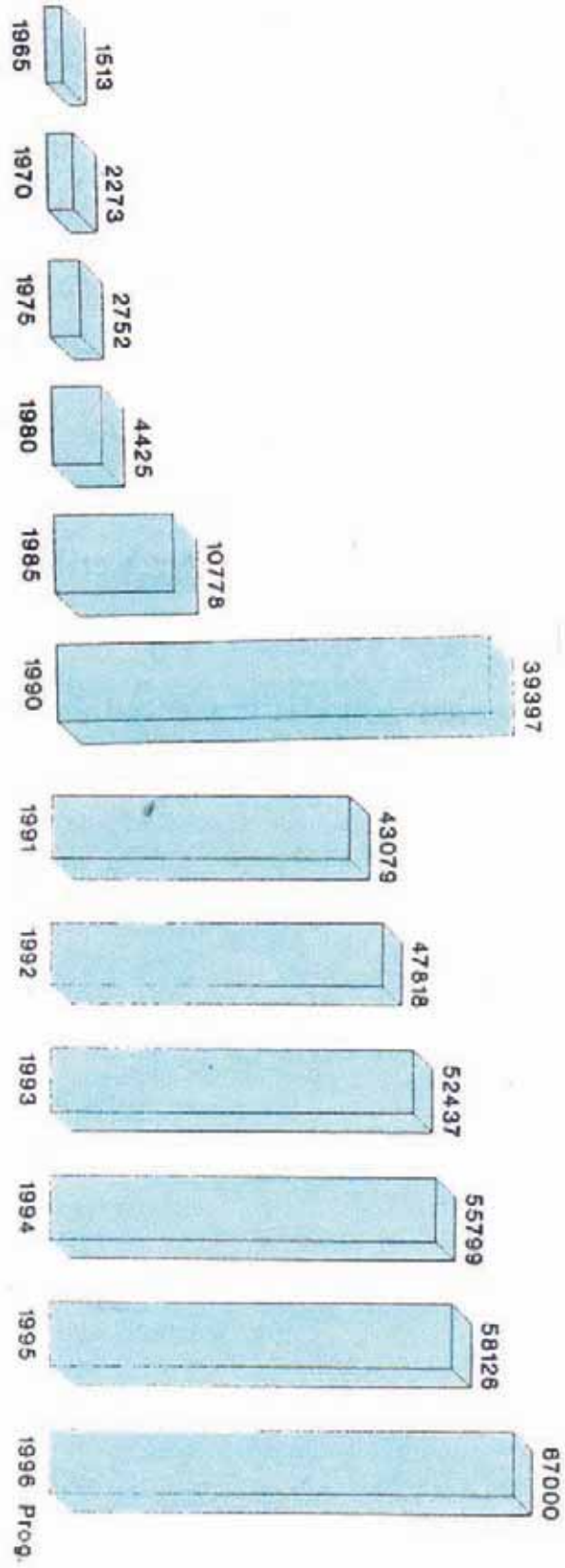
2004 yılında AVEA kuruldu, Türksat A.Ş faaliyete geçti. internet veri merkezi, Noktadan Noktaya DSL, Frame Relay ve ATM hizmete girdi. TURPAK üzerinden Frame Relay ve ATM tüm illerde hizmete girdi. MEDTÜRK (İstanbul Katanya) denizaltı fiber optik kablo Sistemi hizmete girdi. TTKart (ön ödemeli kar), operatörlü çağrı merkezi faaliyete geçti.

Ara bağlantı sözleşmeleri imzalanmaya başlandı. TT'nin ses tekel hakkı kalktı, ISO 9001 2000 KYS belgesi alındı (Yalova-Balıkesir) TT özelleştirme ihale ilanına çıktı.

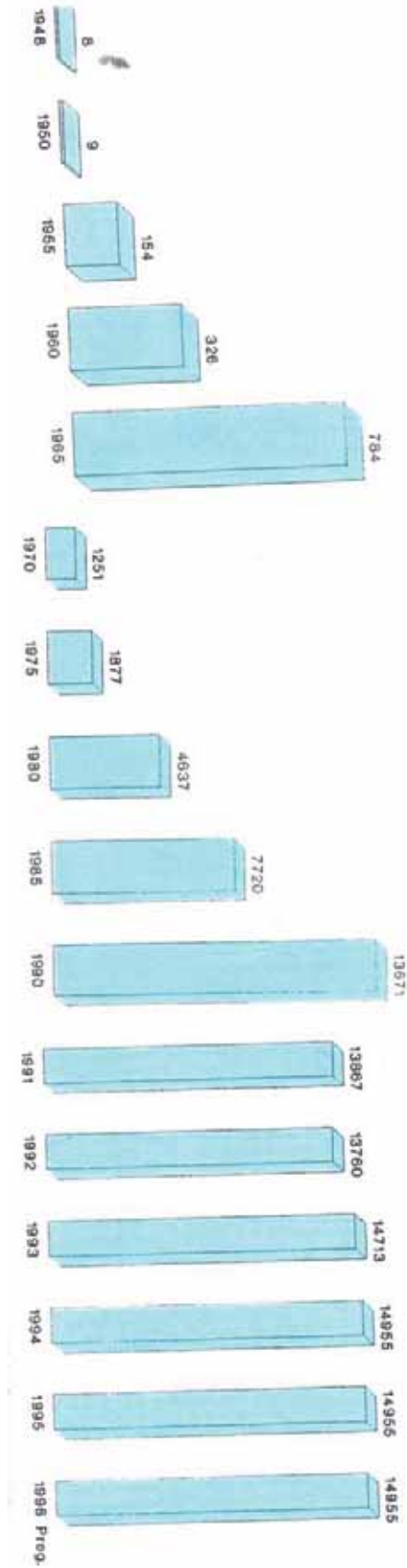
2005 yılında Kablo TV hizmetleri, Türksat Uydı Haberleşme Kablo TV ve işletme AŞ' ye devredildi. e-Devlet Kapsamı kurulması görevi Türk Telekom'a verildi. TT winet 160 hotspot nokta da hizmete girdi. Metro Ethernet noktadan noktaya Dial-Up hizmetleri kullanıma sunuldu. ISO 9001 2000 KYS Belgesi alındı. (Samsun, Mersin, Eskişehir, Elazığ) Eğitim bilgisayar desteği projesi kapsamında 28 okula bilgisayar sınıfı kuruldu. Türk Telekomün %55 hissesinin özelleştirilmesi ihalesini Ojer Telekom kazandı.

2006 yılında TTNet Anonim Şirketi hizmet vermeye başladı. TT Net ten kotalı ADLS hizmeti kullanıcılarının fiyatları aynı kalırken hızları iki kat artırıldı. ADLS kullanıcıları sayısı 2 milyonu aştı. TT Sesli mesajı, tt aile kart ve TT SMS hizmete sunuldu. Eğitime destek kampanyası kapsamında 26 ilde 33 okulun temeli atıldı. 22.500 okula ADLS teknolojisi ile hızlı internet hizmeti getirildi.

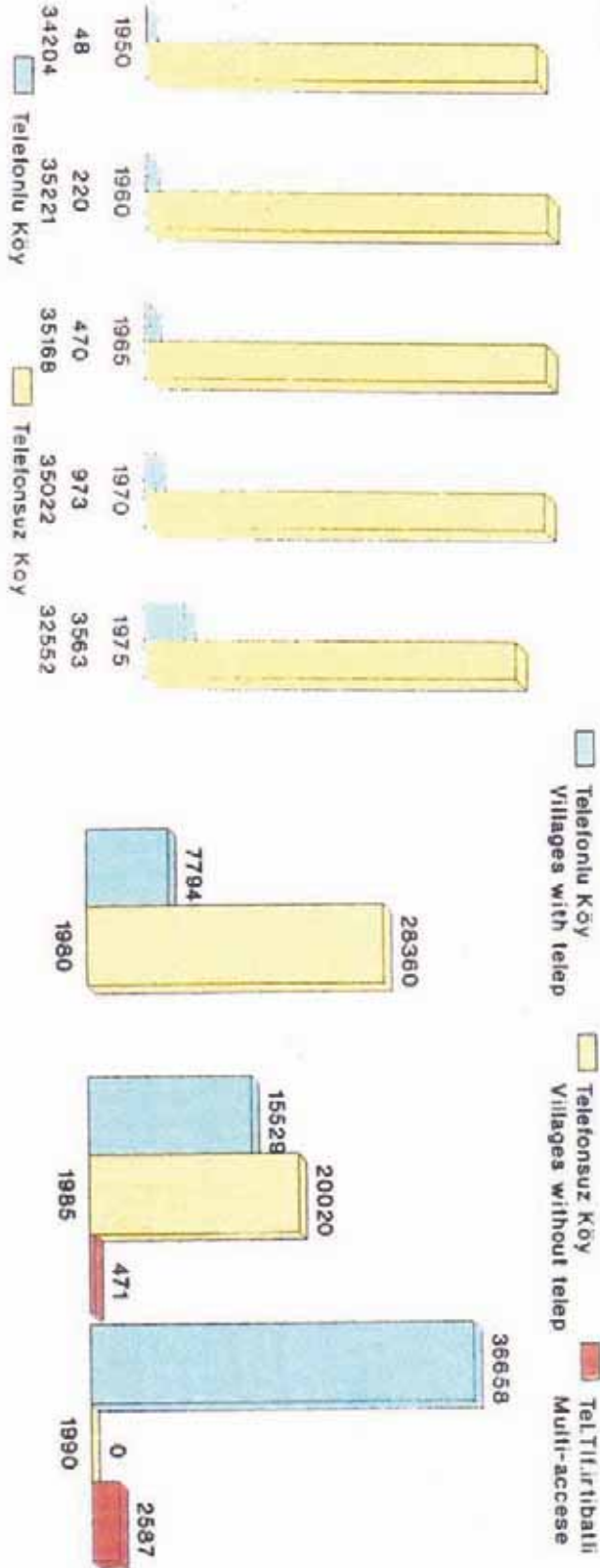
ANKESÖRLÜ TELEFONLAR



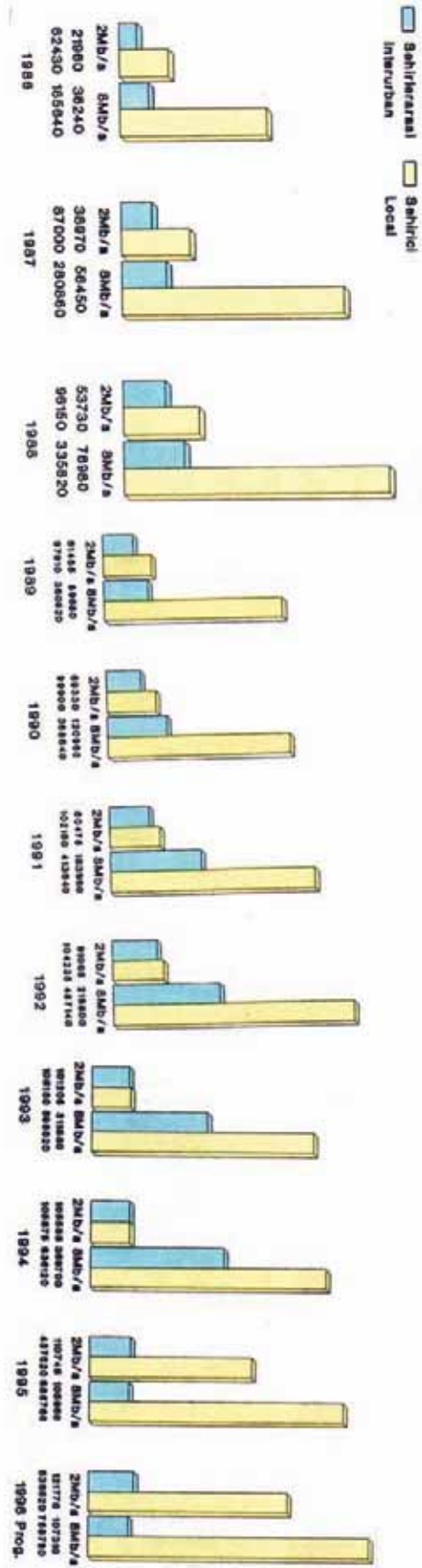
TELGRAF KURANPORTÖR KANAL SAYISI



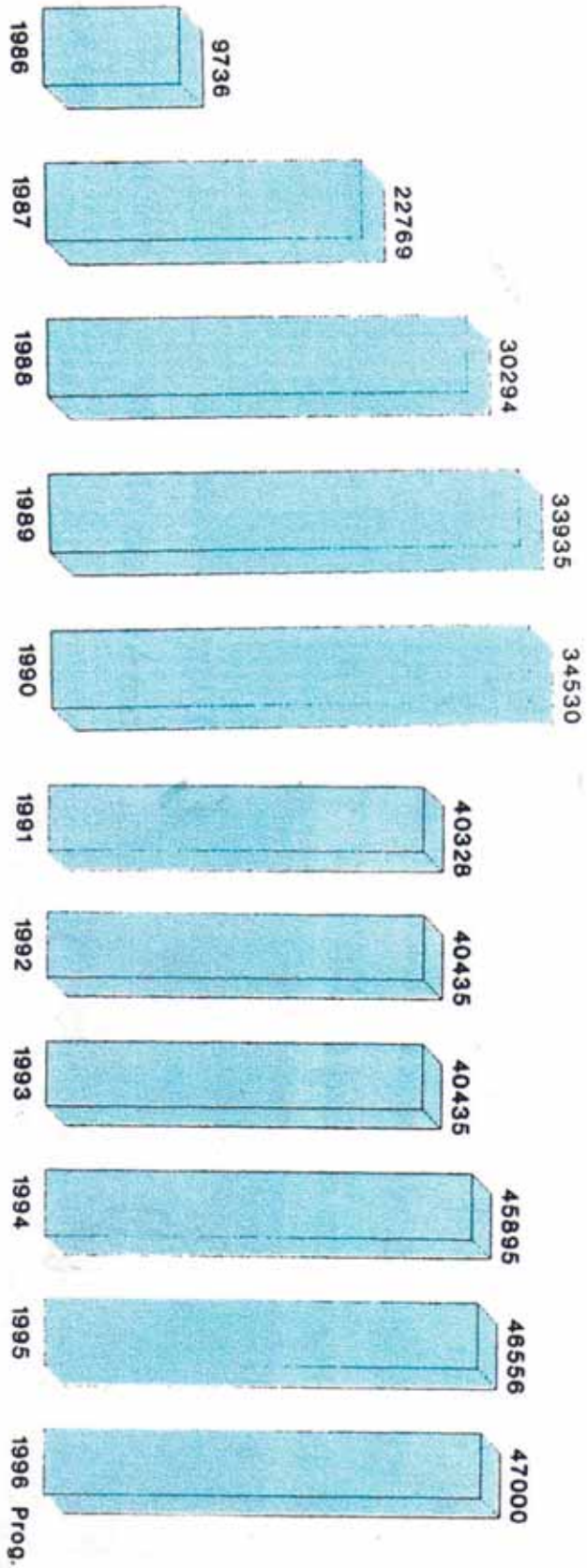
KIRSAL ALAN TELEFON İRTİBATLARI



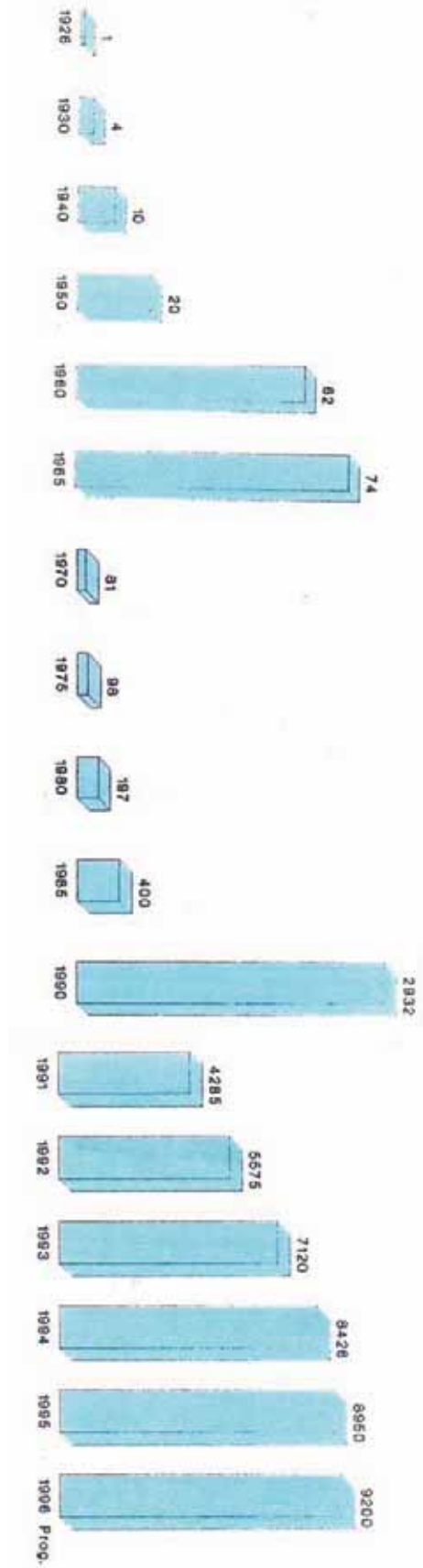
SAYISAL MULTİPLEKS KANAL SAYILARI



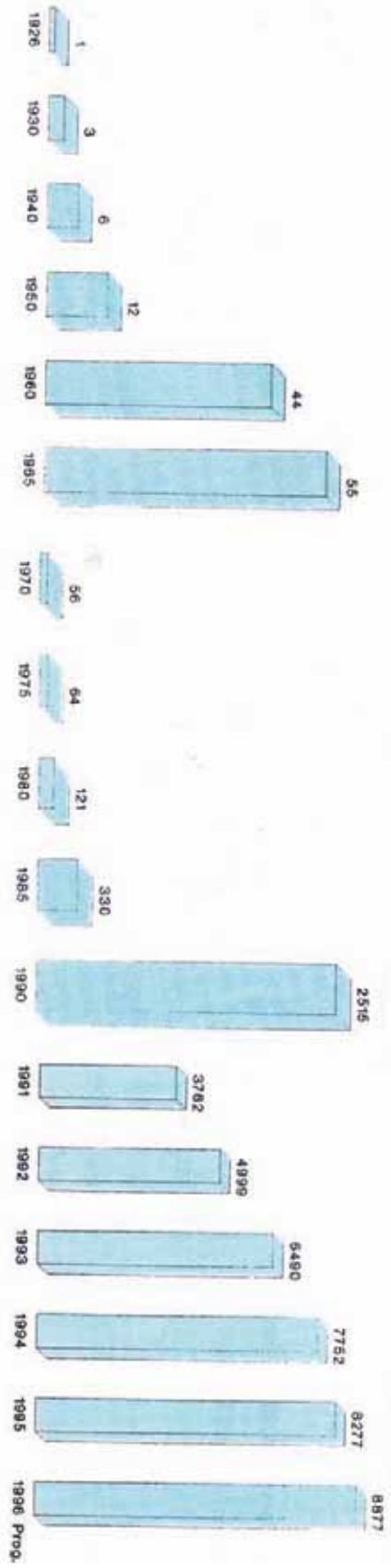
OTOMATİK TELEFON İRTİBATLI YERLER



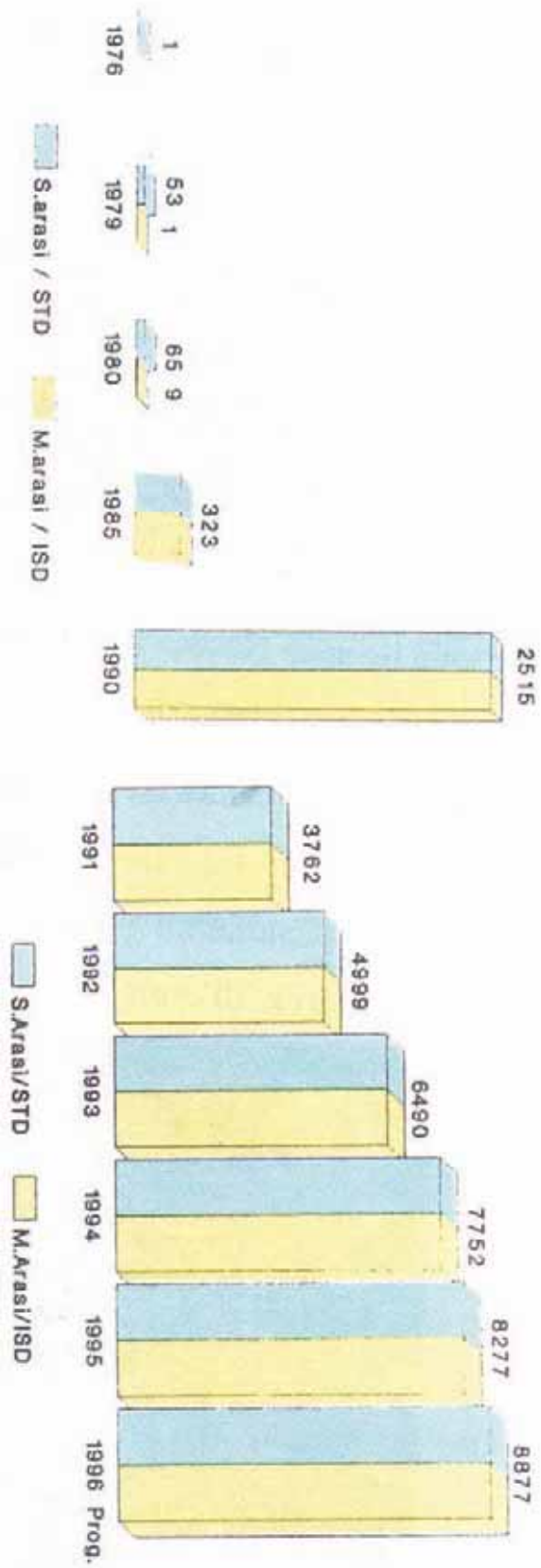
OTOMATİK TELEFON SANTRAL SAYISI



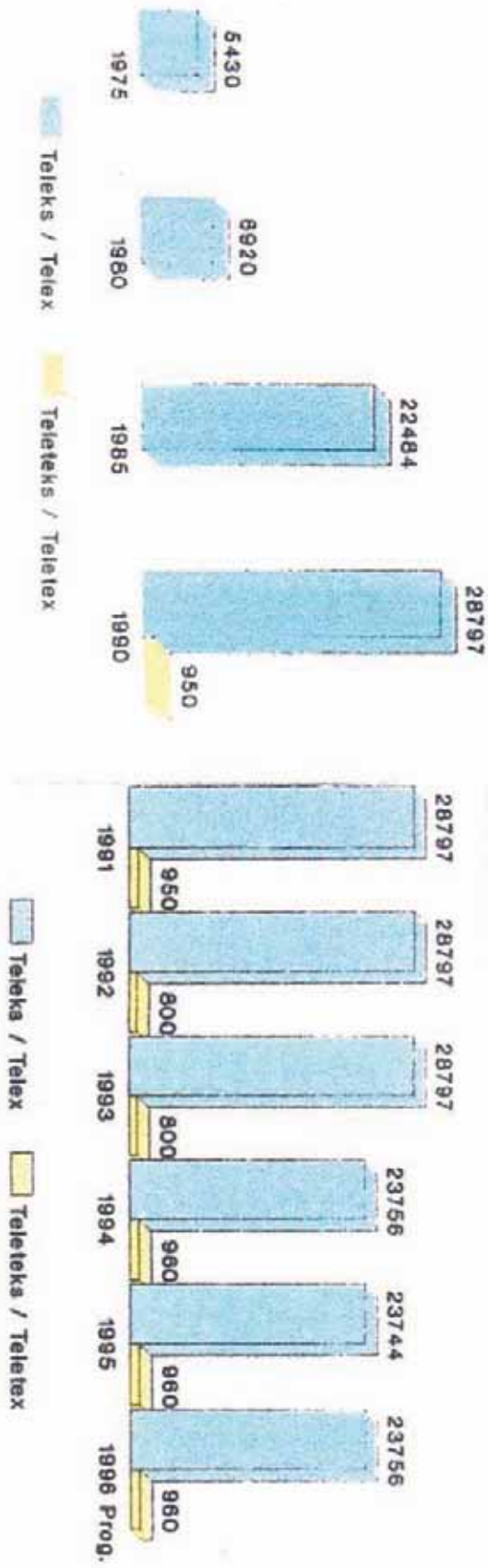
OTOMATİK TELEFON SANTRALLI YERLER



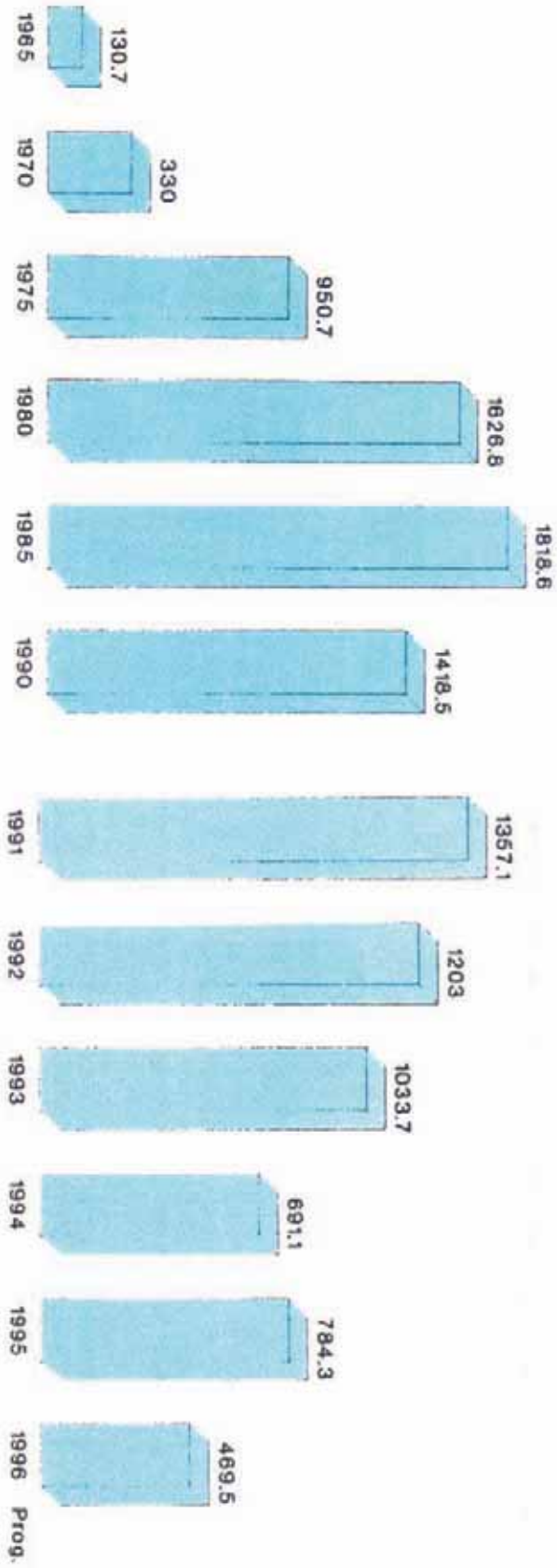
ŞEHİRLER VE MİLLETLERARASI TAM OTOMATİKÇE AÇIK YERLER



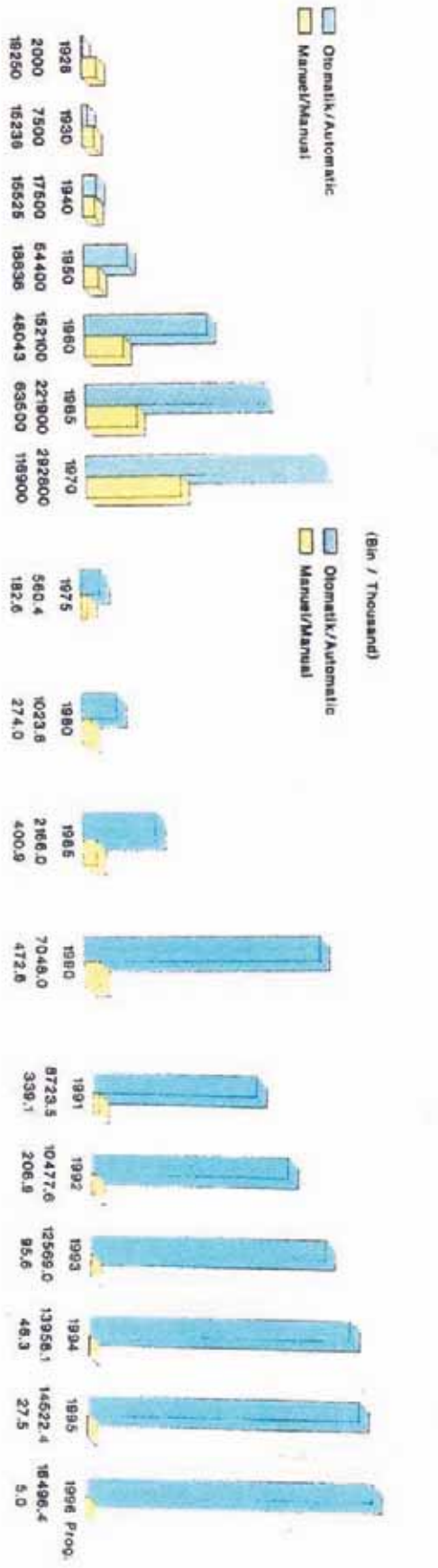
TELEKS VE TELETEKS SANTRAL KAPASİTESİ



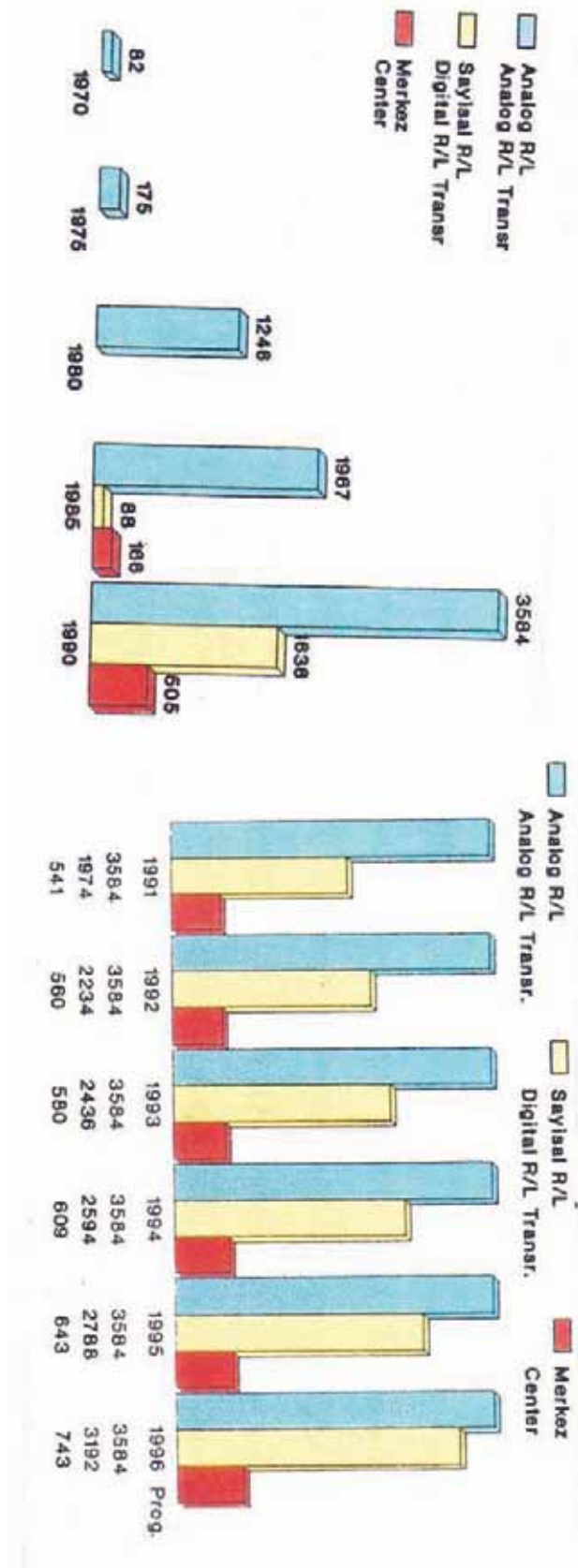
TELEFON BEKLEYEN SAYISI



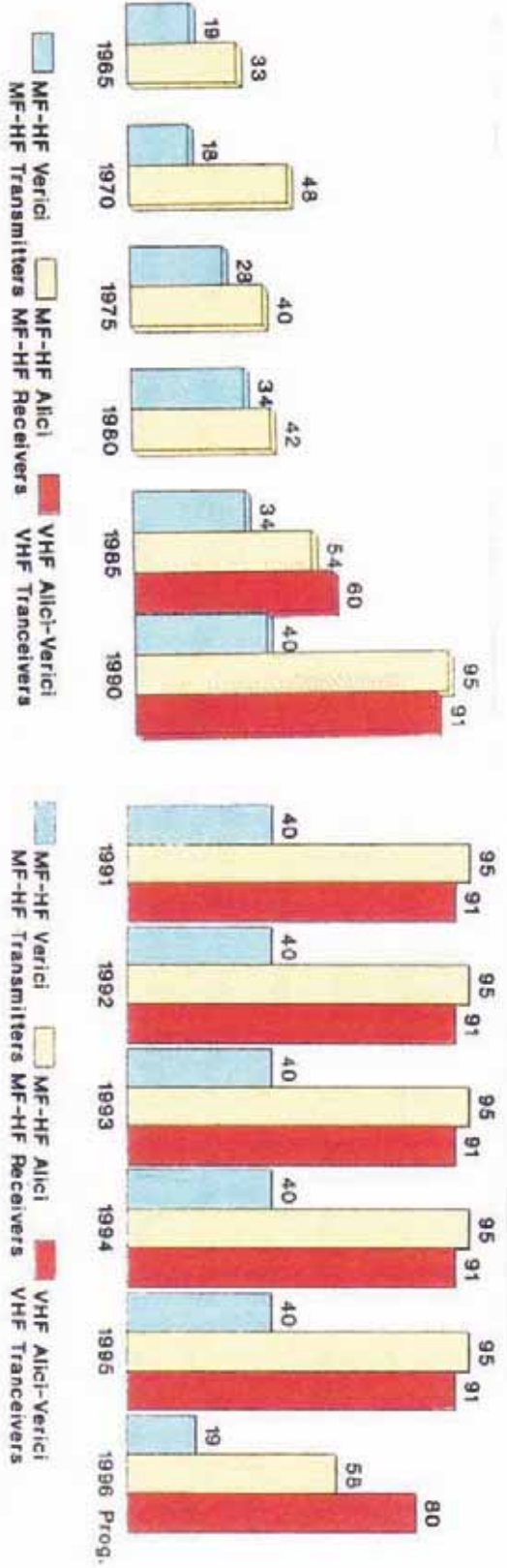
TELEFON SANTRAL HAT KAPASİTESİ



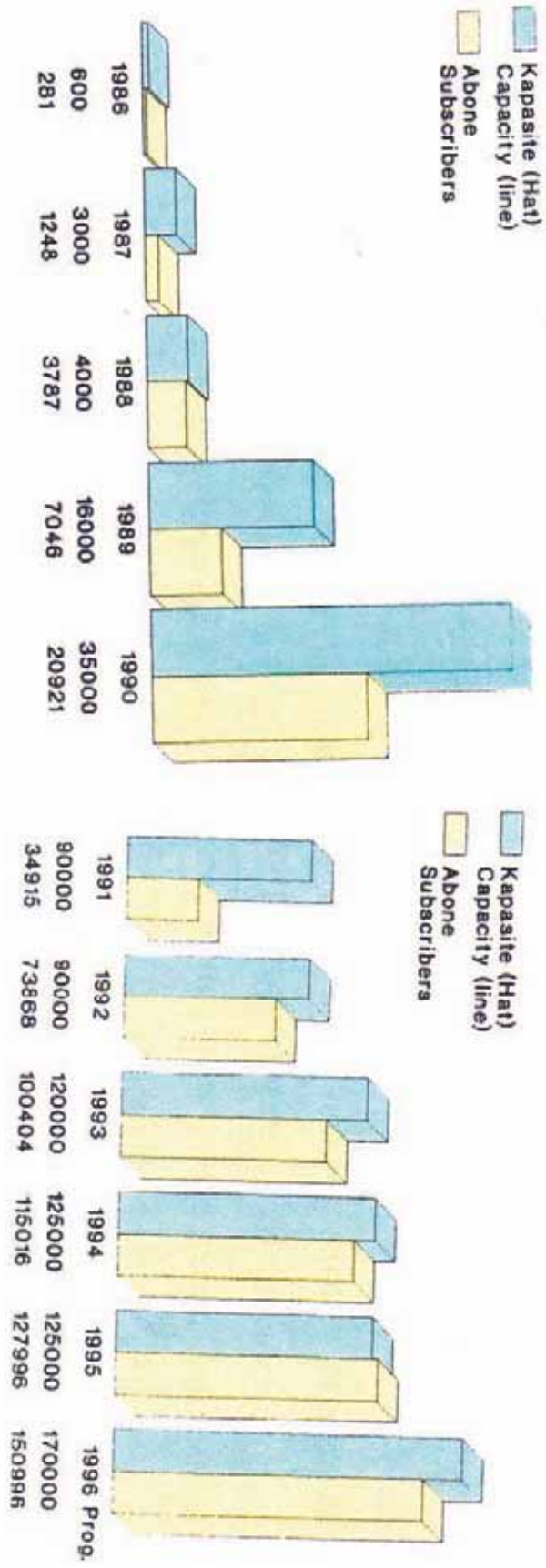
RADYO - LİNK SİSTEMLERİ



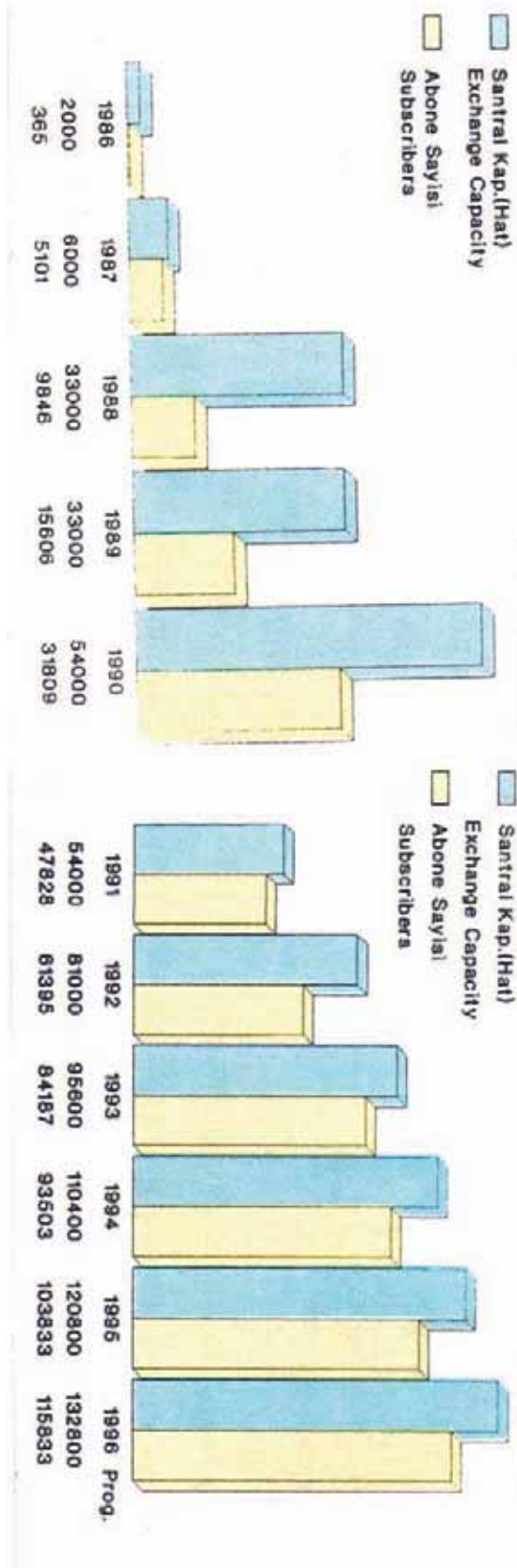
SAHİL TELSİZ SİSTEMLERİ



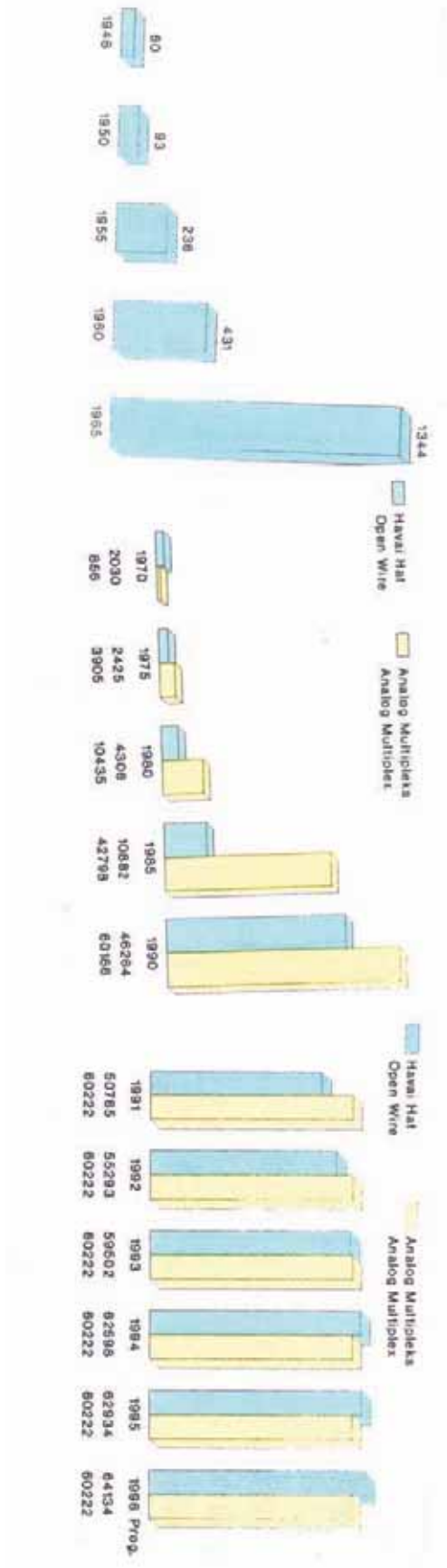
ÇAĞRI SİSTEMİ



ARAÇ TELEFON SİSTEMİ



TELEFON KURANPORTÖR KANAL SAYISI



YÖNETİM KURULU



Dr. Paul DOANY
Yönetim Kurulu Başkanı
Murahhas üye ve CEO

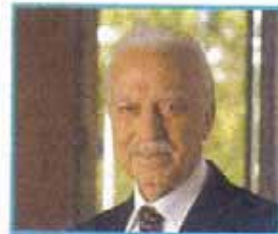
İCRA KURULU



Dr. Paul Doany
İcra Kurulu Başkanı

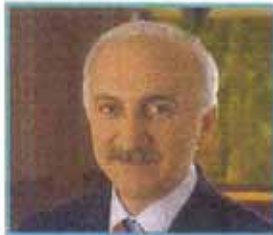


Doç. Dr. Metin R. Ercan
İcra Kurulu Üyesi



Mehmet Emin Başar
İcra Kurulu Üyesi

DENETİM KURULU



İbrahim Şahin
Denetim Kurulu Başkanı



Dr. M. Emin Zararsız
Denetim Kurulu Üyesi



Recai Berber
Denetim Kurulu Üyesi

GENEL MÜDÜR YARDIMCILARI



Cetalettin Dincer
Genel Müdür Yardımcısı



Mehmet C. Toros
Genel Müdür Yardımcısı



Nazif Burca
Genel Müdür Yardımcısı



Şökrü Kutlu
Genel Müdür Yardımcısı

YÖNETİM KURULU ÜYELERİ



Doç. Metin R. Ercan
Yönetim Kurulu Murahhas Üyesi



Doç. Dr. Hüseyin ALTAŞ
Yönetim Kurulu Üyesi



Ayman Al Hariri
Yönetim Kurulu Üyesi



Ghassan Taher-Fadlallah
Yönetim Kurulu Üyesi



Basile Yered
Yönetim Kurulu Üyesi



İsmet Yılmaz
Yönetim Kurulu Başkan Vekili
1961



Talat Aydın
Yönetim Kurulu Üyesi
1961

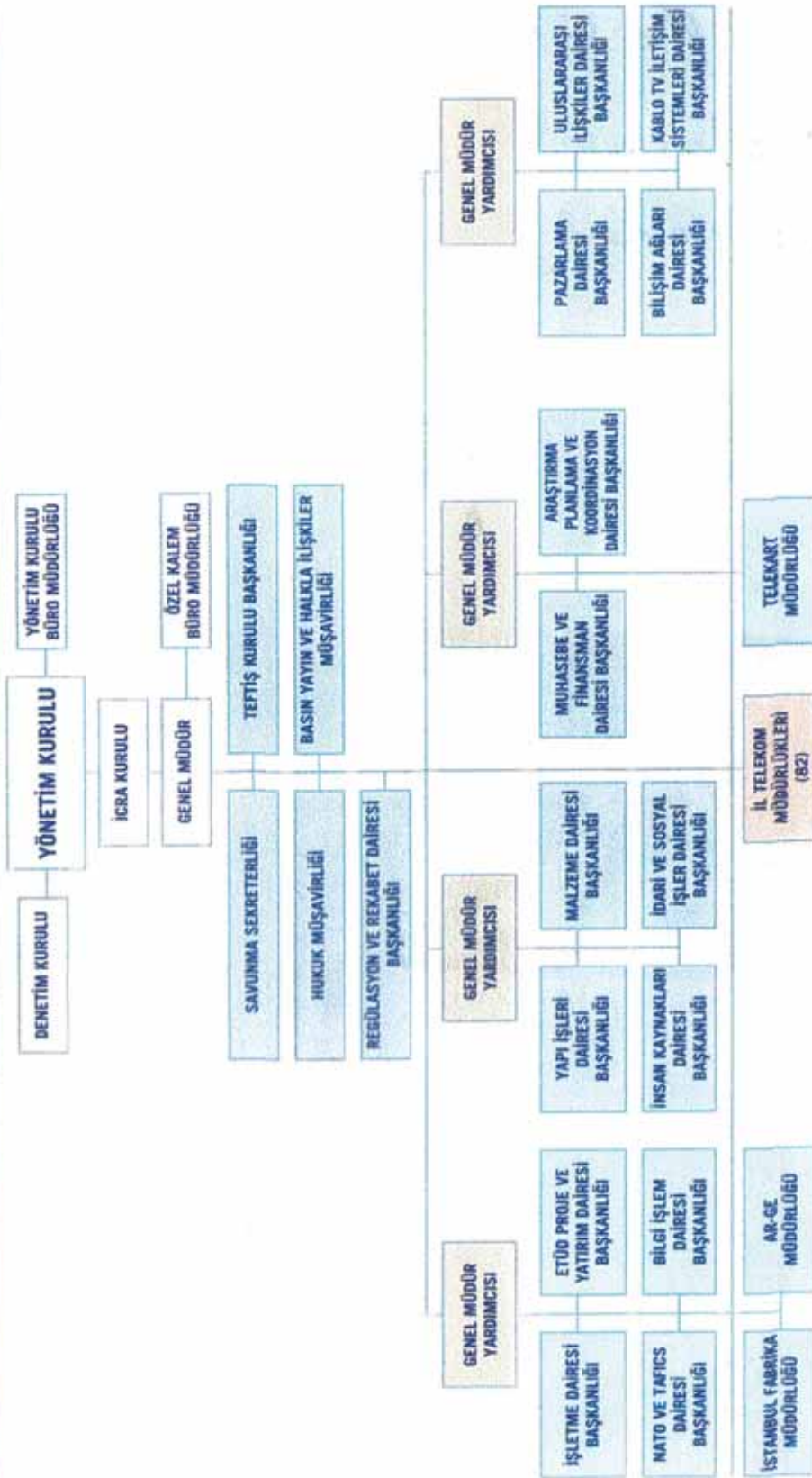


Mohammad Hariri
Yönetim Kurulu Üyesi
1958



Mehmet Emin Başer
Yönetim Kurulu Üyesi
1941

ORGANİZASYON SEMASI (2005 yılı sonu itibariyle)



TELEKOMÜNİKASYON MÜZESİ VE KÜTÜPHANESİ



MÜZENİN KURULUŞU:

Posta ve Telekomunikasyon hizmetleri, 1840 yılından itibaren gelişerek günümüze ulaşmıştır. Teknolojinin hızlı gelişmesi ile birlikte dünyada ve ülkemizde önemli dönüşümler yaşanmıştır. Bu dönüşümlerin teknolojik tarihsel seyrini yeni nesillere aktarabilmenin yolu ise müzecilikten geçmektedir. Bu amaçla Genel Müdürlük kampüsündeki önceden Dış şebeke hizmetlerinde kullanılan tarihi bina restore edilerek 24 Nisan 2002 tarihinde Telekomunikasyon Müzesi kurulmuştur. Müze mesai saatleri içinde ziyaretçilerin hizmetine ücretsiz olarak açıktır. Özellikle eğitim kurumlarından yoğun ilgi görmekte olan, müze rehber öğretici eşliğinde gezilmekte ve çalışır durumdaki telekomunikasyon sistemlerini kullanma imkânını sunmaktadır.

Kuruluşu yeni olmasına rağmen 2004 yılı başında yapılan tanıtım kampanyası sonucu yoğun ziyaretçi akını ile karşılaşmıştır. Ankara'daki Üniversitelerin bazı bölümleri ile ilk ve orta derceli eğitim kurumlarından toplam 9120 öğrenci ziyarette bulunmuştur.

Telekomünikasyon Müzesi, yeni kurulması ve farklı bir vizyonla uygulamalı müzeciliğin ilk örneklerinden olması nedeniyle, görsel ve yazılı basının da ilgisini çekmektedir.

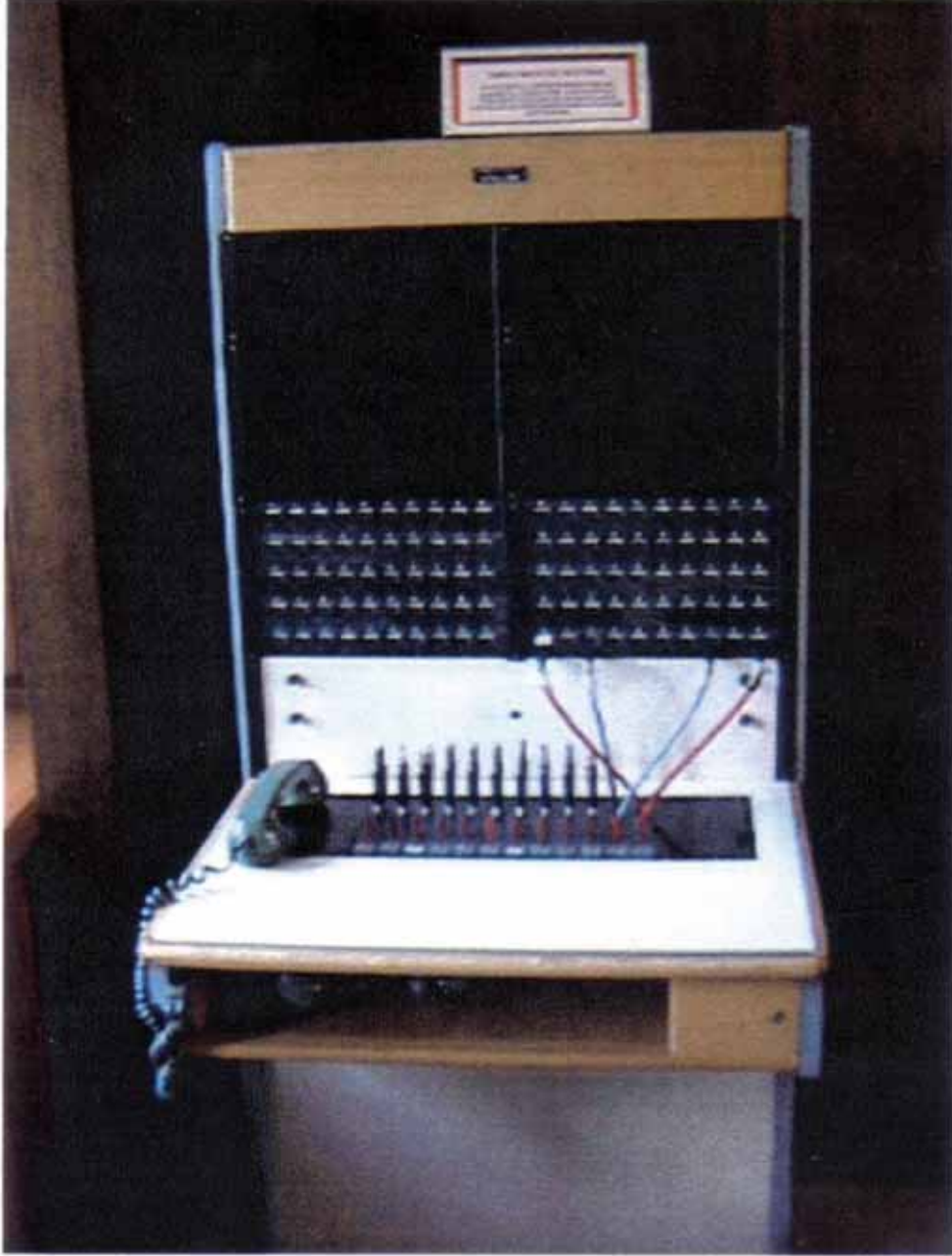
Telekomünikasyon müzesi geçmişten bu güne teknolojinin tanıtımını, gelişme seyrini göstermesi bakımından Eğitim, Bilim ve Teknoloji merkezi olarak ön plana çıkmaktadır. Diğer müzelerdeki klasik yakaklayıcı kuralların aksine, bu müzede yasak yoktur. Sadece uzaktan görme yerine, iletişim araçlarına dokunmak ve kullanmak serbesttir.

Telekomünikasyon tarihi ile ilgili malzemeler ve belgeler iki salonda sergilenmekte olup, giriş salonunda tanınmış kişilere ait abonman sözleşmeleri, eski dönemlere ait evrak, Atatürk'ün telgraf müdürlüğüne armağanı olan duvar saati, uydu ve radyolink kule maketleri yer almaktadır. Sergilemenin yapıldığı ikinci salonda ilk iletişim aracı olan Mors cihazları ile teleks, teleteks cihazları, telefonmakinelere, ankesörlü telefonlar, telekartlar, ölçü aletleri, iç ve dış şebekede kullanılan malzemeler, 1987 yılında ülkemizdeki tüm köylerin telefon irtibatına bağlanması nedeniyle o seneye ait yaptırılan saatler, şiltler, çeşit bölgelerce yaptırılan seramik son köy tabakları, çalışanlara verilen ve ülkemizde ilk kez seramik tabaklara yazılan takdimnameler, son köy sigaraları, takvimler ve telekomünikasyonda kullanılan kablolar sergilenmektedir.

Uygulama salonu özellikle ilk ve orta öğretim öğrencilerine yönelik iletişim eğitimi verilmesi amacıyla hazırlanmıştır. Haberleşmenin başlangıcından itibaren kullanılan eski sistemlerle günümüzde kullanılmakta olan yeni sistem araçları çalışır durumda sergilenmektedir. Telleri çekili iki adet telefon diğeri, mors cihazı, telgraf - teleks cihazları, manuel santral, yarı otomatik santral, otomatik santral, kuranportör, faks cihazları, jetonlu ankesörler ve özellikle kırsal kesimde telli bağlantı yerine abonelere radyo frekansı ile daha ekonomik ve kaliteli hizmetin götürüldüğü köy R/L sistemi ile bu sistemlerin çalışmasını sağlayan DC besleme ünitesi, öğreniler tarafından uygulamalı olarak kullanılabilecek durumda sunulmaktadır.



MÜZEDEN ÇEŞİTLİ GÖRÜNTÜLER



MANÜEL SANTRAL



Sergileme Salonunda Ayrı Bir Bölüm



Uygulama Salonunda Bir Bölüm





ATATÜRK'ÜN 1930 YILINDA TELGRAF MÜDÜRLÜĞÜNE HEDİYE ETTİĞİ SAAT



ELEKTRONİK TELEM CİHAZI



MORS ALICI-VERİCİ



TELEM PERFORE CİHAZI



MANÜEL MANYETOLU TELEFON



ŐEHİRİŐİ JETONLU TELEFON



MASA TİPİ JETONLU TELEFON



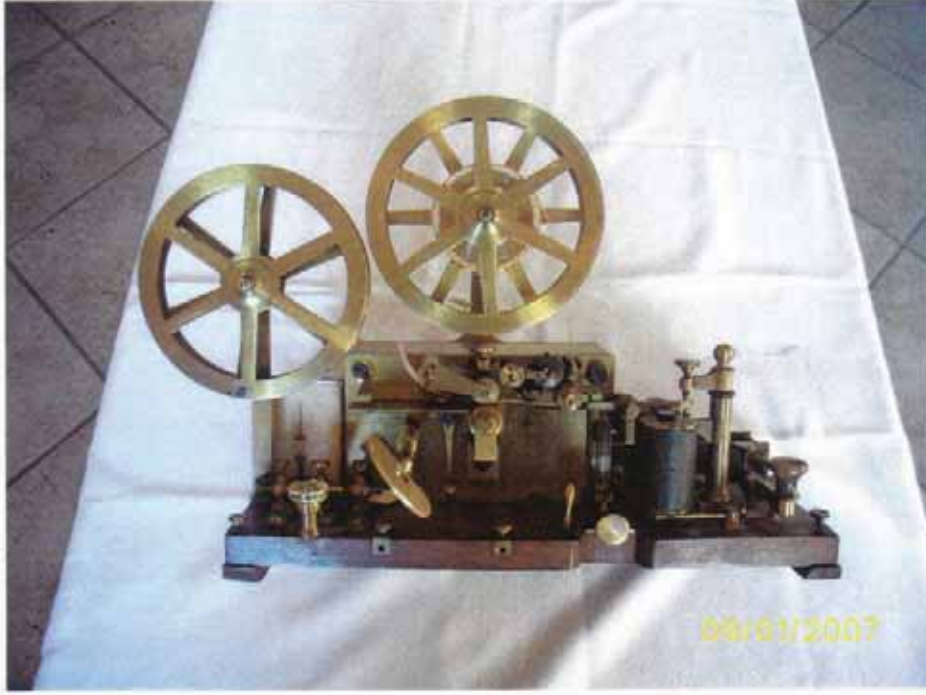
ÇEVİRMELİ OTOMATİK TELEFON



MANÜEL MANYETOLU ÖZEL İMALAT TELEFON



MANÜEL MANYETOLU TELEFON



MORS ALFABESİ İŐARETLEME CİHAZI



ÇEVİRMELİ ÖZEL İMALAT OTOMATİK TELEFON



KÜTÜPHANE

Bilgi insanlığın en değerli hazinesidir. İnsanoğlu yüzyıllardır bilgi peşinde koşmuş,bilgi üretmiş,bunları düzenlemiş ve kullanma sunulması için çeşitli gayreti göstermiştir. Bu uzun ve yorucu çalışmaların neticesinde,bilgiye ulaşımında her çağın teknolojisinin getirdiği gelişmelerden ve imkanlardan yararlanma yoluna gitmiştir.Kimi zaman taşı kazıyarak,kimi zaman hayvan derisini kullanarak,yaygın olarak da kağıdı kullanarak bilgi transferi yapmıştır. Bilişim teknolojisinin çok hızlı olarak geliştiği ve değiştiği günümüzde ise bilginin taşıyıcısı dijital ortamdadır. Bilgi ağı olarak da tanımlanan internet ile bilgiye erişim ve bilginin ulaştırılması çok kolaylaşmıştır.İnsanların oturdukları yerden birkaç tuş darbesi ile istedikleri bilgilere kısa bir sürede ulaşmaları ve başkalarına ulaştırmaları zamanın değeri olduğu bu çağda son derece önemlidir.

Türk Telekom ,160 yıllık PTT geleneği içinden çıkması bakımından köklü ve geleceğe yönelmesi bakımından iddialı bir kuruluştur.Türk Telekom’da personelin sürekli eğitim,bilgi edindirme,kendini yetiştirme çabaları göz önünde bulundurularak Eğitim ve Meslek Geliştirme Dairesi 2000 yılında yeniden yapılandırılmış,2001 yılında Genel Müdürlük kampusü içerisinde bir zamanlar Dış şebeke elemanlarının kullandığı tarihi bina restore edilerek kütüphane ve müze yapılmış ve 24 Nisan 2002 tarihinde müze ile birlikte kuruluş çalışmaları tamamlanarak aktüel kitapları ve süreli yayınlarıyla okuyucularına hizmet vermeye başlamıştır.

Türk Telekom merkez kütüphanesi hedef kitle olarak çalışanları belirlediği için,daha çok kişisel gelişme,kültürel ve edebi eserlere ağırlık vermiştir.Tarihi müze içerisinde oluşturulan kütüphane, felsefe, psikoloji, din, siyasal bilimler, teknoloji, sanat,edebiyat,coğrafya,tarih gibi konularda Türk ve Dünya yazarlarına ait deneme,biyografi,roman türünde 3000 ‘e yakın kitap ile haftalık ve aylık çıkış aralığına sahip kültür,magazin,bilgisayar,elektrik ve tarih konularında 21 adet süreli yayın aboneliği ile Türk Telekom personeli ve araştırmacılara hizmet vermektedir. Hizmetler iki ana bölümde gerçekleşmekte olup kitapların seçiminden sağlanıp kazandırılmasına kadar yapılan işlemler teknik hizmetleri,bu işlemlerden sonra okuyucuya sunulması aşaması ise okuyucu hizmetlerini kapsamaktadır.

Bilişim teknolojisinin katkısıyla dijital ortamda saklanan kütüphane kayıtları, internet üzerinden bütün ilgililerin hizmetine açılmıştır.Yaklaşık 1200 kişinin çalıştığı Genel Müdürlük kampüsünde ,kütüphane okuyucusu ile yeni yeni buluşmaktadır.

Kütüphaneler bilgi ihtiyacını karşılamaktan öte,kişilerin davranışları ile birikimlerini kaynaştırarak kendilerini geliştirmelerini,düşünen bir varlık olmalarının yanı sıra toplumda bilinçli ve kültürel bir yer kazanmalarını da sağlamaktadır.Bu nedenle en küçük sosyal grup olan aileyi oluşturan bireylerin kendilerini yetiştirmesi ile en büyük sosyal grup olan toplumun,bilgi açığı az ama bilgiye tok olmayan gelişmiş bir bilgi toplumu olması sağlanır.

Türk Telekom kütüphanesi küçük bir mekanda,aşşabın insanın içini ısıtan sıcaklığı ile beraber nostajik bir çağrışım ortamında, kütüphaneci Ayşen Köseoğlu başkanlığındaki personelin iyi hizmet vermeyi amaçlayarak “Dokunmak sevmektir,sevmek dostluktur kitap en iyi dosttur” sloganıyla herkesi bilgiye,sevgiye ve dostluğa çağırmaktadır.



Kütüphaneci Ayşen KÖSEOĞLU

BÖLÜM - V

PUL ÖNCESİ MÜHÜR DEVRİ

PUL ÖNCESİ MÜHÜR DEVRİ

Pul öncesi dönemde, her ülke kendine göre birçok şekil ve biçimde çeşitli mühürler kullanmıştı. İlk mühürler Mezopotamya’da kullanılmıştı. Bunlara daha çok ticari sözleşme ve mektupların yazıldığı tabletlerde rastlanır. Eski Mısır’da papirüs üzerinde mühürler görülür. Burada mektuplar bir iple bağlandıktan sonra, düğümler mum damlatılarak mühürlenirdi. Belgelerin bu şekilde hazırlanıp mühürlenmesi ‘Mısır’dan yayıldı.

Bilindiği gibi, Osmanlı İmparatorluğunda çağdaş posta teşkilatı 1840 yılında kurulmuştu. 1840-1863 yılları arasında pul yerine mektupların üzerine her posta merkezinin kendi ismini taşıyan mavi veya siyah renkli mühürler kullanılmıştı. Posta merkezleri zaman zaman “ücreti alınmıştır” veya “ücreti alınacaktır” yazılı mühürlerde kullanılmıştı. Bu dönemde mektubun yazıldığı kağıt, katlanmak suretiyle zarf haline getirilerek kullanılıyordu.

Mühürlerin genel dizaynı ve üzerinde kullanılan süsleme motiflerinin bir kısmı eski Türk sanatlarında görülen çiçek, defne dalı, geometrik kompozisyon gibi motiflere benzetilmişti.

Elipsi andıran mühürlerin genişliği 24-30 mm, yüksekliği ise 23-27 mm. arasında değişmekteydi. Mühürlerin üstünde geniş ve kenarlarında dal biçiminde şekiller olup, ortada yukarıda “An canibi postai” ve ortada altta şehir ismi ile sadece yıl olarak tarih vardı. Bazı mühürlerde ise tarih yoktu. Mühür görüntüsünün niteliği, zarfın düzgünlüğü ile ilgiliydi. Genel olarak mühür dönemine ait değişimler kapsamında, zarfların fiyatları artmakta veya azalmakta idi.

Dersaadet postanesinin ilk mühürleri 1840 tarihinde Beşiktaş, Üsküdar, Sultan Mehmet, Sultan Beyazıt şubelerinde kullanılmıştı. İstanbul’dan sonra 1840 yılında Bursa, Edirne, Filibe ve Yanya şubeleri, 1841 yılında Ankara, İzmir, Berut ve Niş şubeleri açılmış, 1842 yılında Bağdat, Diyarbakır, Musul sırayla posta örgütünde yer almış, bu yerlerin mühürleri kullanılmıştı.

Birkaç müstesna hariç olmak üzere bu mühürler taahhütlü mektuplarda, kıymetli evraklarda ve makbuzlarda da kullanılmıştı. Ayrıca pulun olmadığı zamanlarda, pul yerine kaim olmak üzere bu mühürlerden istifade edilmişti.

Bu arada ilginç bir konuya değinmek yararlı olacaktır “Birçok koleksiyoncu, Arap harfleriyle olan mühürleri okumakta güçlük çektiklerinden, tesadüf ettikleri her mührü, prefilatelik damga olarak dikkate almışlardır.”

İPTAL MÜHÜRLERİ:

Bu yuvarlak mühürler üzerinde dairenin alt kısmında bulunan büyük ay şekli ortasında postane ibaresi ve mahallin ismi ve 1862 tarihi yazılıydı. Posta müdürleri bu mühürleri makam mühürü olarak 1865-1890 seneleri arasında kullanmışlardı.



MÜTEFERRİK MÜHÜRLER:

1862 Haricindeki bu mühürlerde tarih ve ibaresi değişik olarak görülür.

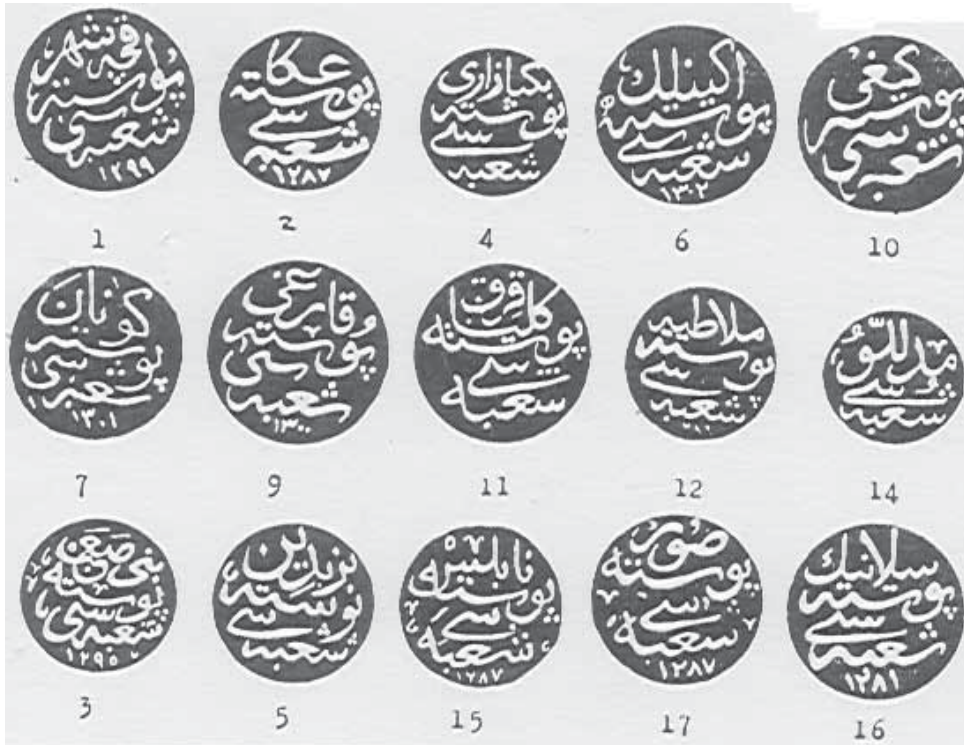


MÜTEFERRİK MÜHÜRLER:

Muhtelif şekillerdeki bu mühürlerde postanenin yalnız ismi,bazılarında da tarihleri mevcuttu.



Posta şubesi ibaresiyle postanın ismini taşıyan yuvarlak olan bu mühürlerin bazılarında seneleri de yazılı idi.

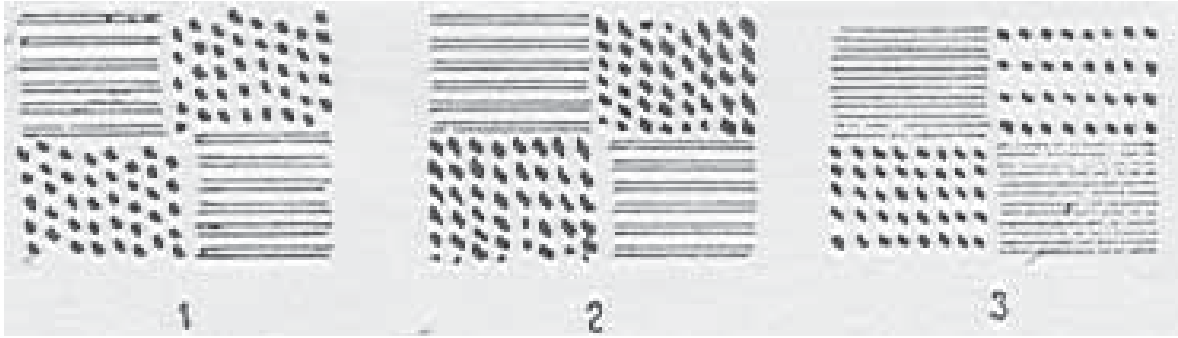


DAMGALAR

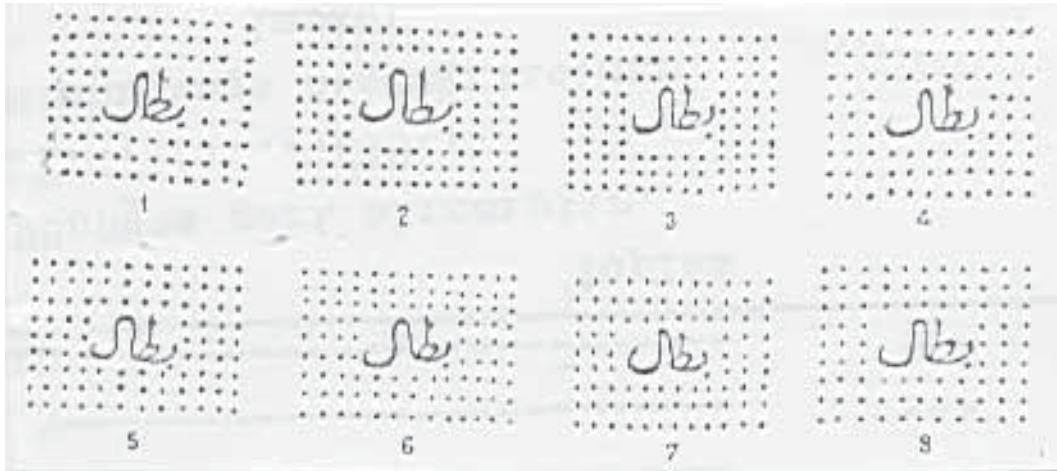
Pulun yerine “Posta damgaları”nın kullanılmasına XVI. yüzyılda Fransa’da başlatılmıştı. Bu damgalar ilk önceleri mektuplar üzerine elle çizilen Haç işaretleriydi. Kral Louis’nin döneminde, genel bir posta denetim merkezi kurularak hizmetler daha düzenli bir duruma getirilmişti. O çağlarda Paris üniversitesinde okuyan öğrencilerin ailelerine yolladıkları mektuplarda, bu biçimde damgalar vardı. Mektuplar için zarf kullanılmazdı. Ağır olmaması için özellikle ince kağıtlara yazılan mektuplar, yazılar içe gelecek şekilde ve dikdörtgen olarak kapatılır, zarf şeklini alan mektubun arkası zambak, çiriş veya kırmızı mumla yapıştırılır, diğer yüzüne ise adres yazılırdı. Ancak XVII. yüzyılda üzerinde postalanmış olduğu yerin adını taşıyan mühürler kullanıldı.

Batı’daki posta gelişme ve uygulamalara paralel olarak, Osmanlı Devleti’nde de aynı yöntemler kullanılıyordu. Damgalar da bu kapsamdaydı ve çeşitleri vardı.

Yazısız bu damgalar yalnız Deraliye (O zamanlar İstanbul’a verilen isimdi) merkez postanesinde kullanılmıştı. Bu damgalara yalnız tuğralı namı ile anılan ilk üç emisyon pulları üzerinde rastlanmaktadır.



Noktalı damgaların ortasında Battal kelimesi vardı. Nadiren 1865 pulları üzerinde görülür. Bu damgalar Tuğralı namı ile anılan ilk üç emisyon pullarının iptali için kullanılmıştı.



Bir diğesinde Battal yerine, bir çerçeve vardı. Bu çerçevenin içindeki yazı, Deraliye kelimesinden ibaretti. Bu damga 1864 yılında, önceki damgalar gibi Tuğralı pulların iptali için kullanılmıştı.



Noktalı damgaların bir başka türünün ortasında, postanenin bulunduğu şehir adı yazılırdı, Bu damgalar 1863-1864 yılları arasında Tuğralı pulların iptalleri için kullanılmıştı. Tuğralı pullar üzerinde görülen bu damgalar Türkiye Avrupa'sında kullanılmaktaydı.

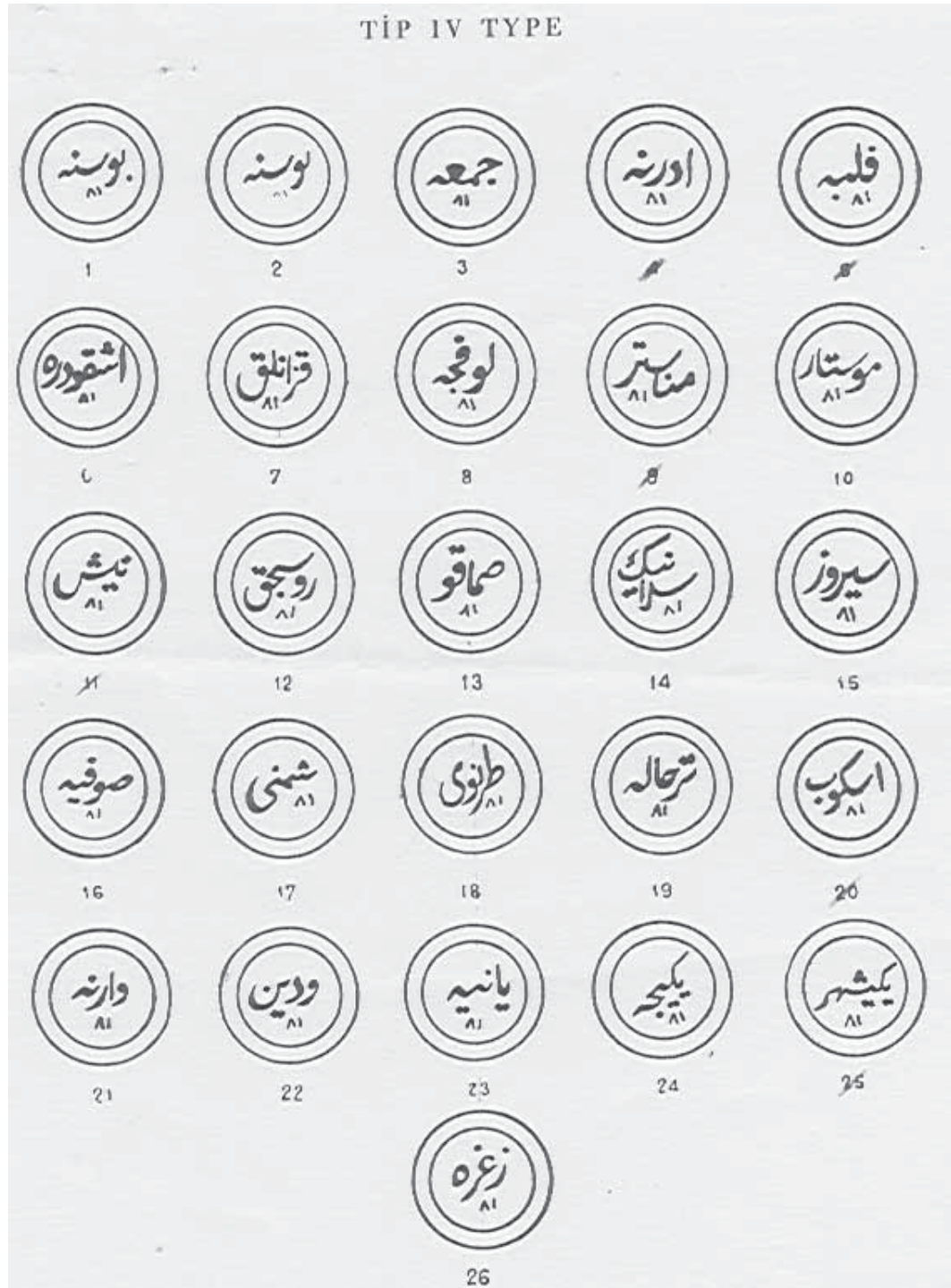
O zaman mevcut posta merkezlerinden İşkodra, Selanik, Sofya, Tirnova, Varna, Yanya ve Yenişehir de bu damgaları kullanıyordu.



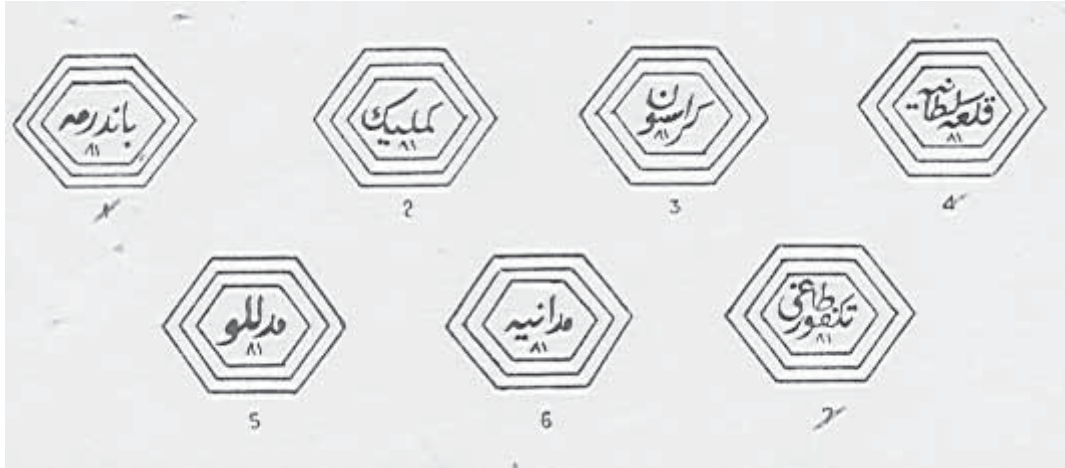


Mustatıl damgaların üç kadro çizgisi vardı. Postane adı ortada olup, altında 81 rakamı bulunuyordu. Bunlar İstanbul ve Anadolu şehirlerinin ismini taşıyordu.

Müdevver ve çift kadro çizgili damgalar ortalarında şehir adları ve altında 81 rakamı taşımakta idiler. Bu damgalar yalnız Avrupa şehirlerinde kullanılmıştı.



Müseddes denilen damgaların üç kadro çizgisi vardı. Şehir adı ortada olup, altında 81 rakamı bulunuyordu. Bu damgalar yalnız liman şehirlerindeki postanelerde kullanılmıştı.



1865’den sonra açılan postanelerin ihtiyacını karşılamak üzere, çeşitli tarihlerde geometrik şekillerde çıkarılan kare iki çizgili damgalar da, talik yazısı ile ortasında postanenin adını taşıyan kare iki çizgili damgalardı.



Yalnız Kula postanesi damgası olan ve kare üç çizgili damga, 1873 yılını ifade ediyordu. Talik ve sülüs yazısı ile ortasında postanenin ismini taşıyan kare üç çizgili damgalardı.



Mustatil tek çizgili damganın ortasında postanenin adı yazılı olup, genelde tarihsizdi.



Çift kadro çizgili damgaların ortasında talik yazı ile şehir ismi yazılıydı. Tarihsiz olan bu damgalar umumiyetle Anadolu cihetinde kullanılmıştı.

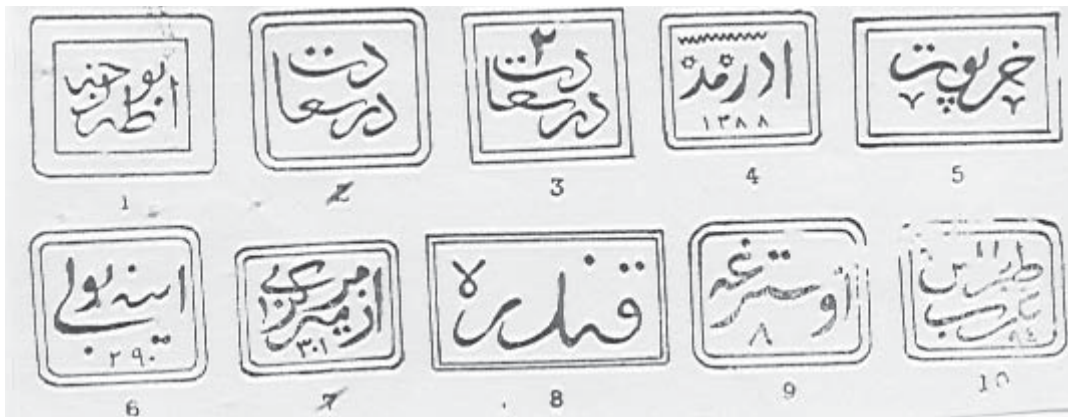


قره دگرزلی	اردک	اریل	اکرید	اکین	ادلب
54	53	52	51	50	49
کدوس	اسکیشر	ارمناک	ارکری	ارغنی	ارکلی قونیه
60	59	58	57	56	55
کشتخانه	کویرجه	کونیک	کیوه	کرده	کرده
68	65	64	63	62	61
حمص	خنس	خیره بولی	جیمانه	حما	حیفا
72	71	70	69	68	67
چقاق	اشت	اسکلب	اسکندرو	اینه کول	اینجه صو
78	77	76	75	74	73
قره کوی	قره خصار	قرهجه	قره اغاج	قالونیه	قلعه سلطانیه
84	83	82	81	80	79
قبریس	کنفری	مغذیان	قصبه	فارص	قره مرسل
90	89	88	87	86	85
قدس	کوستنجه	قوج حصا	قرشهر	کرمان	کلیس
96	95	94	93	92	91

کحیه	لازقیه	لفکه	لوانه	ملاطیه	ماردین
97	98	99	100	101	102
مرمره	منافه	منمن	مرسین	مرزفون	میجالیج
103	104	105	106	107	108
مولوه	مدرنه	مغله	موش	نابلس	نابلس
109	110	111	112	113	114
ناصره	نازللی	نیکده	پاشالیما	پازارجق	پلمار
115	116	117	118	119	120
بیکارحصا	بولهنتو	پرشته	پرشته	رمادیه	رواندز
121	122	123	124	125	126
صنقل	صنقلی	صیدا	سفریحصا	صنکار	سعد
127	128	129	130	131	132
لفکه	سلله	سلله	سیورک	صومه	سکود
133	134	135	136	137	138
صور	سیننج	طبریہ	طرقلی	طراقله	طاشلیجه
139	140	141	142	143	144



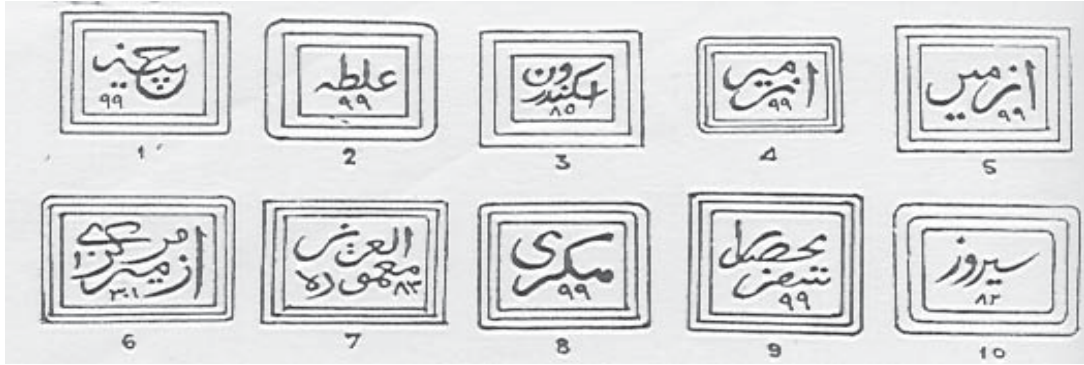
Çift kadro çizgili mustatıl damgalarda, ortada talik, sülüs veya rıkka yazı ile postanelerin adları görülmektedir. Bazılarında yıl rakamlarına da rastlanıyordu.



Üç kadro çizgili ve tarihsiz olan bazı müstatil damgaların ortasında talik ve sülüs yazısı ile postanelerin isimleri bulunurdu.



Üç kadro çizgili olan bazı mustatıl damgaların ortasında sülüs yazısı ile postanelerin isimleri ve açılış tarihleri vardı.



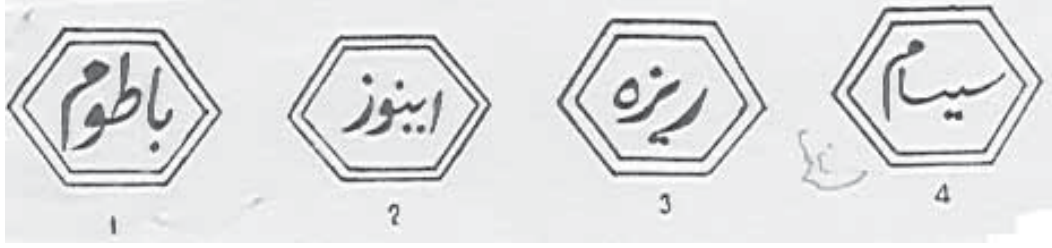
Dört çizgili ve tarihsiz olan bazı mustatıl damgaların ortasında sülüs yazısı ile Samsun postanesinin ismi vardı.



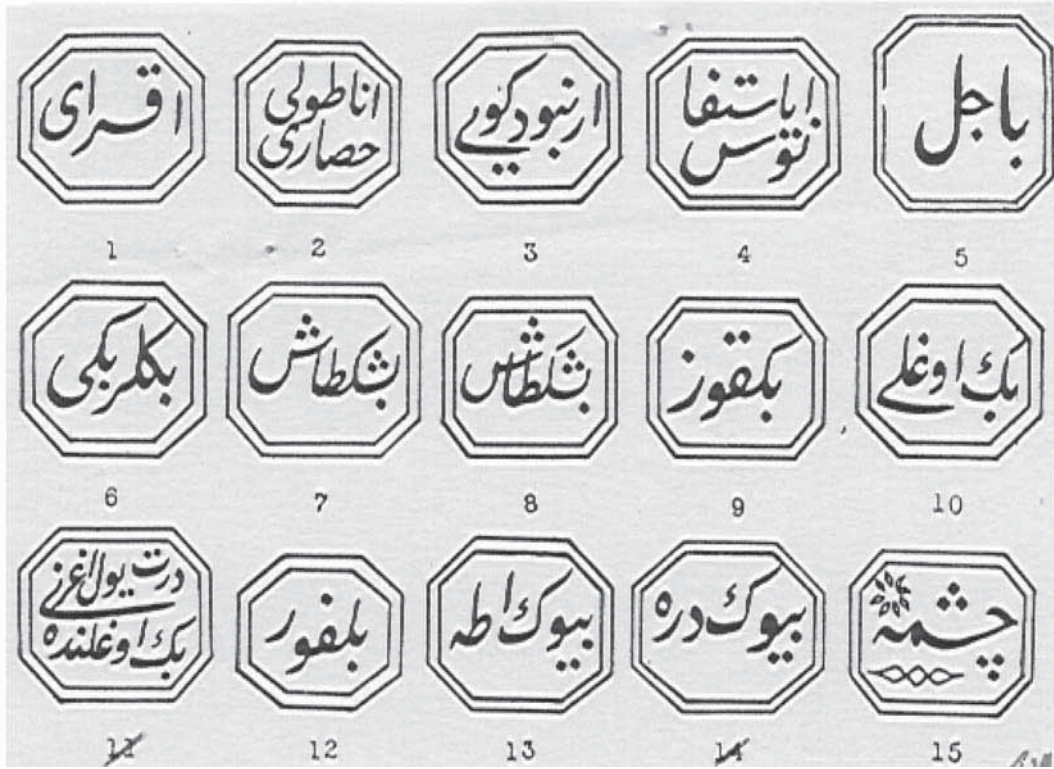
Çift çizgili ve tarihsiz olan müselles damgaların ortasında sülüs ve talik yazısı ile postanenin ismi vardı. Dersaadet damgasının üstünde rakam ile bir numarası bulunuyordu.



Çizgili ve 6 köşeli damgaların ortasında talik yazısı ile postanenin ismi vardı. Bu damgalar 1865 yılındaki beşinci tip damgaları gibi sahil şehirlerinin ismini içeriyordu.



Çift çizgili, 8 köşeli ve tarihsiz olan damgaların ortasında bir tanesi sülüs, diğerleri talik yazısı ile postanelerin isimleri görölüyordu. 8 köşeli damgalar olarak adlandırılmıştı.

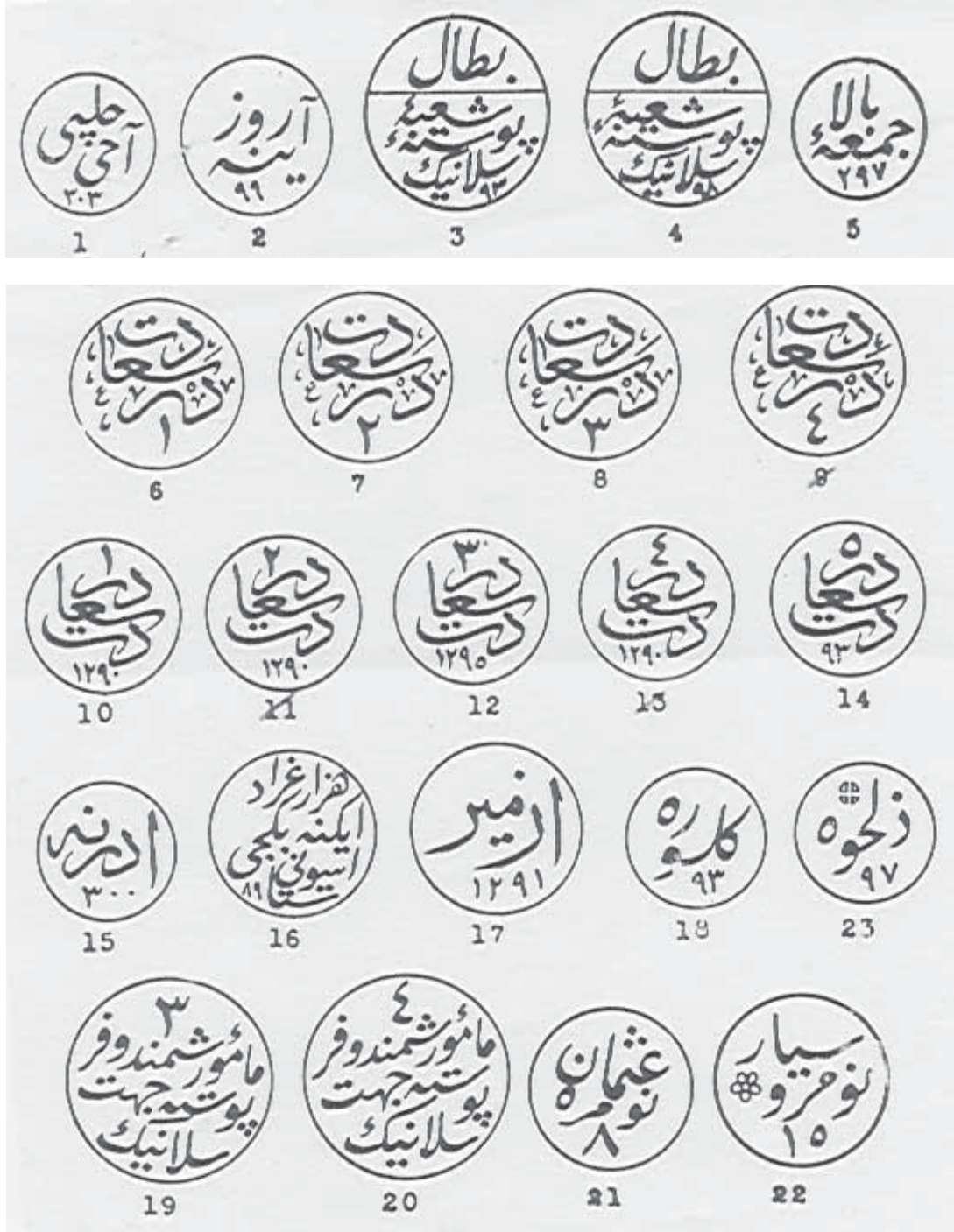




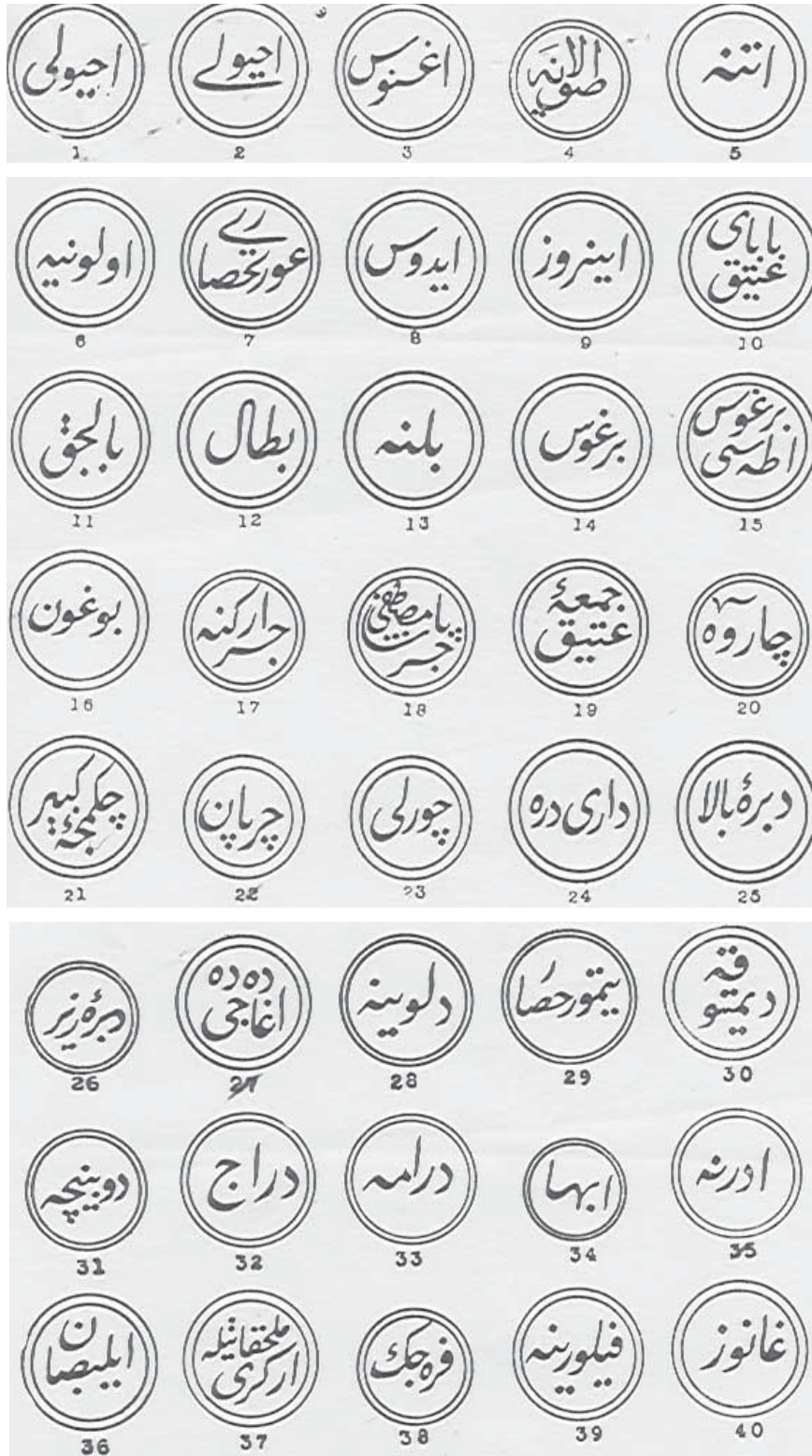


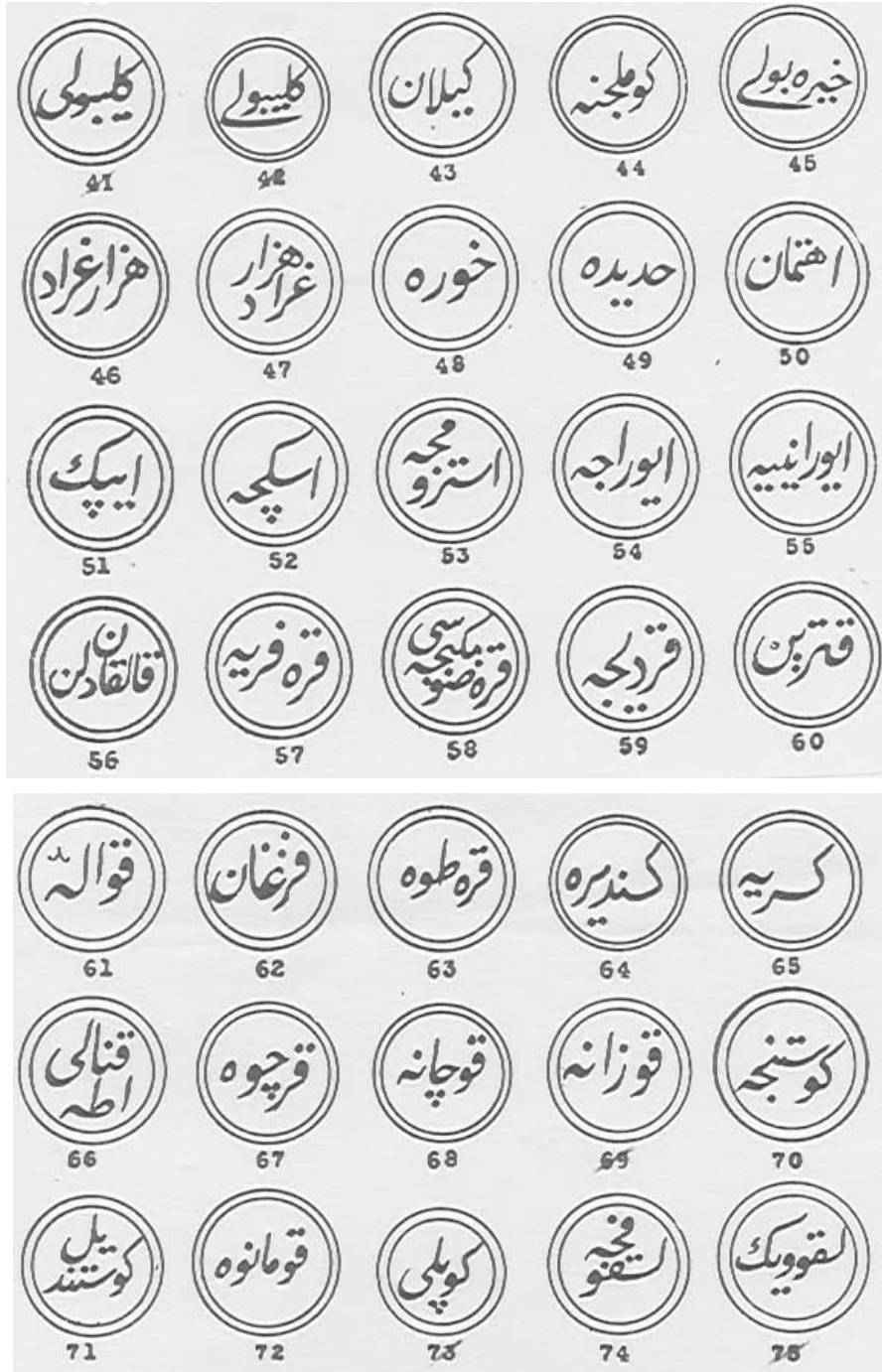
Tek daire çizgili tarihli ve numaralı olan damgalarda sülüs ve talik yazıları ile postane isimleri vardı.





Talik ve sülüs yazıları ile ortasında postane ismini taşıyan çift daire damgalar Türkiye'nin Avrupa kıtasındaki postanelerinde kullanılmıştı.







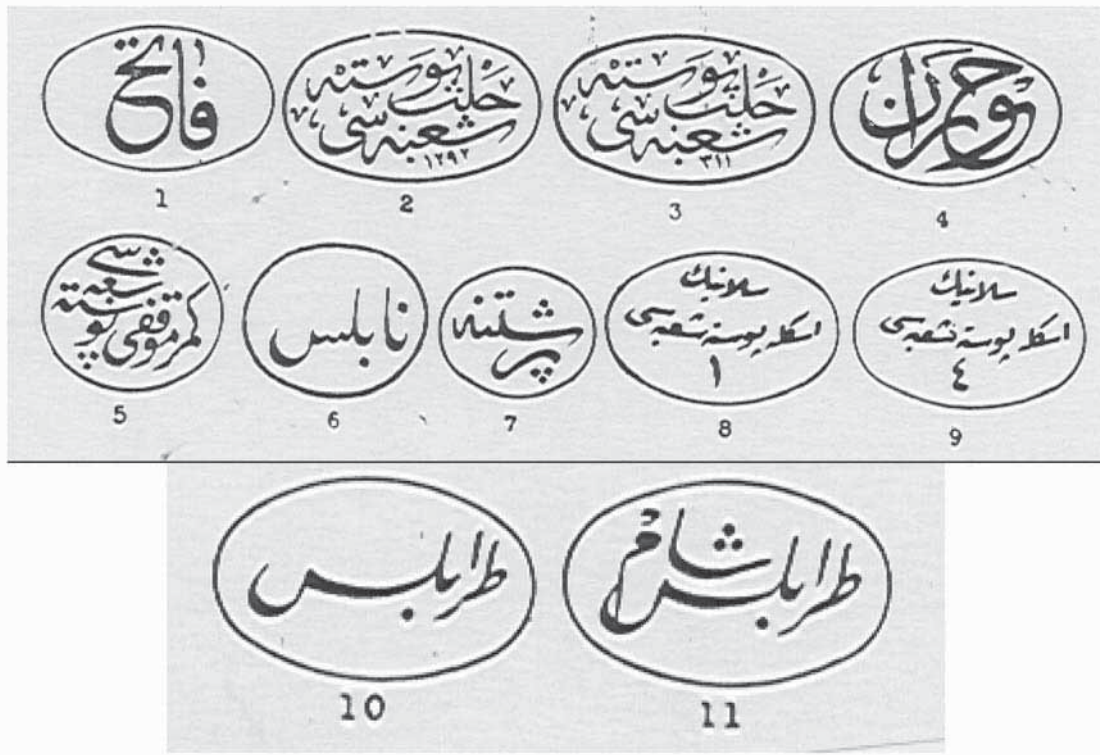


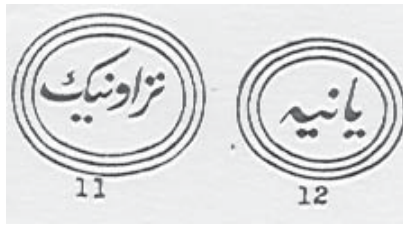
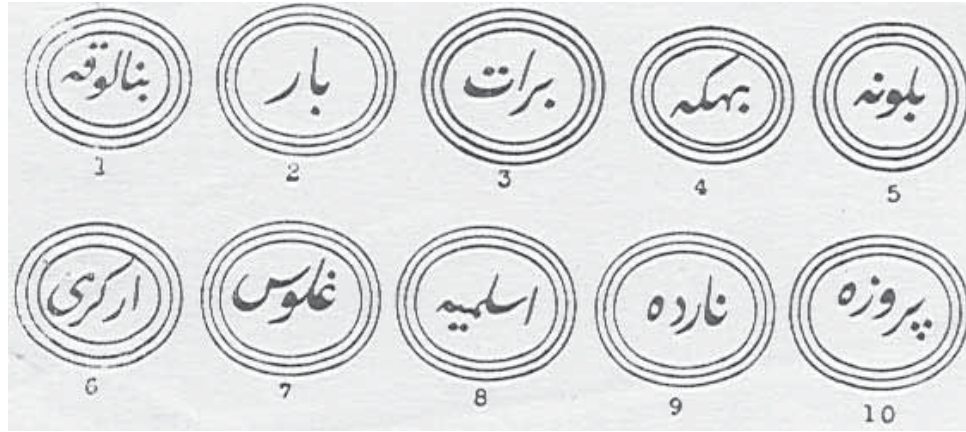
Üç daireleri damgalarda talik ve sülüs yazısı ile postane ismi vardı.

Tek oval çizgili tarihli, tarihsiz ve numaralı olan bu damgalarda talik, sülüs ve rıkka yazıları ile postane isimleri vardı.



Oval damgalarda talik yazısı ile yalnız postanelerin isimleri vardı.

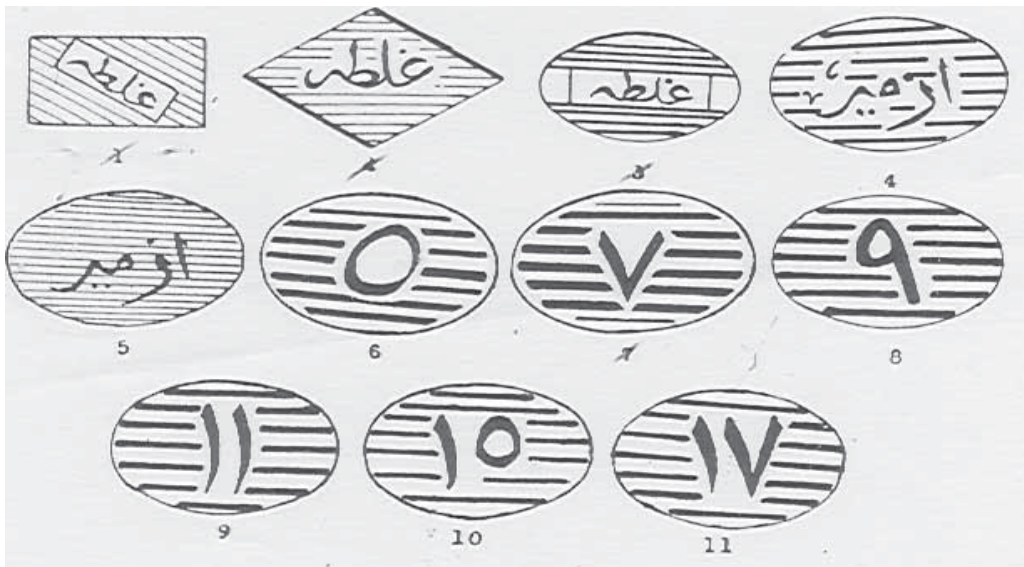




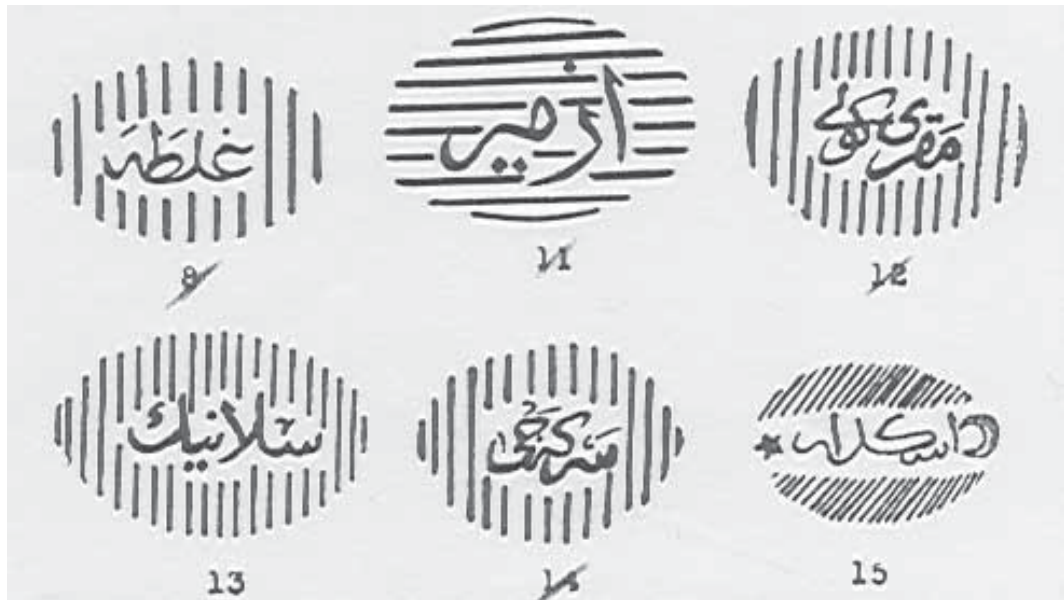
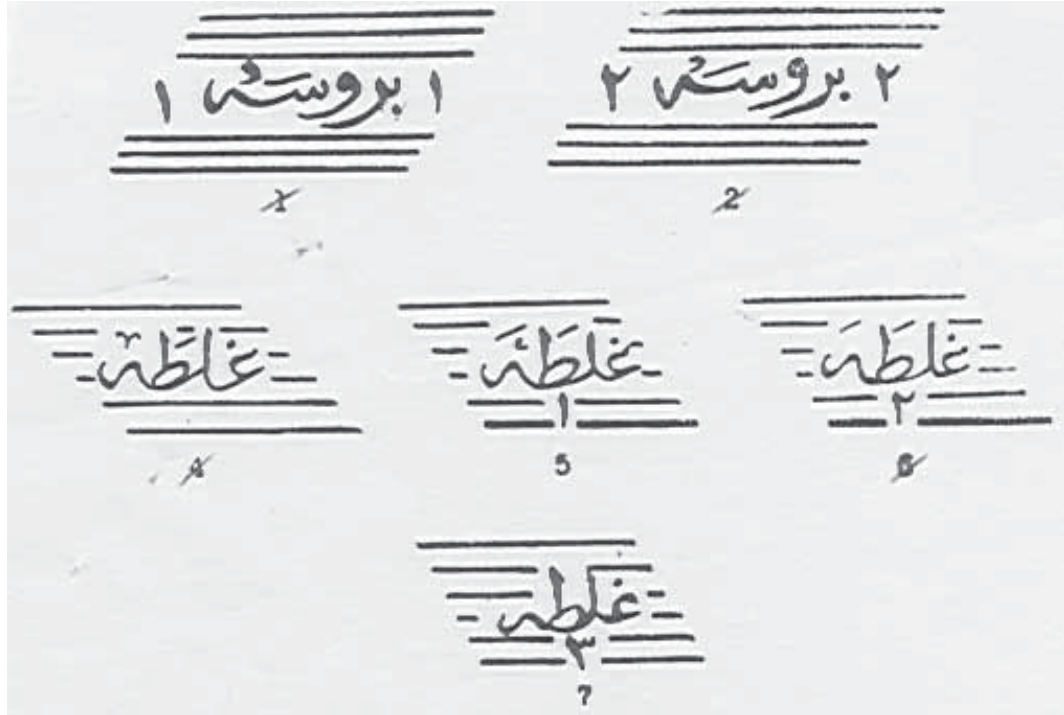
Muhtelif Şekillerdeki çerçevenin ortasında büyük bir ay ve rakamı ihtiva eden isimsiz damgalar yalnız İzmir havalisinde kullanılmıştı.



Çerçevesiz damgalarda, değişik Şekillerdeki çerçevelerin içerisinde ufki çizgiler ortasında postanenin ismi ve rakamlar bulunurdu. Posta isimli yazılı olan bu damgalar Galata ve İzmir ibaresini havi olup bu mahallerde kullanılmıştı.



Çeşitli şekillerde çerçevesiz şaküli ve ufki çizgiler arasında bulunan damgalarda postanelerin ismi rakamlı ve rakamsız olarak kullanılmakta idi.



Ay ve oval şeklinde muntazam çizgilerle çerçevesiz olarak kullanılan damgaların ortasında Dersaadet (İstanbul) ibaresi numaralı olarak bulunuyordu.



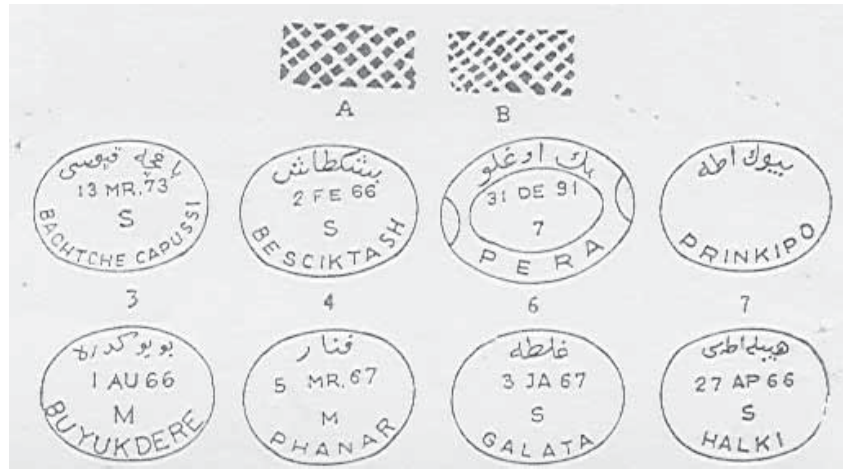
Çeşitli şekillerde olan tali yardımcı damgalar kısmen Türkçe ve Fransızca'dır ve bazılarında yalnız Fransızca olarak posta şubelerinin isimleri yazılıydı.



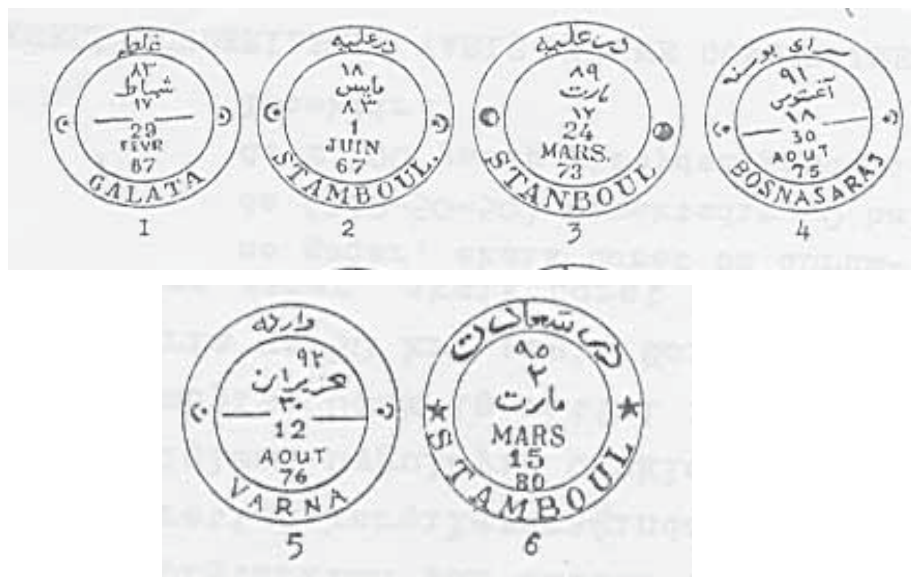
ŞEHİR POSTA DAMGALARI

Şehir postaları İstanbul posta merkezinde toplatılarak orada bulunan gişelerinden mektup sahiplerine elden verilmekteydi. Ancak bu usul sonraları kaldırılarak mektupların sahiplerine ikametgahlarında verilmesi düşünülmüş 1865 Aralık ayından itibaren, altı yıl müddetle bir şirkete İstanbul'da dağıtım yapma imtiyazı verilmişti. Şirketin iflası üzerine postane bu işi kendi üzerine alarak, şirketin pul damgalarından istifade etmiştir. Şirketten kalan lokal pullar A - B ve oval şehir damgaları ile iptal edilmiştir.

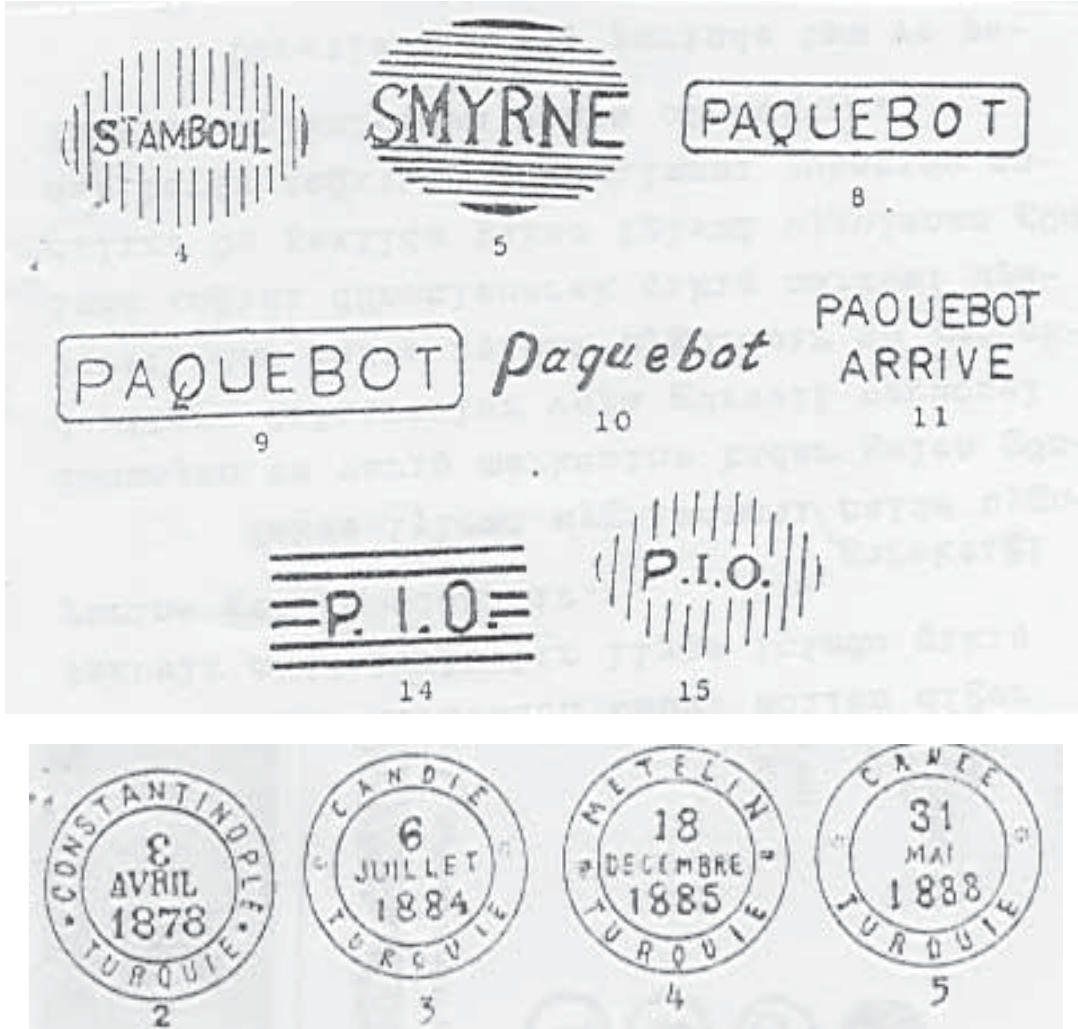
Oval şehir damgalarında şube ismi Türkçe ve Fransızca, tarih Fransızca yer alıyor, saat için de (M) sabah (S) akşam manasına gelen harfler kullanılıyordu.



İki daireden oluşan tarihli müdevver damgalarda postane ismi aralarına sıkışmış bulunmaktaydı.



Çift daire arasında postanelerin isimleri ve dairelerin ortasında tarihli Türkçe ve Fransızca yazılı olan damgalara 1876 yılında rastlanmıştır.

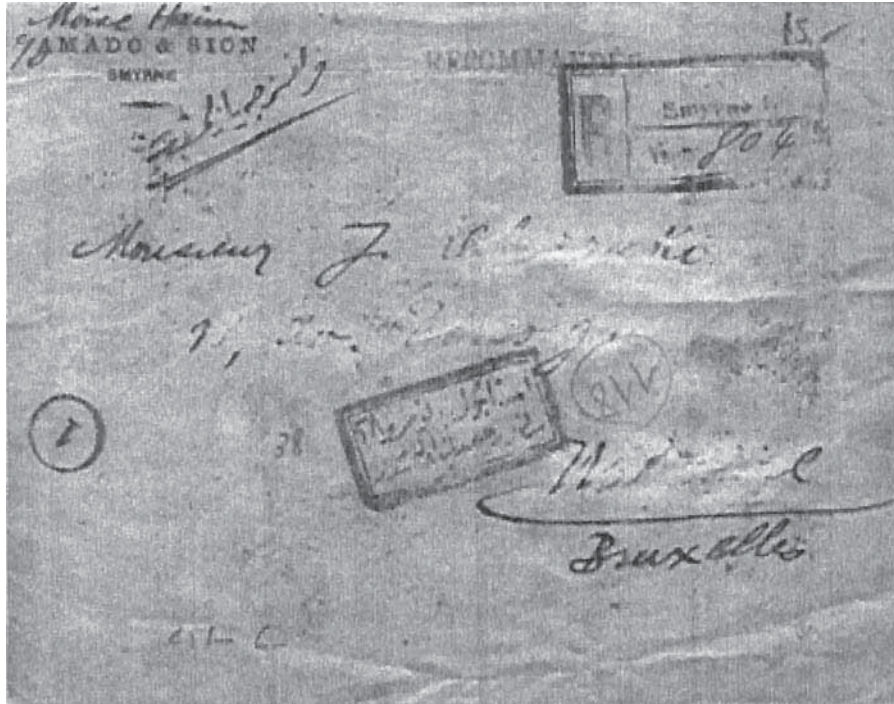


Türk postalarında, trenlerde ve vapurlarda kullanılan ve yabancıların “ambulant” dedikleri seyyar posta damgaları, 1952 yılında önce kullanılmaya başlandı. Genellikle üçgen biçiminde olan bu damgalarda tarih, damga numarası ve damganın hangi hat üzerinde kullanıldığı veya tatbik olduğunu belirten seri numarası gösterilmekteydi. Bazı damgalarda ay yıldız resmi vardı.

Değişik tipleri olan bu damgalar 35 adet olup bunların 27 adedi Devlet Demir Yolları'nda, 8 adedi ise Deniz Yollarında kullanılmıştı.

Levant şark Postaları:

Birici dünya savaşına girme hazırlığında olan Osmanlı imparatorluğu hükümeti “İmtiyazlı Ecnebiyenin Lağvı”. Sürşarjını içeren 7 parçadan oluşan bir pul serisini tedavüle çıkarmış ve ülke içinde yabancı postaların gerekliliğinin ortadan kalktığını 1 Teşriievvel 1914 tarihinde duyurmuştu. Kapitülasyonların bir parçası olan yabancı posta hizmetleri 1721 yılında başlamış ve 33 yıl boyunca etkili olmuştu. Osmanlı imparatorluğunun uluslaşma çabaları içinde çok önemli bir yeri olan bu girişim birinci dünya savaşının kaybedilmesi sonrasında İstanbul'da İngiltere postanesinin, İzmir'de Yunan postanesinin kurulması ile anlamsız kalmıştı. Anadolu'yu sömürge haline getirmek isteyen işgalcilerin temel hedeflerinden birisi posta evleri kurmaktır. Ancak önce Ankara hükümeti ardından Türkiye Cumhuriyetinin posta pulu basması ile ulusal bağımsızlık öncelikli olarak posta aracılığı ile gösterilmiş oldu.



1837 Yılında Marsilya-İskenderiye gemi hattının açılması ile birlikte Fransız postanesi İstanbul-İzmir ve İskenderiye de büro açtı. Bu posta şirketinin adı “Messageries Nationales Maritimes” idi. İzmir'den kuzeyde Midilli, Çanakkale, Gelibolu, İstanbul üzerinden Trabzon'a güneyde ise Rodos, Mersin, Antakya, Tripoli, Yafa İskenderun ve Beyrut'a mektup göndermek mümkündü. İzmir'deki şirket elemanları postaları dağıtırdı. Yüzde 50 karla çalışan bu şirket İzmir'deki ilk postane olarak 1914 yılına kadar çalıştı. İzmir'de daha sonra Avusturya, Macaristan İmparatorluğu, İtalya, İngiltere, Almanya ve Rusya 'da büro açıldılar.

PUL

Posta hizmetlerinin en iyi ve kusursuz yapıldığı dönemlerde, birçok haksızlıklar ve zorluklar vardı. Mektuplar, ülkeler içinde ağırlıkları ve gideceği uzaklıklara göre değişken ücretlerle gönderiliyordu. Mektup ücreti ise gönderenden değil, alıcıdan alınıyordu. Yapılan işlemler çelişkiliydi ve adaletli değildi. Mektupların posta idarelerince gönderilip-gönderilmemeleri ve zamanlaması kuşkular yaratıyordu. Kimi zaman mektuplar açılıyor, göndericilerine çeşitli baskılar yapılıyor, bazı mektuplar aylarca, bazıları ise hiç gönderilmiyordu.

Halkın posta idarelerine güveni tamamen yok olmuştu.

Bu tür sorunlar, çeşitli tartışmaları da beraberinde getiriyordu. Ayrıca hizmetlerinin karşılığını tam olarak alamayan posta idareleri de yüzyılın isteklerine cevap veremiyordu.

Sorunlara çözüm için çeşitli arayışlar başladı. İngiltere’de konunun incelenmesi, tanınmış bir eğitimci ve araştırmacı olan Yararlı Bilimleri Yayma Derneği Genel Sekreteri Rowland Hill’den istendi. Hill konu üzerinde çalışırken, ilginç bir bulguya ulaştı.

İngiliz Hükümeti o tarihten birkaç yıl önce sömürgelerden gelen kahve üzerinden aldığı gümrük vergisini yarıya indirmiş, ancak tüketimdeki artış nedeniyle, sağlanan gelir çok artmıştı. Hill, bu saptamadan hareketle, İngiltere’de posta tarifelerinde indirim sağlandığında, idarenin artacak hizmetlerle eskisinden daha fazla gelir sağlayabileceği sonucuna ulaşmıştı.

1837 yılı Ocak ayında Londra’da küçük bir kitapçık yayınlandı. “POST OFFICE REFORM” yani “Posta İşlerinde Reform” adlı bu kitapta, konuyla ilgili önemli ve pratik bilgiler veriliyordu. O dönemde hükümette bakan olarak da görev yapan Hill’in önerileri arasında şunlar yer alıyordu

1-Posta ücretini gönderici ödemelidir.



Posta Pulunun Mucidi Sir Rowland Hill

2-Bütün mesafeler için bir tek ücret uygulanmalıdır.

3-Posta ücretleri herkesin ödeyebileceği bir düzeye indirilmelidir.

Bu reformların inceleme, araştırma ve hazırlıkları sırasında Hill, İngiltere'nin kasabalarından birinde çok ilginç bir olaya tanık olmuştu.

Bir postacı, yoksul bir kıza mektup getirmiş, ancak kız bir şilnlik ücreti ödeyememişti. Hill, postacıya ücreti ödemiş, mektubu alarak kıza vermişti. Postacı gittikten sonra, sohbet sırasında yoksul kız, Hill'e şunları anlatmıştı.

“Biz çok yoksuluz. Kardeşim başka bir yerde çalışıyor. Posta ücretleri çok yüksek. Bu nedenle kardeşimle bir yöntem bulduk. arfın üzerine bizce bilinen işaretler koyuyoruz. Önce postacıdan mektubu alıyorum. Ücretini ödeyemediğim için geri veriyorum. Bu arada zarfın üzerindeki işaretlerle haberleşiyoruz. Aslında zarfın içi boş. Bakın.”

Hill Londra'ya dönüşünde, kabine toplantısında olayı anlattı.”Hem halkın, hem de hazinenin posta işlerinden zarar görmemesi için” yeni bir sistem önerdi. Buna göre, gönderici ödeme ücretini, resimli küçük bir kağıt parçası olarak verecek ve bunu mektuba yapıştıracaktı. Bu düşünce haberleşme alanında büyük heyecan yarattı. Bazılarının desteklediği bu öneri, bir kesim tarafından saçma bulunuyordu.

Hatta bir gazetede “Sir Hill'in önerdiği bu kağıt parçası, mektuplarımızı kirletmek için düşünülmüş saçmalıktan başka bir şey değildir” diye yazılmıştı.

Bu öneri o güne kadar İngiltere'de uygulanmakta olan düzeni alt üst ediyordu. Devlet, her hangi bir hizmeti yapmadan önce parasını alacaktı. Sistem devlete peşin para karşılığında, o hizmeti mutlaka yerine getirme yükümlülüğü getiriyordu. Sistem o yüzyılda, halkın bilmediği ve tanımadığı bir kavramı içeriyordu.

Hill'in önerisi, bir çok tartışma ve itirazlara rağmen 6 Mayıs 1840 tarihinde uygulamaya konuldu. Tedavüle çıkarılan pullardan biri siyah renkli ve 1 penny'lik, öteki ise mavi renkli ve 2 penny'lik değer taşıyordu. Pulların üzerinde Kraliçe Victoria'nın resimleri vardı. Pulların tasarım ve klişeleri Charles ve Frederic Heat adlarındaki baba-oğul iki hattat tarafından hazırlanmıştı. Kraliçe Victoria'nın resmi ise Hollanda'lı ressam Villiam Mulready tarafından çizilmişti.

Pullar 12x20 adetlik 240'lık, telsiz tabakalar halinde Perkins Bacon ve Co. Firması tarafından basılmıştı. Dünyanın ilk pulları olduğu için, üzerinde hangi ülkeye ait olduğu yazılmamıştı. Her pulun sol alt köşesindeki harf, tabaka içinde düşey sıradaki yerini, sağ alt köşedeki harf ise pulun yatay sıradaki yerini belirlemek amacıyla konmuştu.



Dünyanın bu ilk pulu, tabaka olarak sadece İngiltere Ulusal Posta Müzesinde orijinal tasarım ve deneme baskıları ile mevcuttur.

Ülke içi posta tarifesine göre, adi mektup 1 penny’lik siyah, taahhütlü mektup ise 2 penny’lik mavi olmak üzere sabit ücretlere tabi tutulmuştu. Posta pulu kullanımından sonra, İngiliz Posta İdaresinin yıllık geliri 70.000 sterlinden, 850.000 sterline yükselmişti. Pulun haberleşme tarihine giriş öyküsü kısaca böyle olmuştu.

PULUN ÖNCÜLERİ

İngiltere’ de 1840 yılında başlatılan pul sisteminden yaklaşık 200 yıl önce, Fransa’da benzer bir uygulama vardı.

1653 yılında Fransa kralı XIV. Louis, Paris yöresinde yerel bir posta kurma işini “Villayer” adlı bir şahsa vermişti. Villayer, bu örgütlenme modeli içinde “Billete de Paye “ (Posta ücreti alındısı) diye anılan bir bilet oluşturmuştu. Posta idaresi tarafından satılan bu etiketler, gönderici tarafından mektuba sarılıyor ve etiket üzerine postalanan gün, ay ve yılı yazılıyordu. Posta ücretinin önceden ödenmesini sağlayan bu etiketler, 200 yıl sonra uygulanacak pulun öncüsü sayılabilirdi. Bu etiketlerden hiç biri günümüze kadar gelmemiştir.

Yapışkan pulların öncüsü, damgalardır. Posta ücretinin ödendiğini belirten, ilk damgalar Hill’in buluşundan 160 yıl kadar önce yine Londra’da kullanılmıştı. Daha sonraları İngiltere’nin her yöresine yayılan ve Fransa, Almanya ile diğer Avrupa ülkelerinde de kullanılan bu damgalarda “Franco” “P.P” (postage paid) gibi “posta ücreti ödenmiştir” işaret veya yazıları vardı. Mektubun üzerinde bu damgadan başka, postalandığı yerin ismini belirten bir damga daha bulunuyordu.

“Prefilatelik” olarak tanımlanan bu pul öncesi dönem her ülkede değişken uygulamalı süreçler geçirdi. İlk pul uygulaması dünyanın tüm ülkelerine hemen yayılmadığı için, prefilatelik dönemlerin süreçleri de bu yaygınlığa göre değişti. Prefilatelik dönemlerden kalan malzemeler, her ülkenin posta tarihleri açısından çok değerli parçalardır. Sahipleri için bir övünç kaynağı oluşturlar.

HILL’DEN ÖNCEKİ GİRİŞİMLER

İngiliz posta sisteminde reform yapan Sir Rowland Hill, her ne kadar “posta pulunun babası” olarak bilinse de, “pul buluşu” konusunda James Chalmers adlı bir kitapçı-matbaacıyı unutmamak gerekir. 1830 yıllarında İngiltere’nin bir sahil kenti olan Dundee’de yayımcılık yapan Chalmers de posta reformu üzerine çalışıyordu. Bu konuda değişik düşüncelere sahipti. Dundee’yi terk ederek Londra’ya yerleşen Chalmers, yine aynı konularda çalışan Knight ile

ortak matbaa kurdu. Chalmers arkası zamlı 1 penny'lik pullar üzerinde çalışırken, ortağı ise üzeri pul resimli zarflarla ilgileniyordu.

Hazırlanan denemeler 1834 yılında parlamentoya sunuldu, ancak kabul görmedi. Bu arada William Mulready adlı girişimcinin “zarf basımı” uygulaması da Hill'in reformları ile durdurulmuştu. Eski ve dönemsel tüm bu girişimlere rağmen “pul” denince akla ilk gelen isim Sir Rowland Hill'dir.

PUL NEDİR

“Pul” sözcüğü ilk olarak “Posta Pulu” tanımını çağrıştırır. Pul, ön yüzüne, çeşitli resim, şekil veya motifler basılmış, arka yüzüne özel bir zamlı sürülmüş, kare, dikdörtgen, üçgen, altıgen, yuvarlak, simetrik ve asimetrik veya benzeri şekillerde hazırlanmış, değerli bir kağıttır. Pulun ön yüzünde ait olduğu ülkenin adı ve ülkenin para birimine göre değeri yazılıdır.

Posta pulları, ilk planda posta ücretlerinin ödenmesi için bastırılmıştı. Posta pulları ülkelerin en önemli tanıtım araçlarından biridir. Yayımlandıkları ülkelere mektuplar aracılığı ile dünyanın dört bir köşesine ulaşır. Ülkelerin para birimlerinden, bayramlarına, faunasından bitkilerine, ulusal giysilerinden tarihi zenginliklerine ve iz bırakmış liderlerine kadar birçok yerel ve ulusal özellikleri dünyanın değişik ülkelerindeki pek çok uluslara tanıtırlar. Litvanya'ya ait bir pulun üzerinde gördüğümüz bayrak, Brunei Sultanlığından gelen bir mektubun üzerindeki pullarda görülen çeşitli kuşların tasvirleri, insanları bilmedikleri ülkeler konusunda bilgilendirir.

Posta pulu uygulamasının yaklaşık iki asıra varan tarihi boyunca, dünyanın çeşitli ülkelerinde milyarlarca pul çıkartılmıştır.

1840 yılı dünya posta hizmetlerinin bir dönüm noktasıdır. Bir çok ülke İngiltere'deki posta reformunun işlerliğini izleyerek bu konuda uygulamaya geçmiştir.



Posta azırı Agah Efendi

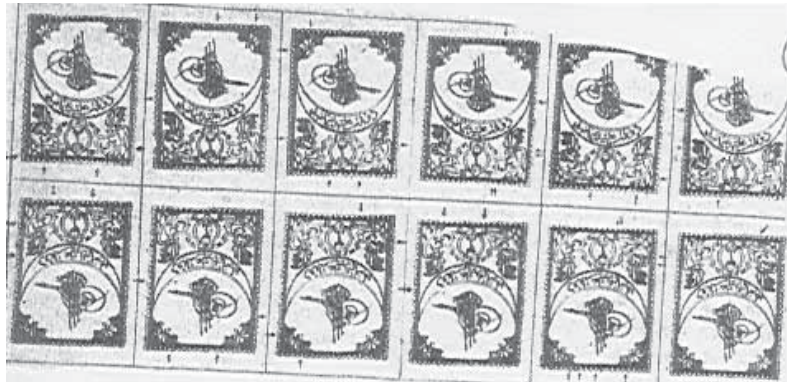
Sistemi uygulayan ülkeler ve tarihleri şunlardır:

1843	Brezilya, İsviçre (Cenevre, ürich)
1845	Amerika
1847	Mauritius
1849	Almanya (Bavyera) Belçika
1850	Avusturya, İspanya, Fransa
1851	Danimarka, İtalya (Sardunya)
1852	Hollanda, Lüksenburg
1853	Portekiz, Şili
1855	Norveç, İsveç
1856	Finlandiya
1857	Rusya
1858	Arjantin, Romanya
1861	Yunanistan
1863	Osmanlı İmparatorluğu
1866	Mısır
1867	Bolivya
1870	Afganistan, İran
1871	Japonya, Macaristan
1875	Dominik
1878	Çin

Pul dünyasında “Klasik Dönem” olarak anılan ilk dönemde, pullar sadece posta işleri için basılıyordu.

OSMANLI DÖNEMİ PULLARI

Osmanlı posta teşkilatında ilk pullar, Nazır Ağh Efendi döneminde, Darphane-i Amire’de ince sigara kağıdına basıldı. Taş tekniği ile bastırılan pullar, ilkel şekilde anilin boya ile renklendirilmişti. 20 para, 1, 2 ve 5’er kuruş değerindeki pulların üzerinde padişahın tuğrası bulunuyordu. Tuğra ve desenler, Sikkezen başı Abdülfettan Efendi ile Ensercioğlu Agop tarafından çizilmişti.



10 Ocak 1863 günlü bir “Postalara dair ilanname” ile 5,2 ve 1 kuruşluk ile 20 paralık olarak dört cinsten ibaret pulların “Dersaadet’te (Postane-i Amire) ve Üsküdar, Beşiktaş, Beyoğlu, Kasımpaşa, Eyüp, Sultan Mehmet, Sultan Beyazıt, Sultan Ahmet ile Kadıköy’de satışa çıkarılacakları duyurulmuştu. İlanda söz konusu pullar tuğralı olarak ilk Türk pullarıdır.

Daha önce belirttiğimiz 10 Ocak 1863 günlü ilanda, “Posta memuru bulunmayan yerlerden, ücreti verilmeden gelen mektupların parasının, mektubu alan tarafından verilmesi kurallar gereği olduğundan” fazla ücret istenmemesi için, ayrıca kahverengi pullar yaptırılmıştı. “Bu rengin mektubun ücretinin alıcı tarafından verilmesi gerektiği, üzerindeki pulun değerine ve mektup kapıya getirilmiş ise, dağıtım ücreti adıyla kararlaştırılmış olan ayrıca yirmi para, getiren dağıtıcıya verilir, ondan bir para ziyade verilmemesi” cümleye ilan olunur, ifadesiyle açıklanıyordu.

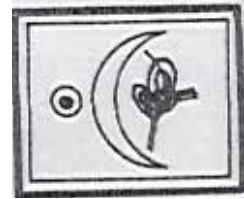
Bu ilan bir anlamda, “ortada göndericinin kusuru yoktur. Sadece mektubun postaya verildiği yerde posta memuru bulunmadığı için pul sağlanamamış ve yapıştırılamamıştır. Bu nedenle de cezalı ödeme söz konusu değildir” bildirimini ifade ediyordu.

OSMANLI DÖNEMİNDE PUL ÇEŞİTLERİ

- Tuğralı Pullar

Dikey dikdörtgen şeklinde olup, dantelsiz olarak hazırlanmış ve kullanılmıştır. Pulun orta kısmında sivri uçları yukarıya dönük bir hilal şekli ve onun üzerinde tuğra yer almaktadır. Hilalin altında, orta yerde çevresi çeşitli şekilde süslenmiş bir bölüm içinde eski rakamlarla pulun değeri yazılıdır. İnce veya kalın, çeşitli basımlara göre değişik kağıdı vardır.

Bu pulların üç basımı vardır. İlk iki basım ince kağıda, üçüncü basım ise kalın kağıda yapılmıştır. Pullara, basılmadan önce yatay olarak iki pul arasındaki aralıktan geçmek üzere öngörölmüş, itildikçe dönen yuvarlak bir mühür ile “Nezareti Maliye Devleti Aliye” ibareli bir kontrol bordürü uygulanmıştır. Bu ibare mühüre kazıldığı için yazıların etrafı belirli bir renkte, yazı kısmı ise uygulandığı tabakanın renginde görülür. Bordür, 20 para, 1 kuruş ve 2 kuruşluk posta pullarında kırmızı, 5 kuruşluk posta pulu ile takse pulu olarak adlandırılanlarında ise mavi renktedir.



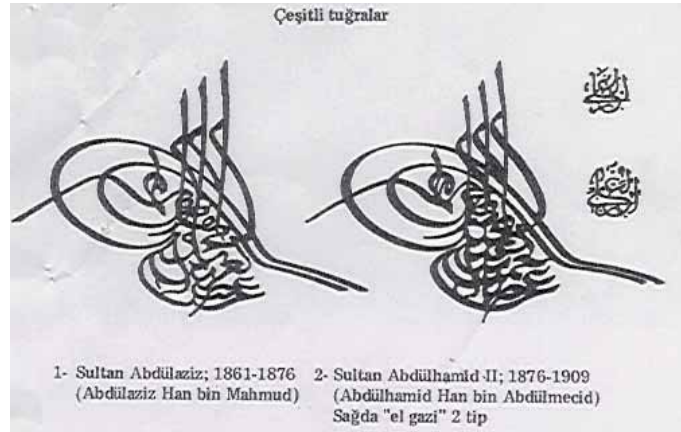
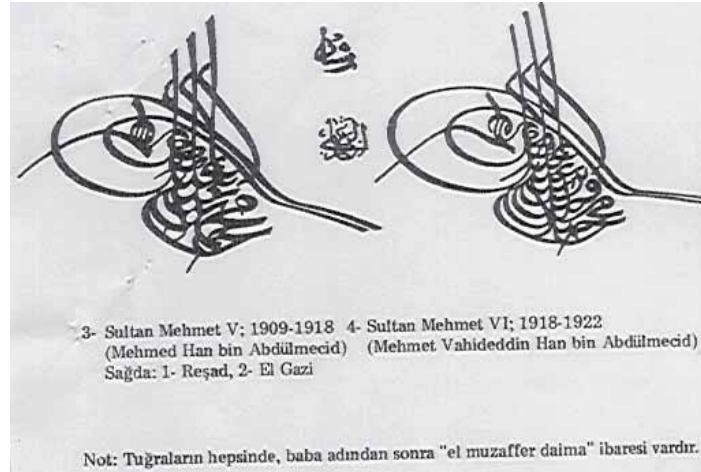
Tuğralı pulların ilk basımı 2 ve 5 kuruşluk iki değerden oluşmaktadır. Bu basımda pul araları çok dar bırakıldıkları için, kontrol bordürü uygulamasına yeterli yer kalmamış ve bordür uygulaması pulun üzerine de taşmış olarak görülür. Tabaka kalıbı bağlanırken, her sıra

hilalin sivri uçları yukarı gelecek şekilde düzenlenmiştir. İlk basım 1862 sonunda hazırlanmış olmasına rağmen beğenilmediği için satışa çıkarılmamış, ancak 1864 yılı ortalarında, üçüncü basım pullarla birlikte tedavüle konulmuştur. Bu basımın 2 kuruşluğu açık maviden çok koyu maviye dek tonlardadır. 5 kuruşluk ise pembeden kırmızıya dek uzanan tonlardadır.

Ocak 1863'teki ikinci basım ise dört değerde posta pulu ve dört değerde de takse pulundan oluşmaktadır. Posta pulları 10 Ocak 1863 günü yapılan ilana göre 20 para (açık/koyu sarı), 1 kuruş (Leylaki-açık/koyu gri), 2 kuruş (mavi/koyu mavi-yeşil mavi), 5 kuruş (pembe-kırmızı/koyu kırmızı) değerlerindedir. Pullar arasında yatay olarak bordür uygulaması için yeterli yer vardır.

Bu basımın takse pulları da aynı değerlerde dört parçadan oluşmaktadır. Renkleri açık/koyu kahverenginden kiremit kırmızısı ve kahve kırmızıya dek değişen bu pullar Pulhan katalogunda bir tek grupta, PDT katalogunda ise iki renk grubunda gösterilmektedir.

Aralık 1863'teki üçüncü basımda ise pullar 20 para (açık/koyu sarı) ve 1 kuruş (leylaki-açık/koyu gri) değerlerinde iki türden oluşmaktadır.



- Ayyıldızlı Pullar

Pulların kalıbını hazırlayan Fransız Duloz'un adına izafeten Duloz olarak da anılan pulların 6 ayrı tipi bulunmaktaydı. Bunların ortak nitelikleri vardı. Bu pullarda zemin baskısı olarak dört köşede rakamla değer bulunmakta, ortada, aşağıdan yukarıya doğru beyzi bir bölüm içinde ay ve yıldız yer almakta, bu beyzi bölümün etrafında, aynı şekilde bir bant bulunmaktaydı. Bant üzerinde ise siyah renkte ikinci bir baskı vardı. Üstte, altta, sağda ve solda dört yerde bulunan bu siyah baskıdan üstteki bu tip, pulun 6 ayrı ara tipinin ayırımında yararlı olmaktaydı. Bu pullarda tuğra yoktu.



Altı tipten oluşan Duloz pullarını ayırmanın en kolay yolu, ay ve yıldızı içeren beyzi bölümün çevresindeki bant kısmında yer alan yazılar dikkat etmektir. Üstte, altta ve iki yanda yer alan bu yazıların alttaki, pulun değerini belirtiyordu. Değere göre her pulda değişti. Sağ yanda ise “Posta Devleti Osmaniye” ibaresinin “Posta” bölümü, sol yanında “Osmaniye” bölümü, üstte ise “devleti” sözcüğü yer alıyordu. Sözü edilen altı tipten dördü için en belirgin ayırma yöntemi, üstteki “Devleti” sözcüğünün yazılışındaki farka dikkat etmekle ortaya çıkıyordu. Beşinci ve altıncı tiplerin üzerindeki ek basım bölümü ise ilk dört tiptekinden belirli şekilde farklıydı ve beşinci tipte Latin harfleri ile değer belirtilmişti.

Bu emisyon 12 dantellidir. Takseleri kahverengi üzerine siyah yazılıdır. Pullar Paris basımıdır.

Tip II-1867

Bu emisyon da 12 dantellidir ve bunun da takseleri kahverengi üzerine siyah yazılıdır. Bu pullar da Paris basımıdır.

Tip III-1869

Bu emisyon 13 dantellidir. Bu emisyonunda takse pullarının yazıları siyah yerine kırmızı kahve ve koyu kahverengindedir. Ayrıca takse pulları kırmızı kahve ve koyu kahverenginde çepeçevre pervazı bulunur. Bu emisyon ve daha sonra basılanlar İstanbul basımlarıdır.

Tip III- 1871

Bu emisyonun 1869 emisyonundan en belirgin ayrılığı (5-11) olarak verilen dantelleridir. Sınai bir dikiş makinasının iğnesi ile açıldıkları için, bu halde olan danteller kendilerine verilen gayrı muntazam sıfatını gerçekten hak etmişlerdir.

Tip IV- 1875

13 dantelli olan bu emisyonda 10 para değerindedir ve renktedir. Bu tipin taksesi yoktur.

Tip V-1876

Osmanlı İmparatorluğu'nun evrensel posta birliğine (U.P.U) katılması üzerine, ilk defa bu pullarda latin harfleri ile değer ve para birimi belirtilmiştir. Bunlar aynı yıl tedavüle çıkarılan aylı pullar hazırlanıncaya kadar kullanılan geçici bir emisyon oluşturlar. Bu tipin taksesi yoktur.

Tip VI- 1876

Dulozlar'ın sonuncusu olarak verilen bu tip 13 dantelli olup, bu pulların 5 ve 25 kuruşluk olanları tedavüle çıkarılmamıştır. Bu tipin de taksesi yoktur. Ay yıldızlı veya Duloz tipi pullar 1884 yılında tedavülden kaldırılmıştır.

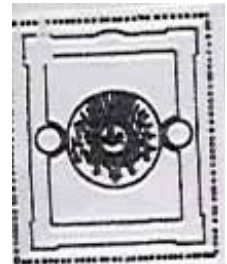
- Aylı Pullar

Dantelli olan bu pullarda tuğra yoktur. Kenarlardan ortaya doğru hafifçe yükselen bir kemer şekli üzerinde, pulun hemen hemen dörtte üçünü kaplayan bir ay şekli yer almıştır. Ayrıca kemer şeklinin içinde latin harfleri ile EMP. OTTAMAN yazısı ve latin rakam ve harfleri ile değer belirtilmiş olması, bu pulların en belirgin özelliklerindendir. Bu pullar EMP.(empire) sözcüğü nedeniyle AMPİR pulları olarak da adlandırılırlar.

Osmanlı imparatorluğunun U.P.U'ya katılması gereği, eski yazı yanında latin harfleri ile de değer ve ülke adı belirtilen ilk pullardır. 1876 yılı basımı 13 danteldir. 2,5 ve 25 kuruşlukların 11 dantel olanları da vardır. 1 kuruşluğu sarı üzerine mavi, 25 kuruşlukta mavi üzerine kırmızı vardır.

**- Armalı Pullar**

Hemen hemen kareye yakın dikey dikdörtgen şeklindeki bu pulların belirgin özelliği, kenar ve çevre süslemeleri arasında, pulun ortasında yer alan bir daire içinde Osmanlı İmparatorluğunu simgeleyen armanın yer almasıdır. Armanın tam ortasındaki daha küçük bir daire içinde de tuğra bulunmaktadır. Pullar 13 dantellidir. Serinin birinci basımının ürünü 20 paralık pembe renkli puldur.



- Tesalya Hatıra Pulları

Dantelli sekizgen şekilde olan bu pullar zaten çok ender rastlanan ve Türk pullarında eş olmayan bu şekilleri ile öteki pullardan kolaylıkla ayrılır.

1897/98 Türk-Yunan savaşında, Türk ordusunun Teselya'yı işgali anısına çıkarılan bu serinin pulları 13 dantellidir. En üstte "Devleti Aliyeyi Osmaniye postası" yazısı altında Abdülhamid'in II. "el gazi" ünvanlı tuğrası, tuğranın altında Yenişehir (LARİSSA) köprüsünün resmi, onun altında da "Bilad-i Meftuheden (fedhedilmiş beldelerden) Tesaliye kıtası postasına mahsustur." ibaresi bulunmaktadır. Bu pulların 11 dantelli kalıpları vardır.

- Dahili Posta

Dantelli, dikey dikdörtgen şeklinde olan bu pulların en belirgin özelliği pulun üst yarısında yer alan ve içinde tuğra bulunan kenarı 20 tane ufak yay şekli süslü ve bir rozeti andıran dairedir.



Bu seri ile birlikte dahili ve harici posta hizmetleri için ayrı pul basımı başlamış bulunmaktadır. Bu ayırım pulun alt yarısına da "Postai Devleti Aliyeyi Osmaniye" ibaresinin altında, kufi yazı ile "Dahili postalarına mahsustur" şeklinde belirtilmiştir. 13 dantelli bu pulların 12 dantelli olanları da vardır.

- Harici Posta

Dantelli ve dikey dikdörtgen şeklinde olan bu pullarda ise, 1901 dahili posta pullarındakinin hemen hemen iki kat büyüklüğündeki tuğra, yatay beyzi bir çerçeve içinde yer alması ile dikkati çeker.



Ülke dışına gidecek postalarda kullanılmak üzere hazırlanan bu pullar 13 dantellidir. Serinin 20 paralık değeri 12 dantel ile de vardır.

- Posta

Dantelli ve dikey dikdörtgen şeklindeki bu pullarda tuğra etrafı arabesk süslemelerle çevreli, arabesk bir pencereyi andıran çerçeve içinde yer almaktadır.

Bu seri için sadece POSTA tanımı verilip, dahili veya harici sözcükleri eklenmiştir. Serinin sürşarj edilmeyen pulları dahili posta içindir. Matbua ve harici posta hizmeti için olanlar ise ayrı

sürşarjlarla belirtilmektedir. Matbua sürşarjı uygulaması tek olup dahili veya harici matbua ayırımı yoktur. 12 dantel olan bu pulların bir özelliği de kağıtlarıdır. 1901 serisinin tok kağıdı yerine bu seride kalın ve ince şeffaf kağıtlar kullanılmıştır. Ayrıca bu seride 1901 serisinden farklı olarak 2 ve 10 kuruşluk değerlerde yer almaktadır.

1905 Matbua “TİP “ posta serisinin altı değeri “matbua” sürşarjlı uygulaması ile basılı malzeme postası için hizmete sunulmuştur. Bundan sonra yurt içi veya yurt dışı ayırımı kaldırılmıştır.



TAKSE: Kırmızı kağıda siyah baskı ile hazırlanan bu pullar 1901 yılındaki uygulamanın aynı niteliktedir.

Harici Posta: “TİP” posta serisinin dört değeri “BEYİYE” sözcüğünün ilk harfi olan eski yazı ile “B” sürşarjı uygulaması ile ülke dışına gidecek postada kullanılmak üzere bir seri oluşturulmuştur.

- TAKSE: Küçük değerlerde takse pullarına gereksinme duyulması üzerine 1905 posta pullarının 5, 10 ve 20 paralık değerleri, şekli aşağıda görülen daire içinde “T” harfli kaşenin el ile uygulanması yöntemiyle sürşarj edilmiştir.

- Posta

Hamid posta pulları olarak da anılan bu dantelli ve gene dikey dikdörtgen şeklindeki pulların belirgin özelliği, pulun orta yerindeki dairenin içinde yer alan tuğra ve yazıdan oluşmaktadır. Tuğra dairenin üst yarısını doldurmakta tuğranın altında yer alan eski yazı ile “Devleti Aliyeyi Osmaniye Postası” ibaresi neredeyse alt yarının tümünü, dairenin kenarına değecek şekilde doldurmaktadır.



1905 posta serisinin benzeri bir tip uygulamasıdır. II. Abdülhamid döneminin sonuncu posta serisidir ve Hamid posta olarak da anılır.

- Meşrutiyet Hatırası

Dantelli ve dikey dikdörtgen şeklinde olan bu pulların birinci görüntü özelliği, dikine boylarının 1908 pullarının hemen hemen 1.5 katı olmasıdır. Alt üçte ikilik bölümde 1908 pullarının aynı desen bulunmakta, bunun üstünde kalan beyaz kesimde ise süsleme içinde eski yazıyla “Hatırayı Meşrutiyet” ibaresi ve onun altında da yine aynı yazı ve rakamlarla 10 Temmuz 324 tarihi görülmektedir.

Meşrutiyet, asırlar boyu bir kişinin yani padişahın egemen olduğu bir ülkede her açıdan son derece önemli bir gelişmeydi. Osmanlı padişahlarının güç ve yetkilerini sınırlamak üzere halkın egemenliğini temsil eden Mebuslar Meclisi'nin kurulmasını içeren Kanunu Esasi(Anayasa) ilk defa 23 Aralık 1876 yılında ilan edilmiş ve böylece 1. Meşrutiyet dönemi başlamıştı. Ancak bu dönem, padişahın bir yıl bile sürmeden meclisi dağıtması ile sona ermiş ve yine tek kişinin ülkeye egemen olduğu bir dönem izlemiştir. Birinci Meşrutiyetten 33 yıl sonra aydınların başkaldırması, Sultan Abdülhamid'i yeniden Anayasayı yürürlüğe koyma zorunda bırakmıştı. Uzun yıllar ulusal bir bayram olarak kutlanan bu günün anısına ilk defa 10 Temmuz 1908 tarihinde 5 pulluk bir seri hazırlandı. Seri, kapatılmış olan parlamentonun yeniden açıldığı 17 Aralık 1908 Perşembe günü tedavüle çıkarıldı.



12 dantel olan serinin pulları 13 dantel, ilk dört değeri ise ayrıca 12-13 kompoze dantel de bulunmaktaydı. 10 Temmuz bayramı, sonraki yıllarda da çıkarılan pullarla anılmıştır.

- Posta

İlk bakışta 1908 posta pulları ile aynı görünümündedir. Pulda İkinci Abdülhamit in yerine beşinci Mehmet olarak tahta geçen Mehmet Reşat'ın tuğrası bulunmaktadır. Buradaki en büyük belirgin özellik ortadaki daire içinde tuğranın altında yer alan yazının, 1908 pullarında bulunandan çok daha az yer işgal etmesi ve daire kenarı ile yazı arasında göze çarpacak kadar büyük bir boşluk bulunmasıdır.

II. Abdülhamid'in tahttan uzaklaştırılması üzerine 27 Nisan 1909 tarihinde kardeşi Mehmed Reşad, V. Mehmed unvanı ile tahta çıkmış, bu nedenle de yeni hükümdarın tuğrasını taşıyan pullar basılmıştır. Basım için 1908 posta serisinin kalıpları kullanılmış, ancak pulun orta yerine gelen dairenin içi kazınarak buraya yeni hükümdarın tuğrası yerleştirilmiştir. Bu arada tuğranın yeniden düzenlenmiş daire kısmı mevcut kalıplara yerleştirilirken, tek düzelik sağlanamamış ve bu yüzden gerek dairenin üstteki aya değen kesiminde ve gerekse tuğranın duruşunda farklılıklar meydana gelmiştir.



Aradan bir süre geçtikten sonra ise, küçük değerdeki pullar tükendiği için ek bir basım yapmak gerekmiştir. Bu ek basım için eski kalıplar yerine yeni yaptırılan bir kalıp kullanılmış ve ayrıca ilk basımda bulunmayan 2 paralık değer de seriye katılmıştır. Ayrıca bu ek basımda 1 kuruşluk değer, mavi yerine deniz mavisi renginde basılmıştır.

- Posta

Yeni posta serisi olarak da bilinen bu pulları diğerlerinde farklı kılan en büyük özellik, yatay dikdörtgen şeklinde olmalarıdır. Dantelli olan bu pullarda, ortada yatay olarak yer alan arabesk çerçeve içinde İstanbul'daki yeni postane binası görülmekte, resmin üstündeki daire içinde de tuğra yer almaktadır.

Bu seri Birinci Dünya savaşı öncesinde yurt içinde basılan son posta serisidir. Pullar 12 dantellidir. Karne halinde satılan bu pulların özelliği 10 para, 20 para ve 1 kuruşluk değerlerden oluşmasıdır. Kapak içlerinde bir yanda latin harfler, öte yanda eski yazı ve rakamlarla tarife yer almaktadır.



Kapak üzerinde ise ay-yıldız, onun altında Fransız'ca yazılı kapakta "Postes Ottomanes", eski yazı ile olan kapakta ise "Devleti Aliye Postaları" altında "posta pulu" ve daha sonraki satırda "Fiatı 12 kuruştur" yazmaktadır. Daha altta ise üç satırda "Mektup ve sairenin pullanıp posta kutularına atılması ve pulların adresin yazılı olduğu tarafta zarfın sağ ve yukarı köşesine ilsak olunması mercudur" denilmektedir.

- Edirne Hatırası

Edirne'nin kurtarılıp geri alınması anısına çıkarılan bu pullar, dantelli ve yatay dikdörtgen şeklindedir. Boyutları eski pulların enlemesine iki katı kadardır. Pulun üzerinde Edirne'deki Selimiye camii'nin muhteşem görüntüsü yer almaktadır.

Edirne'nin kurtarılıp geri alınması anısına düzenlenen bu üç parçalık seri, "Bradbury, Wilkinson and Co." Firmasına bastırılmıştır. Sağ üst köşede ay yıldız, sol üst köşede tuğra ve resimde tüm görkemiyle Selimiye camii yer almaktadır.

**- I.Londra Posta**

Osmanlı ve Cumhuriyet dönemlerinde, Londra' da bastırılan posta serilerinin ilki olduğu için bu adla anılan seri, 17 parçadan oluşmaktadır. Bir bakıma ilk turistik seridir.

Bu seri de Edirne hatırası serisi gibi Londra'da "Bradbury, Wilkinson and Co" tarafından basılmıştır. 17 parçalık serinin 6 parçası değişik renklerle 1920 yılında basılan ikinci Londra serisinde de yer almaktadır. Dönemin posta tarifeleri, bu serinin yüksek valörlerinin havale ve paket kartlarında kullanılmasına yol açmıştır. Posta idaresinin bu arada aldığı bir karar gereği bu yüksek değerli



pullar, posta damgası ile iptal edildikten başka, jiletle de kesilmişlerdir. Serinin 200 kuruş dışında kalan değerleri, Irak'ın İngilizler tarafından işgali sırasında, İngiliz işgal makamlarınca ayrı ayrı sürşarjlar uygulatılarak, hem posta hem de resmi pul olarak kullanmıştır.

- I. LONDRA TAKSE

Hemen hemen dörtgene yakın dikdörtgen şeklinde olan bu pullar, kataloglarda belirtilen desenleri ile çok belirgin olup, başka pullarla karşılaştırılacak nitelikte değildir.

- ŞEHİR POSTASININ . YILI

Dantelli, dikey dikdörtgen şeklindeki bu pullar gerek büyük boyutları, gerekse üzerlerinde bulunan eski postane resmi ile başka pullarla karşılaştırılamayacak özellikler taşımaktadır.

- DOLMABAĞÇE SERİSİ

Bu serinin pulları da gerek kataloglarda verilen desenleri, gerekse renkleri ile başka pullarla karşılaştırılamayacak niteliktedirler. Serinin 25 kuruşluk değerinin özellikleri çok farklıdır.

- EVLADI ŞÜHEDA

Bu tek pul da sürşarjsız olarak kataloglarda verilen deseni ile başka pullarla karşılaştırılacak nitelikte değildir. Aynı desende bir başka pul daha var ise de, onun hem rengi değişiktir, hem de sürşarjsız olarak tedavüle konulmamıştır.

20 Şubat 1917 de yeni bir “evladı şüheda” pulu tedavüle konulmuştur. Bu pulun da üzerinde “Evladı Şüheda Vergisi” ibaresi bulunuyordu.

VİYANA BASKISI

Ocak 1918’de posta tarifelerinde değişiklik yapılarak yurtiçi posta ücreti 50 para olmuştu. Bu defa Viyana’da bastırılan ve 50 paralık değeri de içeren 8 parçalık bir seri tedavüle konuldu. Dantel 12 olan serinin 10 para, 50 para ve 5 kuruşluk değerlerinin 11 dantel olanları da bulunmaktaydı.

II. LONDRA POSTA

Desenleri nedeniyle I. Londra serisinin pullarına benzeyen bu seri pulların renkleri ve tuğrası değişikti. Bu serinin pullarında Padişah Mehmet Vahdeddin’in tuğrası bulunmaktadır.

- Matbua

Bu pul 13 danteldir 1880-1884 basımı 13 danteldir. 10 para, 20 para ve 1 kuruş 11 dantel ile de vardır. 1884-1886 basımı 13 dantel olup 5 , 10, 20 paralık 1 ve 25 kuruşluktur.

1888 basımı 13 ve 11 dantellidir. 1888 takse 13 ve 11 dantellidir. emin baskısı olmayıp tek renk olarak basılmıştır. 1890 basımı yağlı ve bulanık bir görünümlü olan bu basımda 13 ve 11 dantellidir. Bu basım serinin gri üzerine sarı 2 kuruşluk değeri dışında kalan 5 değeri şekilde görülen sürşarjın el ile uygulanması ile matbua pulu olarak da kullanılmıştır.



Bunlar da 13 ve 11 dantel olarak yapılmıştır.

- Matbua

Aylı pullara 1891 yılında uygulanan sürşarjın benzeri yine elle ve siyah olarak bu pullara da uygulanmıştır.

- Matbua

Bu defa armalı pullar üzerine matbaa harfleri ile “matbua” sürşarjı uygulanmıştır.

- para matbua

Armalı serinin 10 paralık yeşil değeri üzerine bu defa siyah renk uygulanmıştır.

- Takse

Armalı pulların takseleri 4 parça olup bunlardan üçü beyaz üzerine siyah, bir tanesi ise kırmızı kağıt üzerine siyah baskıdır. Bundan sonra 1914 yılına kadar takse pulları, ait oldukları tipte hep kırmızı kağıt üzerine siyah olarak basılmıştır.

- Dahili Matbua

Dahili posta serisinin ilk altı değeri “matbua” ibaresi ile sürşarj edilmiştir. Bu pullar 13 dantelli olup 2 kuruşluk dışındaki 5 değeri 12 dantellidir.

- Takse

Kırmızı zemin üzerinde siyah baskı ile yapılan bu pullar 13 dantellidir.

- Harici Matbua

Ülke dışına gidecek basılı maddeler için kullanılmak üzere 1901 harici posta serisinin ilk altı değeri “matbua” ibaresi işe sürşarj edilmiştir.

- Matbua

“TİP” Posta serisinin altı değeri “matbua” sürşarjı uygulaması ile basılı malzeme postası için hizmete sunulmuştu. Bundan böyle matbuada yurt içi veya yurt dışı ayırımı kaldırılmıştı. Tek matbua pulu kullanılıyordu.

- Takse

Küçük değerlerde takse pullarına ihtiyaç duyulması üzerine 1905 posta pullarının 5, 10 ve 20 paralık değerleri “daire içinde “T” harfli kaşenin el ile uygulanması yöntemi ile sürşarj edilmişti.

- Hamid Matbua

Posta serisinin altı değeri “matbua” ibaresi ile sürşarj edilerek hizmete sokulmuştu. Bu defa kullanılan “matbua” ibaresi 1901 ve 1905 yıllarında kullanılanlardan farklıdır.



- Hamid Harici

Bu pullarda tip posta pullarının dört değeri üzerine eski yazı ile “B” sürşarjı uygulamasının tipik bir örneğidir.

- Takse

1901 ve 1905 yıllarındaki uygulamaların aynısıdır.

- Reşad Harici

“B” Sürşarjı uygulamasıdır. Ek basımdan 10 ve 20 para ile 1 kuruşluk deniz mavisi değerlerden bu sürşarj uygulananlarda 13 ve 12-13 danteller de görülür.

- Takse

Tip pul deseninin takse uygulamasında kullanılmak üzere kırmızı kağıt üzerine siyah basımdır.

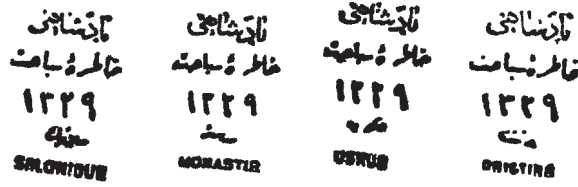
- Para sürşarjlı pul

Bu pul Reşad serisine ek basımla katılan 2 paralık pulun basımından önce, gazeteler için 2 paralık pul ihtiyacı üzerine ek basımın hazır bulunan 5 paralık değeri üzerine sürşarj uygulanarak hazırlanmıştı.

- Sultan Reşad Seyahat Hatıra Serisi

1911 yılında Padişah Makedonya'ya bir gezi yapmış ve bu gezide Selanik, Manastır, Üsküp ve Priştina şehirlerini ziyaret etmişti. Bu nedenle bir anma serisi düşünülmüş ve bu amaçla hazırlanan dört sürşarj, uygulanmıştı.

Sürşarjın üst bölümünde eski yazı ile “Hatırayı seyahat-ı padişahi” ibaresi yer almakta onun altında hicri tarih 1329 bulunmaktaydı. Altında eski yazı ile ziyaret edilen şehrin adı, onun altında da aynı ad latin alfabesi ile yazılmıştı.



- Harici

“Tip” pullar gibi “B” sürşarjı uygulamasıdır.

- Takse

Kırmızı kağıda tip pul deseninin siyah renkte basımıdır. Bu seri diğerlerinden farklı olarak 6 değerden oluşmaktadır.

- Edirne Takse

Edirne hatıra serisi pulları daha sonra İstanbul'da sürşarj edilerek takse pulu olarak da tedavüle çıkarılmıştı. 1913 takse emisyonun gereksiz bazı değerler içerdiği için, Edirne pullarının da takse edilmesi için sürşarj edilmesi spekülatif amaca yönelikti. Sürşarj üstte eski yazı ile “takse pulu” altında da değer yazısı vardı.

- Harici Posta

Bu seri ile birlikte o döneme kadar eski yazı ile “B” harfinden ibaret harici sürşarjının

yerini küçük bir yıldızdan oluşan yeni bir sürşarj aldı. Birinci Londra posta serisinin 5 değerine uygulanan bu sürşarjla, pullar harici posta hizmetinde kullanıldılar.

- Temmuz Hatıra Pulu

Meşrutiyetin ilanının yıldönümü nedeniyle birinci Londra serisinin 1 kuruşluk parçası 1 kuruş değere sürşarj edilmişti. Pulda ayrıca iki satırlık bir sürşarj daha vardı. Bu sürşarjın ilk satırında “idi milli” (ulusal bayram), ikinci satırında da 10 Temmuz 1330 tarihi yer alıyordu.

- Londra Takse

Bu pullarda Londra ‘da bastırılmış olup kırmızı kağıt üzerinde siyah baskı ile tip pul deseninde basılmış takse pulları uygulaması sona ermişti.

- İMTİYAZAT-I ECNEBİYENİN LAĞVI:

Bu seri birinci Londra posta serisinin 7 değeri olup, sürşarj edilerek, Osmanlı imparatorluğunun birinci dünya savaşına girmesinden sonra. Bab-ı Ali tarafından Eylül 1914’te kapitülasyonların kaldırılışı anısına çıkarılmıştı. İki satır halindeki sürşarjın ilk satırında “İmtiyazat-ı Ecnebiyenin Lağvı” yazısı, ikinci satırda ise 1914 tarihinin hicri karşılığı 1330 tarihi bulunmaktaydı.

İMTİYAZAT-I ECNEBİYENİN
LAĞVI
۱۳۳۰

- EL GAZİ SERİSİ

Özellikle paket postası için 10 ve 25 kuruşluk pullara ihtiyacı duyulduğundan birinci Londra posta serisinin en yüksek iki değeri sürşarj edilerek bu ihtiyacın karşılanması yoluna gidilmişti. Bu amaçla 100 kuruşluk pul 10 kuruş, 200 kuruşluk pul da 25 kuruş değer sürşarjı uygulanmıştı. Bu arada Çanakkale boğazının ve Gelibolu’nun başarılı savunmasından sonra Sultan Reşad’ın aldığı “El Gazi” unvanı da değer sürşarjı ile birlikte 200 kuruşluk pul üzerine resmin iki yanına basılmıştı. Serinin iki değeri 85.000 adet sürşarj edilmişti.

۱۰

۱۰

۲۵

۲۵

a

b

Cihad-ı Mukaddes Pulları

Cemal Paşanın Mısır kanal seferine ait pullardır.



Özel Türk Pulları Koleksiyonu



SAVAŞ DÖNEMİ PULLARI

Birinci dünya savaşının patlak vermesinden bir yıl sonra Bradbury, Wilkinson firmasınca basılmış olan posta pulları azalmaya başlamıştı. O dönemde dost kalmış ülkelerden de yeterli pul sağlamak imkanı bulunmadığından, posta idaresi geçerliliği kalmayan pulları çeşitli sürşarj uygulamaları ile yeniden tedavüle çıkarma zorunda kalmıştı. 4 sürşarj olarak bu pullar şekilde belirtildiği gibi birinci sürşarj “altı köşeli yıldız 1331” serisi olarak kullanılmıştı. İkinci ve üçüncü sürşarjlarda ayın içinde “evladı şüheda” vergisi yer almakta ve yıldızın altında hilalin iki ucu arasında yer alan tarih 1331’dir. 1 ve 4 nolu sürşarjlarda tarih ayın içinde 2 ve 3 nolu sürşarjlarda ise ayın dışındadır.



- ALTI KÖŞELİ YILDIZ SERİSİ

Pul azalması nedeniyle eski serilerden kalanların sürşarj uygulamasına tabi tutulmasıyla oluşturulmuştu.

- ALTI KÖŞELİ YILDIZ EVLADI ŞÜHEDA SERİSİ

Bu pullar üzerinde 100 20 gibi iki değer bulunur. Bu iki değerden ilki söz konusu pulun posta hizmetinde kaçta geçeceğini, ikincisi de yasa uyarınca hayır kuruluşuna aktarılacak “artı değeri” gösteriyordu.



1915 yılında savaşta şehit düşenlerin eş ve çocuklarına yardım için bir vergi düşünülmüş ve bu çerçevede içinde posta hizmetlerinden de evladı şüheda vergisi adı altında bir ek ücret alınması öngörülmüştü. Bu uygulamadan rahatsız olan bazı yabancı uyruklu tüccarların U.P.U ya şikayette bulunmaları üzerine, bu pullar sadece yurt içi postada daha sonrada yurt dışı postada posta pulu olarak kullanılmıştı.

- TURİSİNA HATIRA SERİSİ

Osmanlı kuvvetlerinin Sina cephesindeki başarısı anısına çıkarılmıştı.

- ŞEHİR POSTASININ . YILI

Üzerinde eski postane binasının resmi “ Postane-i amire” , “Devleti Osmaniye postaları” ve “Şehir postası ihdasının ellinci senesi” ibareleri bulunan bu 5 pulluk seri, Viyana’da bastırılmıştı.

- BEŞ KÖŞELİ YILDIZLI EVLADI ŞÜHEDA VERGİSİ SERİSİ

Daha önce ki evladı şüheda vergisi uygulamasının özelliklerini taşıyordu.

- TEMMUZ HATIRASI

Meşrutiyetin ilanının yıldönümü bu defa beş pul üzerine iki satırlık bir sürşarj uygulaması ile anılmıştır. Birinci satırda “10 Temmuz” ikinci satırda ise “1332” tarihi yer alıyordu.

- BEŞ KÖŞELİ YILDIZLI SERİSİ

Bu seri hakkındaki bilgi yukarıda verilmiştir.

1916 yılında basılan ve üzerinde, Dolmabahçe sarayının görüntüleri olan bu pullar, 25 kuruşluk kırmızı ve 10 kuruşluk kahverenginde olup, Viyana’daki Avusturya devlet matbaasında bastırılmıştı.

Birinci dünya savaşı ile boğuşmakta olan koskoca imparatorluk, bir yandan da savaşta müttefiki olan Avusturya-Macaristan imparatorluğunun matbaalarında pul bastırmaktaydı.

1917’de basılan ve Viyana serisi olan bu pullar 5 kuruş değerindeydi.

- DOLMABAHÇE SERİSİ

25 ve 10 kuruşluk ilk üç değer üzerinde Dolmabahçe sarayının görüntüsü yer almakta olup Viyana'daki Avusturya Devlet matbaasında bastırılmıştı.

- PTT SERİSİ

Kullanılan sürşarjda eski yazı ile Posta, Telgraf ve Telefon kelimelerinin baş harflerinin bir araya gelmesi ve "P" harfinin içinde de 1332 tarihinin yerleştirilmesi nedeni ile PTT serisi adını almıştı. Bu pullara sürşarjın şeklindeki benzerlik nedeniyle "öküz baş" adı verilmişti. Toplam 141 parçadan oluşan tam seri sayısı 1100 olup bunun 388 adedi U.P.U ya gönderilmiş, geriye kalan 712 tam serinin tümü birkaç gün içinde satılmıştı. 63 parçadan oluşan 9000 adet küçük seri ise yine kısa sürede satılmış, daha sonra ileri gelen bazı kişilere verilmek üzere 13 seri daha gerekmiş, bunun üzerine yeniden toparlanan pullar bu defa elle sürşarj edilerek ihtiyaç karşılanmıştı.

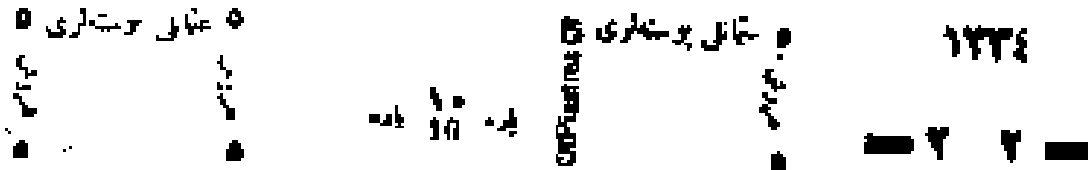


- SIYAH SÜRŞARJLI

Bu pul da Viyana'da bastırılmış olup, bazı pullar gibi sürşarjsız olarak kullanılmamıştır. 5 paralık pul ihtiyacı üzerine sürşarj edilerek tedavüle konulmuştu.

- DÖRT PARÇA, SÜRŞARJLI PULLAR

Bu pullarda da Viyana'da bastırılmış ve sürşarjsız olarak tedavüle çıkarılmamıştı.



- PARA MAVİ SÜRŞARJ

5 Paralık pula ihtiyaç duyulması üzerine Reşad posta serisinin 2 paralık değeri üzerine 5 para değer belirtilen mavi ve yeni hükümdarın tuğrası da kırmızı renkte sürşarj edilmişti.

پس ۵

5 ۵

a



۱۹۱۹ - ۱۳۳۸

b

- MÜTAREKE HATIRA PULLARI

30 Ekim 1918 de Mondros Mütarekesinin imzalanması anısına 21 Ocak 1919'da bu pullar çıkarılmıştı. 13 parçalık serinin 10 değeri posta serilerinin parçaları üzerine 3 değeri de Mısır'ın işgalinde kullanılmak üzere Viyana'da bastırılmış olan ve tedavüle çıkarılmayan dört puldan üçü, üzerine 30 teşrini evvel 1334 tarihi altında kufi yazıyla "mütareke hatırası" ibareli sürşarjın uygulamasıdır.



- CÜLUS HATIRA PULLARI

Bu pullar da 1918 tarihinde son Osmanlı Padişahı Vahdettin'in tahta çıkış tarihinde bastırılmıştır.



38/1 - 745



38/2 - 746



38/3 - 747



38/4 - 748

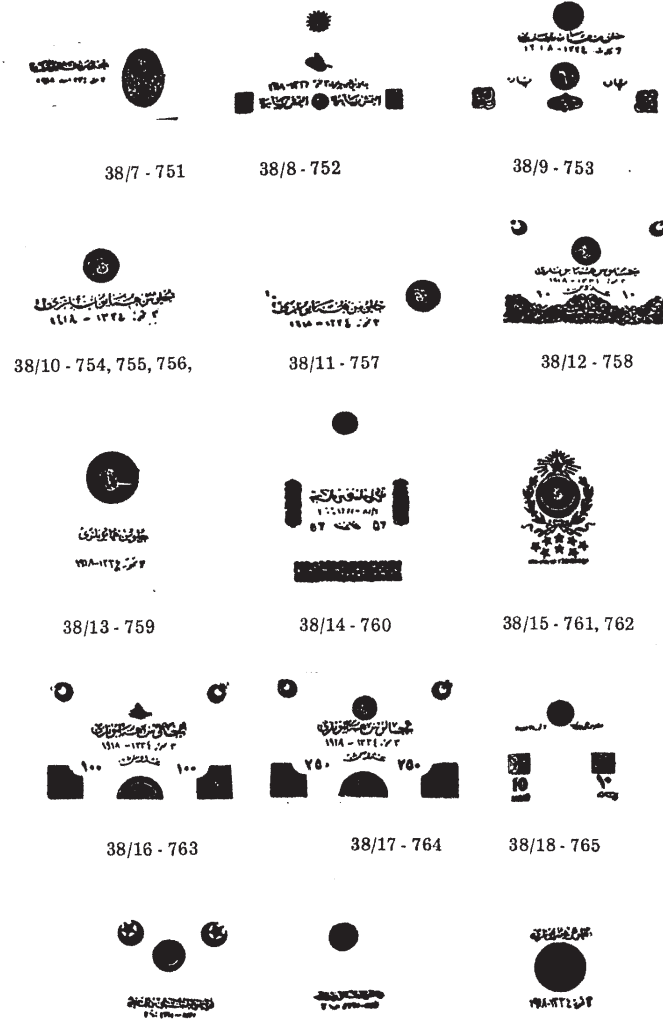


38/5 - 749



38/6 - 750

Ancak seri, tahta çıkışın birinci yıl dönümü olan 3 Temmuz 1919’ da tedavüle konulmuştu. 24 parçalık bu seri posta ve takse pullarından 20 tanesi ve Mısır’ın işgalinde kullanılmak üzere 4 pul sürşarj edilmişti.



- CÜLUS YILDÖNÜMÜ HATIRA SERİSİ

Bu seri Viyana’da Mısır’ın işgalinde kullanılmak üzere bastırılıp sürşarjsız olarak tedavüle çıkarılmayan dört pul kullanıldı, geriye kalan sürşarjsız stok tamamen imha edildi.



- PARA MATBUA

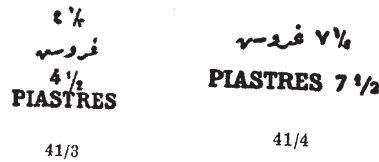
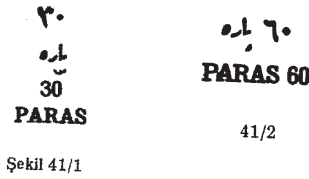
5 Paralık gazete puluna ihtiyaç duyulması üzerine birinci Londra serisinin sarf edilmemiş 4 paralık puluna, kırmızı mürekkeple 5 para sürşarj uygulandı.

- İKİNCİ LONDRA POSTA

Savaş sonrası İngiltere’de bastırılan bu seride birinci Londra serisi ile Edirne hatırası serisinden pulların kalıpları kullanılmış, ancak eski kalıplardaki tuğra değiştirilmişti. Serinin değerlerindeki renkler de 20 paralık kırmızı dışında birinci Londra serisindekilerden belirgin şekilde farklıdır.

- SÜRŞARJLI PULLAR SERİSİ

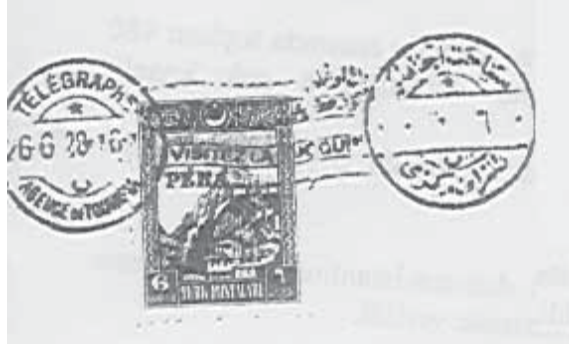
Posta tarifesindeki değişikliğe paralel olarak elde bulunan dört çeşit pul sürşarj edilmiş, 3 kuruş üzerine 7 kuruşluk sürşarj uygulandığı sırada önce kırmızı renk kullanılmış bu durumda dört parça olarak düşünülen seri 4 değerde ancak 5 parçadan oluşmuştu.



Flamlar

Işık tutan, yol gösteren, yapılacak bir işi haber veren ve onun propagandasını yapan bir tanıtıcı olarak adlandırılan flam’ın vatanı Fransa’dır. Modern pulculukta birinci derecede rolü olan filatelik bir elemandır.

Flam’ın bir yanında yuvarlak, tarihli ve resmi bir posta damgası vardır. Bu damga dikdörtgen şeklindeki bir plakete bitişiktir. 1926’da Arap harfleri kullanılmakta olup, flamın iki ucuna iki yuvarlak posta damgası yaptırma gereği vardı.



OSMANLI DEVLETİNDE YABANCI PULLAR

ALMAN PULLARI

1900 Reichspost pulları üzerinde siyah sürşarj, 10 paralık bir adet, 1 kuruşluk 2 adet puldur.



İTALYAN BÜROSU PULLARI

1901 Pulları üzerine. Smyrne sürşarjı 2 adet 1 kuruş ve 10 paralık pullardır.



RUS BÜROSU PULLARI

1909-Rusya vapur ve ticaret şirketinin 50. yıldönümü hatırası. 5 para, 10 para, 20 para ve 1 kuruşluk pullara Smyrne sürşarjı yapılan pullardır.



AVUSTURYA-MACARİSTAN İMPARATORLUĞU BÜROSU PULLARI

1893- Kayser Franz'ın arması içinde 10 şilinklik pul.

1886- Kayser Franz'ın arması içinde 10 paralık pul.

1908- Kaiserliche Konigliche pulu.



FRANSIZ BÜROSU PULLARI

1900 - 25 c'lik damgalıdır.



İNGİLİZ BÜROSU PULLARI

1902 - Eduard pulları üzerinde 40 paradır.

1902- Eduard pulları üzerinde 1 kuruştur.

1906 Yeni kıymetler pullarıdır.



ASİA MİNOR PULLARI:

İzmir ve Antalya arasında çalışan bir İngiliz vapur kumpanyasına aitti. Asia Minör yani” Küçük Asya” batılıların Anadolu’nun batı kıyıları için severek kullandıkları bir deyimdi.



OSMANLI'NIN PARA OLARAK KULLANDIĞI PULLAR

Birinci dünya savaşı sürerken, 1917 yılında bir finansal kriz yaşanıyordu.1878 yılında basılan 10 paralık bir damga pulu ile 1 kuruşluk Hicaz puluna sürşarj yapılarak, ayrıca Viyana’da posta pulu olarak bastırılan 5 ve 10 kuruşluk iki pulun arkalarına kalın kağıt yapıştırılmak suretiyle para yerine kullanılmıştı. Para yerine kullanılan bu pullar 1918 yılından itibaren tedavülden kaldırılmıştı.



YABANCI POSTA BÜROLARI VE OSMANLI PULLARI

1838 Balta limanı ticaret antlaşmasını imzalayan Osmanlı yöneticilerinin temel hedefi ülkenin toprak bütünlüğünü korumak için İngiltere’den siyasal ve askeri desteğin sağlamaktı. Ancak daha sonra Osmanlı ve Cumhuriyet dönemlerinde bunun bedeli çok ağır oldu.Bu gelişmeler serbest ticaret ve açık ekonomiden yana olanlarla,ulusal ekonomiyi gümrük duvarları ile korumaya çalışanları karşı karşıya getirdi.1908’de Meşrutiyetin ilanından sonra İstanbul ve İzmir’deki yayın organlarında seçici bir gümrük politikası izlenmesi gerektiğini,,ılımlı bir korumacılıkla tarımın yanı sıra tarıma dayalı sanayileşmenin de başlatılabileceğini savunanlar artmaya başlamıştı.Birinci Dünya Savaşının başlaması ile birlikte dış ticaret kesildi. İmparatorluğun toplam tüketiminin yaklaşık yüzde 20 sini oluşturan mamul mallar ve gıda maddelerinin gelişi hemen hemen tümüyle durdu. Bu gelişmeler karşısında yerli sanayinin korunması,posta hizmetlerinin de milliyetçi akımları gündeme getirdi.

Yabancı posta bürolarının işlemleri zamanla büyümüştü.Özellikle İzmir’de Osmanlı postanesinin gücü çok zayıfladı.Yabancılar haberleşmede neredeyse tekel olmuştu. Bu durum ise Osmanlı’ların yılda yaklaşık 12 milyon 500 bin Frank zararına neden oldu.Aslında Osmanlı’lar “islahat” çalışmalarına posta alanında da göstermişler ve yabancı postaların gereksiz olduğunu ortaya koymuşlardı.

Uluslararası Posta Birliğinin ilk üyelerinde olan Osmanlı İmparatorluğu yabancı postaların ülkeyi terk etmesini istiyordu. 1874 yılında Osmanlı devletinin Berlin ,Paris , Roma , Sen Petersburg ve Viyana’daki sefirleri, bulundukları ülkelerde “Bizim posta hizmetlerimiz çok gelişti,artık İstanbul ve İzmir ‘deki posta ofislerini kapatın” yönünde telkinlerde bulundular. Daha sonra Bern konferansında Osmanlı ulusal posta sistemini gerçekleştirme yönündeki çabaları yetersiz kaldı. Bunun üzerine Osmanlı hükümeti 1881 yılında Mısır ve Yunan ,1883 yılında da İtalyan Postanesini lağvetti.

Ancak “Levant” pulları Osmanlı pulları karşısında çok daha güçlü duruyordu. Bunun üzerine İngiltere’nin posta uzmanlarından Frank Scudamore adında bir uzman Osmanlı memuru yapıldı. Kısa bir süre sonra da İstanbul’da ilk defa “uluslar arası bir postane” kuruldu. O zamana kadar kullanılan ve Levant postalarının da tercih ettiği yol olan İstanbul- İzmir –Brindisi-Marsilya deniz yolu yerine İstanbul- Varna arasında hızlı bir gemi ,bağlı olarak da Avrupa demiryolları, Osmanlı postası tarafından kullanılmaya başlandı.

Osmanlı demiryollarının Avrupa demiryolları ile 1888 yılında ortak çalışmaya başlaması yeni bir tartışma yarattı. Bu birleşmeden itibaren Babıali yabancı posta yönetimlerine ait haberleşme çantalarının Osmanlı demiryolları tarafından kabul edilmemesi için büyük çaba harcadı. Ancak buna gücü yetmedi. Geçici izinlerle yabancı posta idareleri çalışmalarını sürdürdü. 198 yılında meydana gelen Ermeni olayları sırasında “Memalik-i Şahaneye muzır kağıtlar soktukları” gerekçesiyle İngiliz, Fransız ve Alman posta acentelerinin yöneticileri göz altına alındı.

1901 yılında Rumeli demiryollarının Selanik ‘e ulaşması ile birlikte İstanbul ve İzmir ‘den sonra yeni yabancı posta bürosu açılan üçüncü Osmanlı kenti Selanik oldu. 1908 yılında İtalya yeniden postane açmak için başvurdu. 1909 yılında Avusturya- Macaristan imparatorluğu ile yapılan antlaşma çerçevesinde Avusturya postanesinin şubeleri kapatıldı. Bu yıllar içinde en çok ofisi olan postane Avusturya idi. Avusturya’nın 37, Fransa’nın 24, Rusya’nın 20, Almanya’nın 8, İtalya’nın 9 ,İngiltere’nin 5 tane olmak üzere Osmanlı topraklarında 103 yabancı postane bulunuyordu

CUMHURİYET DÖNEMİNDE POSTA PULLARI

Türkiye Cumhuriyeti Devleti adına posta pulları çıkarma yetkisi 5584 sayılı Posta Kanunu ile PTT’ye verilmiştir.

Halen PTT’ce sürekli posta pulu, resmi posta pulu ve anma pulları olmak üzere üç kategoride pul çıkarılmaktadır.

Sürekli posta pulları, posta ücretlerinin ödenmesinde kullanılan ve bu isim altında yüksek traflarda iki, üç veya dört renkli olarak bastırılan pullardır.

Resmi pullar ise, resmi dairelerin postaya verdikleri gönderilerin ücretlerinin ödenmesinde kullanılmak üzere 5584 sayılı posta kanunu’un 21. maddesi gereğince resmi pul adı altında bastırılmaktadır.

Anma pulları ise belli bir olayın 50, 100, 250, 500 veya 1000’inci gibi yıldönümlerini anmak veya kutlamak amacıyla ilgili kişi veya olaya ait resim ve motiflerin bastırıldığı pullardır. Diğer yandan anma pulları kapsamında, ülkemizin tarihi, sosyal ve kültürel varlıkları başta olmak üzere , turizm varlıkları, endemik bitki ve hayvan türleri, tablolar, tarihi eserler, uluslar

arası spor karşılaşmaları(Olimpiyat oyunları) gibi konulara yer verilmektedir.

Anma pullarında, pul çıkarılması için öneride bulunan kuruluşlardan doğrudan fotoğraf, slayt şeklinde temin edildiği gibi, kuruluşlardan gelen dökümanlardan yararlanarak resimler pul ressamlarına hazırlatılır.Ayrıca gerekli görüldüğü takdirde Türk ressamları arasında konu verilerek, yarışma açmak suretiyle pula basılmaya değer görülen kompozisyonlar seçilir.

PTT’ce üretilen pulların basımı yıllık olarak özel basımevlerinde ihale yolu ile yapılır. Pulların basımı PTT’ce görevlendirilen pul basım kontrol kurulu nezaretinde gerçekleştirilir. Bu kurul, teknik şartname ile postada kullanılan değerli kağıtlar yönetmeliği hükümlerine göre görev yapar.

PTT’ce tedavüle çıkarılacak posta pullarına ilişkin hazırlıklar bir yıl öncesinin Mart ayında başlatılır.Geleneksel olarak başta Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği olmak üzere tüm Bakanlıklara, Genel Kurmay Başkanlığına, Anayasa Mahkemesi Başkanlığına ve diğer yargı organlarına, Üniversitelere, ilgili vakıf ve derneklere birer mektup yazılarak, gelecek yıl için pul çıkarılmasını istedikleri önemli iç ve dış olaylar ile yıl dönümlerinin bildirilmesi istenir. Yurt çapında toplanan öneriler ve konular oluşturulan bir komisyon tarafından değerlendirilir

Son şekli verilen pul emisyon programı, Ağustos ayı başında onay için Ulaştırma Bakanlığına yollanır.Bakanlıkça uygun görülen pul emisyon programı yönetim kurulu kararından sonra kesinleşerek, belirlenen takvime göre uygulamaya geçilir.

Türk pulculuğunun dünyada edindiği saygın yerinin daha da güçlendirilmesi amacıyla, spekülative amaçlı traj ve konu değişiklikleri yapılmamaktadır.

CUMHURİYETİN İLK PULLARI

Dönemin ilk pullarında Türk halk kültürünü doğrudan yansıtan pul serileri çıkarılmamıştır. Yalnız bazı serilerin içinde yer alanlarda halk kültürünün izleri görülmektedir.

1922 Cenova baskısı posta pullarında Türk mitolojisinde önemli bir yeri olan kurt resmi, 1935 Uluslararası XII. Kadınlar Kongresi anma serisinin 2 kuruşluk parçasında hasat yapan Türk köylü kadını kompozisyonu, 1938 İzmir Enternasyonal Fuarı anma serisi 6 ve 7.5 kuruşluk parçalarında üzüm hasatında mahalli kıyafetlerle Türk köylü kadını kompozisyonu, 1940’da postanın 100. yıldönümü anma serisinde 3 kuruşluk parçasında bir posta kervanı, 6 kuruşluk parçada eski postacı kıyafetlerini yansıtan kompozisyonları, 1942’de Atatürk-İnönü pulları serisinde Türk çinçilik sanatını yansıtan 5 kuruşluk pul, İzmir Enternasyonal Fuarı anma serisinde 4.5 kuruşluk pulda mahalli kıyafetli Türk kızı kompozisyonu, 1946 Çiftçiye Topraklandırma anma serisinde 27.5 kuruşluk pulda Türk çiftçisi kompozisyonu, bu izleri yansıtmaktadır.

V. Avrupa Serbest Güreş Birincilikleri Anma serisi 15, 20, 30 ve 60 kuruşluk dört puldan oluşuyordu. Ata sporumuz serbest güreşin çeşitli oyunlarını gösteren kompozisyonlardan oluşmuştu.



1 Aralık 1950 tarihinde ünlü Türk düşünürü, Farabi'nin 1000. ölüm yıldönümü dolayısıyla 4 puldan ibaret bir anma serisi çıkarıldı. 15, 20, 60 kuruş ile 1 liralık bu dört parçada minyatürden esinlenerek hazırlanmıştı.



Türk folkloru konusunda ilk çalışmaları yapan büyük Türk düşünürü İyâ Gökâlp'ın 30. ölüm yılı dolayısıyla, 25 Ekim 1954 tarihinde 15, 20, 30 kuruşluk bir anma serisi çıkarılmıştı.



Türk tıp tarihi ve halk hekimliği açısından önem taşıyan ve Kayseri Şifaiyesinin 750. yıldönümü nedeniyle bastırılan pul 1 Kasım 1956 yılında tedavüle çıktı. 60 kuruşluk tek parçadan ibaretti.



Pulun üzerinde Kayseri şifaiyesi görölüyordu. Birisi tıp öğrenimi yapılan, diğeri hasta tedavi edilen iki binadan ibaret olan şifaiye Selçuklu hükümdarı II. Kılıçarslan'ın kızı Gevher Nesibe Hatun'un vasiyeti üzerine 1206 yılında inşa ettirilmişti.

24 Mayıs 1957'de 2 puldan oluşan Bergama Kermes Oyunları serisinin 40 kuruşluk parçası üzerinde Bergama kalıntıları önünde gösteri yapan halk oyunları topluluğu vardı.



Eserleri Türk folklorunun tarihi kaynaklarından sayılan Türk bilgini ve yazarı Katip Çelebi için 24 Eylül 1958 yılında tek parçalık bir pul çıkarıldı. Bu pul 50 10 kuruşluktu.



Milletlerarası I. Türk Sanatları Kongresi Anma Serisi Türk folklorunun birçok probleminin tartışıldığı Ankara DTCF'de yapılan milletlerarası Türk Sanatlar Kongrelerinin ilki nedeniyle, 19 Ekim 1959 tarihinde 3 puldan oluşan bir hatıra serisi çıkarıldı. Bu serinin 30 kuruşluk parçasının üzerinde bir Türk halısı kompozisyonu kullanılmıştı.

Manisa Mesir Bayramı Anma Serisi 17 Nisan 1960'da 4 parçadan oluşan bu pul serisinin 40 5 kuruşlukta olanında Manisa Bimarhanesinin resmi, 90 5 kuruşlukta Manisa Sultan camii resmi, 105 10 kuruşluk olanında ise Muslihiddin Efendi'nin resmi bulunuyordu.



Türk Çinilerini Anma amacıyla 15 Mayıs 1966 tarihinde bir seri bastırıldı. 50 kuruşluk olanında Bursa yeşil türbe kubbesinin tavanı, 60 kuruşlukta İstanbul Hürrem Sultan türbesinden kabartma çini bahar çiçeği motifi, 130 kuruşluk olanında ise XVI. yüzyıl çinileri motifi olan 3 pul, bu seriyi oluşturuyordu.



30 Mart 1967 tarihinde Turizm yılı nedeniyle çıkarılan serinin 50 kuruşluk pulunda Karagöz ile Hacivat, 60 kuruşlukta Kılıç Kalkan oyunu, 90 kuruşlukta Mehter takımı, 100 kuruşluk pulda Karagöz resmi bulunuyordu ve seri 4 parçadan oluşmuştu.



Türkiye’de çiçek aşısının uygulanışının 250. yılı nedeniyle 1 Nisan 1967 tarihinde tek parçalık bir anma serisi çıkarıldı.



Türk Minyatürleri Anma etkinlikleri kapsamında çıkarılan serinin 90 kuruşluk parçasında, Sultanın ok atma töreninden bir figür, 100 kuruşluğunda müzisyenleri tasvir eden Türk minyatürleri yer alıyordu. 1 Mart 1968 yılında 4 parçalık olarak tedavüle çıktı.



Türk halk oyunlarını tanıtmak amacıyla basılan Halk Oyunları serisinin 30 kuruşluk olanında Bar, 50 kuruşlukta Çayda çıra, 60 kuruşluğunda Halay, 100 kuruşlukta Kılıç kalkan ve 130 kuruşluğunda eybek oyunları yer alıyordu.



Kutadgu Bilig’in yazılışının 900. yılı nedeniyle anma pulu çıkarıldı. 20 Kasım 1969 yılında tedavüle çıkarılan pulun katalog fiyatı 20 TL idi.



Ankara’da 28 Ekim - 4 Kasım 1970 tarihleri arasında düzenlenen “Ankara 70 posta pulları III. Milli sergisi” nedeniyle bandaletli bir tanıtma pulu bastırılmış olup, tek parçalı ve 50 kuruş bedelliydi.



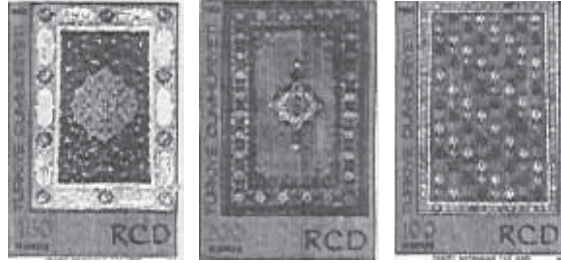
Türk halk kültüründe seçkin bir yeri olan Hacı Bektaş Veli’nin ölümünün 700.yılı nedeniyle 30 kuruşluk olanında Hacı Bektaş Veli’nin Türbesi, 100 kuruşluk olanında Balım Sultan’ın türbesi, 180 kuruşluk olan pulda da Hacı Bektaş Veli’yi temsil eden bir kompozisyonun bulunduğu 3 parçalık bir seri yapılmıştı.



Ünlü ozanımız Yunus Emre’nin ölümünün 650. yılında çıkarılan tek parçalık pul, 27 Aralık 1971 de tedavüle çıkarılmıştı ve değeri 100 kuruştı.



Türkiye-İran-Pakistan Arasında Kalkınma İçin Bölgesel İş Birliği (RCD) adına 21 Temmuz 1974 tarihinde tedavüle çıkarılan seride, Türkiye-İran ve Pakistan'ın geleneksel halılarından örnekler vardı. 3 parçadan oluşan bu serinin üzerindeki değerler 100, 150, 200 TL idi.



Dünya Serbest Güreş Şampiyonası anma serisi 90, 100, 250 kuruş değerinde olup üzerinden serbest güreşten üç oyun figürü yer almaktaydı.



Ünlü halk şairi Karacaoğlu'nu konu edinen pul ise 110 kuruş değerindeydi.



28 Nisan 1975 tarihinde basılan Eurapa CEPT serisi 110, 250 kuruşluk iki parçadan oluşuyordu.

Türk Halk oyunlarından Horoni Kaşık, Bengi ve, Kasap oyunları ile Kafkas danslarından figürleri resimli 100, 125, 175, 250, ve 325 kuruş değerindeki pullar 30 Ağustos 1975 tarihinde tedavüle çıkarılmıştı.



Ünlü Türk masalı Dede Korkut'u anma serisi 15 Ekim 1975'te çıkarıldı. Seri, 90, 175 ve 200 kuruşluk 3 parçadan meydana geliyordu.

İyâ Gökâlp'ın Doğumunun 100. yılı nedeniyle çıkarılan anma pulu, 200 25 kuruşluk tek parçaydı.



Türk folklorunun uluslararası değerlerinden Nasreddin Hoca'yı konu edinen seri, 5 Temmuz 1976'da tedavüle çıkarılmış olup 150, 250, 600 kuruş değerindeydi.



Geleneksel Türk Evleri Anma Serisi, 3 parçadan ibaret olup, 22 Kasım 1978'de tedavüle çıkarılmıştı. 1 TL'lik pulun üzerinde İstanbul'daki Köprülü Amcazade Hüseyin paşa yalısı, 2.5 TL'lik pulda İzmit'teki Saatçi Ali efendi konağı, 3.5 TL pulun üzerinde Kula'daki Beyler evi, 5 TL'lik pulda, Milas'taki Bahaeddin ağa evi, 8 TL pulda ise Safranbolu'dan bir ev kompozisyonu bulunuyordu.



Türk ve İslam düşünürü ve bilim adamının doğumunun 1000.yılı nedeniyle 15 Aralık 1980 yılında 7.5 ve 20 TL değerinde iki pul tedavüle çıkarıldı.



Üzerinde Gaziantep, Balıkesir ve Kahramanmaraş illerinin halk oyunlarına ait figürler bulunan 7.5 , 10 , ve 15 TL değerindeki seri 4 Mayıs 1981 yılında tedavüle çıkarıldı.



II.Milletlerarası Türk folklor kongresi anma serisi:

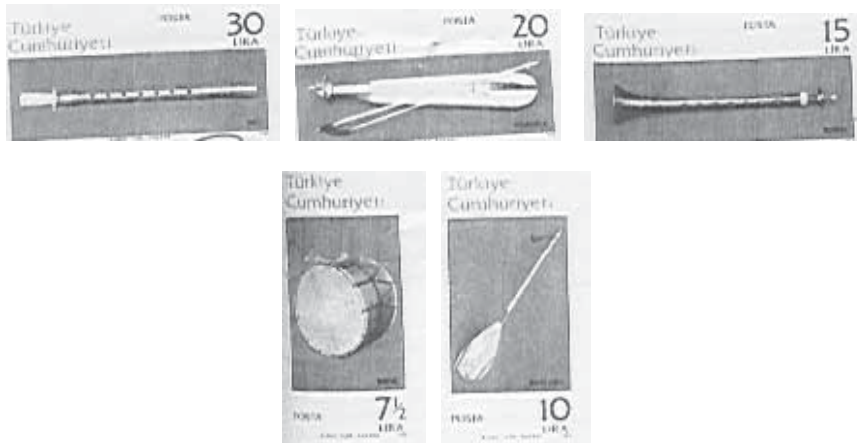


4 parçadan oluşuyordu ve 7.5 TL’lik pulu üzerinde Türk halısı, 10 TL’lik pulda işleme, 15 TL’lik pul üzerinde davul-zurna, 20 TL’lik pulda üzerinde makra, 30 TL’lik pulda ise kilim slaytları bulunan bu seri 22 Haziran 1981 yılında tedavüle çıkarılmıştı.

Kül Tigin anıtının dikilişinin . yılı anmaları kapsamında: 1982 yılında 10 ve 30 TL değerinde iki pul tedavüle çıkarıldı.



Türk Halk çalgılarının tanıtımı kapsamında 7.5, 10, 15, 20, 30 TL lık 5 parçadan oluşan ve üzerlerinde Davul, Bağlama, zurna, Kemeçe ,ve Ney resimleri bulunan halk çalgıları serisi 1982 yılında tedavüle çıkarıldı



3 Mayıs 1981 de tedavüle çıkarılan Europa CEPT serisindeki 35 TL'lik pulda Antalya, 70 TL'lik pulda Burdur halk oyunları resimleri vardı.

ÇEŞİTLİ İZMİR PULLARI

1927 Birinci İzmir Sergisi, 9 Eylül 1927 tarihinde Mithat Paşa sanat enstitüsünde açıldı. Bu sergi ve 338 yerli ve yabancı kuruluş katılmıştı. Bu nedenle basılan pullarda, 9 Eylül sergisi (19ES) sözcüklerinin ilk harfleri kullanılmıştı.



Birinci 9 Eylül sergisinin büyük başarı kazanması üzerine 1928 yılında ikinci sergi açıldı.

4 Eylül 1928 tarihinde yine Mithat Paşa sanat enstitüsünde açılan serginin açılışına Atatürk şu telgrafı çekmişti.

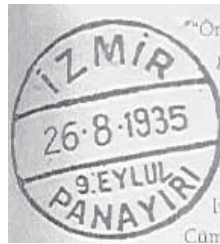
“İzmir 9 Eylül sergisinin açılışı dolayısıyla hakkımda ifade edilen hissiyata teşekkür ederim. Memleketimiz iktisadiyatının terakki ve inkişafına hizmeti bulunan serginin kurulmasında yardım eden ve kuranlara takdir ve tebrik ile muvaffakiyetimi temenni ederim.”



Bu sergiye de 155 yabancı ve 360 yerli olmak üzere 515 kuruluş katılmıştı. Bu sergide yine üçüncü Londra serisi pullar kullanılmış ve “ikinci İzmir sergisi” (İİS) sözcüklerinin ilk harfleri yer almıştı.

İzmir 9 Eylül 1934 Panayırı Hatıra serisi 9 Eylül 1933'te Cumhuriyetin 10. yıldönümünü görkemli törenlerle kutlanmıştı.

9 Eylül 1934 tarihindeki panayırın, İngiltere, Irak ve Sovyetler birliği resmen katılırken açılış Başbakan İsmet İnönü yapmıştı. Bu nedenle bir seri pul çıkarıldı.



20 Ağustos –20 Eylül 1938 tarihleri arasında açılan fuar için İsviçre'deki COURVOISIER matbaasında bastırılan pullarda, kuruluşun sonra bir çiçek gibi açan İzmir'in görüntüleri yer alıyordu. 10 paralık pulda Kordon, 30 paralıkta fuar içindeki bir görüntü, 2 kuruşlukta bir incir dalı, 3 kuruşlukta İzmir saat kulesi, 5 kuruşlukta zeytin dalı, 6 ve 7 kuruşluk pullarda üzüm toplayan köylü kızları, 8 kuruşlukta Kadifekale'den bir İzmir panoraması, 12 kuruşluk pulda Atatürk ve Atatürk'ün fotoğrafı vardı.



Türkiye'nin ekonomik gelişmesinin simgesi haline gelen İzmir Fuarının 20 Ağustos 1940 tarihindeki açılışı nedeniyle 1930 pullarına damga matbaası tarafından sürşarj yapılmıştı ve 1940 İzmir Enternasyonal Fuarı Hatıra serisi çıkarılmıştı.



6 puldan oluşan, 1941 İzmir Enternasyonal Fuarı Hatıra Serisi, 20 Ağustos 1941 tarihinde tedavüle çıktı. 30 paralık olan pulda Gülcemal vapuru pasaport limanına girerken görülmekteydi. 3, 6, ve 17 kuruşluk pullarda İzmir fuarının içinden görüntüler, 10 kuruşluk pulda Atatürk anıtı, 12 kuruşlukta ise üzüm toplayan genç bir kız yer alıyordu.



İzmir fuarının 10. yaş günü kutlanırken çıkarılan ve 6 puldan oluşan, 1943 İzmir Enternasyonal Fuarı serisinde, 4 kuruşlukta yine üzüm yiyen bir kız, 6 ve 27 kuruşluk pullarda Basmahane kapısı, 10 ve 13 kuruşluk pullarda ise Lozan kapısı yer alıyordu.





1947’de açılan fuar nedeniyle çıkarılan seri, İsviçre’deki Courvosier matbaasında basıldı ve estetik kıymeti yüksek olan görüntüler kullanıldı.



İstanbul-İzmir ve Ankara’nın havadan görüntülerinin yer aldığı 1945 uçak serisinin 5 ve 40 kuruşluk İzmir pullarında havada bir Caravella tipi uçak , yerdeki görüntüde ise henüz yıkılmamış olan Sarıkışla vardı.



1950 İzmir Enternasyonal Fuarı için 9 Eylül 1950 tarihinde tedavüle çıkarılıp, aynı yıl kaldırılan 5 pulluk seride, 8 kuruşlukta bir asma yaprağı, 12 kuruşlukta kestane dalı, 15 kuruşlukta bir pamuk fidanı, 20 kuruşlukta sanayileşen bir ülke imajı, 30 kuruşluk pulda ise tütün yaprakları vardı.



Türk Hava Kurumu, 6 Şubat 1950 tarihinde kuruluşunun 25. yılını kutlarken, İzmir fuarı içinde bulunan Paraşüt kulesi de 8 pulluk bir serinin, birinde kullanılmıştı.



1951 İzmir Fuarı pulunda Lozan kapısına dikilen iki direk teması işlenmişti.



Ömrünün son yıllarını, uygarlığın dünyaya yayıldığı topraklar olan Efes'te geçirdiğine inanılan Meryem Ana'nın ölüm yıldönümü nedeniyle her yıl 15 Ağustosta düzenlenen yortu, 1953 yılında Meryem Ana'nın Panaya Kapulu'daki evinde düzenlenmişti. Bu dini tören sebebiyle 16 Ağustos 1953 tarihinde özel bir Efes Turistik serisi çıkarılmıştı.



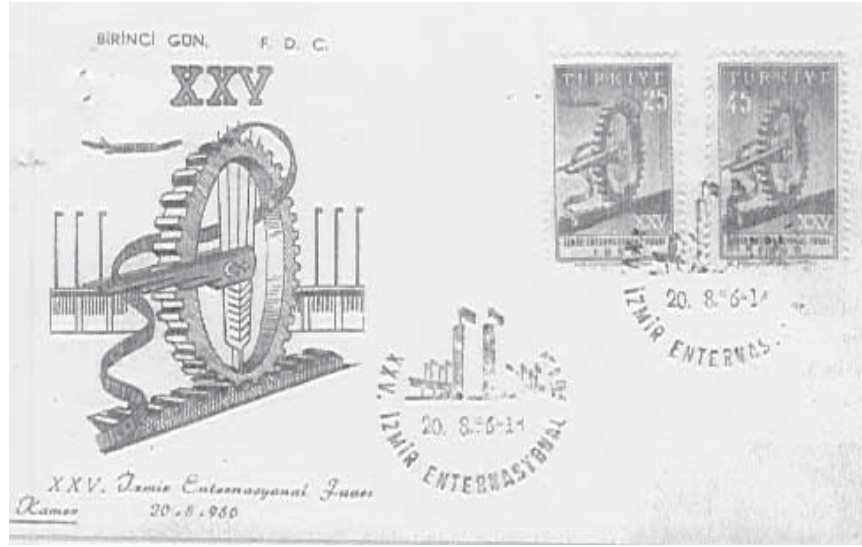
4 Nisan 1954 yılında Nato'nun kuruluşunun 5. yıldönümünü kutlarken 15, 20 ve 40 kuruşluk seriler halinde basılan pullara, Kızılçullu Nato karargahı ilk gün damgası basılmıştı.



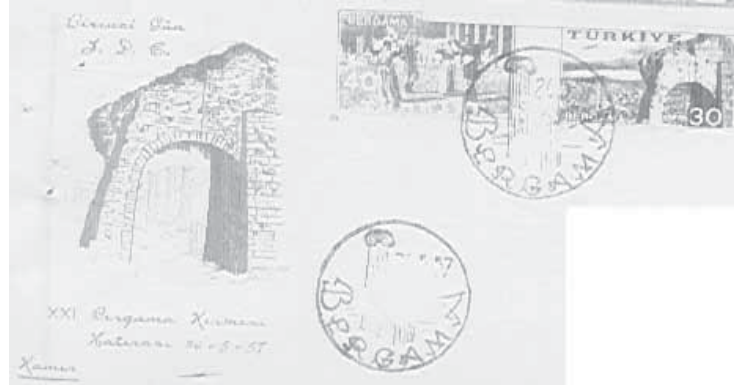
İran şahı Rıza Pehlevi ve eşinin Türkiye ziyaretleri nedeniyle 15 Mayıs 1965 tarihinde bir hatıra serisi çıkarıldı. Şehinşah ile imparatoriçe Süreyya'nın resimlerinin bulunduğu bu seride, ayrıca Fars'ça “Yadi budu didari Türkiye” yazısı vardı.



26 Ağustos 1956 tarihinde İzmir Fuarının 25. yıldönümü nedeniyle 25 ve 45 kuruş değerinde iki pul bastırıldı. Bu hatıra bloğu, üzerinde “KALKINAN TÜRKİYE” başlığı ile basılan 50 50 kuruşluk toplam 100 kuruşluk seriydi. Birinde İzmir çimento fabrikası, diğerinde ise Alsancak limanının inşaat görüntüleri yer alıyordu.



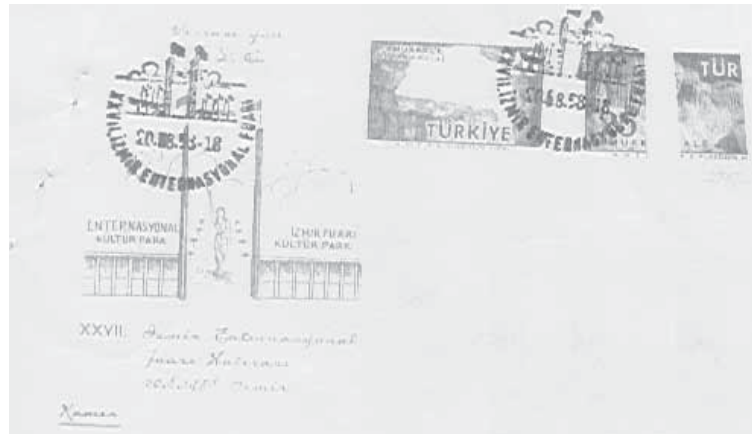
Bergama kermesi nedeniyle 1957 yılında ilk kez pul bastırılmıştı. 30 kuruşluk pulda Bergama'nın antik zenginliği öne çıkarılırken 40 kuruşluk pulda Asklepion görüntüsü önünde gösteri yapan zeybekler bulunuyordu.



Büyük memleket serisi üç yıl içinde bastırılarak dönemin bütün il merkezlerinin fotoğraflarının bulunduğu büyük bir koleksiyona ulaşılmıştı.



20 kuruşluk Pamukkale hatıra serisindeki pulda, Hierapolis'teki antik tiyatronun resmi, 25 kuruşluk pulda ise dünya harikası Pamukkale travertenlerinin resmi yer alıyordu. 18 Mayıs 1958 tarihinde ayrıca Denizli'de ilk gün zarfı da yayınlanmıştı.



17 Nisan 1960 tarihinde Manisa'da düzenlenen mesir şenlikleri nedeniyle 4 pul basıldı. 40 5 kuruşluk iki pulda Manisa Bimarhanesi (sağıltımevi), 90 5 kuruşluk pulda Manisa Sultan camiinin resmi, 105 10 kuruşluk pulda ise ünlü Mesir macununu bulan Merkez Efendi'nin minyatürü vardı.



1961 Meryem Ana-Efes Turistik Hatıra Serisinin, 30 kuruşluk pulunda Meryemana evinin eski hali, 40 kuruşlukta Meryemana evinin eski iç görünüşü, 75 kuruşluk pulunda evin onarımdan sonraki hali, 105 kuruşluk olanında ise Meryemana heykeli yer alıyordu.



1966 yıllar sonra yeniden İzmir adlı serisindeki 100 kuruşluk pulda, bütün güzelliğini korumakta olan İzmir'in ünlü Birinci Kordonu yer alıyordu.



Milletlerarası Fuarlar Birliği'nin 33. kongresinin İzmir'de düzenlenmesi nedeniyle bastırılan 3 puldan 50 5 kuruşlukta kongre konuklarının kaldığı Efes oteli, 60 5 kuruşlukta Konak meydanı ve 130 5 kuruşluk olanında ise Fuarın 9 Eylül kapısı vardı.

26 Temmuz 1967 tarihi, Katolik dünyası için en önemli günlerden birisiydi. Çünkü 1900 yıl sonra Hristiyan dünyasının lideri Papa'nın Meryemana evine gelerek Hacı olduğu gündü.

Efes St. John kilisesi ile Meryemana evindeki heykelin bulunduğu girişin resmedildiği pullar bütün dünyada büyük ilgi görmüştü.



Türkiye Cumhuriyeti tarihinin en büyük spor organizasyonu olan Akdeniz oyunları nedeniyle, 1971’de iki pul ve bir de blok bastırıldı.



Türk ordusunun İzmir’i işgalden kurtarışının 50. yıldönümü nedeniyle bastırılan pulda Mustafa Kemal’in İzmir’e otomobille girişi canlandırılmıştı.



FİLATELİ

Posta pulları dünyada ilk defa 6 Mayıs 1840 tarihinde İngiltere’de kullanıldı. Bu tarihten yaklaşık 200 yıl önce “etiket, bilet” ve benzeri tanımlarla yapılan ilk girişimler, mektupların önceden ücreti alınmak sisteminin temel noktası olan “pul” kavramı ile yeni bir boyut kazandı. Sir Rowland Hill’in posta reformları kapsamındaki buluşu olan “pul” haberleşme tarihinin nirengi noktalarından biriydi.

Pulun kullanıma başlamasından 24 yıl sonra, 1864 yılında, Georges Herpin adlı bir Fransız, Yunanca’dan aldığı “philos dost, seven” ve “Ateleia pullama” sözcüklerini birleştirerek “Pul severlik” anlamına gelen “philatelia” tanımını oluşturdu. Pullara ilgi duyan, onları düzenli olarak toplayanların ilgi ve çalışma alanını tanımlayan filateli, kısa sürede bilimsel araştırmalara konu oldu. Böylece filateli bir bilim dalı haline geldi.

Posta pulları yalnız posta ücretlerinin ödenmesi için değil, aynı zamanda biriktirilerek değerlendirilmek üzere, yani koleksiyonculuk amacıyla da basılıp, kullanılır oldu.

İngiliz Kralı V. George ve Kraliçe Elizabeth pul koleksiyonu sahipleri idiler. 1874 yılında Londra’da yayınlanan bir gazetede “kullanılmış pullar alıyorum, elinde olanlar... adrese bildirsinler” diye bir ilan yayınlandı. 1898 yılında İngiltere’de 150.000 Almanya’da 125.000, İtalya’da 70.000, Fransa’da 60.000 koleksiyoner bulunuyordu.

Pul Koleksiyon Çeşitleri

- Normal Koleksiyon
- Spesyalize Koleksiyon
- Etüd Koleksiyon
- Tematik Koleksiyon
- Motifli Koleksiyon
- Çeşitli Pullar koleksiyonu
- İlk gün zarfları Koleksiyonu
- Damga Koleksiyonu

Günümüzde bu bilim dalı, pul sevgisinin yanında, ilk gün zarfları, özel gün zarfları ve damgalar, mühürler, posta kartları ve çeşitli posta dokümanları, haritalar ve posta ile ilgili çeşitli belgeleri ilgi ve çalışma alanının içine aldı. Posta pulları ve bununla ilgili zarf, kart, damga ve benzeri malzemeleri biriktirmeye uluslararası deyimle “filateli” ve bu ilgi alanı içindeki kişilere “filatelist” denir.

Posta pulları bir ülkenin kültürel, politik, turistik ve ekonomik tanıtımını yapar. Pullar ayrıca, ülkelerin bağımsızlık sembolüdür. Posta pullarının üzerindeki resimler, alelade şekillerden oluşmaz. Bunlar bir sembolün canlılığını, hatta yüceliğini temsil ederler. Bir bakıma posta pulları, uluslararası platformlarda ait oldukları ülkelerin elçilik görevini yaparlar. Aynı zamanda temsil ettikleri ülkelerin kültürünü, güzel sanatlar ve ekonomisini, tarihi olaylarını ve geleneklerini, coğrafi güzelliklerini ve bitki örtüsünü yansıtır.

Pulculuk, meraklılarına araştırma bilinci ile birleşen bir bilgi alanı sağlar. Bunlar konunun manevi yanlarıdır. Fakat öyle bir zaman gelmiştir ki, gerçek pul biriktiricilerinin tutku derecesine varan bu ilgileri, pulun ticaret ve ekonomi yanında değere kazanmasına yol açmış, filatelinin bir yanda meraklılar alemine, öte yandan da ticaret dünyasına girmesi sonucunu getirmiştir.

Daha önce de belirttiğimiz gibi ilk posta pulu 1840 yılında İngiltere’de kullanılmıştır. Posta pulu koleksiyonculuğunun ise, “filateli” kavramı bilinmeden, hemen bir yıl sonra başladığı söylenebilir. 1841 yılında Londra’da yayımlanan The Times gazetesine verilen bir ilanda “Genç bir bayan, gardrobunu damgalanmış posta pulları ile kaplamak istiyor” duyurusu yapılmıştı. Bu duyuru filatelinin ilk ilanıdır. İlk pul listeleri 1861 yılında, yani filateli sözcüğünün uluslararası literatüre girmesinden 3 yıl önce, Strazburg’da, Oscar Berger Levrault ve Paris’te Alfred Poti et tarafından yayımlandı. İngiltere’de Frederick Booty, J.E. Gray ve Mount Brow’ın 1866 yılında yayımladıkları ilk koleksiyoner kataloglarında, sadece pullar değil, zarf, paket ve mektup kağıtlarını da içeren 2400 dolayında çeşit yer alıyordu.

Türkiye’de ilk posta pullarının 1863 yılında çıkarılmış olmasına rağmen, pul koleksiyonculuğu 1930’lu yıllarda uğraşı alanı haline geldi. Ali Nusret Pulhan tarafından 15 Mart 1931 tarihinde yayımlanan “Posta Pulları Katalogu” ülkemizde bu konudaki ilk çalışmadır.

Türkiye’deki pulseverler 1948’de İstanbul Filateli Derneği adı altında bir araya geldiler. Bu derneği 1949 yılının Ocak ayında Kamuran Günseli tarafından kurulan İstanbul Filatelist Kulübü yapılanması izledi. Pul toplamının, koleksiyon yapmanın çok yararlı bir uğraş olduğu, tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de anlaşılmıştı. Pullar okul çağındaki çocuklara yardımcı bir ders kitabı gibidir. Asılları belki de hiçbir zaman görülmeyecek bir çok sanat eserlerinin örneklerini posta pullarında görmek, tanımak mümkündür.

Son yıllarda pula olan ilginin azalması, gençlerin ve öğrencilerin hemen hemen bu konuyla hiç ilgilenmemesi sonucu, pulculuk Türkiye’de hızla unutulmuş bir alışkanlık haline gelmiştir.

PTT Genel Müdürlüğü’nce tedavüle çıkarılan pulların yanı sıra diğer ülkelerin posta idarelerince satışa sunulan posta pulları, posta tarihi ile ilgili evrak ve belgeler tarihsel boyutu içerisinde PTT müzesinde saklanmakta ve sergilenmektedir.

PTT müzesi, filateliye ve posta tarihine ilgi duyan herkes için posta pulları ve posta tarihi ile ilgili ender belgelerin sergilendiği ve toplandığı bir yerdir.

Pul biriktirmek çağımızın önde gelen hobilerindendir. Koleksiyon denince akla önce pul koleksiyonu gelir. Pul koleksiyonu en yaygın koleksiyonculuk olduğu gibi en ilginç, en öğretici ve en karlı ilgi alanıdır. Pul bir yatırım kaynağıdır. Bilinçli olarak pul alınırsa bir süre sonra değeri hiçbir zaman düşmeyecek kendi çapında bir servet sahibi olunur. Pulculuk sahibine bilgi ve düzen zevki verir. Ayrıca değerli arkadaşlar kazandırır.

- ✓ Pulculuk öğretir, dinlendirir, kazandırır.
- ✓ Pul ve filatelik malzeme güzel armağan olur.
- ✓ Filateli nesilleri birleştiren bir köprüdür.
- ✓ İnsan irfanla, pul zamanla değerlenir.
- ✓ En zevkli yatırım pulculuktur.

Posta pulları konusunda koleksiyon yapma düşüncesi önceleri Avrupa da gelişmiştir. Bu alan Tanzimat tan sonra Avrupa ile çeşitli alanlarda başlayan yoğun ilişkiler çerçevesinde ülkemiz aydınları arasında yaygınlaşmıştır. Özellikle Cumhuriyet döneminde ülkemizin kalkınmasına paralel olarak posta işlemleri de artmış bu devirde oldukça güzel ve kaliteli pullar çıkarılmıştır.

Dünya filatelistinde en önemli unsur, milli lik olmaktır. Her ülke kendi halk kültürünü ve zenginliklerini araştırmak tanıtmak ve yaşatmak için her yıl bir çok bilimsel toplantı, yayın, şenlik v.s. gibi kültürel etkinlikler yapmaktadır. Bu amaçla her yıl, her ülkede folklör konulu yüzlerce pul çıkarılmaktadır.

PTT Genel Müdürlüğü nce tedavüle çıkartılan pullar, posta kartları, maksimum kartlar, pul karneleri, hava mektupları, ilk gün ve özel gün zarfları, pul poşetleri, antiyeler ile pul, ilk gün, özel gün albümleri ve filatelik materyal ve aksesuarların satışı, yurt içindeki ve yurt dışındaki abonelerin yanısıra, yurt dışında bulunan 9 adet filateli acentesi aracılığı ile de yapılmaktadır. Filateli servisine kayıtlı 5482 abone olup, bu abonelerin yaklaşık 3000 adedi faal olarak çalışmaktadır.

PTT nin gelir kaynaklarından biri olan filatelinin yaygınlaştırılması, sevdinilmesi, her yaş grubuna hitap etmesi için bu hizmetin daha geniş kitlelere tanıtılması yararlı olacaktır.

FİLATELİK MÜCEVHERLER

Bu terim dünya pulculuğunda olağan üstü değerlere sahip olmuş filatelik parçalar için kullanılır. New Orleans'ta yaşayan Roger ve Raymond Waill isimli iki kardeş 1968 yılında yapılan bir müzayedede, İngiliz kolonisi Mauritius'un iki adet bir penny'lik "Post Office" pullu bir mektuba, 380.000 Amerikan doları ödeyerek sahip olmuşlardır.

Mauritius adası, İngiliz kolonileri arasında ilk pulu çıkardığı için meşhur olmuştu.

30 Eylül 1841 tarihinde Vali Maynard Gomm ve eşi Layd Gomm adada bir kostümlü balo düzenlediler. Davetiyelerin gönderilmesi için, o zamanlar adada yaşayan Stecher Bernard adındaki bir kuyumcu ve saatçiden pul için iki adet klişe istediler. Üzerinde Kraliçe Victoria'nın resminin yer aldığı pulun sağına Mauritius sol tarafına ise Post Paid "posta ücreti ödenmiştir" yazılacaktı. 1 penny'likler turuncu-kırmızı, 2'likler ise mavi renkte basılacaktı.

Her iki pul, kalıpların teknik yetersizliği ve zorluklar nedeniyle 500'er adet ve tek tek basılmıştı. Layd Gomm sonuçtan çok memnun olmuş ve bütün davetiyelerin üzerine pulları kendi elleri ile yapıştırarak, bunları bütün dost ve İngiliz camiasına göndermişti. Kuyumcu Bernard bir gün klişelerini incelerken "Post Paid" yerine "Post office" yazdığını gördü, değişiklik için teşebbüse geçti, ancak yapılacak hiçbir şey yoktu. Çok geç kalınmıştı.

Ünlü "Post Office Mauritius" filatelik bir destan olmuştu. Bunlardan zamanımızda 14 adet turuncu-kırmızı ve 12 adet mavi kalmıştı. Bunlar bugün İngiltere PTT müzesinde koruma altındadır. Japon Hiroyuki Kanai dünyadaki en zengin Mauritius koleksiyonuna sahiptir.

Mauritius'lu kuyumcu Bernard, tek pulluk kalıpla yapılan baskının zorluğu nedeniyle bu defa 12'lik kalıplar hazırladı. Bunlarda "POST PAID" yazılıydı. Bu yeni baskılar da filatelistlerin rüyalarına girecek önemde olmakla birlikte, ilk baskının popülaritesine erişemeyecekti. Ünlü "POST OFFICE MAURITIUS" artık bir rüya olmuştu.

BİR DİĞER MÜCEVHER

5 Nisan 1922'de Filatelinin devleri Paris'te toplanmışlardı. Müzayedenin ilgi odağı İngiliz Guyanı 1856 basımlı, macenta üzerine siyah "Bir Cent" yazılı ve dünyadaki tek pul ve tek örnekti. Müzayede o kadar kıışı ki, kısa zamanda fiyat 150.000 Frank'a ulaştı. İngiliz kralı V. George'un açık artırmadaki temsilcisi, fiyat 200.000 Frank'ı bulunca artırmadan çekildi. Allzac'lı Burrus ile Amerikalı Arthur Hind karşılıklı kaldılar. Ve artırmalar devam etti, nihayet 1 cent değerindeki İngiliz Guyanı 300.000 Frank değerle Amerika'lı Hind'in oldu.



PTT Filateli Servisi Töreni



PTT Genel Müdürü Servet Bilgi Posta Dairesi Başkanlığı İlgilileriyle Bir Arada



Ulaştırma Bakanı Mustafa Aysan, PTT Genel Müdürü Servet Bilgi, Filatelistlerin Açılış Töreninde



PTT Genel Müdürü Veli Bettemir Filatelist Derneğinin Açılışında

DAMGALAR

Normal Damga: Pullar postada ancak bir defa kullanılırlar. Bunu sağlamak için pullar yapıştırıldıktan sonra posta damgası ile (normal, ilkgün veya özel damga) damgalanarak iptal edilirler. Damgalı pul postada bir daha kullanılmaz.



Normal Damgalar

İlkgün Damgası: Posta pullarının tedavüle çıkarıldıkları gün, pulların konusuyla ilgili yerlerdeki PTT işyerlerinde yalnız bu yılların iptalinde kullanılmak üzere yaptırılan ve üzerlerinde konuya ait yazılar ve motifler bulunan tarih damgalarıdır.

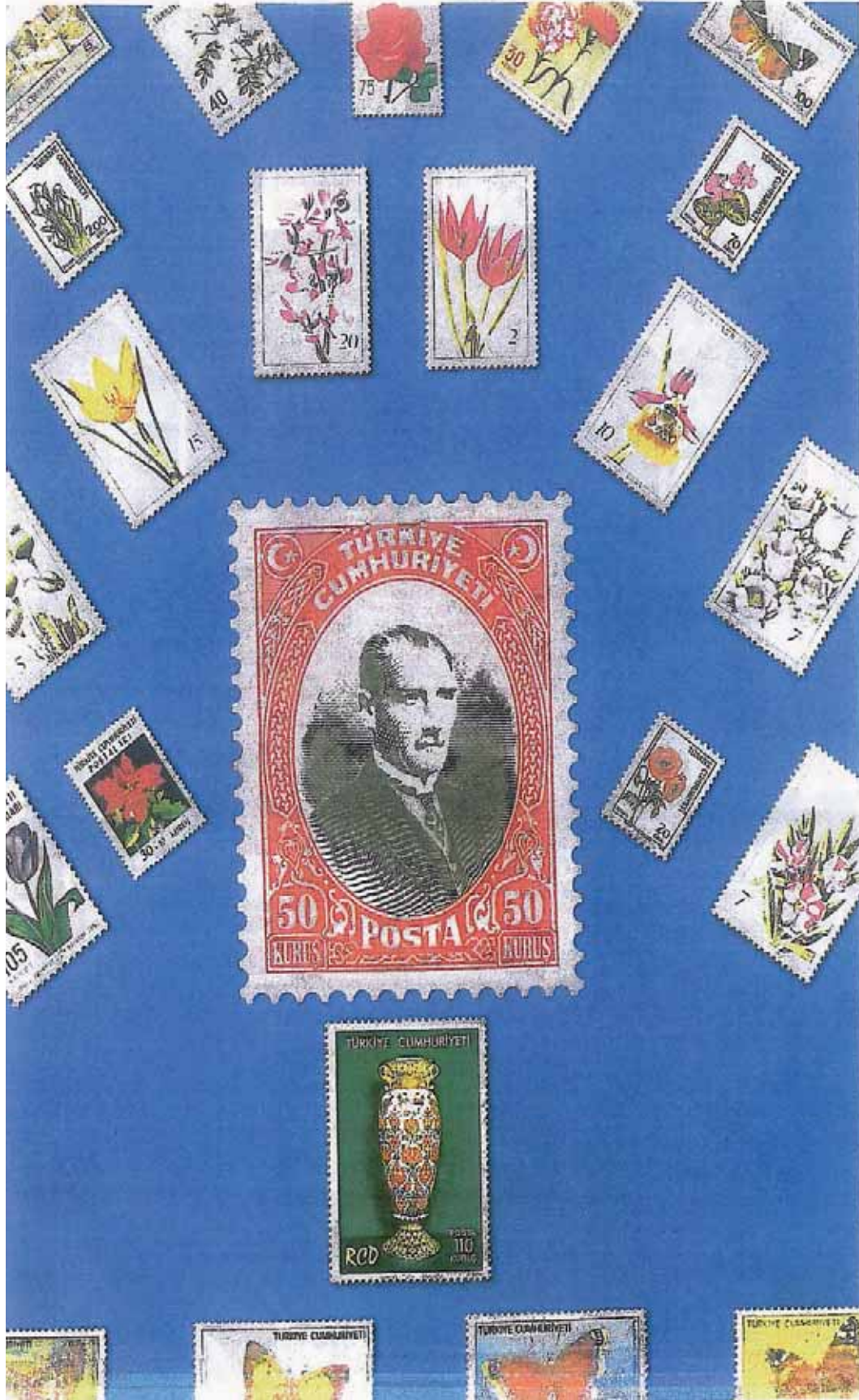


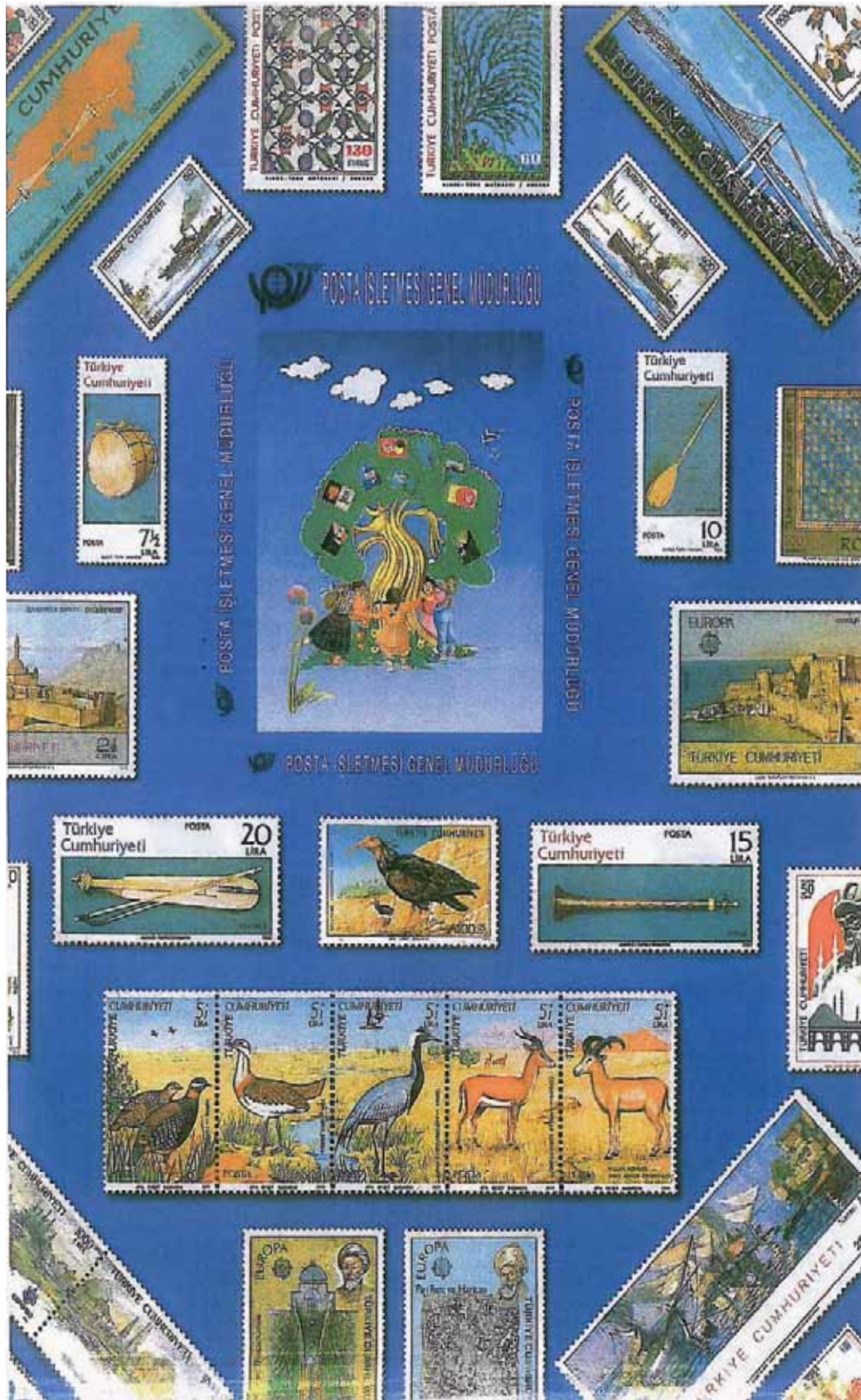
İlkgün Damgası

FİLATELİ KARIYERİ

İngiltere'nin Sussex Üniversitesi'nde kurulan Filateli fakültesinin dünyada bir ikincisi yoktur. Tanınmış İngiliz filatelistlerinden R.M. Philips, dünya çapındaki İngiliz pulları koleksiyonunu, pul müzesi kurulması için 1965 yılında İngiliz Posta idaresine bağışlamış, 1969'da da İngiliz pul müzesi resmen kurulmuştu. Posta İdaresi bir cemile olarak onu müzenin başına getirdi. Amatör bir filatelist olan Philips, Sussex Üniversitesi rektör yardımcısı A. Bigss ile birlikte, 45 büyük albümden oluşan İngiliz pulları koleksiyonunu etüd ettiler. XIX. yüzyıl pulculuğu hakkında hiç bilinmeyen noktalar gün ışığına çıktı. Bunun üzerine Filateli bölümünün çalışmaları genişletildi.

Sussex üniversitesi pulculuk fakültesi, ayrıca posta pulunun uluslar arası haberleşmedeki rolü üzerine araştırmalar yaptı.







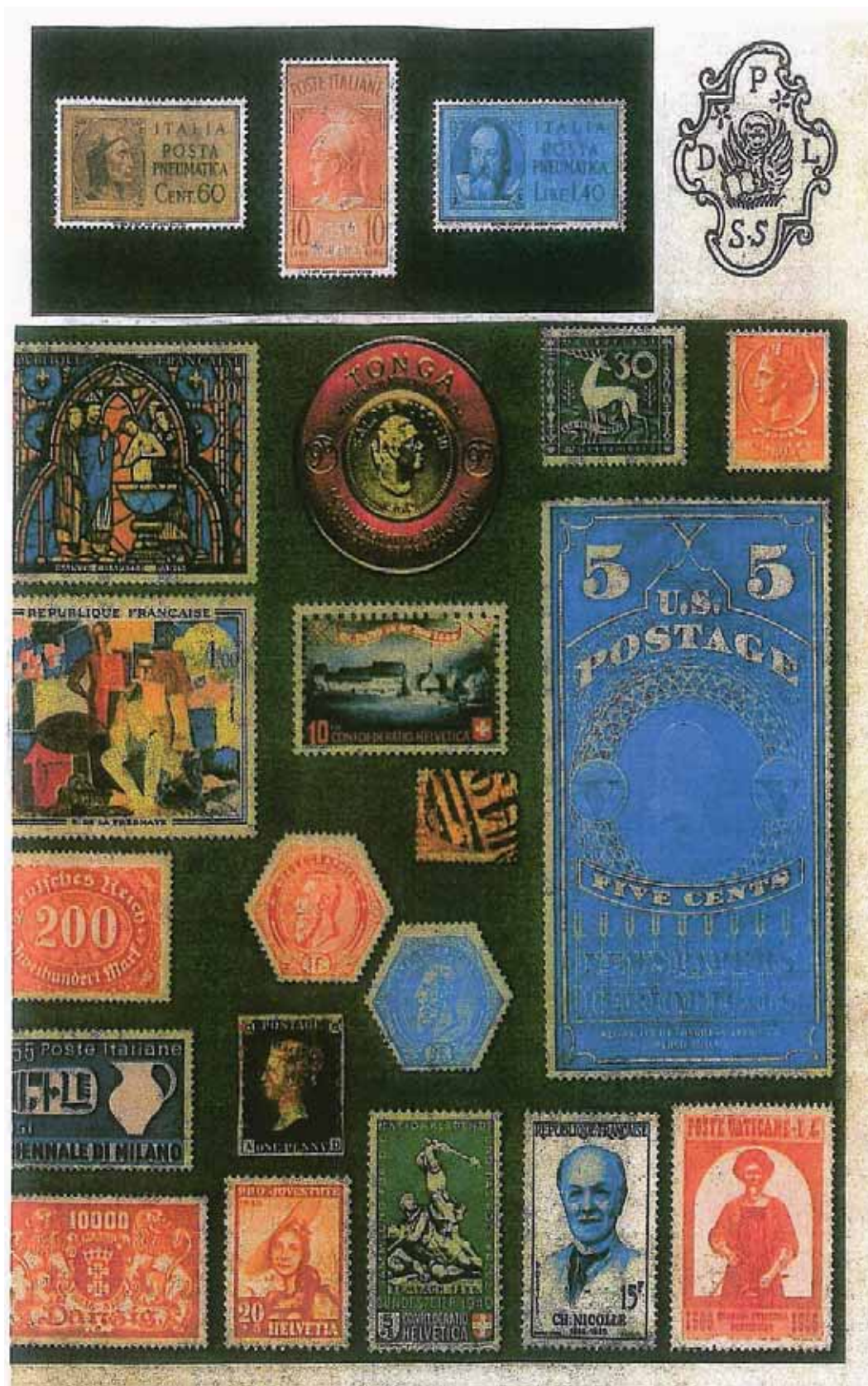


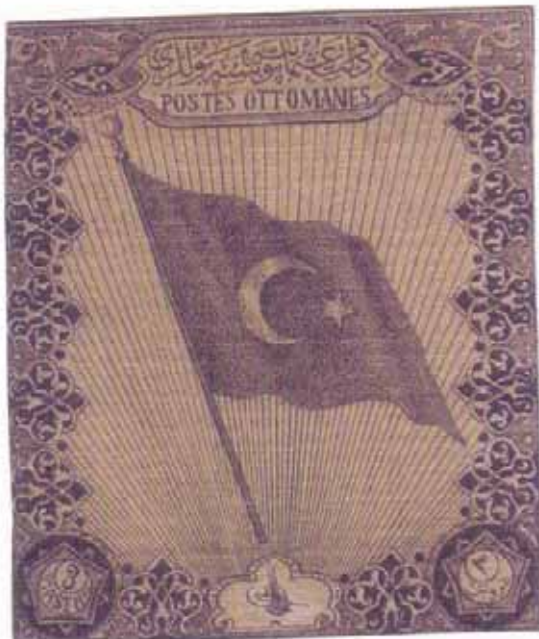
118

















BÖLÜM - VI

PTT'YE DAMGASINI VURANLAR
(UNUTULMAYANLAR)

PTT'YE DAMGASINI VURANLAR (UNUTULMAYANLAR)



Şefik ALTAY



Ferit ARPACI



Mustafa BAYRAM



Servet BİLGİ



Muhittin ELKER



M.Hacim KAMOY



Ekrem KUTKAN



Ergun ORÇUN



Necmi Ö GÜR



Fadıl SARIOĞLU



Mehmet SAVAŞ



Necdet TANAY



Berkan UYSAL

POSTA TEŞKİLATINDA İLK BAYAN GÖREVLİLER

Posta-Telgraf ve Telefon Nazırı Osman Efendi, Batı ülkelerinde olduğu gibi posta gişelerinde pul satmak üzere 1914’de iki müslüman bayan memuru İstanbul postanesine ve bir musevi bayan memuru da Beyoğlu postanesine tayin etmişti. Milli Eğitim Nazırı ve Posta, Telgraf ve Telefon Nazır vekili Ahmet Şükrü Bey zamanında, Müslüman olan kızların posta gişe memurluklarında çalıştırılması uygun görülerek sınavla 30 bayan alınmış ve bunlardan 20 si posta işlemleri hakkında bilgilendirildikten sonra 1915 yılında İstanbul, Galata ve Beyoğlu merkezleri gişelerinde görevlendirilmişti. Daha sonra 1917’de 400 kuruş maaş verilmek ve posta Umum Müdürlüğü emrinde çalışmak üzere imtihanla hanım memur alınacağı ilan edilmiş ve sınava katılan 60 bayandan 30’ u muhasebe havale dairesine, 30’ u da muhtelif posta merkezlerine atanmıştı. Görev verilmeden önce bu memurlar posta kursuna tabi tutularak posta işleri müdür yardımcısı Ahmet Bey tarafından eğitilmişti.

Hanım memurlara iş yerlerinde giymeleri için lacivert ince kumaştan yapılmış bir giysi ve başörtüsü, dışarıda giymeleri için de siyah bir eteklik ve üzerine uzun pelerin verilmiş, göğüslerine de mor renkte kumaştan birer göğüslük takmaları uygun görülmüştü.

Yabancı ülkeler posta ve telgraf idareleri, bazı hafif işleri kadın memurlara vererek, hem ucuz hizmet elde etmiş ve hem de işsiz kalan bayanlara geçim imkanı sağlamıştı. Bu gibi hizmetlerde bayan çalıştırılmasını İstanbul’da telefon şirketi de tatbik ederek, iyi neticeye ulaşmıştı.

Ülkenin harp halinde bulunması ve gençlerin cephelerde görev yapması dikkate alındığında, genç hanımların emeklerinden faydalanılıp, posta işlerinde çalıştırılması uygun görülüyordu. Çalışma yeteneğine sahip bayanların postanın hafif hizmetlerinde çalışmaları, idarede bir yenilik olmuş, böylece kendilerine bir iş alanı ve geçim olanağı sağlanmıştı. Resmi kurumlar içinde bu atılımı ilk defa yapan da posta idaresi olmuştur.





PTT Nezaretinin hizmete aldığı kadın memurlardan bir grup

Türkiye’de ilk kadın PTT Müdürü 6123 sicilli Server KARAGÖ ’dür. Emekli Piyade Miralay Ali Beyin kızı olan Karagöz, 1905 yılında İstanbul’da doğmuş, Bezm-i Alem Sultanisi 5. sınıfını bitirdikten sonra tahsiline devam edememiş ve 600 kuruş maaşla 1927’ de Umum müdürlük telgraf işleri müdürlüğü katipliğinde, vekil memur olarak görev almıştı. Bir ay sonra 1200 kuruş aylıkla memur adaylığına geçirilen Server Hanım’ın, maaşı iki ay sonra 1300 kuruşa yükseltilmişti. Daha sonra posta işleri müdürlüğü katipliğinde bulunmuş ve Eylül ayında asil memurluğa atanmıştı.

Server Karagöz 1600 kuruş maaşlı İstanbul posta memuru iken, 1930 yılında gösterdiği ehliyet ve liyakati nedeniyle aynı maaşla İstanbul Çamlıca PTT Müdürü olmuş ve 1932 de Ankara Cebeci merkezi müdürlüğüne tayin edilmişti. Daha sonra Ankara Telgraf merkezi memuru unvanı ile muhasebede hizmet vermiş, sonra 1750 kuruş maaşla posta işleri müdürlüğü ikinci kalemi üçüncü sınıf memurluğunu yapmıştır. 29 Haziran 1936 yılında maaşı 2000 kuruşa yükseltilen Sever Karagöz, Gümrük ve Tekel Bakanlığı tetkik müdürlüğü memurluğuna naklen atanarak 15 Ağustos 1938 yılında idareden ayrılmıştır.



Türkiye’de ilk kadın PTT müdürü. Server KARAGÖ

Teşkilattaki ikinci hanım müdür ise 21435 sicil numaralı Azize Kırılmaz’dır. 1940 onguldak doğumlu, lise öğrenimli Kırılmaz 1961 yılında Çatalağzı merkezi memur vekili olarak idareye girmiş, Aralık 1961’de aday memur, Temmuz 1962 yılında asil memur, Şubat 1964 yılında ise Filyos merkezi müdürü olmuştur.



TERÖRİSTLERCE ŞEHİT EDİLEN PTT'LİLER



Rabil TURAN
1955-1993



Mehmet Ali OĞU
1964-1993



Seyfullah POLAT
1952-1993



Seyfettin DOKUMACI
1969-1997



Cengiz PULAT
1964-1994



Metin DERMAN
1967-1994



Mesut ARSLAN
1959-1993



Fazıl ÇAKI
1948-1997



Bülent ÇELİKDEMİR
1965-1993



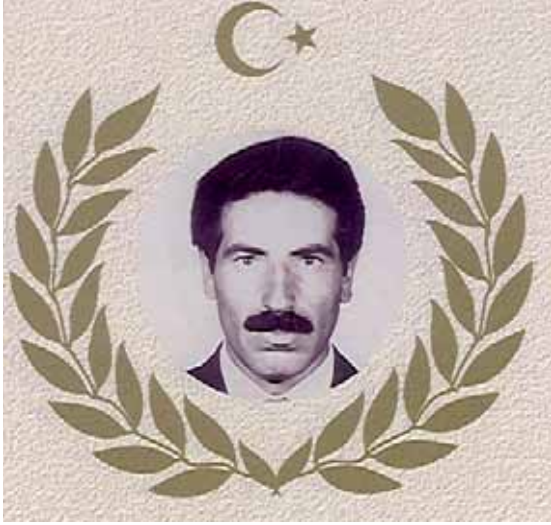
Yaşar HITAY
1961-1993



Ramazan VAROL
1964-1993



Ruhi SALAY
1955-1993



Musa KINU
1964-1993



Maksut AKTAŞ
1965-1992



İlhami GÖRMÜŞ
1959-1992



Abdullah IŞIKÇI
1942-1994



Adnan GÖRENTAŞ
1957-1989



Mehmet GÜ ELDERE
1959-1987



TERÖRİSTLERCE YARALANAN PTT'LİLER



Şehmuz YILDIRIM



Murat Ö CAN



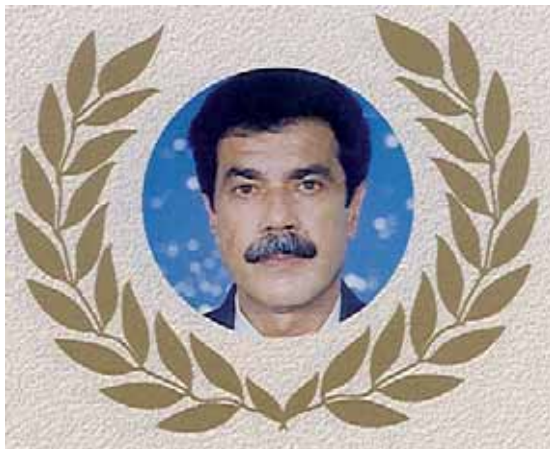
Mevzat Salih TURAN



Ethem DURMA



İsmail ÇAKMAK



Gıyasettin VURAL



M. Fatih DOĞAN



Murat DOĞDU



İsmail AVCI



Yunus DEMİRELLİ



ülfü TAŞ



İskender CAN



Hasan ARSLAN



Kadir DURMA



Mustafa BOYRA

TERÖRİSTLERCE YAKILAN PTT ARAÇLARI





MEKTUP ÖRNEKLERİ VE KARİKATÜRLER

Napoleon'dan Sevgilisi Josephine'e

1789 Fransız Devrimi'nden sonra dul Josephine de Beauharnais Paris'in önde gelen hanımlarından biri olmuştu. 1795'te yeni hükümete karşı yapılan bir ayaklanmayı bastırarak ün kazanan tuğgeneral Napoleon Bonaparte onun çekiciliğine kapıldı ve 9 Mart 1796'da evlendiler. Düğünden iki gün sonra Napoleon Josephine'den ayrılmak zorunda kaldı. İtalya'ya yapılan seferde başkomutan oldu ve Avusturya'ya karşı büyük zaferler kazandı. Josephine'nin kendisini aldatmasına rağmen Napoleon ondan ayrılmadı. Ancak politik nedenlerden ötürü 1809'da ayrıldılar.

Verona, 13 Kasım 1796

Artık seni hiç sevmiyorum. Tam tersine senden iğreniyorum Sen çok korkunç birisin, beceriksizsin, aptalsın, çok kötüsün. Bana hiç yazmıyorsun. Kocam da hiç sevmiyorsun

Ve mektupların kocanı nasıl mutlu ettiğini bile bile ona bir kez olsun iki satır bir şey yazıp yollamıyorsun.

Söyleyin Madam, bütün gün ne yapıyorsunuz ve hangi önemli uğraş sevgilerinize mektup yazmanız zamanı sizden alıyor Hangi heves aşkı bir yana itip bir zamanlar verdiğiniz sözdeki gibi şefkatli ve vefalı bir sevgiyi boğabiliyor

Dikkatli olun, Josephine Güzel bir gecede kapılarınız kırılacak ve karşınızda duracak ben olacağım. Uzun süreden beri senden haber alamadığım için gerçekten endişeliyim, sevgili dostum, bana hemen kalbimi sevinç ve mutlulukla dolduracak yazılarla dört sayfa yaz.

Kısa bir zaman içinde seni kollarıma almayı ve Ekvator sıcaklığında bir milyon öpücüğe boğmayı ümit ediyorum.

Muhammed İkbâl'den Muhammed Ali Cinnah'a Mektup



Muhammet İkbâl



Muhammed Ali Cinnah

Lahor, 23 Mayıs 1936

Azizim Cinnah,

Henüz elime geçen mektubunuz için çok teşekkür ederim. Çalışmalarınızda ilerleme kaydetmiş olmanız beni çok memnun etti. Özellikle eralarında Ahrar ve İttihad-i Millet gibi partilerin bulunduğu Rencap partilerinin müzakerelerinden size katılmanın gerçekleşeceğini söyledi. Mevlana afer Ali Han'ın tutumunun ne olacağı hakkında bizzat ittihat taraftarları kesin bir şey söyleyemiyorlar. Ancak, halen yeterince vakit var ve kısa bir müddet sonra seçmelerin, İttihad'ı kendi temsilcisi olarak meclise gönderme konusunda ne düşüneceklerini göreceğiz.

Sağlığınızın yerinde olduğunu umarım ve sizinde görüşmeyi sabırsızlıkla bekliyorum.

Saygılarımlar.

Muhammet İkbâl

Aşık Veysel

Yeni Mektup aldım gül yüzlü yardan,
Gözletme yolları, gel deyi yazmış,
Sivralan köyünden, bizim diyardan,
Dağlar mor menevşe, gül deyi yazmış.

Beserek'de lale sümbül yürüdü,
Güldede'yi çayır, çimen bürüdü,
Karataş'da kar kalmadı, eridi,
Akar gözüm yaşı, sel deyi yazmış.

Eğlenme gurbette yayla zamanı,
Mevlayı seversen ağlatma beni,
Benek benek mektuptadır nişanı,
Göz yaşım mektupta pul deyi yazmış.

Kokuyor burnuma Sivralan köyü,
Serindir dağları, soğuktur suyu,
Yar mendil göndermiş yadigar deyi,
Gözünün yaşını sil deyi yazmış.

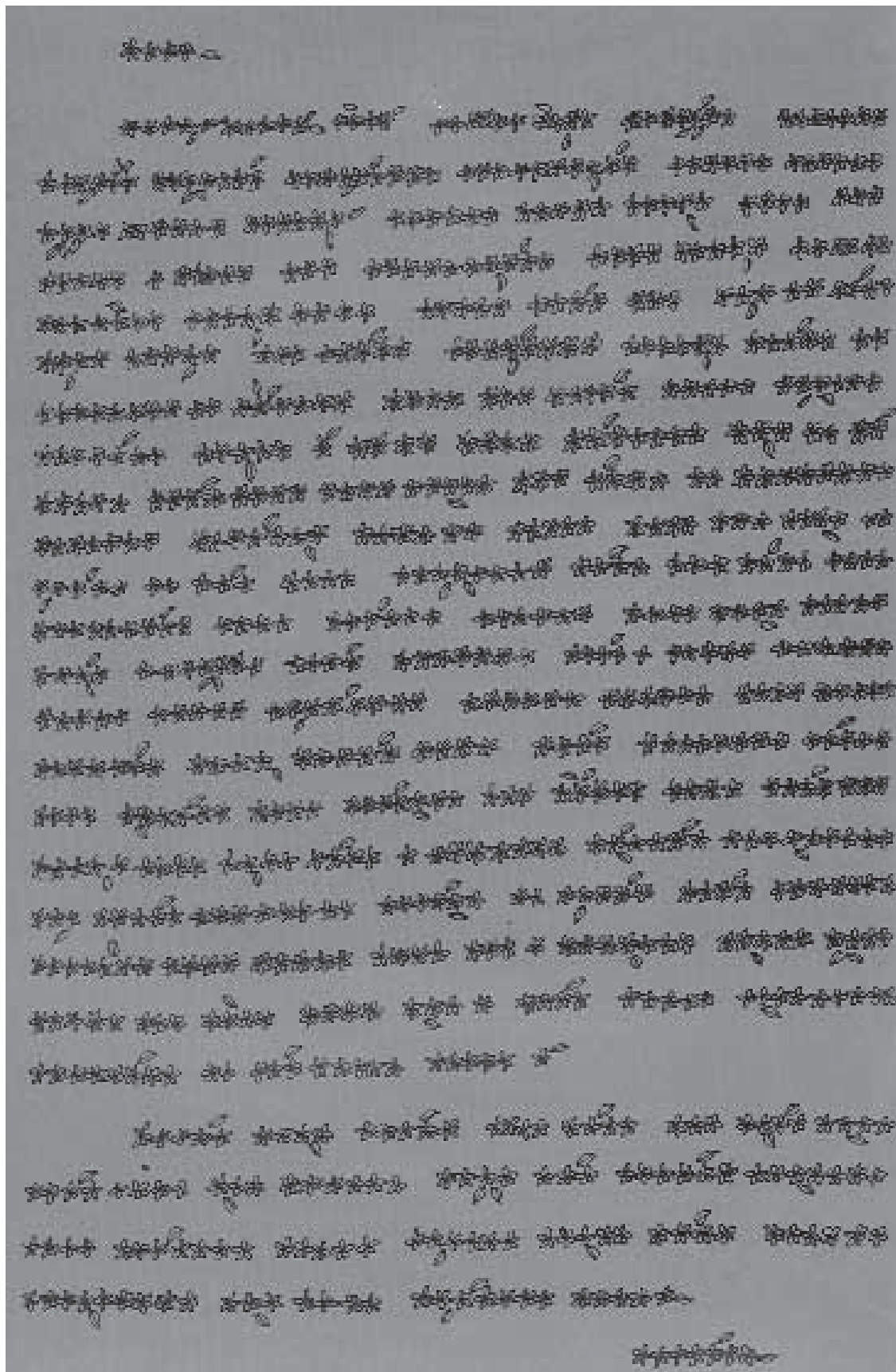
Veysel, bu gurbetlik kar etti cana
Karıştır göçünü ulu kervana,
Gün çeririp fırsat verme zamanı,
Sakın uzamasın yol deyi yazmış.



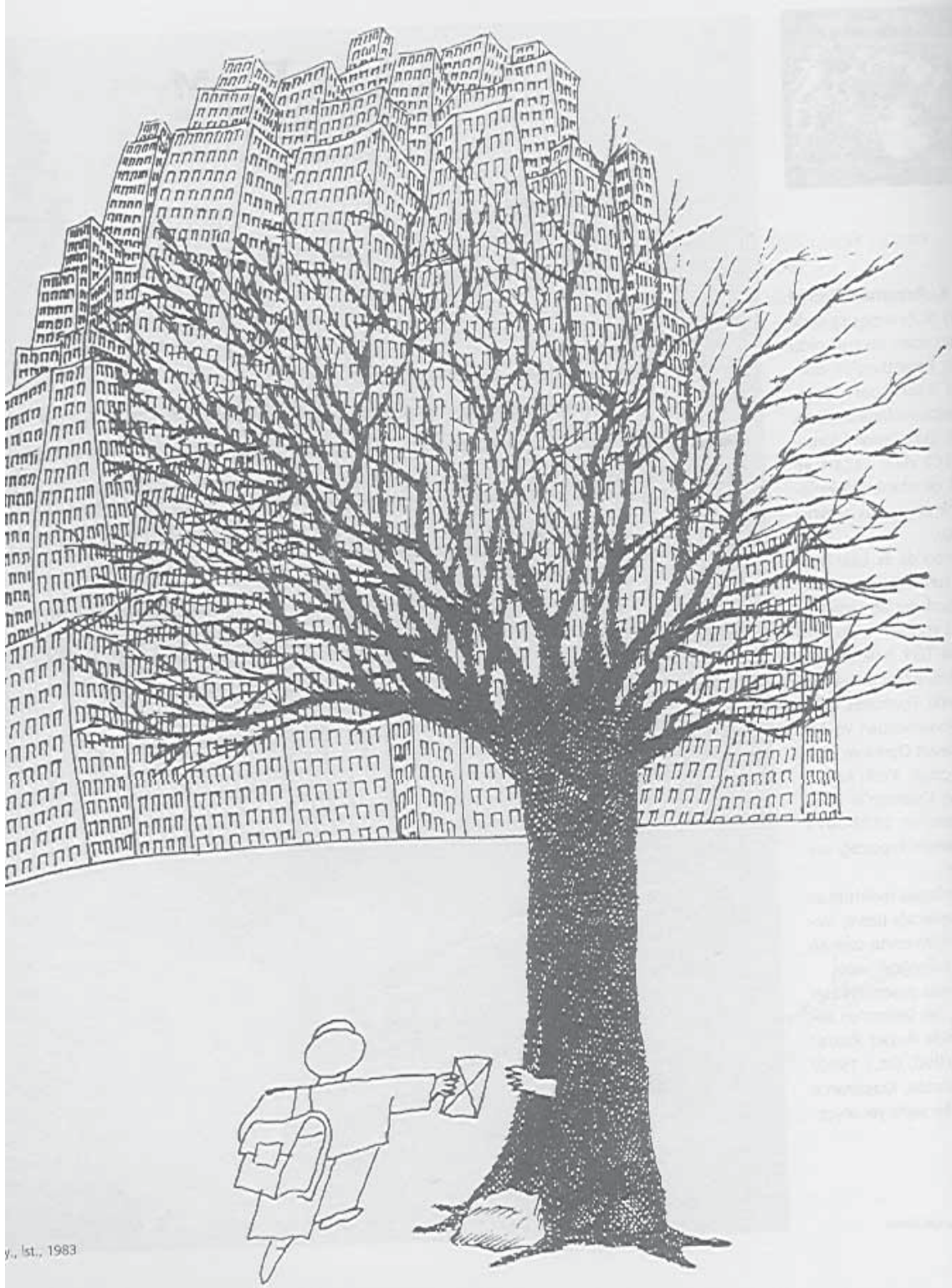


KARİKATÜRLER















KAYNAKÇA

- ✓ 1995-2005 Ulaştırma Bakanlığı – Ulaştırma ve Haberleşme
- ✓ 2003 Pulko
- ✓ A.Baha GÖKOĞLU; İnkılabımızda Posta ve Telgrafçılar
- ✓ A.Baha GÖKOĞLU; Batı ve Doğuda Telgrafçılık nasıl doğdu
- ✓ A.Nedim ATILLA; İzmir Posta Tarihi (Kaynakçalar)
- ✓ Alexsander Koleksiyonu; Osmanlı Sahra Postaları Filistin (1914-1918) –Filistinde Osmanlı Postaları (1840-1918)
- ✓ Ali ATAN- Ahmet ACAR; PTT 'li Şairler Antolojisi
- ✓ Asaf TANRIKUT; Türkiye Posta ve Telgraf ve Telefon Tarihi
- ✓ Ayşe AKTAŞ; Telekomünikasyonda Geleceğin Simgesi –Fiber Optik
- ✓ Aziz AKINCAN; Türkiye’de Posta ve Telgrafçılık
- ✓ Balkanfila II İstanbul Balkan memleketleri pul sergisi
- ✓ BERGAVÂTA; Berid
- ✓ Doç.Dr. Korkmaz ALEMDAR; Türkiye’de Çağdaş Haberleşmenin Tarihsel Kökenleri
- ✓ Doç.Dr.Alexander ANTONOV, Yrd. Doç.Dr. Zeynep ZAFER, Bulgar Topraklarında Kurulan Menzil Sisteminin Organizasyonu (XVI-XVIII Yüzyıllar (St. Kliment Ohridski Üniversitesi-Bulgaristan Dipnotlar)
- ✓ Doç.Dr.Cengiz ORHONLU; Osmanlı İmparatorluğunda Derbent Teşkilatı
- ✓ Emine EYÜPOĞLU; Ecnebi Postalarının Lağvı ve Postanın Millileştirilmesi
- ✓ Emine EYÜPOĞLU; Türkiye’de Posta ve Telgrafçılık
- ✓ Filistin’de Osmanlı Postaları 1840-1918 cilt I Kudüs Ottoman Post IN PAESTINE 1940-1918 VOLUME I JERUSALEM (Alexonder Koleksiyonu)
- ✓ Folklor ve Etnografya Araştırmaları 1984
- ✓ Hayrettin DOBURCALI ; İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü-Kaynakçalar) Posta Çekleri Hizmeti-Hollanda Posta Çekleri PTT Bülteni
- ✓ Hüseyin ÇINAR; Osmanlı Ulak-Menzilhane sistemi ve XVIII Yüzyılın ilk yarısında Antep Menzilleri Kaynakçalar ve Dip notları
- ✓ ISfila 2004
- ✓ Kamuran GÜNSELİ; Param Yoksa Pulum var
- ✓ Meral ACARLI ; Postahane-i Amire
- ✓ Muharrem SEMERCİ; Posta Tarihinde Şark Postaları
- ✓ Musa ÇADIRCI ; Posta Teşkilatı kurulmadan önce Osmanlı İmparatorluğunda “Menzilhane ve Kiracıbaşılık”
- ✓ Necdet EKİNCİ; Posta Fonksiyonlarının İşin niteliğine göre sınıflandırılması
- ✓ Orhan BRANT; Türk Postaları ilk filateli damga ve mühürleri
- ✓ Osmanlı Sahra Postaları (Filistin 1914-1918 Alexsorder Koleksiyonu)
- ✓ Pek Sevgili Babacığım; Haberleşme Örgütlenmesinin Tarihçesi-Yahya Kemal’den babasına Karpotallar

- ✓ PORTS MOUTH; Posta ve Postacılık
- ✓ Posta İşletmesi Genel Müdürlüğü; Şehit ve Gaziler Albümü
- ✓ Posta Kutusu Yayınları
- ✓ Postage Stamps (Orbis Boks)
- ✓ Posta-Telgraf ve Telefon İşletmesi Yayınları
- ✓ Prof.Dr. Nesimi YAZICI; Tanzimat Dönemi Osmanlı Haberleşme Kurumu kaynakçalar ve dipnotları
- ✓ PTT 150. Yıl Özel Kitabı
- ✓ PTT Bültenleri-PTT Dergileri, (Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi-Kaynakçalar ve yazarın diğer eserleri)
- ✓ PTT İşletmesi Genel Müdürlüğü Teftiş Kurulu Başkanlığı
- ✓ Semavi EYİCE; İstanbul'da ilk telgrafhane-i Amirenin Projesi (Prof.Dr.M.C. Şehabettin Tekindağ Hatıra sayısından)
- ✓ Şekip ESKİ, Türk Posta Tarihi
- ✓ Şinasi BERMEK; PTT İşletmesinin yeni kuruluş kanunuyla İktisadi Devlet Teşekkülleri hakkındaki mevzuat
- ✓ T.C Münakalat Vekaleti Yayınları
- ✓ T.C. Ulaştırma Bakanlığı "Ulaştırmadan Haberleşmeye Çağrı Yakalayan Türkiye 2005"
- ✓ T.C. ULAŞTIRMA BAKANLIĞI; Cumhuriyetimizin 63.Yılında Ulaştırma ve Haberleşme Hizmetleri (1986)
- ✓ T.C. ULAŞTIRMA BAKANLIĞI; Türkiye'de Haberleşme
- ✓ Tarık GÜNER; Bütün yönleriyle Pulculuk
- ✓ Tarih; Telgraf Telleriyle Kazanılan Savaş Dr. Hüseyin Yıldırım
- ✓ THE OTTOMAN FIELD POST OFFICES
- ✓ Türk Pulları Kataloğu-Pulhan Basımevi
- ✓ Türk Telekom Dergisi
- ✓ Türkiye'de Uydu Haberleşmesi; Mehmet C. Toros
- ✓ Uğur A. PEKER; Osmanlı Dönemi Türk Pullarına Giriş
- ✓ Ulaştırma Bakanlığı Yayınları- Ulaştırma ve Haberleşme
- ✓ ULAŞTIRMA VE HABERLEŞME; Tanzimat Döneminde Osmanlı Posta Örgütü
- ✓ Y.Müh.Bayram BAŞ; Araştırma ve incelemeler
- ✓ Y.Müh.Orhan ERYOL; Telefonun Tarihçesi
- ✓ Y.Müh.Yakup Gümrükçü; Türkiye'de PTT Hizmetleri
- ✓ Yrd.Doç.Dr. Sema ALTUNAN; Osmanlı Devletinde Haberleşme Ağı "Menzilhaneler" (Anadolu Üniversitesi Edebiyat Fakültesi –Kaynaklar ve Dip notları)
- ✓ Yurt içi Posta Taşınması (Posta Dairesi Başkanlığı)
- ✓ Yusuf HALAÇOĞLU; Osmanlılarda Ulaşım ve Haberleşme "Menziller" Kaynakçalar ve dipnotları
- ✓ Zeynep ÖZGEN; Flateli notları ve derlemeleri

SÖZLÜK

Ahiz	Esir,Tutsak,olan,alıcı,alma,kabul etme
Akçe	Küçük gümüş para
Akim	Verimsiz,başarıya ulaşmamış,sonuçsuz kalmış ,kısır,neticesiz
Amil	Bir olayın,bir işin olmasına yol açma,bir işi yapan
Arz	Sunma, Bilgi verme
Avarız	Kazalar,Belalar,Engeller,Engebeler
Avaraz-ı divaniye	Tanzimat ı harbiye den önceki zamanlarda cari kanun ve nizamlara göre, Alınan vergiler ve resimler
Avdet	Ayrılmış bulunan yere geri gelme,eski yere dönüş
Ayan	Gözle görünen,açık,belli
Beyiye	Pul,kıymetli kağıt ve benzeri şeylerde satıcıya bırakılan satma payı
Beytül-mal	Maliye hazinesi
Cari	Yürürlükte olan,ola gelen,geçerli bulunan
Cülus	Hükümrânlık tahtına oturma
Entegre	Birbirleriyle bağlama yoluyla tüm durumuna gelen,tümleşik
Esrar	Hint kenevirinden elde edilen uyarıcı,gizler,sırlar
Havi	İçinde bulunduran, içine alan,içeren
İbka	Baki,daim,devamlı,sürekli kılma
İcra	Yerine getirme, borçlunun alacaklıya ödemekle yükümlü bulunduğu şeyiödememesi
İcadile	İcat
İlga	Bir şeyin varlığını ortadan kaldırma
İltizam	Kesenek
İltisak	Yapışma
İaşe	Bakıp beslenme,yedirip içirme
İhtira	Benzeri olmayan,yeni bir şey üretme
İmtiyaz	Ayrıcalık
İmtina	Kaçınma,sakınma,geri durma
İmdaliye	Muharebe zamanlarında harp masrafını karşılamak
İnhitat	Alçalma,çökme,gerileme
İnkişaf	Gelişim,gelişme
İnzar	Tehir etme,geciktirme
İnhisar	Tekel
İntaç	Bitirme,sonuçlandırma
İhdas	Meydana getirme,ortaya çıkarma,Yeni bir şey yapma

İslah	Daha iyi duruma getirme,düzeltilme,iyileştirme
İslahat	Reform
İstira	Çakmak taşından ateş çıkartma
İstihdam	Bir insanı bir işte,bir görevde kullanma,çalıştırma
İltizam	Lüzumundan,kendi için lüzumlu sayma,birinin tarafını tutma
İstimal	Kullanma
İttisal	Bitişme,değme,dokunma
İttihad	Birlik kurma,bir olma,birlik oluşturma
İşlev	Bir nesnenin gördüğü iş
Jurnal	Bir kimseyle ilgili olarak yetkililere gizli verin kötüleme yazısı
Kaim	Bir şeyin yerine geçen
Mahreç	Dışarı çıkacak,çıkılacak kapı
Mazbata	Tutanak
Maktuan	Kesilmiş olan, kesin olarak belirlenmiş olan
Maiyed	Bir üst görevlinin yanında bulunan görevliler
Masuniyet	Korunmuş olma durumu,dokunulmazlık
Mahdut	Sınırları belli olan, çevrilmiş olan, sınırlı
Mezkur	Az önce anılmış bulunan, az önce adı geçen
Mevkuf	Tutuklu,tutuklanmış olan
Meskutat	Sikke haline getirilmiş madeni paralar, akçalar
Muayye	Kesin olarak belirlenmiş,belirli,belli
Muhassıl	Husule getiren, hasil eden, meydana getiren
Mukayyid	Kaydeden, kayıt memuru
Mukata	Arazinin kesime verilmesi,muayyen bir kira karşılığında birine bırakılması
Mursile	İrsal eden, gönderen, yollayan
Muvakkat	Geçici
Muzır	Zararlı, yaramaz
Mucibince	Gereğince
Mülazım	Teğmen
Mütesellim	Avunan
Müteaddid	Tesadüfen ,çok, birçok, birkaç, türlü türlü
Müstear	Eğreti, takma
Müsteniden	Dayanarak
Mürselat	İrsal olunan, gönderilen şeyler
Mürettep	Tertip olunmuş, dizilmiş, yerli yerine konulmuş
Mir	Başkomutan, amir
Nazır	Bakan, yüzü bir yöne olan
Naip	Hükümdarla yönetilen bir ülkede tahtta hükümdar olmadığı Zamanlarda onu devlet adına yöneten kimse

Nüzül	İnme
Ondalıkçı	Onda bir pay alarak çalışan kimse
Peyda	Açık, belli
Rabıta	Bağlayan, bağ
Rapt	Bir şeyi bir şeye tutturmak, ilistirmek
Rayıç	Bir malın alım değeri
Refi menzil	Yüksek, yüce
Ribat	Bağ, ip
Rüyet	Bakma, görme
Sai	Çalışan, hızlı yürüyen, haberci, haber götüren, koğuculuk eden
Sadaret	Osmanlı İmparatorluğunda Başbakanlık
Salyone	Yılda bir alınan vergi
Serasker	Osmanlı imparatorluğunda sadrazamlık görevi bulunmaksızın Komutanlığını yapan vezirlere verilen ad
Sikken	Madeni paranın kalıbını hak eden, kazan, para ressamı
Sultan-ı seniye	Payi taht
Seyrû sefer	Gidiş geliş
Sürre	Osmanlı padişahlarının ileri gelenlere dağıtılmak üzere Mekke ve Medine 'ye gönderdikleri para ve armağan
Şeriat	Doğru yol, Allah'ın emri, ayet, hadis
Tabaat fenni	Fenni doktorluk, tıp ilmi, hekimlik
Takse	Pulu yapıştırmadan önce gönderilen mektup için alıcının cezalı Olarak ödeyeceği posta ücreti
Takafile	Teklifler, vergiler
Tahrirat	Resmi dairelerdeki yazışmalar
Taammüm	Genelleşme , yayılma
Taahhüt	Bir şeyi yapmayı üstüne alma, üstlenme
Tebaa	Uyruk
Teati	Verişme, birbirine verme, karşılıklı alıp verme
Tedarik	Araştırıp bulma, elde etme, sağlama
Telef	Yok etme, öldürme, boş yere harcama, yıpratma
Tereddi	Soysuzlaşma, yozlaşma
Terakki	Gelişme, ilerleme, yükselme
Tekamül	Kemal bulma, olgunlaşma
Tevdii	Bırakma, verme
Vaki	Vuku bulan, düşen, olagelen, rastlayan, geçen, geçmiş olan
Vahşi okman	Yabani, insandan kaçan, ürkek, korkak, duygusuz
Zuhur	Boş gösterme, ortaya çıkma, Belirme, Görünme